

NDI အကြောင်း

နိုင်ငံတကာရေးရာ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ National Democratic Institute for International Affairs (NDI) ဆိုသည်မှာ ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်တွင် ဒီမိုကရေစီသဘောတရားများ ပြန့်ပွားအားကောင်းစေရေးအတွက် အကျိုးအမြတ်မယူဘဲ လုပ်ဆောင်နေသော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ စံတန်ဖိုးများ၊ လက်တွေ့ကျင့်သုံးမှုများ၊ ဒီမိုကရေစီအသင်းအဖွဲ့များ ရှေ့တန်းရောက် အားကောင်းလာစေရေးအတွက် အရပ်ဖက်ခေါင်းဆောင်များ၊ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များက ကြိုးစားကြရာတွင် နိုင်ငံတကာမှ စေတနာ့ဝန်ထမ်း ကျွမ်းကျင်သူများပါဝင်သည့် ကွန်ယက်အဖွဲ့များကို ဖိတ်ခေါ်အသုံးပြု၍ NDI မှ လက်တွေ့ကျသော အကူအညီများကို ပေးအပ်ပါသည်။ အရပ်ဖက်နှင့် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့များကိုတည်ဆောက်နိုင်ရေးအတွက်၊ ရွေးကောက်ပွဲများ သမာသမတ်ကျအောင် စောင့်ကြည့်ရေးအတွက်၊ ပြည်သူများနိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်မှုမြှင့်တင်လာစေရေးအတွက်၊ အစိုးရလုပ်ငန်းများတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရေးအတွက် NDI သည် ကမ္ဘာ့အရပ်ဒေသအသီးသီးမှ ဒီမိုကရေစီ သက်ဝင်ယုံကြည်သူများနှင့် လက်တွဲလုပ်ကိုင်ပါသည်။

ဒီမိုကရေစီ ခိုင်မာအားကောင်းခြင်း မကောင်းခြင်းဆိုသည်မှာ လွှတ်တော်များအပေါ်တွင် မူတည်နေပြီး ထိုလွှတ်တော်များသည် နိုင်ငံသားများကို ကိုယ်စားပြုရ အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍကိုစောင့်ကြည့်ကြပ်မတ် ရပါသည်။ ထို့အပြင် တရားဥပဒေ စိုးမိုးမှုရှိအောင် စောင့်ကြပ်ပေးရသော လွတ်လပ်သည့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအပေါ်တွင်လည်း မူတည်ပါသည်။ လွတ်လပ်ပွင့်လင်းပြီး တာဝန်ခံမှုရှိသော နိုင်ငံရေးပါတီများအပေါ်တွင်လည်း မူတည်ပါသည်။ သူတို့အပေါ် အုပ်ချုပ်မည့်သူများကို နိုင်ငံသားများက လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်ခံပေးနိုင်သည့် ရွေးကောက်ပွဲများအပေါ်တွင်လည်း မူတည်နေပါသည်။ ဒီမိုကရေစီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ကြားဝင်ကူညီပေးသူအဖြစ်ဆောင်ရွက်ရင်း ဒီမိုကရေစီရှင်သန်ကြီးထွားရေးကို လုပ်ဆောင်နေသည့် အသင်းအဖွဲ့များ၊ လုပ်ငန်းစဉ်များကို NDI မှ အင်အားဖြည့်တင်းပေးပါသည်။

နိုင်ငံရေးနှင့် အရပ်ဖက်အသင်းအဖွဲ့များကို တည်ဆောက်ခြင်း။ ခိုင်မာအားကောင်းသော နိုင်ငံသားယဉ်ကျေးမှုများ၏ အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်သော တည်ငြိမ်သည့်၊ ကျယ်ပြန့်အားကောင်းသည့်၊ စုစည်းမှုရှိသည့် အသင်းအဖွဲ့များကို NDI ကကူညီတည်ဆောက်ပေးပါသည်။ ဒီမိုကရေစီဆိုသည်မှာ ထိုကဲ့သို့ အကြားအမြင်များသော နိုင်ငံသားများ၏ အသံကိုကိုယ်စားပြုသည့် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ပေးသည့် အသင်းအဖွဲ့များပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။ အများပြည်သူနှင့် သက်ဆိုင်သော မူဝါဒများချမှတ်ရာတွင် ပြည်သူလူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်အောင် လမ်းကြောင်းများဖွင့်ပေးထားခြင်းဖြင့် နိုင်ငံသားတို့က သူတို့ကိုအုပ်ချုပ်သော အစိုးရများနှင့် ချိတ်ဆက်လာစေရန်၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားအချင်းချင်း တစ်ယောက်နှင့် တစ်ယောက်ချိတ်ဆက်လာနိုင်စေရန်လည်း ထိုအဖွဲ့များက ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲများ စောင့်ကြပ်ပေးခြင်း။ လွတ်လပ်ပွင့်လင်းပြီး ဒီမိုကရေစီဆန်သော ရွေးကောက်ပွဲများဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်စေရန် NDI က ကူညီပံ့ပိုးပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် လိုက်နာစောင့်ထိန်းရသော ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းများအကြောင်းကို လေ့လာပြီး တိုးတက်မှုရှိလာစေရန် အကြံပြုမှတ်ချက်များပေးဖို့ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အစိုးရများက NDI ကိုတောင်းဆိုထားပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲအသိပညာပေး လှုပ်ရှားမှုများလုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ရွေးကောက်ပွဲလေ့လာစောင့်ကြည့်ရေး အစီအစဉ်များကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့များကို NDI က နည်းပညာအထောက်အကူများလည်း ပေးအပ်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲလေ့လာစောင့်ကြည့်ရေး နိုင်ငံတကာလုပ်ဆောင်မှုများတွင် NDI က အဓိကဦးဆောင်နေရာကို ယူထားပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲလေ့လာစောင့်ကြည့်ရေး သဘောတရားများကြေညာချက် Declaration of Principles for International Election Observation ဖြစ်ပေါ်လာရေးတွင် ကူညီပေးသူဖြစ်ပြီး ပူးတွဲမှုကြမ်းရေးသားသူ ဆိုသည့်အခန်းကဏ္ဍကိုလည်း NDI ကယူခဲ့ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များသည် ပြည်သူတို့၏ ဆန္ဒကိုထင်ဟပ်နေစေအောင် ကူညီလုပ်ဆောင်ပေးခြင်းဖြင့် ဒီမိုကရေစီရှိသော နိုင်ငံများတွင် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပသည့်အခါ လေ့လာစောင့်ကြည့်သည့် နိုင်ငံတကာကိုယ်စားလှယ်များကိုလည်း စုစည်းပေးပါသည်။

ပွင့်လင်းမှုနှင့် တာဝန်ခံမှု အားကောင်းအောင် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်း။ ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံများတွင် အရေးကြီးသော စစ်ဖက်အရပ်ဖက် ဆက်ဆံရေးအကြောင်း၊ မဲဆန္ဒနယ်မြေများအတွက် ဝန်ဆောင်မှုများပေးခြင်းအကြောင်း၊ ဥပဒေပြုလုပ်ငန်းစဉ်များအကြောင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး အစိုးရများ လွှတ်တော်များ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများက အကြံဉာဏ်များတောင်းခံလာသော အခါတွင်လည်း NDI မှ တုံ့ပြန်ဖြေကြားပေးပါသည်။ နိုင်ငံသားများကိုတာဝန်ခံသော၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသော၊ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ပေးသော လုပ်ငန်းကျွမ်းကျင်သော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ၊ ဒေသန္တရအစိုးရများကိုလည်း NDI မှဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ပေးပါသည်။

ဒီမိုကရေစီကို ထိထိရောက်ရောက် စွမ်းဆောင်ရည်ရှိရှိဖြစ်အောင် မြှင့်တင်လုပ်ဆောင်ပေးရာတွင် နိုင်ငံတကာ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသည် အဓိကသော့ချက်ဖြစ်ပါသည်။ အာဏာပိုင်စနစ်ကို ကျင့်သုံးသောအစိုးရများသည် သဘာဝအားဖြင့် အထီးကျန်ဆန်ဆန်နေတတ်ပြီး ပြင်ပကမ္ဘာကို ကြောက်ရွံ့တတ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံတကာမှ မဟာမိတ်များ၊ တက်ကြွအားကောင်းသော ထောက်ပံ့ရေးစနစ်များကို အားကိုးအားထားပြုနိုင်သည်ဆိုသည့် လေးနက်သော သတင်းစကားကို ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံသစ်များဆီသို့ ရောက်ရှိသွားအောင် နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုက ပိုဆောင်ပေးနိုင်ပါသည်။ ဝါရှင်တန်ဒီစီတွင် ရုံးချုပ်ဖွင့်ထားပြီး ကျန်သည့်ကမ္ဘာ့နေရာများတွင်လည်း နယ်မြေရုံးခွဲများကို ဖွင့်ထားသော NDI သည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းမှ စေတနာ့ဝန်ထမ်း ကျွမ်းကျင်သူများကို ဖိတ်ခေါ်စည်းရုံးခြင်းအားဖြင့်လည်း အမြဲတမ်းဝန်ထမ်းများ၏ ကျွမ်းကျင်အရည်အသွေးကို ဖြည့်တင်းထားပါသည်။ ထိုစေတနာ့ဝန်ထမ်း ကျွမ်းကျင်သူများသည် သူတို့၏သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ ဒီမိုကရေစီတိုက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ဆင်နွှဲဖွဲ့သော အတွေ့အကြုံရှိသူများ ဖြစ်သောကြောင့် သူတို့၏တန်ဖိုးရှိသော သဘောထားအမြင်များကို မျှဝေနိုင်ကြပါသည်။

NATIONAL DEMOCRATIC INSTITUTE FOR INTERNATIONAL AFFAIRS
2030 M Street, N.W., Fifth Floor
Washington, D.C. 20036
Tel +1 202 728 5500
Fax +1 202 728 5520
Email ndi@ndi.org
Website <http://www.ndi.org>

ဒါရိုက်တာဘုတ်အဖွဲ့

မက်ဒလင်းကေအောဘရိုက်၊ သဘာပတိ

ရာချယ်လာဟိုးရိုးဝစ်ဇ်၊ ဒုတိယ သဘာပတိ
မာ့စ်စီနသန်စွန်၊ ဒုတိယ သဘာပတိ
ကဲနက်အက်ဖ်မဲလေး၊ အတွင်းရေးမှူး
ယူဂျင်းအယ်ဒင်ဘာ့ခ်၊ ဘဏ္ဍာရေးမှူး
ကဲနက်ဒီဂေါလော့ခ်၊ ဥက္ကဋ္ဌ

ဒေါက်ကလပ်စ်အာလာ
ဘားနဒ်ဒဗလျူအာရွန်ဆွန်
ဂျေဘရိုင်ယန်အာတ်ပုဒ်
ဟာ့ရီရတ်စီဘတ်ဘစ်တ်
အဲလီဇဘက် ဖရောလေး ဘေဂလေ
အာစကင်ဘိုးလ်စ်
ဂျီအန်းဘတ်ဂတ်ကလမ်ဘိုကစ်ဒစ်
သောမတ်စ်အေဒတ်ရှုလတ်
ဘာဘရေဂျေအက်စတာလင်း
ဂယ်ရာဒင်းအေဖာရာရို
ဆမ်ဂေဂျီဒင်ဆင်
ပက်ထရစ်ခ်ဂျေဂရစ်ဖင်
ရှာလေရော်ဘင်ဆင်ဟောလ်
ဟာရိုးလ်ဟွန်ဂျူရီးလ်
ပီတာကိုဗလာ
နတ်လာကိုး
ရောဘတ်ဂျီလစ်ဘရာတိုး
ဂျူဒစ်အေမက်ဟေးလ်
ကွန်းစတန်မစ်လ်စတီန်း
မော်လီရေဆာ

နီကိုးလပ်စ်အေရေး
ဆူဆန်အီးရိုက်စ်
နန်စီအိတ်ချ်ရှူဘင်
အီလိန်းအေဆိုးကတ်စ်
ဘရင်းဆိုင်မွန်
မိုက်ကယ်အီးစတီ
မောရစ်တင်မ်ပယ်စ်မန်း
အာတူရိုပလင်ဖွဲလာ
မာခ်အာဂါနာ

အကြီးတန်းအကြံပေးကော်မတီ

ဝီလျံမီဒီအလက်ဇင်းဒါး
မိုက်ကယ်ဒီဘားနက်စ်
ဂျွန်ဘရာဒေးမာ့စ်
ဘီဘရိတ်ဒလေး
အီမန်နျူရယ်ကလေးဟ၊ ၂
မာရီရိုအမ်ကိုမို
ပက်ထရစ်ရှာအမ်ဒယ်ရီရန်
ခရစ်စတိုဖာဂျေဒေါ
မိုက်ကယ်အက်စ်ဒူကါကီစ့်
မာတင်ဖရောစ့်
ရစ်ချတ်အန်ဂျီဒနာ
ရစ်ချတ်အေဂဲဖာဒ်
ဂျွန်တီဂျိုက်စ်
ပီတာဂျီကယ်လီ
ပေါလ်ဂျီကော့ခ်ဂျူနီယာ
အဲလီယော့အက်ဖ်ကူးလစ်ခ်
ဂျွန်လူးဝစ်
ဒေါ်နယ်လ်အက်ဖ်မာခ်ဟင်နရီ
အက်ဗနာဂျေမိခ်ဟ
ချားလ်စ်အက်စ်ဘော့
စတီဖင်ဂျေဆိုလာ့စ်
သီအိုရီဒိုးစီဆိုရင်ဆင်
အက်စ်တယ်ဗန်အီးတောရက်စ်
အန်းနပ်ဂက်စ်လာ
အန်ဒရူးဂျေယန်း

ဂုဏ်ထူးဆောင်သဘာပတိ

ပေါလ်ဂျီကော့ခ် ဂျူနီယာ
ဂေါ်လ်တာဖက်မွန်ဒီတ်
ချားလ်စ်တီမာနတ်

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်ကို နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဥပဒေရေးရာ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၊ ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များ၊ ချမှတ်ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော အခြားလူပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် အထောက်အပံ့ဖြစ်စေနိုင်ရန် NDI မှ ပြင်ဆင်ခဲ့ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများ ဂုဏ်သိက္ခာရှိစေရေး၊ ပြည်သူလူထုပါဝင်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မြင့်မားလာစေရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီ အစိုးရများဖြစ်ပေါ်လာစေရေးအတွက် ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်ရှိနိုင်ငံ ၉၀ ကျော်တွင် နှစ်ပေါင်း ၂၅ နှစ်နီးပါး လုပ်ဆောင်လာခဲ့သော NDI ၏အတွေ့အကြုံများကို လမ်းညွှန်စာအုပ်က ရောင်ပြန်ဟပ်ဖော်ပြနေပါသည်။

ဥပဒေမူဘောင်များ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး အကြံပြုမှတ်ချက်များပေးရန် အဖွဲ့ကြီးကို ဖိတ်ခေါ်ထားပါသည်။ ထို ဥပဒေမူဘောင်များကို ဥပမာအဖြစ်ဖော်ပြလျှင် အောက်ပါအတိုင်းကျယ်ပြန့်လှပါသည်။ ချက်ကိုစလိုဗက်ကီးယားနိုင်ငံတွင် အာဏာလွှဲပြောင်းရေး ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သော ၁၉၈၉ ခုနှစ် စားပွဲဝိုင်းဆွေးနွေးပွဲများ၊ ဆီနီဂေါနိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ၁၉၉၁ ခုနှစ် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများ၊ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ အသားအရောင်စုံ ရွေးကောက်ပွဲများကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သော ကိုဒဲဆာ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများ၊ ဟေတီနိုင်ငံ အရပ်သားအစိုးရလက်ထဲသို့ ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် အာဏာပြန်ရောက်စေခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များ၊ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် အဆိုပြုခဲ့သော ပါလက်စတိုင်းကောင်စီ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ ဘော့စနီးယား နှင့်ဟာဗီကိုဗီးနား တို့တွင်ကျင်းပခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ၁၉၉၈ ခုနှစ် ဥပဒေမူဘောင်များဖြစ်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲနေ့၊ ရွေးကောက်ပွဲအကြိုကာလနှင့် ရွေးကောက်ပွဲပြီးကာလများအတွင်း ဖြစ်ထွန်းတိုးတက်မှုများကို စစ်ဆေးသော နိုင်ငံတကာ လေ့လာစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့ ၁၅၀ ကျော်ကို စေလွှတ်ခဲ့ရာတွင် ဥပဒေမူဘောင်များနှင့် ပတ်သက်ပြီးတော့လည်း NDI မှ အကြံ ဉာဏ်များ ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အကြံပြုမှတ်ချက်များ ၊ ရွေးကောက်ပွဲလေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်း ကြေငြာချက်များကို <http://www.ndi.org/globalp/elections/elections.asp> တွင် ရယူနိုင်ပါသည်။

ဥပဒေများကို ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း ကိစ္စရပ်များသည် အမျိုးသားအချုပ်အခြာအာဏာဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များဖြစ်သည်ဟု NDI မှသဘောပေါက်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်တွင်းအရပ်ဖက်နှင့် နိုင်ငံရေးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၊ ဥပဒေရေးရာ ကျွမ်းကျင်သူများ၊ ဥပဒေပြုအမတ်များ၊ ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများနှင့် တခြားအစိုးရအရာရှိများက ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များကို ပုံဖော်ချမှတ်ကြရာတွင် အထောက်အပံ့အကူအညီပေးနိုင်ရေးအတွက် NDI မှ အာရုံစိုက်လုပ်ကိုင်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများ ဖြစ်ထွန်းတိုးတက်ရေးအတွက် ပြည်တွင်းလှုပ်ရှားသူများက လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရာတွင် အကူအညီပေးခြင်းကို အဖွဲ့ကြီး၏လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ထည့်သွင်းထားပါသည်။ နိုင်ငံပေါင်း ၄၀ ကျော်ရှိ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများ ဖြစ်ထွန်းတိုးတက်ရေးအတွက် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများကို ထောက်ပံ့မှုများပေးအပ်ထားပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲများ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရေးအတွက် အားထုတ်ကြိုးပမ်းနေကြသော နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနှင့်လည်း NDI က ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲလေ့လာစောင့်ကြည့်ရေး နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများ ကြေငြာချက် *Declaration of Principles for International Election Observation* ကို ဦးတည်စေသော လုပ်ငန်းစဉ်ကို United Nations Electoral Assistance Division (UNEAD) ၊ The Carter Center(TCC) တို့နှင့် လက်တွဲ၍ NDI က ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ ကြေညာချက်ကို နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းပေါင်း ၃၂ ခုက ထောက်ခံအတည်ပြုထားပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများ၏ သဘောသဘာဝကို စစ်ဆေးသုံးသပ် ရာတွင်လည်း အဆိုပါအဖွဲ့အစည်း ၃၂ ခုတို့က ဆက်လက်ထိတွေ့ဆက်ဆံနေကြပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများ ပေါ်ပေါက်လာစေရေးတွင် NDI သည် အောက်ပါအဖွဲ့များနှင့်လည်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပါသည်။ UNEAD, အမေရိကန်နိုင်ငံများအသင်း the Organization of American States (OAS), ဒီမိုကရက်တစ်အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ဥရောပလုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအသင်း the Organization for Security and cooperation in Europe Office forDemocratic Institutions and Human Rights (OSCE/ODIHR), ဥရောပကော်မရှင် the EuropeanCommission (EC), ဥရောပဗင်းနစ်ကော်မရှင်ကောင်စီ the Council of Europe's Venice Commission, တောင်အာဖရိက ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု လူ့အဖွဲ့အစည်းပါလီမန်နိုရမ် Southern Africa Development Community Parliamentary Forum (SADC-PF), International IDEA ၊ ထို့အပြင် တခြားအစိုးရအချင်းချင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် အဖွဲ့အစည်းများ၊ အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့များ၊ ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများနှင့် လွှတ်တော်အမတ်များပါဝင်သည့် ဒေသတွင်းအသင်းအဖွဲ့များနှင့်လည်း ပူးတွဲဆောင်ရွက်ပါသည်။

ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲဥပဒေမူဘောင်များ အဆင့်အတန်းမြင့်မားလာစေရေးအတွက် ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်နေကြသော နိုင်ငံရေးနှင့် အရပ်ဖက်တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၊ ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများ၊ ဥပဒေပြုအမတ်များ၊ ဥပဒေရေးရာ ကျွမ်းကျင်သူများကို NDI လေးစားပါသည်။ နိုင်ငံရေးအုပ်စုများအားလုံး ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းနှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရသော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည့်အတွက်

ထိုသို့ကြိုးစားလုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ခက်ခဲရှုပ်ထွေးပါသည်။ အချုပ်အခြာအာဏာကို အမှန်တကယ်ပိုင်ဆိုင်သော နိုင်ငံသားများနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ရယူကျင့်သုံးနိုင်ဖို့ ကြိုးစားကြသောပုဂ္ဂိုလ်များ၏ကြား သဘောတူညီချက်အပေါ်တွင်လည်း အဆိုပါလုပ်ငန်းစဉ်၏ ထွက်ပေါ်ရလဒ်များက အကျိုးသက်ရောက်နေပါသည်။

ရွှေကောက်ပွဲဥပဒေမူဘောင် အစိတ်အပိုင်းအသီးသီးတွင် အမျိုးမျိုးအထွေထွေသော ရှေ့နောက်အစီအစဉ်များ၊ တွဲစပ်မှုများ ပါဝင်ကြသော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ထိုရွေးကောက်ပွဲနောက်ပိုင်းပေါ်ပေါက်လာသော အစိုးရများတွင် အများပြည်သူ၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို ရစေရေးအတွက်ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲယှဉ်ပြိုင်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံသားများ၊ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများကြားတွင် ကျယ်ပြန့်သော နိုင်ငံရေးတွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများနှင့် သဘောတူညီချက်များသည် အသက်တမျှအရေးကြီးပါသည်။

မိမိတို့တိုင်းပြည်များတွင် ဒီမိုကရေစီ ရွှေကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များ အားကောင်းစေရေး လုပ်ဆောင်ကြပြီး ပြင်ပအကြံဉာဏ်များကိုလည်း တောင်းခံကြသော လူပုဂ္ဂိုလ်များကို NDI ကလေးစားအသိအမှတ်ပြုပါသည်။ အောက်ပါကျွမ်းကျင်သူ ပညာရှင်များကိုလည်းက ကျေးဇူးဥပကာရတင်ပါသည်။ နိုင်ငံအသီးသီးမှ နိုင်ငံရေးသမားများ၊ ဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲသူများ၊ ဥပဒေရေးရာ ကျွမ်းကျင်သူများ၊ နိုင်ငံရေးရပိုင်ခွင့် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ဒီမိုကရေစီရွှေကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး NDI ၏ လေ့လာဆန်းစစ်မှုများ၊ အကြံဉာဏ်များ၊ မှတ်ချက်များ ပေးအပ်နိုင်ရေးတွင် ထိုသူတို့က အချိန်ပေး ဝိုင်းဝန်းလုပ်ဆောင်ကြပါသည်။ ထိုသူတို့၏ ထည့်ဝင်လုပ်ဆောင်မှုများသည် အဖိုးမဖြတ်နိုင်လောက်အောင် တန်ဖိုးရှိလှပါသော်လည်း တစ်ဦးချင်းတစ်ယောက်ချင်း ထုတ်မပြောနိုင်လောက်အောင် အရေအတွက်များပြားပါသည်။

ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်ကို NDI အကြီးတန်းတွဲဖက်အရာရှိလည်းဖြစ် ရွေးကောက်ပွဲပရိုဂရမ် ညွှန်ကြားရေးမှူးလည်းဖြစ်သော ပက်ထရစ်မာလိုဗီး Patrick Merloe က ရေးသားပါသည်။ လမ်းညွှန်စာအုပ်၏ အခန်းကဏ္ဍအသီးသီးကို အောက်ပါ ပုဂ္ဂိုလ်အသီးသီးက ဖတ်ရှုစစ်ဆေးပေးပါသည်။ ဟရေရာ ဘာလရွန်း၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု(ကာတာဌာန၊ ယခင် OSCE/ODIHR); စင်ဒရာကိုလီဗာ အမေရိကန် (Open Society Justice Initiative), အင်ဒရူးအဲလစ်၊ ယူကေ (International IDEA) မက်သရူးဖရမ်း၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု (NDI အကြီးတန်းအကြံပေး၊ ယခင်ဥပဒေကုမ္ပဏီ Steptoe & Johnson); ရာဖဲလ်လိုပက်စ်ပင်တာ စပိန် (IFES, ယခင် Universidad Autónoma de Madrid); ဂါရီလ်မစ်ချဲလ်၊ ယူကေ (OSCE/ODIHR); ဒေးဗစ်အေမာစ်လို၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု (International Legislative Drafting Institute); အာမန်ဒိုမာတီနက်စ်ဘောလ်ဒက်စ်ပနားမား (UN Electoral Assistance Division); လောရင်စ်အမ်နိုဘဲလ်၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု (ဥပဒေကုမ္ပဏီ Skadden Arps, ယခင် General Council to the US Federal Election Commission); ဆိုင်မွန်အော့စ်ဘွန်း UK (Electoral Reform International Services); ဂျက်စီပီးလ်ဂရင်မ်၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု (ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေပညာရှင်); ဒေါ်နယ်လ်ဂျေဆိုင်မွန်၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု (ဥပဒေကုမ္ပဏီ Sonosky, Chambers, Sachse, Endreson & Perry, ယခင် General Counsel to Common Cause); ဖဲလစ်ယူရရာ အယ်လ်ဆာပေးဒိုးစ်, (NDI Resident Director in Morocco) ဝေဖန်မှတ်ချက်များပေးသည့်အတွက်လည်း အဆိုပါကျွမ်းကျင်သူများ တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီကို NDI မှ ကျေးဇူးဥပကာရတင်ရှိပါသည်။ သို့သော်လည်း ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် ရှိကောင်းရှိနိုင်သော အမှားအယွင်းများ၊ လိုအပ်ချက်များအတွက် NDI က တာဝန်ယူပါသည်။ စာအုပ်ပါ အခန်း ၂ နှင့် နောက်ဆက်တွဲကဏ္ဍ ၄ ခု ရုပ်လုံးပေါ်အားကောင်းလာစေရေးအတွက် အဖိုးထိုက်တန်လှသော သုတေသန အကူအညီများကို ယခင် ဥပဒေ အလုပ်သင် Joseph A. Scrofano ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။ စာအုပ်ပါ အခန်း ၄ နှင့် နောက်ဆက်တွဲကဏ္ဍ ၄ တို့အတွက် Steptoe & Johnson ဥပဒေကုမ္ပဏီ ဝန်ထမ်းဟောင်း နှင့် NDI ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေအကြံပေး Ann Colville Murphy တို့သည် အရေးကြီးသော ထည့်ဝင်လုပ်ဆောင်မှုများကို ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။ လမ်းညွှန်စာအုပ်ဖြစ်ပေါ် လာရေးအတွက်ကိုလည်း အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်များက ကြိုးစားအားထုတ်ခဲ့ပါသည်။ ရစ်ချတ်ကလိန်း (NDI အကြီးတန်းအကြံပေး) Richard Klein, NDI Senior Advisor လင်ဒါပတ်တာဆန်(ယခင် NDI ပရိုဂရမ်အရာရှိ) Linda Patterson, former NDI Program Officer; ဂျူလီယာဘရာသားစ် (ယခင် NDI ပရိုဂရမ်အရာရှိ) Julia Brothers, NDI Program Officer; လော်ရာဂရေစ် (NDI အကြီးတန်း လက်ထောက်ပရိုဂရမ်အရာရှိ) Laura Grace, NDI Senior Program Assistant; အဲလီဇဘက်အိုဝါဘာ့ခ်နှင့် ဆာရာစပါစတီန်း (NDI အလုပ်သင်ဝန်ထမ်းများ) Elizabeth Owerbach and Sarah Saperstein, NDI interns. စာအုပ်အပြင်အဆင်ကို မာ့ခ်ရက်ချ်ဒိန်း၊ အဖွဲ့ပင်တိုင် ဂရပ်ဖစ်ဒီဇိုင်းနာ (ဘေရွတ်ရုံး) မှ ဖန်တီးပေးသည်။

United States Agency for International Development (USAID)၏ ငွေကြေးကူညီထောက်ပံ့မှုဖြင့် ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ် ရုပ်လုံးပေါ်လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရေးနှင့် ဖြန့်ချိရေး လုပ်နိုင်ရန်အတွက်ကိုတော့ National Endowment for Democracy (NED) က ငွေကြေးအကူအညီပေးပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ ရွှေကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး လုပ်ဆောင်သော တခြားလုပ်ငန်းများကိုလည်း USAID က ငွေကြေးထောက်ပံ့ပေးပါသည်။ USAID လက်အောက်ရှိ Bureau for Democracy, Conflict & Humanitarian Assistance အဖွဲ့မှ Center for Democracy and Governance ဌာနနှင့် NED ကိုလည်း ကျေးဇူးတင်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီးအမျိုးမျိုးသော အစိတ်အပိုင်းများကို လေ့လာစောင့်ကြည့်သည့် လမ်းညွှန်စာအုပ်များ၊ လက်စွဲစာအုပ်များကို အဆိုပါ အဖွဲ့များက ကူညီထောက်ပံ့ကြပါသည်။ စာအုပ်ပါ အခန်း (၃) ဖြစ်ပေါ်လာရေးအတွက် အားပေးတိုက်တွန်းမှုများနှင့် ကူညီထောက်ပံ့မှုများကို International Legislative Drafting Institute ကပေးခဲ့ပါသည်။ ထိုအဖွဲ့ကို Public Law Center of Tulane University Law School နှင့် Loyola University School of Law တို့က တည်ထောင်ပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ NDI ၏တခြားလုပ်ငန်းများကို အကူအညီပေးသလို ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်ပါ နောက်ဆက်တွဲ ကဏ္ဍ ၄ ခုအတွက်ကိုလည်း ဥပဒေကုမ္ပဏီ Steptoe & Johnson သည်အကျိုးအမြတ်မယူပဲ အဖိုးတန်သည့် သုတေသနအကူအညီပေးခဲ့ရာ ထိုအတွက်လည်း NDI က ကျေးဇူးတင်ပါသည်။

ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များ အားကောင်းလာစေရေး ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်နေကြသူများအတွက် ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်သည် အထောက်အပံ့အကူအညီ တစ်စုံတရာဖြစ်စေမည်ဟု NDI က မျှော်လင့်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရေးအတွက် ခိုင်မာသော ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေမူဘောင်များသည် လိုအပ်ချက်ဖြစ်သည် မှန်သော်လည်း သူချည်းသက်သက်တော့ဖြင့် ပြည့်စုံသောအနေအထားဖြစ်နိုင်မည်မဟုတ်ဟု NDI က နားလည်သဘောပေါက်ပါသည်။ ချမှတ်ထားသော ဥပဒေများကို သင့်တော်မှန်ကန်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲများအပေါ် နိုင်ငံသားတို့၏ယုံကြည်မှုနှင့် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များတွင် နိုင်ငံသားတို့၏ ယုံကြည်အားထားမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရေးအတွက် နိုင်ငံရေးစိတ်ဆန္ဒကောင်းများသည်သာ နောက်ဆုံးတွင် မရှိမဖြစ်အရေးတကြီးလိုအပ်ပါသည်။ အကြံပြုချက်များ၊ မှတ်ချက်များ၊ နောက်ထပ်တောင်းခံလိုသည်များကို ပေးပို့နိုင်ရန်အတွက် NDI ကိုဆက်သွယ်ဖို့ ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်ဖတ်သူများကို တိုက်တွန်းလိုက်ပါသည်။

ကဲနက် ဝေါလော့ခ်၊ ဥက္ကဋ္ဌ
NDI

မာတိကာ

ကျေးဇူးတင်လွှာ

လမ်းညွှန်စာအုပ်အသုံးပြုပုံ

အခန်း ၁ ။ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များ ချမှတ်ခြင်း နိဒါန်း

- ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပဋိပက္ခကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမှု.....
- ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များချမှတ်ရာတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အကျိုးစီးပွား.....
- ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များချမှတ်ရာတွင် အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အကျိုးစီးပွား.....
- ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များချမှတ်ရာတွင် နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်း၏ အခန်းကဏ္ဍ.....
- ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များနှင့် တခြားဥပဒေအကြောင်းအရာများကြား ဆက်နွယ်ချက်.....

အခန်း ၂ ။ လူ့အခွင့်အရေး- ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အားလုံးပါဝင်နိုင်ရေး၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ တာဝန်ခံမှုနှင့် အများပြည်သူ ယုံကြည်ကိုးစားမှု.....

- ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အားလုံးပါဝင်နိုင်ဖို့လိုသည်။.....
- ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ရှိဖို့လိုသည်။ .....
- ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် တာဝန်ခံမှု ရှိဖို့လိုသည်။.....
- ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားမှု မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်။.....
- နိဂုံး.....

အခန်း ၃။ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲကို အကျိုးပြုစေသော ဥပဒေမူဘောင်များကို ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း.....

- ဥပဒေမူဘောင်များ ရေးဆွဲရေးအတွက် ဒီမိုကရေစီ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ .....
- ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေ အခြေခံအစိတ်အပိုင်းများ.....

အခန်း ၄ ။ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များကို အကဲဖြတ်ရာတွင် ဆောင်ရွက်ရန်စာရင်း။ .....

- ရွေးကောက်ပွဲစနစ်.....
- ဥပဒေမူဘောင်များကို တည်ဆောက်ထားပုံ.....
- မဲဆန္ဒနယ်မြေများ.....
- ရွေးကောက်ပွဲကြီးကျပ်ရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့.....
- လေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်း.....
- မဲပေးသူ မှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် မဲစာရင်းများ.....
- ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးခြင်း..
- ဥပဒေကြောင်းအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏အနေအထား....
- မဲပြားများ အရည်အသွေးပြည့်မှီခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆွယ်စည်းရုံးခြင်း...
- မဲဆွယ်စည်းရုံးရာတွင် အသုံးပြုသောအရင်းအမြစ်များ.....
- မီဒီယာ.....
- မဲပေးခြင်း.....
- မဲရေတွက်ခြင်း.....

ရလဒ်များကို စာရင်းသွင်းခြင်းနှင့် ထုတ်ပြန်ကြေညာခြင်း.....

စောဒကတက် တိုင်ကြားရာတွင် အဆင့်ဆင့်များ.....

နောက်ဆက်တွဲ ၁။ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး NDI က ထင်မြင်သုံးသပ်ချက်ပေးထားသော သို့မဟုတ် လေ့လာဆန်းစစ်ထားသော နေရာများ.....

နောက်ဆက်တွဲ ၂။ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေမူဘောင်များနှင့် ပတ်သက်၍ မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရာတွင် NDI က ကူညီထောက်ပံ့ပေးထားသည့် နေရာများ .....

နောက်ဆက်တွဲ ၃။ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးရူ.ထောင့်မှ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ.....

နောက်ဆက်တွဲ ၄။ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပတ်သက်ပြီး မှတ်သားသင့်သည့် နိုင်ငံတကာစီရင်ထုံး ဥပဒေ .....

နောက်ဆက်တွဲ ၅။ ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များ ခိုင်မာအောင်လုပ်ဆောင်ခြင်းအတွက် လက်ရွေးစင် ပိုငြိမ်းကိုးကားမှုများ

.....

ရွေးကောက်ပွဲလေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်းဆိုင်ရာ NDI လက်ရွေးစင် စာအုပ်စာတမ်းများ .....

စာရေးဆရာ အကြောင်း .....

လမ်းညွှန်စာအုပ်အသုံးပြုပုံ

ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဆက်စပ်နေသော ဥပဒေများကို အကဲဖြတ်စစ်ဆေးရာတွင်ဖြစ်စေ၊ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေရေးအတွက် အကြံပြုချက်များ၊ မှတ်ချက်များနှင့် ဆော်ဩစည်းရုံးမှုများကို လုပ်ဆောင်ရာတွင်ဖြစ်စေ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်း အထောက်အကူပြုအဖွဲ့များ၊ အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဥပဒေရေးရာ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၏ လုပ်ဆောင်မှုများကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်စေရန် ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်ကို ပြုစုထားပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေနှင့် ပြဿနာများ၊ ဥပဒေများကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ပတ်သက်နေသော အကြောင်းအရာများကို ဂျာနယ်လစ်များနှင့် တခြားသူများလည်း နားလည်သဘောပေါက်နိုင်စေရန်အတွက် အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲများ ဂုဏ်သိက္ခာရှိစေရန် လုပ်ဆောင်ဖို့စိတ်ဝင်စားသော ပြည်တွင်းမဲဆန္ဒရှင်များအတွက် ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်ကို ပြင်ဆင်ထားပါသည်။ သို့သော် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများနှင့် ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများကို နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်းမှ အကဲဖြတ်စစ်ဆေးရာတွင်လည်း သုံးစွဲနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ အသိုက်အဝန်းဆိုရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေး နိုင်ငံတကာ မစ်ရှင်များ၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုနှင့် ဥပဒေပြုခြင်းလုပ်ငန်း အားကောင်းစေရေးအဖွဲ့များ၊ အလှူရှင်အသိုက်အဝန်းတို့လည်း ပါဝင်ပါသည်။

အသုံးပြုနိုင်မည့် ကိရိယာတန်ဆာပလာများကို လမ်းညွှန်စာအုပ်ထဲတွင် အခန်းလိုက်ဖော်ပြထားပါသည်။ ဖော်ပြထားသည့် အခန်းများကို တပြိုင်နက်အသုံးပြုရမည်ဟု မဆိုလိုပါ။ ထို့အပြင် တစ်ခန်းချင်းစီ၏ အကျိုးသက်ရောက်ပုံ သက်ရောက်မှုချင်းသည်လည်း တူညီမည်မဟုတ်ပါ။

ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များတွင် အချို့ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လေ့လာဆန်းစစ်ရန် ၊ ထို့နောက်တွင် အချို့အစိတ်အပိုင်းများကို အကာအကွယ်ပေးထိန်းထားနိုင်ရန်နှင့် အချို့အစိတ်အပိုင်းများကို ပြောင်းလဲပစ်ရန် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့များနှင့် အခြားအုပ်စုများအတွက် မည်သည့်အတွက်ကြောင့်အရေးကြီးသည်ကို အခန်း ၁ တွင် ထည့်သွင်းမှတ်သားထားပါသည်။ ဥပဒေမူဘောင်များကို လေ့လာဆန်းစစ်ရုံ၊ ဆော်ဩစည်းရုံးရုံထက် ကျော်လွန်ပြီး လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်းသည်လည်း မည်သည့်အတွက်ကြောင့် အရေးကြီးသည်ကို ထည့်သွင်းမှတ်သားထားပါသည်။

ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပတ်သက်ပြီးထားရှိသော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေအခြေခံမူများနှင့် မဲဆန္ဒနယ်မြေအတွင်း နေထိုင်ကြသော နိုင်ငံသားများ၏ မျှော်မှန်းချက်များ၊ အစိုးရလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ပုံများအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်နေသော ကြပ်မတ်ထိန်းကွပ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို အခန်း ၂ တွင် စနစ်တကျဖော်ပြထားပါသည်။ အားလုံးပါဝင်နိုင်ခြင်း၊ ပွင့်လင်းမြင်သာခြင်းနှင့် တာဝန်ခံခြင်းဆိုသော မူများသည် ပြည်သူလူထုယုံကြည်ကိုးစားမှုကို ရရှိရေးအတွက် အရင်းအမြစ်ဖြစ်သည်ဟု သေချာမှတ်ယူ သုံးသပ်ထားပြီးနောက်တွင် ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များ၊ ထိုမူဘောင်များကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကို လေ့လာဆန်းစစ်နိုင်ရန်နှင့် တိုက်တွန်းဆော်ဩနိုင်ရန် လိုအပ်သော အခြေခံသိမှတ်ဖွယ်ရာများကိုလည်း ဤအခန်းတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်ရာတွင် တွေ့ကြုံရတတ်သော အခြေခံ ပြဿနာအကြောင်းအရာများကို အခန်း ၃ တွင် ပြန်လည်သုံးသပ်ထားပါသည်။ ဥပဒေမူဘောင်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲသူများ၊ နည်းဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲသူများ၊ ဥပဒေမူကြမ်းကို ဝေဖန်မှတ်ချက်ပေးသူများ နည်းဥပဒေဝေဖန်မှတ်ချက်ပေးသူများအတွက် ခြုံငုံသုံးသပ်မှုနှင့် ယေဘုယျလမ်းညွှန်ချက်များကိုလည်း ဤအခန်းတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ဥပဒေမူဘောင်များကို အလေးပေးပြောကြားရာတွင် အဓိကသော့ချက်များကိုလည်း ဤအခန်းတွင် အတိုချုံးဆွေးနွေးထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဥပဒေမူဘောင်များကို လေ့လာသုံးသပ်သူများနှင့် မူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်ပါ အခန်း ၄ တွင် ဖော်ပြထားသော အကြောင်းအရာများ၊ စာအုပ်စာတမ်းများကို သေချာစွာဂရုပြု လေ့လာသုံးသပ်သင့်ပါသည်။

အခန်း ၄ တွင် ဆောင်ရွက်ရန်စာရင်းတစ်ခုကိုလည်း ဖော်ပြထားပြီး အောက်ပါအကြောင်းအရာတို့ ပါဝင်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များတွင် အတွေ့ရအများဆုံး အကြောင်းအရာ ၁၆ ခု၊ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများ ပေါ်ပေါက်အောင်လုပ်ဆောင်ရာတွင် အကြောင်းအရာ တစ်ခုချင်းစီကထားအပ်သော ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်များ။ အဆိုပါ ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်များကို ဥပဒေမူဘောင်များက ပြည့်မှီစေသလား ဆိုသည်အပေါ် လေ့လာဆန်းစစ်ရန်အတွက် စံသတ်မှတ်ချက်များ။ ဥပဒေမူဘောင်များသည် ဒီမိုကရေစီ အလေ့အထများကို ပြန့်ပွားအားကောင်းစေသလား ဆိုတာအပေါ် အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်မည့် မေးခွန်းများ။ အဆိုပါ ဆောင်ရွက်ရန်စာရင်းကြောင့် ဥပဒေမူဘောင်တစ်ခုသည် ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ခိုင်မာသော အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်စေသလားဆိုသည်ကို နားလည်စေနိုင်သည့်အပြင် ၊ တိုးတက်အောင် နောက်ထပ်လုပ်ဆောင်ရဦးမည့် နယ်ပယ်များကိုလည်း ဖော်ပြပေးပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများနှင့် ပတ်သက်ပြီး NDI မှ သဘောထားမှတ်ချက် ထုတ်ပြန်ပေးထားသောနေရာများ၊ NDI ၏ အကူအညီ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများက ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများ အပေါ် ထိုကဲ့သို့ သဘောထားမှတ်ချက် ထုတ်ပြန်ပေးထားသောနေရာများကိုလည်း လမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် နောက်ဆက်တွဲ ၁ နှင့် နောက်ဆက်တွဲ ၂ ဟူ၍ စာရင်းပြုစုဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဖြတ်သန်းပုံအစဉ်အလာချင်းတူသော နိုင်ငံများကို ရှာဖွေရာတွင်လည်ကောင်း ဥပဒေမူဘောင် ပြဿနာများနှင့် ပတ်သက်၍ စာဖတ်သူများက နောက်ထပ် စူးစမ်းလေ့လာချင်သည့်အခါတွင်လည်းကောင်း အထောက်အကူပြုစေမည် ဖြစ်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီးနိုင်ငံတကာ အသိအမှတ်ပြုစာရွက်စာတမ်းများပါ အရေးကြီးသောပြဌာန်းချက်များကို နောက်ဆက်တွဲ ၃ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ အဆိုပါ နောက်ဆက်တွဲသည် ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များအတွက် အခြေခံကျသော နောက်ခံအခြေအနေများလည်းဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတစ်ခုလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော ဥပဒေများ ပြုရာတွင်ဖြစ်စေ၊ ဆော်ဩစည်းရုံးရာတွင်ဖြစ်စေ၊ တရားစီရင်ရာတွင်ဖြစ်စေ ကြပ်မတ်ထိန်းသိမ်းရာတွင်ဖြစ်စေ စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ချင်းများအတွက် ပြဌာန်းချက်များသည် အရေးကြီးပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေး၊ ရပိုင်ခွင့်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံးများ နှင့် အခြားနိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများသို့ တင်ပြလာသောကိစ္စရပ်များအပေါ် အရေးကြီးသော စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို နောက်ဆက်တွဲ (၄) တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။ အမှုအခင်းများကို ကိုးကားဖော်ပြပြီးနောက်တွင် မှတ်ချက်ပေးရှင်းလင်းမှုများကို အတိုချုပ်ဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဥပဒေအကျိုးဆောင်များအနေဖြင့် ပြည်တွင်းအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များ၊ တရားစီရင်ကြားနာမှုများ၊ နိုင်ငံတကာတရားရုံးများသို့ အမှုအခင်းများကို တင်သွင်းသည့်အခါ မည်ကဲ့သို့သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ စီရင်ချက်များ၊ တရားရေးလမ်းကြောင်းများသည် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိလာနိုင်စေသည်ကို သိမြင်လာစေနိုင်ပါသည်။

ထို့အပြင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေထားသော စာရွက်စာတမ်း၊ စာအုပ်များကိုလည်း လမ်းညွှန်ထဲတွင် စာရင်းပြုစုထားပါသည်။ ထိုစာရင်းသည် ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များအားကောင်းလာစေရေး၊ ရွေးကောက်ပွဲဂုဏ်သိက္ခာများ မြင့်မားလာစေရေး၊ ရွေးကောက်ပွဲကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသော ဒီမိုကရေစီ အစိုးရကောင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရေး ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်နေသူများ အတွက် အသုံးဝင်ပါလိမ့်မည်။ ထိုစာရင်းကို နောက်ဆက်တွဲ (၅) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

အပိုင်း (၁)

ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များ ခိုင်မာအောင်လုပ်ခြင်းမိတ်ဆက်

ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲအတွက် "ကစားပွဲစည်းမျဉ်းများ" ရေးဆွဲပေးခြင်းသည် နိုင်ငံရေးပါတီများ ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ အားလုံးအတွက် အလွန်တရားအရေးကြီးသော စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကိစ္စဖြစ်သင့်ပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ် အဖြစ်ကျင့်သုံးဖို့ ကြိုးစားကြသူများ အချင်းချင်းကြား ပြိုင်ဆိုင်မှုများကို ဒီမိုကရေစီနည်းကျရွေးကောက်ပွဲများက တရားမျှတစွာ နှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ ဖြေရှင်းပေးပါသည်။ ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် အစိုးရကို ချုပ်ကိုင်ဖို့ မည်သူတွေမှာ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တရားဝင်မှုရှိသနည်း ဆိုတာအပေါ် နိုင်ငံသားများက လွတ်လွတ်လပ်လပ်ထုတ်ဖော်ပြောဆိုနိုင်ဖို့ ကိုလည်း ဒီမိုကရေစီနည်းကျရွေးကောက်ပွဲများက လမ်းဖွင့်ပေးထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲ ယှဉ်ပြိုင်ခြင်းအတွက် ချမှတ်ထားသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ နှင့် ထို စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ကိုအကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကြောင့် စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရေးသည် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်သူများ(နိုင်ငံရေးပါတီများ နှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ) အတွက် တိုက်ရိုက်အကျိုးစီးပွားဖြစ်သလို လက်ငင်းအကျိုးစီးပွားလည်းဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သူတစ်ရပ်လုံး၊ နိုင်ငံသားများနှင့် ထိုနိုင်ငံသားများဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားသော အသင်းအဖွဲ့များအတွက် အကျိုးစီးပွားလည်းဖြစ်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲ နှင့် ပဋိပက္ခကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမှု

အကြမ်းဖက်ပဋိပက္ခများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖြစ်ပွားရာမှ ပေါ်ထွက်လာသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းကြသည့်အခါ ရွေးကောက်ပွဲများကို အမြဲတမ်းလိုလို အချိန်ဇယားဆွဲပြီး ထည့်သွင်းတတ်ကြပါသည်။ အစိုးရထူးအာဏာများကို မည်သူရမည် ဆိုသည်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆုံးဖြတ်ဖြေရှင်းပေးဖို့အတွက် ရွေးကောက်ပွဲများသည် နည်းလမ်းဖြစ်သည်ဟု ရန်ဘက်များက မြင်လာနိုင်ပါသည်။ လက်နက်များကို စွန့်ပယ်၊ တပ်ဖွဲ့များကိုဖြုတ်သိမ်းပြီး (ကျင့်ဆန်အစား) မဲပုံးများကို ရွေးချယ်စေဖို့ဆိုရာတွင် ပြိုင်ဆိုင်မှုအတွက် ချမှတ်ထားသောစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများသည် သူတို့၏ ရည်မှန်းချက်များကို ပေါက်မြောက်အောင်မြင်စေဖို့ တကယ့်အခွင့်အလမ်းကို ပေးသည်ဟု ယုံကြည်လာရပါမည်။ ထို့ကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် ပါဝင်သည့် အုပ်စုများသည် ဥပဒေမူဘောင်များ၏ (အားလုံးမဟုတ်ရင်တောင် အနည်းဆုံးတော့)မသိမဖြစ်သိအပ်သော အစိတ်အပိုင်းများကို သဘောပေါက်ထားဖို့လိုပါသည်။ ထိုသို့သဘောပေါက်မှသာ သူတို့တန်ဖိုးထားသော သဘောတူညီချက်များကို ရရှိပြီး သူတို့ယုံကြည်သောနောက်ဆက်တွဲနိုင်ငံရေး ဖြစ်စဉ်များကို ရောက်ရှိနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခံခဲ့ရသည့်အတွက် ရရှိခံစားသင့်သည့် နစ်နာကြေးများကို ပြိုင်ဆိုင်သူများက တောင်းဆိုရာတွင် ထိုမူဘောင်များ သည် ထိရောက်သော နည်းလမ်းဖြစ်ရပါမည်။ ထိုမှသာ အတိတ်ရန်ကြေးများကို ဖြေရှင်းဖို့အတွက် အကြမ်းဖက်နည်းလမ်းများကို ပြန်မသုံး သို့မဟုတ် ပေါ်ပေါ်တင်တင်တိုက်ခိုက်ရန်ပြုခြင်း မပြုမှာဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ အချက်အလက်များသည် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ငြိမ်းချမ်းရေးကို ရစေဖို့အတွက် အဓိကကျပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေး စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများတွင် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများနှင့် ကြားဝင်ဖျန်ဖြေပေးသူများသည်လည်း ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်များကို နားလည်ရပါမည်။ သို့မှသာ သဘောတူညီချက်များ ရရှိရေး နှင့် ထိုသဘောတူညီချက်များ နောက်မှလိုက်ပါလာသော လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် "ရိုးသားသောပွဲစား" ဆိုသည့် သူတို့၏အခန်းကဏ္ဍကို တာဝန်ယူမှုဖြင့် ထမ်းဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေး စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများတွင် နိုင်ငံသားကိုယ်စားလှယ်များကို ဖြစ်နိုင်ချေရှိပြီး သင့်တော်သည့် အခန်းကဏ္ဍများတွင် ပါဝင်စေခြင်းသည် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး နောက်ထပ်သဘောထား အမြင်သစ်များကို ထွက်ပေါ်စေပါသည်။ အချုပ်အခြာ အာဏာကိုနိုင်ငံသားများက ပိုင်ဆိုင်ပြီး နိုင်ငံသားများထံကပင် ဆင်းသက်လာသည် ဆိုသော ကျင့်ဝတ်သီလကို စောင့်ထိန်းခြင်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ပတ်သက်ပြီးရေးဆွဲထားသော ဥပဒေမူဘောင်များ၏ အနှစ်သာရကိုလည်း သူတို့က ဖမ်းဆုပ်နိုင်ရပါမည်။ ဥပဒေမူဘောင်များ၏ အခြေခံအချက်အလက်များကို နိုင်ငံသားများက နားလည်ထားမှသာ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်များအပေါ်တွင် အယုံအကြည်ရှိလာကြသည်ကို လက်တွေ့ဖြစ်ရပ်များက ပြဆိုထားပါသည်။

ထိုနောက်တွင် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ပွဲများမှ တက်လာသော အစိုးရဆီသို့ ထိုယုံကြည်မှုများ ကူးပြောင်းရောက်ရှိသွားပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး နှင့် တည်ငြိမ်ရေးအတွက် အလားအလာများကိုလည်းတိုးတက်ကောင်းမွန်စေပါသည်။

အစိုးရအာဏာကို မည်သူက ကျင့်သုံးမည် ဆိုသည်နှင့် ပတ်သက်ပြီးပေါ်ပေါက်လာသော ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းရာတွင်နှင့် အကြမ်းဖက်မှုများ ကျူးလွန်နိုင်သည့် အလားအလာများကို ရွေးကောက်ပွဲများက မည်မျှအထိအားကောင်းစေသည် ဆိုသည့် ရွေးကောက်ပွဲများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားပါ။ သို့သော် အုပ်စုအားလုံးကို နေရာပေးထည့်သွင်းမှု ပွင့်လင်းမြင်သာမှု နှင့် တာဝန်ခံမှုများကို ကျင့်သုံးလျှင် ယုံကြည်မှုများမြင့်တက်လာပြီး ရွေးကောက်ပွဲအတွင်းအကြမ်းဖက်မှုကို လျော့ချနိုင်သည်ကိုတော့ လက်တွေ့ဖြစ်ရပ်များက ပြသထားပါသည်။ အကြမ်းဖက်မှုများ အလွယ်တကူဖြစ်တတ်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၌ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်များကို ချမှတ်ရာတွင် အဆိုပါ ဂုဏ်အရည်အသွေး ၃ ခုကို ခံယူကျင့်သုံးခြင်းသည် အထူးအရေးကြီးပါသည်။

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အကျိုးစီးပွား

ဒီမိုကရေစီလိုလားသော နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် အစိုးရအင်စတီကျူးရှင်းများကို စီမံခန့်ခွဲနိုင်ရန်အလို့ငှာ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အနိုင်ရဖို့ကြိုးပမ်းကြလေသည်။ ထိုသို့ အစိုးရအင်စတီကျူးရှင်းများကို စီမံခန့်ခွဲနိုင်မှသာ ပြည်သူ့မူဝါဒများကို ရှေ့တိုးလုပ်ဆောင်နိုင်ပြီး မူဝါဒရည်မှန်းချက်များ ပြည့်မီရေးအတွက် လိုအပ်သောအရင်းအမြစ်များကို ခွဲဝေပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ မူဝါဒရည်မှန်းချက်များသည် နိုင်ငံသားတစ်ယောက်ချင်း၏ အကျိုးစီးပွား နှင့်/သို့မဟုတ် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး၏ ယေဘုယ အကျိုးစီးပွားများကို ထိန်းရွက်ပေးသည် ဟု ယုံကြည်သော နိုင်ငံသားတို့၏မိမိများကို များများရအောင် စုစည်းခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ကြပါသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ နှင့် မဲပေးရေးအတွက် တခြားရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူများသည် ထိထိရောက်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ရန်အတွက် ပြိုင်ပွဲစည်းကမ်းများ -ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များ-ကို သိထားရပါမည်။ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ပေးထားသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ချိုးဖောက်ခံရပါက တရားမျှတမှုကို တောင်းခံနိုင်သော လမ်းကြောင်းများကိုလည်း သိထားရပါဦးမည်။

စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ကို သိထားရုံမျှနှင့်လည်း မလုံလောက်ပါ။ မျှမျှတတဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ဖို့အတွက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ သည် စစ်မှန်သောအခွင့်အလမ်းများကို သေချာပေးအပ်နိုင်ပါရဲ့လားဆိုတာ ဆုံးဖြတ်ကြည့်ဖို့အတွက် ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများသည် ဥပဒေမူဘောင်များ ကို စေ့ငုကြည့်ရပါဦးမည်။ ဥပဒေမူဘောင် အစိတ်အပိုင်းများကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန်အလို့ငှာ အစပျိုးလုပ်ဆောင်မှုများကို တိုးတက်အောင်မြင်ဆင်ထားဖို့ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများသည် အသင့်ဖြစ်နေရပါမည်။ ရွေးကောက်ပွဲတရားမျှတမှုမဖြစ်အောင် အတားအဆီးပြုမည့်အရာများ ဖယ်ရှားဖို့နှင့် ရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရမည့် အလားအလာများကိုတိုးတက်ကောင်းမွန်စေဖို့အတွက် ဥပဒေမူဘောင်များ ပြင်ဆင်ရေးတိုက်တွန်းပြောဆို ခြင်းအပါအဝင် အတွက် ရွေးကောက်ပွဲတရားမျှတဖို့အတွက် ထိုအစိတ်အပိုင်းများသည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်ဟု နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများက မှတ်ယူထားရပါမည်။

ထိုသို့ အသင့်ဖြစ်နေဖို့အတွက်ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များကို အနှစ်သာရအားဖြင့်ရော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအားဖြင့်ပါ မည်ကဲ့သို့ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲနိုင်သည်ကို သိထားဖို့လိုအပ်ပါသည်။ ဥပဒေမူဘောင်ပါ အစိတ်အပိုင်းအမျိုးမျိုး အကြောင်းဗဟုသုတ များနှင့်အတူ ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲ အခြေခံမူများကိုပါ စေ့စေ့စပ်စပ်နားလည်ထားရပါမည်။ ထို့အပြင် ဥပဒေမူဘောင်ပါ အစိတ်အပိုင်းအမျိုးမျိုး တို့၏ ကွဲပြားခြားနားပုံနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများ သွက်လက်မြန်ဆန်တိကျပြီး ဂုဏ်သိက္ခာရှိစေဖို့ ထိုအစိတ်အပိုင်းများကို မည်ကဲ့သို့ ပေါင်းစပ်ပေးနိုင်သည်ကိုလည်း နားလည်ထားရပါမည်။

လွှတ်တော်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများမှတစ်ဆင့် ဥပဒေပြုခြင်းဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲများကို မည်ကဲ့သို့လုပ်ဆောင်နိုင်သည်၊ အစိုးရအဖွဲ့စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို မည်ကဲ့သို့ ပြင်ဆင်မွမ်းမံနိုင်သည်ကို မဖြစ်မနေသိထားဖို့လိုအပ်ပါသည်။ ဥပဒေမူဘောင်ပါ အစိတ်အပိုင်းများကို ထိန်းသိမ်းထား သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်ခြင်းအတွက် မည်သည့်အင်အားစုများကို စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ပြီး ထောက်ခံခိုင်းနိုင်သည်ကို သိခြင်းသည်လည်း အလားတူအရေးကြီးပါသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်နိုင်ဖို့ဆိုလျှင် ဥပဒေပြုခြင်းနှင့် ကြပ်မတ်ထိန်းကွပ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်းတွင် ညွန့်ပေါင်းများတည်ဆောက်ဖို့အရေးကြီးသည်ကို သဘောပေါက်ရပါမည်။

ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေမူဘောင်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး အစိုးရနှင့်ဆိုင်သောကဏ္ဍ၊ ပြည်သူနှင့်ဆိုင်သော ကဏ္ဍများတွင် ပါဝင်ဖို့စိတ်ဝင်စားသော အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ နိုင်ငံသားများ ကို တပ်လှန့်နှိုးဆော်ဖို့လည်း လိုပါသည်။

ကျွမ်းကျင်သူအဖွဲ့များဖွဲ့စည်းခြင်း

ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များကို ပါတီခေါင်းဆောင်များနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများက နဲ့နဲ့ စပ်စပ်သိထားရပါမည်။ ထို့အပြင် ဥပဒေမူဘောင်များကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ် ပြီး လိုအပ်သော အကြံဉာဏ်များပေးဖို့ ကျွမ်းကျင်သူအဖွဲ့များ ဖွဲ့ထားဖို့လိုသည်ကိုလည်း လက်တွေ့လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုများက ပြသထားပါသည်။

ပါတီရေးရာ ကျွမ်းကျင်မှုသည် အောက်ပါကဏ္ဍများကို ခြုံငုံမိနိုင်ရပါမည် --၁) ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အမျိုးအစား ၊ သဘောသဘာဝများနှင့် ပတ်သက်ပြီးအခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များ(ဥပမာ၊ ပါလီမန်စနစ် သို့မဟုတ် သမ္မတစနစ် သို့မဟုတ် ရောစပ်စနစ်လားဆိုသည်ကို ခွဲခြားပြီး သက်ဆိုင်ရာစနစ်အလိုက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရသော ရာထူးနေရာများ။ ကျင့်သုံးသည့်စနစ်သည် အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် သို့မဟုတ် အများစုအနိုင်ရ သို့မဟုတ် ရောစပ်စနစ်။ ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုနှင့် တစ်ခုကြား ကာလအပိုင်းအခြား နှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော ရာထူးများ၏သက်တမ်းကာလ။ နိုင်ငံအဆင့် ပြည်နယ်အဆင့် ဒေသအဆင့်ဆိုပြီး ရွေးကောက်ပွဲများကို အဆင့်ဆင့်ခွဲကျင်းပပုံများ) ။ ၂) ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ပတ်သက်ပြီးပေးထားသည့် နိုင်ငံရေးနှင့် အရပ်ဖက်အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ အခြေခံဥပဒေနှင့် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍ ပြဌာန်းချက်များ(ဥပမာ၊ မဲပေးပိုင်ခွင့် နှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပိုင်ခွင့်။ နိုင်ငံရေးသဘောထားအမြင်ကို ဖော်ထုတ်ခွင့်။ သတင်းအချက်အလက်ကို ရယူသုံးစွဲခွင့်၊ ငြိမ်းချမ်းစွာ စုဝေးခွင့် လှုပ်ရှားခွင့်၊ ဥပဒေ၏အကာအကွယ်ကို တန်တူညီမျှခံစားခွင့်) ။ ၃) အောက်ပါကဏ္ဍများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် အစိုးရအဖွဲ့ပြဌာန်းချက်များ--နိုင်ငံရေးပါတီများ တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ပါတီ/ကိုယ်စားလှယ်လောင်း အရည်အချင်းပြည့်မီခြင်း၊ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ မဲဆန္ဒနယ်များ ရေးဆွဲသတ်မှတ်ရာတွင် စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နည်းလမ်းများ၊ ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့ဝင်များကို ရွေးချယ်ခြင်းနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ၊ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများအနေဖြင့် မီဒီယာကို ရယူအသုံးပြုခွင့်များ၊ မဲဆွယ်စည်းရုံးရာတွင် ကြိုတွေ့ရသော ပြဿနာများ၊ ပါတီ နှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ခြင်းကိစ္စ၊ မဲရုံများ ၊ မဲပေးခြင်း၊ မဲရေတွက်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို စာရင်းသွင်းခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပါတီ နှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ နိုင်ငံသားများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများ လေ့လာနိုင်အောင်စီစဉ်ပေးထားခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ပတ်သက်ပြီးစောဒကတက်တိုင်တန်းမှုများ၊အယူခံဝင်မှုများကို လေ့လာကြည့်ရှုခွင့်။

ဥပဒေပြဌာန်းချက်များ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကို စောင့်ကြည့်ခြင်း

နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ဥပဒေပြုခြင်းနှင့် ကြပ်မတ်ထိန်းသိမ်းခြင်းတို့ကို လေ့လာစိစစ်နိုင်ရပါမည်။ သက်ဆိုင်ရာကဏ္ဍအလိုက် သင့်တော်သော ပြဌာန်းချက်များအတွက်လည်း တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ပေးဖို့လိုပါသည်။ ထို့အပြင် သူတို့က ဥပဒေပြဌာန်းချက်များ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကို စောင့်ကြည့်နိုင်ရပါမည်။ ထို ဥပဒေပြဌာန်းချက်များ ကို ထိထိရောက်ရောက်နှင့် ဘက်မလိုက်ပဲ ချမှတ်ရာ အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် လိုအပ်သောလုပ်ဆောင်ပုံအဆင့်ဆင့်ကို ကြပ်မတ်ထိန်းသိမ်းပေးနိုင်ရပါမည်။

ထို့ကြောင့် ကျွမ်းကျင်သူအဖွဲ့များကို ပါတီခေါင်းဆောင်ပိုင်းနှင့် ပါတီဌာနချုပ်တွင် သာ ဖွဲ့စည်းထားရှိခြင်းသည် မလုံလောက်ပါ။ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များကို သေချာကျနစွာအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ဖို့ဆိုလျှင် နိုင်ငံရေးပါတီများသည် အလယ်အလတ်အဆင့်နှင့် အောက်ခြေဒေသအဆင့်များတွင်လည်း ကျွမ်းကျင်မှုများကို တည်ဆောက်ထားရမည်။ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော သက်ဆိုင်ရာ ကိုယ်စားလှယ်တိုင်းအတွက် အရေအတွက် မတိမ်းမယိမ်းရှိသော နိုင်ငံသားများကို ထည့်သွင်းပေးထားခြင်းဖြင့် တန်းတူညီမျှမဲပေးပိုင်ခွင့်ကို လေးစားလိုက်နာသော မဲဆန္ဒနယ်မြေများကို ရေးဆွဲခြင်း၊လူနည်းစုများကို နှစ်နာစေခြင်းမရှိအောင် မဲဆန္ဒနယ်မြေများကိုရေးဆွဲခြင်း၊ တစ်စုံတစ်ခုသော နိုင်ငံရေးယုံကြည်ချက်ကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမရှိအောင် မဲဆန္ဒနယ်မြေများကိုရေးဆွဲခြင်းတို့သည် လက်တွေ့မကျသော စိတ်ကူးအကြံအစည်များ မဟုတ်ကြပါ။ ရွေးကောက်ပွဲနယ်မြေများ ရေးဆွဲခြင်းအတွက် ဥပဒေပြဌာန်းချက်များကို လေ့လာစဉ်းစားပြီးသော အခါတွင် နယ်မြေအနေအထားနှင့် ပတ်သက်သောဗဟုသုတများကို နိုင်ငံရေးပါတီများက စနစ်တကျခိုင်မာအောင်တည်ဆောက်နိုင်ရပါမည်။ စစ်မှန်ပြီး တန်းတူညီမျှမှုရှိသော မဲပေးပိုင်ခွင့်ကို နိုင်ငံသားများ ရနိုင်စေရန်အတွက် မဲရုံများသည် သင့်တော်သောနေရာများတွင် ရှိနိုင်စေရန်

အလားတူဗဟုသုတများကို လည်းလိုအပ်ပါသည်။မဲပေးသူ မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ မဲစာရင်းများ တိကျခြင်းမရှိလျှင် အမှန်ပြင်ဆင်ခြင်းအပါအဝင် မဲစာရင်းများ တိကျခြင်းရှိမရှိစစ်ဆေးခြင်း လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်များနှင့် ပတ်သက်သော ဗဟုသုတများကို ပါတီလုပ်သားများက သိထားရပါမည်။ ဌာနချုပ်နှင့် ချိတ်ဆက်ထားသော အလယ်အလတ်အဆင့်နှင့် အောက်ခြေဒေသအဆင့် ကျွမ်းကျင်သူအဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းထားဖို့အရေးကြီးပုံကို သာဓကအမြောက်အများဖြင့် ပြသနိုင်ပါသည်။

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များ အကောင်အထည်ဖော်ရေးလိုအပ်သော ကျွမ်းကျင်မှုများကို တည်ဆောက်ရန်အတွက် ပါတီတွင်းပညာပေးခြင်းများလိုအပ်ပါသည်။ ပါတီတွင်း ကျွမ်းကျင်သူအဖွဲ့များအချင်းချင်း ချိတ်ဆက်ထားမှုများကိုလည်း အသုံးပြုပြီး ဥပဒေနှင့်ပတ်သက်သော ဒေသခံများ၏ ကျွမ်းကျင်မှုကို တည်ဆောက်ပေးဖို့လိုအပ်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲနေ့ မဲပေးခြင်း မဲရေတွက်ခြင်း၊ မဲရလဒ်များစာရင်းသွင်းခြင်း များ ဂုဏ်သိက္ခာရှိစေရန်အတွက် ပါတီလုပ်သားများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအတွက်လုပ်ကိုင်ပေးသော တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများသည် ဥပဒေမူဘောင်များနှင့် ပတ်သက်သောဗဟုသုတများကို ပိုင်ဆိုင်ထားရပါမည်။ သို့မှသာ အောက်ပါအခြေအနေများ -- မဲလိမ်မဲညာခြင်းနှင့် လုပ်ကိုင်ပုံမမှန်ခြင်းများမဖြစ်အောင်တားဆီးခြင်း ၊ အခင်းဖြစ်ပွားသည့်နေရာတွင်ပင် ပြဿနာများကို ရှင်းလင်းပြီး ပိုကြီးကျယ်သည့် ဥပဒေပြဿနာများမဖြစ်အောင် တားဆီးခြင်း၊ ပြဿနာနှင့် ပတ်သက်သော သတင်းအချက်အလက်များကို ပါတီနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ မဲရုံကိုယ်စားလှယ်များက သင့်သင့်တော်တော် လုံလုံလောက်လောက် ရစေခြင်း--ကို သေချာအောင် လုပ်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများ ဂုဏ်သိက္ခာရှိစေရေးအတွက်ဆိုလျှင် ထိရောက်သော ဆက်သွယ်ရေးစနစ်ရှိဖို့လိုအပ်ပါသည်။ သို့မှသာ ထိရောက်သော တရားမျှတမှု ကို ရရှိနိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သောသက်သေအထောက်အထားနှင့် ပြည့်စုံသော စောဒကတက်တိုင်တန်းမှုများကို ပြုလုပ်နိုင်ရန် တိကျပြည့်စုံသော သတင်းအချက်အလက်များကို နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများက ရနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

စောဒကတက်တိုင်တန်းမှုများ ပြုလုပ်ပြီးတရားမျှတမှု ရယူနိုင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို အသုံးပြုခြင်းအပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ပတ်သက်သော ပြဿနာများကို မည်သည့်နည်းလမ်းများနှင့် အသိပေးမည်နည်းဟု ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ထိုကဲ့သို့သတင်းအချက်အလက်များကို လေ့လာသုံးသပ်နိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံရေးပါတီနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ ဘက်ကလိုက်ပါဆောင်ရွက်ပေးသော ကျွမ်းကျင်သူအဖွဲ့များ လိုအပ်ပါသည်။ စောဒကတက်တိုင်တန်းမှုများကို အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များနှင့်/သို့မဟုတ် တရားရုံးများသို့ ပို့ဆောင်မည်ဟု ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်ဆိုပါက နိုင်ငံရေးပါတီနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ ဘက်ကလိုက်ပါဆောင်ရွက်ပေးသော ဥပဒေအကျိုးဆောင်များသည် တရားမျှတမှု ရှာဖွေသောလုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်ကို အပြည့်အဝနားလည်သဘောပေါက်ထားရပါမည်။ လုပ်ငန်းအချိန်မှီအောင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ သက်သေအထောက်အထားများကို ပြည့်စုံအောင်ရှာဖွေခြင်း၊ လိုချင်သည့်တရားမျှတမှု အမျိုးအစား၊ ထိရောက်သည့်လျှောက်လဲချက်ပေးနိုင်ရန် နည်းစနစ်များ၊ အယူခံဝင်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအဆင့်ဆင့်များ ကိုလည်း နားလည်သဘောပေါက်ထားရပါမည်။ ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်တွင်အဆိုပါ အကြောင်းအရာများကို ဖော်ပြနိုင်မည် မဟုတ်သော်လည်း ၎င်းတို့ကို လျှော့ပေါ့တွက်ထား၍ဖြစ်ပါ။ တရားမျှတမှုရှာဖွေရေးအတွက် ပြည်တွင်းလမ်းကြောင်းများအားလုံး ကုန်ဆုံးသွားပြီဆိုလျှင် နိုင်ငံတကာတရားရုံးများသို့ပါ လက်လှမ်းမီနိုင်ရေးအပါအဝင် ထိရောက်သော တရားမျှတမှုများကို ရယူဖို့ကြိုးပမ်းခြင်းသည် ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များတိုးတက်ကောင်းမွန်အောင်လုပ်ခြင်း၏ မရှိမဖြစ်အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များ၏ အဆိုပါအစိတ်အပိုင်းသည် ရှေ့နေများကို လေ့ကျင့်ပေးသော သဘောသို့ပါ သက်ရောက်သွားပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲစောဒကတက်တိုင်တန်းမှုများကို စိစစ်သုံးသပ်ပေးရသော အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များ ကို လေ့ကျင့်ပေးသော သဘောသို့ပါ သက်ရောက်သွားပါသည်။ လေ့ကျင့်ရည်ပြည့်ဝပြီး လွတ်လပ်သော တရားစီရင်ရေး စနစ်ရှိလာအောင် ကြိုစားလုပ်ကိုင်ပေးသည့် သဘောသို့လည်း သက်ရောက်သွားပါသည်။

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေနှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံရေးပါတီများ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများဘက်မှ လိုက်ပါဆောင်ရွက်ပေးမည့် ကျွမ်းကျင်သူအဖွဲ့များကို ဖွဲ့စည်းခြင်းသည် ပါတီဗဟိုဌာနချုပ်နှင့် ရုံးခွဲများကြား ချိတ်ဆက်မှုအပါအဝင် ပါတီတည်ဆောက်ပုံကို ခိုင်မာတောင့်တင်းစေပါသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ဖို့ဆိုလျှင် မြန်ဆန်သော ဆက်သွယ်ရေးစနစ်များနှင့် ပေါင်းစည်းဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်း လုပ်ငန်းများကိုလည်းလိုအပ်ပါသည်။ ပါတီတွင်းပညာပေးခြင်း၊ ရှေ့တန်းအကျဆုံးနေရာများရှိတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ ထံသို့ပါ ရောက်သောလေ့ကျင့်ပေးမှုများလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ကိုယ့်အတွက်ထောက်ခံ မဲများကိုစုဆောင်းပြီး ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းထားမည့်

လုပ်ဆောင်မှုများကိုလည်း ဖြည့်စွက်ပေးပါသည်။ ဥပဒေမူဘောင်များ နှင့် ပတ်သက်ပြီးကျွမ်းကျင်မှုများကို တည်ဆောက်ခြင်းသည် ဥပဒေပြုရေးနှင့် ကြပ်မတ်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် အထောက်အကူပြုရုံ၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့် ကြပ်မတ်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ ညွှန်ပေါင်းများ တည်ဆောက်ရေးကို တိုးတက်ကောင်းမွန်စေရုံသာ မဟုတ်ပါ။ ပါတီတည်ဆောက်ရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီးအခြေခံအစိတ်အပိုင်းများကို ခိုင်မာအားကောင်းစေပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲအောင်နိုင်ရေးကို အထောက်အကူပြုပါသည်။

ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များတွင် အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အကျိုးစီးပွား

သတ်မှတ်ထားသော သက်တမ်းကာလတစ်ခုတွင် အစိုးရရာထူးနေရာများကို မည်သူရသင့်သည် ဆိုသည်နှင့် ပတ်သက်၍ ပြည်သူလူထု ဆန္ဒသဘောထားကို ရိုးရိုးသားသားတိတိကျကျ ဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်ဖို့ ရွေးကောက်ပွဲများကို စီစဉ်ကျင်းပကြပါသည်။ ပြည်သူလူထု၏ မဲ အပေါ်တွင် အဓိကမူတည်သော ပြဿနာ နှင့် ပတ်သက်၍ ဆန္ဒသဘောထားကို ရိုးရိုးသားသားတိတိကျကျ ဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်ဖို့ ဆန္ဒခံယူပွဲများနှင့် တခြားမဲပေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကို စီစဉ်ကျင်းပကြပါသည်။မဲပေးခြင်း ၂ မျိုးလုံးတွင် ပြည်သူ့ဆန္ဒကို မည်သို့မည်ပုံဆုံးဖြတ်သည်ဆိုသည်က ထိုဆန္ဒကို မှန်မှန်ကန်ကန်ဖော်ထုတ်ပေးပြီး အကောင်အထည်ဖော်ပေးသလားဆိုသည့်အချက်အပေါ်တွင် အကျိုးသက်ရောက်နေပါသည်။ ပြည်သူ့ဆန္ဒကိုမည်သည့် နည်းဖြင့်တိုင်းတာသည်ဆိုတာကတော့ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်များနှင့် ထိုမူဘောင်များကို မည်သို့အကောင်အထည်ဖော်သည် ဆိုသည့်အပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။

ဒီမိုကရေစီလွတ်တော်များနှင့် တခြားတန်ပြန်ထိန်းညှိပေးသော လုပ်ငန်းစဉ်များရှိနေခြင်းကြောင့် နိုင်ငံသားတစ်ဦးချင်း တစ်ယောက်ချင်းစီက တည်ဆဲဥပဒေမူဘောင်များကို ပြန်လည်သုံးသပ်လာနိုင်ပါသည်။ အဆိုပြုထားသော အပြောင်းလဲများနှင့် ပတ်သက်ပြီးမှတ်ချက်ပေးလာနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမှုများကိုလည်း အကြံပြုလာနိုင်ပါသည်။ မဲပေးနိုင်ခွင့်ကို နိုင်ငံသားများအား အသေအချာ အာမခံပြောကြားဖို့၊ ထိုအခွင့်အရေးများကိုကျင့်သုံးနိုင်ရန်အတွက် စစ်မှန်သည့် အခွင့်အလမ်းများကိုရစေဖို့၊ နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးချယ်စရာများပြားစုံလင်မှုကို ရစေဖို့ ၊ထိုရွေးချယ်စရာများကိုအသိဉာဏ်ရှိရှိဖြင့်ရွေးချယ်နိုင်စေဖို့အတွက် ဆိုလျှင် သူတို့သည် ဥပဒေမူဘောင် ရေးဆွဲသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ အကောင်အထည်ဖော်ပုံများ မူဘောင်များအတွင်းက ပြဿနာများကို သတိထားမိဖို့လိုပါသည်။ နိုင်ငံသားအများစုအနေဖြင့် ထိုကဲ့သို့သော အကြောင်းအရာများကို မီဒီယာများ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများမှတစ်ဆင့် သတိထားမိလာနိုင်သော်လည်း အဆိုပါလုပ်ငန်းစဉ်များကို လေ့လာဖို့ဆိုလျှင် တိုက်ရိုက် ဆည်းပူးမှုကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိတော့ လုပ်ဖို့လိုပါသည်။

ထို့ကြောင့် သတင်းစာဆရာများ မီဒီယာကိုယ်စားပြုပုဂ္ဂိုလ်များအနေဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်များကို သိရှိအောင်လုပ်ထားဖို့တာဝန်ရှိပါသည်။ထို့အပြင် အများပြည်သူအာရုံစိုက်လာပြီး ပြောဆိုဆွေးနွေးဖို့လိုသော တခြားရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေအကြောင်းအရာများကို ပြည်သူလူထုသိလာအောင် လုပ်ဆောင်ပေးဖို့လည်းလိုပါသည်။ တခြားအကြောင်းအရာများတွင် ကိုယ်စားလှယ်လောင် အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်၌ တရားမျှတမှုရှိမရှိ၊ ရွေးကောက်ပွဲတွင်သုံးသော အီလက်ထရောနစ်နည်းပညာများသည် တိကျမှန်ကန်ရေးကို သင့်တော်အောင်အာမခံပေးနိုင်ခြင်း နှင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ပြဿနာများကို အချိန်နှင့်တပြေးညီပြေလည်အောင် ဖြေရှင်းပေးနိုင်ခြင်းရှိမရှိ ဆိုသည်များပါဝင်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်ကြီးတစ်ခုလုံး၏ အမျိုးမျိုးသောအစိတ်အပိုင်းများ နှင့် ဥပဒေမူဘောင်တွင်းပြဌာန်းချက်များ ကြောင့်ပြဿနာမျိုးစုံပေါ်ပေါက်လာပါသည်။ နိုင်ငံဂေ့သိပ္ပံပညာရှင်များ ဥပဒေပါမောက္ခများ သတင်းဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာကျွမ်းကျင်သူများ ကဲ့သို့သောအထူးကျွမ်းကျင်သူများက ထိုပြဿနာများနှင့်ဆိုင်သော အများပြည်သူဆွေးနွေးပွဲများတွင် ပါဝင်ကူညီအဖြေရှာပေးနိုင်ပါသည်။အထူးသဖြင့်တော့ မီဒီယာများနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများက သူတို့၏ကျွမ်းကျင်မှုများကို အသုံးပြုပြီး သူတို့အမြင်များကို ပြည်သူလူထုသိအောင် ပြောဆိုပေးရင်း ကူညီဖြေရှင်းပေးနိုင်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များ လူ့အခွင့်အရေးအုပ်စုများ ဉာဏ်ကြီးရှင်အဖွဲ့များ နည်းပညာကျွမ်းကျင်သူအသင်းများ ရှေ့နေများအသင်း ပြည်သူ့ပညာပေးအဖွဲ့များ နှင့် တခြားအဖွဲ့အစည်းအပါအဝင် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများက ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်များကို ပိုင်းခြားသုံးသပ်ခြင်းတွင် အရေးကြီးသောအခန်းကဏ္ဍများမှ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ထို

ဥပဒေမူဘောင်များတိုးတက်ကောင်းမွန်လာရေးအတွက် အကြံပြုချက်များပေးခြင်း
ပတ်သက်ဆက်သွယ်သောလုပ်ငန်းစဉ်များကိုလေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်း များလုပ်နိုင်ပါသည်။

ဥပဒေပြုရေးနှင့် ထိန်းကျောင်းကြပ်မတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း

နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ လွှတ်တော်အုပ်စုများ၊ လွှတ်တော်အမတ်များ၊ ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့များ၊
ဥပဒေပြုလုပ်ငန်းစဉ်ကိုကြီးကြပ်ရသောအဖွဲ့များ နှင့် ဆက်ဆံရေးများတည်ဆောက်ပြီး ထိုအဖွဲ့များအတွက် အကြံပေးတိုက်တွန်းခြင်း
အခန်းကဏ္ဍကိုရယူထားနိုင်ပါက အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း(CSO) များ သည် ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်များကို
ရေးဆွဲခြင်း၊ စောင့်ကြပ်ပေးခြင်း၊ တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင်လုပ်ပေးခြင်းများတွင် အရေးကြီးသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လာနိုင်ပါသည်။
နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် ရွေးကောက်ပွဲတွင်အနိုင်ရဖို့ တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက်ယှဉ်ပြိုင်ကြခြင်းဖြင့်၊
စစ်မှန်သောဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများဖြစ်ပေါ်လာလျှင် ပြည်သူတွေအတွက်မည်သို့အကျိုးများမည်ဆိုသည်နှင့် ပတ်သက်၍
သူတို့အမြင်များကို ဖော်ပြကြခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ကံသိက္ခာရှိအောင် ဖန်တီးပေးကြပါသည်။

ဥပဒေမူဘောင်များနှင့်ပတ်သက်သော ဗဟုသုတများကို အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ(CSO)ကသာ
အကောင်းဆုံးမျှော်မြင်ကြံဆနိုင်သောကြောင့် သူတို့သည် ပြည်သူ့ရေးရာမူဝါဒနယ်ပယ်ထဲသို့ ထို ဗဟုသုတများကို
ဆောင်ကျဉ်းလာနိုင်ပါသည်။ သင့်တော်သော ဥပဒေများပေါ်ထွက်လာအောင် နှင့် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်အောင် ဘက်မလိုက်ပဲ
ဆော်ကြေတိုက်တွန်းနိုင်ပါသည်။ ဤနည်းဖြင့် အများပြည်သူ အကျိုးစီးပွားများကို တရားနည်းလမ်းကျစွာ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း
ထုတ်ဖော်ပြောဆိုပေးဖို့ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများတွင် တာဝန်ရှိလာပါသည်။ ထိုအကျိုးစီးပွားကို သစ္စာရှိရှိကာကွယ်ပေးဖို့
ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် သံဓိဋ္ဌာန်ခိုင်မာမှုများကို ဖော်ထုတ်ပေးဖို့လည်း တာဝန်ရှိလာပါသည်။

တိုင်းပြည်တစ်ခုအနေနှင့် သမ္မတစနစ် သို့မဟုတ် ပါလီမန်စနစ်၊ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် သို့မဟုတ် ပလူရယ်လတီ/မဂျောရတီစနစ်
စသည့် အခြေခံကျသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးမလား ပြောင်းလဲမလား ဆိုသည့်အပေါ် ဆွေးနွေးမှု
ငြင်းခုံမှုများကိုလည်း(CSO)များက စတင်ပေးနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ပြဿနာများကို ပြည်သူလူထုရှေ့မှောက်သို့
ချပြနိုင်တော့မည့်အချိန်၊ လွှတ်တော်ကြားနာတော့မည့် အချိန်များတွင်ဆွေးနွေးမှု ငြင်းခုံမှုများက အရေးကြီးပါသည်။
ဥပဒေမူဘောင်များတွင် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော အပြောင်းအလဲများကို စောင့်ကြည့်နိုင်ဖို့နှင့် ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များကို
တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်အစပြု လုပ်ကိုင်နိုင်ရေးအတွက် (CSO)များသည် ဥပဒေပြုရေး နှင့်
အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို နားလည်ထားဖို့လိုပါသည်။

ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များကို ထိန်းသိမ်းရေး သို့မဟုတ် တိုးတက်အောင်လုပ်ရေးအတွက်
ထိထိရောက်ရောက်တိုက်တွန်းပြောဆိုဖို့ဆိုလျှင် ညွန့်ပေါင်းတည်ဆောက်ရေး ကျွမ်းကျင်မှုများလိုအပ်ပါသည်။ ထိုညွန့်ပေါင်းများသည်
ဥပဒေပြုရေး ၊ စောင့်ကြည့်ထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းများကို လုပ်နိုင်ရပါမည်။ ထိုညွန့်ပေါင်းများ ကို တည်ဆောက်နိုင်ဖို့ဆိုလျှင် ဥပဒေပြုရေး ၊
စောင့်ကြည့်ထိန်းသိမ်းရေး အပြောင်းအလဲများကို ဆောင်ကျဉ်းလာနိုင်သော သို့မဟုတ် မဖြစ်အောင်ကာကွယ်ပေးနိုင်သော
လူပုဂ္ဂိုလ်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ဖို့လိုပါသည်။ ထို့အပြင် မူဝါဒတိုက်တွန်းပြောဆိုရေး အခန်းကဏ္ဍကို
အားပေးထောက်ခံနိုင်သော (CSO)များ နိုင်ငံသားများကို တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ဖို့လည်း လိုပါသည်။

ဥပဒေမူဘောင်များ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကို စောင့်ကြည့်ခြင်း

ရွေးကောက်ပွဲနယ်ပယ်တွင် ထပ်ကာတလဲလဲ ပြောဆိုကြသော ဆိုရိုစကားတစ်ခုရှိပါသည်။ ၎င်းမှာ "ယုံကြည်လက်ခံနိုင်သော
ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုကိုကျင်းပဖို့ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ ရယူထားသူများတွင် စိတ်ဆန္ဒရှိလျှင် အားနည်းသော သို့မဟုတ်
မကောင်းသောဥပဒေမူဘောင်များ အောက်တွင်လည်း ယုံကြည်လက်ခံနိုင်သော ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုကိုကျင်းပနိုင်ပါသည်။ သို့သော်
အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ ရယူထားသူများ၏ စိတ်ဆန္ဒကပြောင်းပြန်ဖြစ်နေလျှင် အားကောင်းသော ဥပဒေမူဘောင်များ အောက်တွင်လည်း
ယုံကြည်လက်ခံနိုင်သော ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုကိုကျင်းပဖို့ အလွန်တရာ ခက်ခဲနိုင်ပါသည်။" ယုံကြည်လက်ခံနိုင်သော ရွေးကောက်ပွဲကို
ကျင်းပစေပြီး အကယ်၍ ထိုသို့မဟုတ်ပါက ယုံကြည်မှုဆုံးရှုံးစေသော အချက်အလက်များကို ဖော်ထုတ်ပေးနိုင်ဖို့အတွက်

ဥပဒေမူဘောင်များအကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကို စောင့်ကြည့်ရာတွင် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းက ၎င်းကိုယ်၎င်း စည်ရုံးလှုံ့ဆော်ဖို့ တာဝန်ရှိပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြတ်ပြတ်သားသားလုပ်နိုင်ရန်အတွက် ဥပဒေမူဘောင်များနှင့် ပတ်သက်သော ဗဟုသုတများကို မသိမဖြစ် သိထားဖို့လိုအပ်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲများ ဂုဏ်သိက္ခာရှိအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲများ နှင့် ထို့ထက်ပိုကျယ်ပြန့်သော ပြည်သူ့ရေးရာ ကိစ္စရပ်များတွင်နိုင်ငံသားများ ပိုမိုပါဝင်လာအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံရေး နှင့် အရပ်ဖက်အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးဖို့ စိတ်ဝင်စားသော (CSO) ခေါင်းဆောင်များသည် ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ နှင့် ပတ်သက်သော ဥပဒေမူဘောင်များကို ကျွမ်းကျင်ဖို့လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများ ကဲ့သို့ပင် ထိုကဲ့သို့သော (CSO) များသည်လည်း ၎င်းတို့၏ အောက်ခြေနှင့် အလယ်အလတ်အဆင့် ဌာနများတွင် ကျွမ်းကျင်သူအုပ်စုများ ဖွဲ့စည်းထားရှိသင့်ပါသည်။ ထိုအဖွဲ့များ အချင်းချင်းကြားတွင်လည်း ထိရောက်သောဆက်သွယ်ရေး စနစ်များတည်ဆောက်ထားသင့်ပါသည်။ ပညာပေးခြင်း၊ လေ့ကျင့်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲ၏ အမျိုးမျိုးသော အစိတ်အပိုင်းများကို တိတိကျကျစောင့်ကြည့်ခြင်း၊ သတင်းအချက်အလက်ကောက်ယူစုဆောင်းပြီး တွေ့ရှိချက်များကို အစီရင်ခံခြင်း၊ ဥပဒေမူဘောင်များ နှင့် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်နည်းလုပ်ဟန်များ တိုးတက်စေရေးအတွက် အကြံပြုခြင်း စသော လုပ်ဆောင်မှုများသည် ထို ကျွမ်းကျင်သူအုပ်စုများအပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သောအခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် ပြန်လည်စစ်ဆေးပေးဖို့ နိုင်ငံသားတစ်ဦးချင်း တစ်ယောက်ချင်းအနေဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ သို့မဟုတ် တရားရုံးများသို့ စာရေးသားတိုင်ကြားခြင်း၊ စုပေါင်းလက်မှတ်ရေးထိုးတောင်းဆိုခြင်းများကို လက်ရှိ ဥပဒေမူဘောင်များတွင် ခွင့်ပြုထားပါက ထိုသို့လုပ်ဆောင်သောနိုင်ငံသားများကို ပညာပေးဖို့ နှင့် ကူညီပေးဖို့အတွက် ရွေးကောက်ပွဲဂုဏ်သိက္ခာရှိရေးကို စိတ်ဝင်စားသော (CSO) များအနေဖြင့် အထူးတာဝန်ယူနိုင်ပါသည်။ မဲစာရင်းအမှားများကို မှန်ကန်အောင်ကြိုးစားရာတွင်ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်အင်္ဂါမသန်စွမ်းသူများ မဲရုံသို့ရောက်နိုင်အောင် ကူညီရာတွင်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံသားများမဲပေးအောင် လုပ်ပေးနိုင်ရာတွင်ဖြစ်စေ၊ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် မသမာမှုများကို စိန်ခေါ်မေးခွန်းထုတ်နိုင်အောင် လုပ်ပေးရာတွင်ဖြစ်စေ (CSO) များအနေဖြင့် ဥပဒေမူဘောင်များ၊ အုပ်ချုပ်ရေး ၊ တရားစီရင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၏ အနှစ်သာရများကို အကျွမ်းတဝင်ဖြစ်နေအောင် လုပ်ထားရမည်။

ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး တိုင်းတန်မှုများ ဥပဒေကြောင်းအရ စိန်ခေါ်မေးခွန်းထုတ်မှုများ လုပ်နိုင်ခွင့်ကို (CSO) များအတွက်ပေးအပ်ထားပါက ဥပဒေမူဘောင်များကို သိနားလည်အောင်လုပ်ထားဖို့ ၎င်းတို့၏ တာဝန်ဝတ္တရားများမှာ ပို၍များပြားလာပါသည်။ လုပ်ငန်းစဉ်များကို သိရှိနားလည် ဖို့ ၊ သက်သေအထောက်အထားခိုင်မာဖို့ လိုအပ်သောသတင်းအချက်အလက်များကို စုဆောင်းဖို့၊ ထိရောက်သောလျှောက်လဲချက်များကို ပေးနိုင်ဖို့ဆိုသည်မှာ ထိုတာဝန်များ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်လေသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံတကာ တရားရုံးများ ဖွဲ့စည်းနိုင်ရေးအတွက် စာချုပ်များနှင့် သဘောတူညီချက်များကို ၎င်းတို့အစိုးရများက ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော ကြောင့် နိုင်ငံတကာတရားရုံးများရှေ့မှောက်သို့ တင်သွင်းသော လက်မှတ်ထိုးတောင်းဆိုလွှာများ နှင့်ပတ်သက်သော လိုအပ်ချက်များကို (CSO) များကလေ့လာထားသင့်ပါသည်။

နိုင်ငံရေးပါတီများ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရေး အာဏာပိုင်များ မီဒီယာများ နိုင်ငံတကာမိသားစုအသိုင်းအဝန်းမှ စိတ်ဝင်စားသော နိုင်ငံများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံခြင်းသည်လည်း ဥပဒေမူဘောင်များ နှင့် ထို ဥပဒေမူဘောင်များကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း နှင့် ပတ်သက်ပြီး သတင်းအချက်အလက်များကို စုဆောင်းဖို့ ၊ ယုံကြည်စိတ်ချလောက်သော လေ့လာတွေ့ရှိချက်များကို နားဝင်အောင်ပြောဆိုဖို့အတွက် အရေးကြီးသောအစိတ်အပိုင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များ တိုးတက်အောင် လုပ်ခြင်းတွင်လည်း မရှိမဖြစ်အရေးကြီးသော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ပါသည်။

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များ တိုးတက်အောင် လုပ်ခြင်းတွင် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝန်း၏ အခန်းကဏ္ဍ

စစ်မှန်သော ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခြင်းသည် နိုင်ငံသားများ၏ နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြု အခြေခံအခွင့်အရေးဖြစ် ပါသည်။ စာချုပ်များ၊ တခြားသဘောတူညီချက်များကို ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းအားဖြင့် ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပရေးအတွက် နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြု တာဝန်ဝတ္တရားများကို နိုင်ငံများက ဖန်တီးလည်းဖန်တီးသလို လက်လည်းလက်ခံထားပါသည်။

နိုင်ငံတကာအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ အချို့သောနိုင်ငံတကာအစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ နှင့် အသင်းများသည် ပို၍ကျယ်ပြန့်သော လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အပြင် ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများ တိုးတက်အောင်လုပ်ခြင်းတွင်လည်း စိတ်ဝင်စားပါသည်။ အစိုးရများ နိုင်ငံရေးပါတီများ နှင့် နိုင်ငံသားအုပ်စုများသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံအဆင့်ရွေးကောက်ပွဲများနှင့်ပတ်သက်သော သဘောသဘာဝများကို အကဲဖြတ်ပေးပြီး စစ်မှန်သောရွေးကောက်ပွဲများဖြစ်ပေါ်လာအောင် အကြံဉာဏ်များ အကူအညီများကို အဆိုပါအဖွဲ့အစည်းများတွင် တောင်းခံကြပါသည်။ အဆိုပါ အကြံဉာဏ်အကူအညီများထဲတွင် ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များ ကို လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းလည်းပါဝင်သည်။

ထိုသို့လုပ်ဆောင်မှုများတွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်ဖို့အတွက်ဆိုလျှင် နိုင်ငံတကာအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံထံမှ ဖိတ်ခေါ်ခြင်း တောင်းဆိုခြင်းကိုလိုအပ်သော်လည်း နိုင်ငံတကာအစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ထိုသို့ဖိတ်ခေါ်ခြင်း တောင်းဆိုခြင်းကိုမလိုအပ်ပါ။ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေရေး၊ ဒီမိုကရေစီ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကိစ္စရပ်များတွင် ၂ နိုင်ငံပူးပေါင်းအကူအညီများကိုပေးအပ်ဖို့ နိုင်ငံခြားအစိုးရများက မကြာခဏကမ်းလှမ်းတတ်ကြပါသည်။ အမျိုးမျိုးသော နိုင်ငံများ၏ ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ် သဘောသဘာဝများကို နိုင်ငံတကာသတင်းမီဒီယာများကလည်း အကဲဖြတ်ကြပါသည်။

ထိုကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာလုပ်ဆောင်မှုများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်သော လူပုဂ္ဂိုလ်အဖွဲ့အစည်းများ သည် ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များ၊ ထို ဥပဒေမူဘောင်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ဖြစ်တတ်သည့် ပြဿနာများအကြောင်းကို နှံ့နှံ့စပ်စပ်သိရှိထားသင့်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများ၊ထိုဥပဒေများကို လိုက်နာအောင်လုပ်ခြင်းများ၊ တခြားသက်ဆိုင်ရာ မူဘောင်ပြဿနာများ ကို တိုက်ရိုက်အကဲဖြတ်ခြင်းဖြစ်စေ၊ ဥပဒေမူဘောင်တစ်ခုလုံးကို ဆန်းစစ်ဖန်တီးရသော နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ခြင်းလုပ်ငန်းဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ သို့မဟုတ် အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ကူညီခြင်းဖြစ်စေ၊ အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍတွင်၎င်း၏ အခန်းကဏ္ဍကိုခိုင်မာအောင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များကို ကူညီခြင်းဖြစ်စေ အားလုံးသည် ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များကို အာရုံစိုက်လုပ်ကိုင်ခြင်းဖြစ်၍ အရေးကြီးသောလုပ်ငန်းဖြစ်ပါသည်။

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ နှင့် တခြားသက်ဆိုင်သော ဒီမိုကရေစီ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အတွက် ဥပဒေမူဘောင်များတိုးတက်အောင် လုပ်ခြင်းတွင်စိတ်ဝင်စားသော နိုင်ငံတကာ လူပုဂ္ဂိုလ်အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ဆောင်မှုများသည် ကျင့်ဝတ်စံနှုန်းစံထားများနှင့် ကိုက်ညီဖို့လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံတစ်ခု၏ ပြည်သူများပိုင်ဆိုင်ပြီး ထိုပြည်သူများထံမှ ဆင်းသက်လာသော အချုပ်အခြာအာဏာကို ထိုကျင့်ဝတ်စံနှုန်းစံထားများက လိုက်နာရပါသည်။ အောက်ပါအချက် ၄ ချက်အပေါ်မူတည်ပြီး လိုက်နာရပါသည် ၁။ လုပ်ဆောင်မှုများကို နိုင်ငံတကာဥပဒေ --အထူးသဖြင့်နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများနှင့် အညီ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းဖော်ဆောင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ--အပေါ်တွင်အခြေခံခြင်း ၂။ အာဏာလက်ဝယ်ရှိထားသူများ၊ အာဏာရရေးကြိုးပမ်းနေသူများ သို့မဟုတ် အခြားပုဂ္ဂလိကအကျိုးစီးပွားများအောင်မြင်ရေးကြိုးပမ်းနေသူများအတွက်မဟုတ်ပဲ တိုင်းပြည်သားများ၏အကျိုးစီးပွားများကို လုပ်ဆောင်မှုများက ထမ်းရွက်ရမည်ဟု နားလည်ခြင်း ၃။ ပြည်တွင်းမှ လူပုဂ္ဂိုလ်အဖွဲ့အစည်းများက အကောင်းဆုံး ဆုံးဖြတ်ချက်များချနိုင်ရေးအတွက် ဗဟုသုတများ နည်းစနစ်များ အကြံဉာဏ်များပေးရာတွင် အကောင်းဆုံးလက်တွေ့လုပ်ဆောင်မှုများ သင်ခန်းစာများကို အသုံးပြုခြင်း ၄။ အကူအညီကို ရယူနေသူများသည် ပြည်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားကိုဖော်ဆောင်ပေးနိုင်ရန် ယူနေခြင်းဖြစ်ပြီး အကူအညီပေးနေသူများသည် နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့် အညီပေးနေခြင်းဖြစ်သည်ဟု နိုင်ငံသားများက ယုံကြည်လာစေရန် လုပ်ဆောင်မှုများတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစေခြင်းတို့ဖြစ်သည်။

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များနှင့် အခြားဥပဒေအကြောင်းအရာများ ကြားဆက်နွယ်ချက်

ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများနှင့် တခြားဆက်စပ်နေသော မူဘောင်ပြဿနာများကိုသာ အလေးပေးပြောဆိုဖို့လိုအပ်သောကြောင့် ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်သည် ထိုကဲ့သို့အလေးပေးပြောဆိုထားပါသည်။ သို့သော်လည်း အခြားသော ဥပဒေများနှင့် ဥပဒေပြဿနာတော်တော်များများသည် (ထိုထက်ပို၍ အဓိပ္ပါယ်ကျဉ်းမြောင်းသော)ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းကိစ္စရပ်များ နှင့် အချင်းချင်းအပြန်အလှန်ဆက်စပ်နေကြပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲများအပေါ် ယုံကြည်လက်ခံနိုင်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး အကျိုးသက်ရောက်နေသော ဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများမှာ အောက်ပါနယ်ပယ်များနှင့် သက်ဆိုင်နေပါသည်---နိုင်ငံရေးပါတီများမှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် ပါတီဘဏ္ဍာရေးကိစ္စများ၊ သတင်းနှင့် တခြားလူမှုဆက်သွယ်ရေးမီဒီယာများ၊ အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းခိုင်မာရှင်းလင်းမှု၊ ဒုက္ခသည်များနှင့် ပြည်တွင်းရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ၏ အခွင့်အရေးများ၊ သန်းခေါင်စာရင်းကောက်ယူရာတွင်လိုအပ်ချက်များ၊ အစိုးရဝန်ထမ်းများ ဥပဒေအကောင်အထည်ဖော်ရေးဝန်ထမ်းများ စစ်ဖက်ဆိုင်ရာ လူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ တရားသူကြီးများ အစိုးရရှေ့နေများ အပါအဝင် အရပ်ဖက်ဝန်ထမ်းများအားလုံး၏ နိုင်ငံရေးတွင်ကြားနေမှု၊ နိုင်ငံတော်အရင်းအမြစ်များကို ပါတီနိုင်ငံရေးအဖွဲ့ကင်းစွာသုံးစွဲမှု၊ သတင်းအချက်အလက်များကို ရယူနိုင်ခွင့်၊ အုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ တရားမဥပဒေ ရာဇသတ်ဥပဒေများ၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း လုပ်ငန်းစဉ်များ နှင့် အခြားသောအကြောင်းကိစ္စများတို့ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ဥပဒေအကြောင်းအရာများကို လမ်းညွှန်စာအုပ်တစ်အုပ်တည်းတွင် ကိုင်တွယ်ပြောဆိုဖို့ဆိုသည်မှာ မဖြစ်နိုင်ပါ။ သို့သော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲများ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရေးတွင် ထိုအကြောင်းအရာကိစ္စများက အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိနေသည်ကိုတော့ အရေးတကြီးမှတ်သားထားဖို့လိုပါသည်။

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပရေးအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေတွင် အခြေခံသော မူ များသည် ထိုကဲ့သို့ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော မူဘောင်အကြောင်းကိစ္စများကို ကိုင်တွယ်ပြောကြားရာတွင် အရေးကြီးသောလမ်းညွှန်ချက် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အားလုံးပါဝင်မှု ပွင့်လင်းမြင်သာမှု နှင့် တာဝန်ခံမှုတို့သည် ထို အကြောင်းအရာများနှင့် ပတ်သက်ဆက်နွှယ်နေပါသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေး နှင့် ကိုက်ညီသော ဥပဒေမူဘောင်များ၊ တရားဥပဒေအကာအကွယ်ပေးမှုများကိုလည်း တိုးတက်ကောင်းမွန်စေပါသည်။

အခန်း (၂)

လူ့အခွင့်အရေး---ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အားလုံးပါဝင်နိုင်မှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ တာဝန်ခံမှုနှင့် အများပြည်သူ ယုံကြည်ကိုးစားမှု*

ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပြည်သူလူထုသည်သာ အခရာဖြစ်လေသည်။ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ မူဝါဒများသည် "လူတိုင်းတွင် မိမိနိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်ရေး၌၊ အများပြည်သူရေးရာကိစ္စများ၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်ရှိသည်" ဆိုသော ပညတ်ချက်တွင် မြစ်ဖျားခံလေသည်။ ထိုအချက်ကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် ၂၁ နှင့် နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံသားနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂၅ တို့အပြင် အခြားလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စာရွက်စာတမ်းများတွင်ပါ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။

အချုပ်အခြာအာဏာဆိုသည်မှာ နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်းမှီတင်းနေထိုင်ကြကုန်သော နိုင်ငံသားများက ပိုင်ဆိုင်ပြီး သူတို့ထံမှ ဆင်းသက်လာသည် ဆိုသည်ကို အဆိုပါ စံသတ်မှတ်ချက် အယူအဆများက သရုပ်ဖော်ပေးပါသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်းထဲတွင်လည်း "ပြည်သူပြည်သားတို့၏ ဆန္ဒသည် အုပ်ချုပ် အာဏာ၏ အခြေခံဖြစ်ရမည်"^၂ ။ နိုင်ငံသားတိုင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် အခွင့်အရေးအားလုံး၊ လွတ်လပ်ခွင့်အားလုံးတို့ကိုပိုင်ဆိုင် ခံစားခွင့်ရှိသည်။ လူမျိုးနွယ်အားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ အသားအရောင်အားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ကျား/မသဘာဝအားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ဘာသာစကားအားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာအားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံရေးယူဆချက်၊ သို့တည်းမဟုတ်အခြားယူဆချက်အားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံနှင့် ဆိုင်သော သို့တည်းမဟုတ် လူမှုအဆင့်အတန်းနှင့် ဆိုင်သော ဖွဲ့စည်းအားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ပစ္စည်း ဥစ္စာ ဂုဏ်အားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ မျိုးရိုးဇာတိအားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ အခြား အဆင့်အတန်းအားဖြင့် ဖြစ်စေခြားခြင်းမရှိစေရ။ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် ICCPR အပိုဒ် ၂၅ တွင် " မဲပေးသူများ၏ လွတ်လပ်စွာဆန္ဒ ဖော်ထုတ်ခွင့်အား အာမခံလျက် နိုင်ငံသားတိုင်း လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ လိင်၊ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ နိုင်ငံရေးယူဆချက်၊ အခြားသောအယူအဆ၊ အမျိုးသားရေးနှင့် လူမှုရေးဖွဲ့စည်း စီးပွားရေးအဆင့်အတန်း၊ မွေးဖွားရာ ဇာတိဖြစ်မှုနှင့် အခြားအဆင့်အတန်းများအပေါ် မူတည်ခြားမှုမရှိဘဲ၊ အကျိုးအကြောင်းမဆီလျော်သော အခြားကန့်သတ်ချက်များမရှိဘဲ လူတစ်ကိုယ် မဲတစ်ပြားစနစ်ဖြင့် လျှို့ဝှက်စွာမဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိပြီး အချိန်မှန်မှန်ကျင်းပသော စစ်မှန်သည့်ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။" ^၃

ရွေးကောက်တင်မြှောက် ခန့်အပ်ရသော ရာထူးတာဝန်များကို မည်သူတို့က ထမ်းဆောင်ပြီး ပြည်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် မည်သူတို့က အုပ်ချုပ်နိုင်သည်ကို ဆန္ဒဖော်ထုတ်ရသည်ဖြစ်ရာ ထိုပြည်သူ့ဆန္ဒကို ပြက်ပြက်ထင်ထင် လေ့လာစိစစ်ပြီး အကောင်အထည်ဖော်ပေးနိုင်ဖို့ ရွေးကောက်ပွဲများကို ကျင်းပရလေသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စာရွက်စာတမ်းများက ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပုဂ္ဂလိကရပိုင်ခွင့်များအကြောင်းကို အခြေခံကျကျ အလေးပေးပြောဆိုကြသော်လည်း စစ်မှန်သော ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပါဝင်ခွင့်ရခြင်းသည် စုပေါင်းလက္ခဏာ သဘောဆောင်သည်ကို ထိုအချက်ကြောင့် ထင်ရှားသွားပါသည်။^၄ စစ်မှန်သော ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပါဝင်ခွင့်ရခြင်းသည် စုပေါင်းအမှတ်လက္ခဏာဆောင်သည် ဆိုသည့်အချက်သည် အချုပ်အခြာအာဏာကို ပြည်သူတို့က ပိုင်သည်ဆိုသည့် အနစ်သာရနှင့်လည်း ကိုက်ညီပါသည်။ ပြည်သူများသည် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် အများပြည်သူရေးရာ ကိစ္စများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် (တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် လွတ်လပ်စွာ သူတို့ရွေးချယ်လိုက်သော ကိုယ်စားလှယ်များမှ တဆင့်ဖြစ်စေ) သူတို့၏ စီးပွားရေး လူမှုရေး ယဉ်ကျေးမှုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကိစ္စများကို ကြိုးစားနိုင်ပါသည်။ သူတို့၏ နိုင်ငံရေးအဆင့်အတန်းကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်နိုင်ခွင့် အပါအဝင် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးပိုင်ခွင့်များလည်း သူတို့တွင် ရှိပါသည်။^၅

* အမေရိကန် ရှေ့နေအသင်းမှ ထုတ်ဝေပြီး ဂျွန်ဟာဒင်း ယန်း တည်းဖြတ်သော နိုင်ငံတကာ ရွေးကောက်ပွဲအခြေခံမူများ၊ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု (၂၀၀၈-၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေသည်) ဆိုသည့် စာအုပ်တွင် ဤအခန်းကို အခန်း ၂ အဖြစ်ထည့်သွင်းထားပါသည်။ နစ်ခါ ဖော်ပြမှုအတွက် ခွင့်ပြုချက် ရထားပြီးဖြစ်သည်။

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများကို မကြာသေးခင်နှစ်များအတွင်း ပိုမိုအသိအမှတ်ပြုလက်ခံလာကြပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့်သက်ဆိုင်သော နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများကို အစိုးရများကိုယ်တိုင်က လက်ခံလာသည်ဆိုသည့်အချက်ကို စာချုပ်များ၊ ကြေညာချက်များ၊ အခြားနိုင်ငံတကာ စာရွက်စာတမ်းများ^၆၊ ဥပဒေနှင့်ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံတကာ ဖိရမ် ဆုံးဖြတ်ချက်များ^၇ ကို သဘောတူလိုက်နာမှုများဖြင့် ထင်ရှားလာပါသည်။ အစိုးရများအချင်းချင်း ပူးပေါင်းဖွဲ့စည်းထားသည့် ရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်အဖွဲ့များ၊ အစိုးရမဟုတ်သော ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်အဖွဲ့များကို ဖိတ်ခေါ်ခြင်းဆိုသည့် ယေဘုယလက်ခံထားသည့် ထုံးစံများကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့်လည်း ထင်ရှားလာပါသည်။ ထိုစောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများကို လေးစားလိုက်နာခြင်းဖြင့်တင်ခြင်းဆိုသော အချက်ပေါ်တွင် သူတို့၏လှုပ်ရှားမှုများကို အခြေခံထားပါသည်။^၈ ရွေးကောက်ပွဲနယ်ပယ်တွင်^၉ အများပြည်သူ၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို မြင့်မားစွာရယူထားနိုင်သော အဖွဲ့အစည်းများ^၆ ၊ သဘောထားအမြင်ဆောင်းပါးရေးသူများ^{၁၀} ၏ ရေးသားထုတ်ဝေခြင်းများကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့်လည်း အသိအမှတ်ပြုခြင်းများ တိုးပွားလာသည်မှာ ထင်ရှားလာပါသည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရများ၏ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ပုံများသည် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းပိုင်းတွင် အားလုံးသဘောဆန္ဒနှင့်အညီ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေသည်ကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြနေသော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များကို နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြုလူ့အခွင့်အရေးများ၊ အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်ကို ထင်ဟပ်နေသော မူဝါဒများပေါ်တွင် အခြေခံ၍ တိုင်းတာအကဲဖြတ်ရပါသည်^{၁၁}။

အရွယ်ရောက်သူတိုင်း တန်းတူညီမျှပေးပိုင်ခွင့်ဆိုသည်ကို လွတ်လပ်စွာ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်၊ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်များမှ တဆင့်ကျင့်သုံးကြသော်လည်း တခြားကြောင်းကျိုးဆီလျော်သော ကန့်သတ်တားမြစ်မှုများကို ခံရနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် စစ်မှန်သော ရွေးကောက်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ဆိုလျှင် မဲပေးနိုင်ခွင့်ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ရသွားအောင် ဖြန့်ကျန့်ပေးထားဖို့လည်း လိုပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေးများအပေါ်ထားရှိသော ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သည့် ကန့်သတ်တားမြစ်ချက်များကို စိတ်စေတနာကောင်း ဖြင့်သာချမှတ်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေးများကို အစိုးရများက လိုက်နာစောင့်ထိန်းနိုင်ဖို့နှင့် အာမခံပေးနိုင်ဖို့အတွက် လိုအပ်သောအခြေအနေမျိုးပေါ်လာမှသာ ကန့်သတ်တားမြစ်ချက်များကို ချမှတ်ပေးရမည်လည်း ဖြစ်ပါသည်။^{၁၂} နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြု ရပိုင်ခွင့်များတွင်ပါဝင်သော အခြားဥပဒေအခြေခံမူများသည်လည်း ထိုအချက်ကို အားကောင်းအောင် ကျားကန်ပေးပါသည်။ ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် အားလုံးအခွင့်အရေး တန်းတူညီမျှရပိုင်ခွင့်၊ ဥပဒေ၏ အကာအကွယ်ကို အားလုံးခံစားပိုင်ခွင့်၊ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ရှိလာပါက ထိရောက်သော ကုစားမှုများ ပေးအပ်ခြင်း ဆိုသည်များလည်း ပါဝင်ပါသည်။^{၁၃}

အလားတူပင် ရွေးကောက်ပွဲများသည် စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းအတိုင်းကျင်းပနိုင်ဖို့ဆိုလျှင် နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြု လူ့အခွင့်အရေးများကို ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပချိန်တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိပဲ ၊ ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သော တားမြစ်ကန့်သတ်ချက်များ မရှိစေပဲ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်လိုက်နာ ကျင့်သုံးပေးရမည်ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြု လူ့အခွင့်အရေးများတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည်

- နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများကို တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းနိုင်ခွင့် (ဥပမာ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ထောက်ပံ့ရေးအဖွဲ့များ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲအဆိုပြုချက်များကို ထောက်ခံသည့် သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်နေသည့် အဖွဲ့များ)^{၁၄}
- အစည်းအဝေးများ၊ စီတန်းလှည့်လည်ပွဲများ၊ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများအတွက် အင်အားပြထောက်ခံပွဲများကို ငြိမ်းချမ်းစွာ စုဝေးကျင်းပခွင့်^{၁၅}
- ရွေးကောက်ပွဲတွင် ထောက်ခံမှုရရှိစေရန် လွတ်လပ်စွာ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ခွင့်^{၁၆}
- နိုင်ငံရေးအရ ရွေးချယ်မှုများကို ပြုလုပ်နေစဉ်အတွင်း၊ နိုင်ငံရေးအရ သဘောထားဆန္ဒများကို လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်နေစဉ်အတွင်း ခြိမ်းခြောက်အကျပ်ကိုင်မှုများ၊ အကြမ်းဖက်မှုများမှ ကင်းလွတ်နိုင်သည့် အခွင့်အရေး^{၁၇}
- ကြားဝင်နှောင့်ယှက် ဟန့်တားမခံရပဲ နိုင်ငံရေးအယူအဆများ၊ ယုံကြည်ချက်များကို ကိုင်စွဲခွင့်^{၁၈}
- နိုင်ငံရေး သဘောထားဆန္ဒများကို လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ခွင့်။ “ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သူတို့၏ ဆန္ဒကိုလွတ်လပ်လပ် ဖော်ထုတ်ဖို့” အတွက်ဆိုလျှင် အကြားအမြင်ပြည့်စုံသော ရွေးချယ်မှုများ ဖြစ်ဖို့လိုအပ်ပါသည်။ ထိုသို့ အကြားအမြင်ပြည့်စုံသော ရွေးချယ်မှုများ ဖြစ်စေဖို့ သတင်းအချက်အလက်များ၊ စိတ်ကူးအကြံအစည်များကို လွတ်လပ်စွာ ရှာဖွေခွင့်၊ လက်ခံခွင့်၊ ပေးဝေခွင့် ဆိုသည်များလည်း ပါဝင်ပါသည်။^{၁၉}

ရွေးကောက်ပွဲများ ဂုဏ်သိက္ခာရှိစေရေးအတွက် မိမိရပ်ရွာအတွင်း စုဖွဲ့လှုပ်ရှားနေသော နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် အဆိုပါအခွင့်အရေး တစ်ခုချင်းစီကို ကျင့်သုံးနိုင်စေရပါမည်။ ထိုသို့ကျင့်သုံးသည့်အခါ ပါတီဘက်လိုက်မှုမရှိပဲ ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲလေ့လာစောင့်ကြည့်ရေးကို လုပ်ကိုင်နေသည့်အဖွဲ့များတွင် ပါဝင်ခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများအကြောင်း လူထုသိအောင်ပညာပေးခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပြည်သူလူထုပါဝင်အောင် အားပေးသည့် လှုပ်ရှားမှုများဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ရွေးကောက်ပွဲမဲပေးခွင့်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခွင့်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး အလားတူလုပ်ဆောင်မှုများမှတစ်ဆင့်ဖြစ်စေ ကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။^{၂၀} ထိုသို့ လုပ်ဆောင်သည့် အုပ်စုများ၏ လှုပ်ရှားမှုများသည် ယခုအခန်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် အခြေခံမူများဖြစ်သည့် အားလုံးပါဝင်နိုင်မှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ တာဝန်ခံမှု ဆိုသည်များအပေါ်တွင် မူတည်နေသလို တပြိုင်နက်တည်းတွင်လည်း ထိုမူများကိုကူညီအားဖြည့်ပေးပါသည်။ ထိုအခြေခံမူများ ရှိမှသာ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပြည်သူလူထုယုံကြည်မှုရှိစေဖို့ ရေခဲမြေခဲကောင်းများ ပေါ်လာပါလိမ့်မည်။

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အားလုံးပါဝင်နိုင်ဖို့လိုသည်။

စစ်မှန်သောရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပါဝင်ဆင်နွှဲနိုင်ခွင့်နှင့် နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြု နိုင်ငံရေးရပိုင်ခွင့်၊ အရပ်ဖက်ရပိုင်ခွင့်များကြားတွင် အပြန်အလှန်ဆက်စပ်နေခြင်းများရှိသည်။ ထိုသို့ဆက်စပ်နေခြင်းများအရ မဲပေးပိုင်ခွင့်ကိုကျင့်သုံးလိုသော နိုင်ငံသားများသည် လည်ကောင်း ရွေးကောက်တင်မြောက်ခံရဖို့ကြိုးစားနေသောသူများသည် လည်ကောင်း ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပါဝင်နိုင်ခွင့်ရှိရမည်ဟု ပြဆိုနေပါသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုဆန့်ကျင်ရေး စံသတ်မှတ်ချက်များအရ ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များတွင် အားလုံးပါဝင်နိုင်ခွင့်ရှိအောင် လုပ်ဆောင်ပေးဖို့ နိုင်ငံအစိုးရများတွင် တာဝန်ရှိပါသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို ဆန့်ကျင်သော စံသတ်မှတ်ချက်များသည် ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများအပေါ်တွင် အားပြုထားပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို ယေဘုယကျကျလက်မခံခြင်းပယ်ပိုင်ခွင့်၊ ဥပဒေရေး မှောက်တွင် အားလုံးတန်းတူညီမျှ အကာအကွယ်ရပိုင်ခွင့်၊ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာပါက ထိရောက်သော ကုစားမှုများကို အားလုံးတပြေးညီ ရယူပိုင်ခွင့်ဆိုသည်များကို အားလုံးတန်းတူညီမျှမဲပေးခွင့်က လိုအပ်ချက်တစ်ခုအနေဖြင့် ပေါင်းစပ်ပေးထားပါသည်။ အဆိုပါ အယူအဆများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြဌာန်းချက်များကို လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စာရွက်စာတမ်းများထဲတွင် တွေ့နိုင်ပါသည်။^{၂၁}

နိုင်ငံတစ်ခုတွင်ကျင့်သုံးမည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များကို ရွေးချယ်ရာတွင် အားလုံးပါဝင်နိုင်ရေး ဆိုသည်မှာ အဓိကထားစဉ်းစားရသည့် အခြေခံမူဖြစ်ပါသည်။^{၂၂} ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ အမျိုးမျိုးရှိနိုင်ပြီး စနစ်တစ်ခုချင်းစီ၏ အစိတ်အပိုင်းအမျိုးမျိုးကိုလည်း ပေါင်းစပ်နိုင်သည်ဖြစ်ရာ ဒီမိုကရေစီဆန်ဖို့အတွက်ဆိုလျှင် အစိုးရတစ်ခု၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများသည် ပြည်သူထံမှ ဆင်းသက်လာရမည် (အရွယ်ရောက်သူတိုင်း တန်းတူညီမျှမဲပေးခွင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့်)ဆိုသော အခြေခံမူသည် လိုက်နာစောင့်ထိန်းရမည်ဖြစ်သော ကြိုတင်သတ်မှတ်ချက်လည်း ဖြစ်ပါသည်။^{၂၃} ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များတွင်ပါဝင်သော ဥပဒေအစိတ်အပိုင်းများကို ပေါင်းစပ်ရာတွင်လည်း အားလုံးပါဝင်နိုင်ရေးဆိုသော အခြေခံသဘောတရားကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရပါသည်။^{၂၄} ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်ရေး အဖွဲ့များ၏ တည်ဆောက်ပုံ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ ၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိပုံများနှင့် ပတ်သက်ပြီးဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့် အခါတွင်လည်း ထိုအခြေခံသဘောတရားကို လိုက်နာရပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အဆိုပါ ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်ရေး အဖွဲ့သည် ရွေးကောက်တင်မြောက်သူများကိုရော၊ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများကိုရောပါ ဘက်မလိုက်ကြောင်းပြသရပါမည်။ ရွေးကောက်တင်မြောက်သူများ၏ လွတ်လပ်စွာသဘောထား ဆန္ဒဖော်ထုတ်ခွင့်ကို တိတိကျကျမှတ်တမ်းတင်ပြီး အကောင်အထည်ဖော်ပေးရေးအတွက်လိုလည်း “အာမခံ” ပေးနိုင်ရပါမည်။^{၂၅}

မဲပေးခွင့်နှင့် မဲပေးနိုင်သည့်အခွင့်အလမ်းများကို သေချာဖော်ဆောင်ပေးခြင်း

မလိုအပ်ပဲနှင့် လုပ်ဆောင်မိသော တားမြစ်ချုပ်ချယ်မှုများကို ရှောင်ရှားနိုင်ရမည်ဖြစ်သည့်အပြင် နိုင်ငံသားများကို မဲပေးခွင့်မကျင့်သုံးနိုင်အောင်တားမြစ် ပိတ်ပင်ထားသော၊ တားမြစ်ထားသောအချက်များကို နိုင်ငံများက ဖော်ထုတ်ပြီးဖယ်ရှားပေးရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ထိုတားမြစ်မှုများကို ကျော်လွှားနိုင်ဖို့အတွက် အပြုသဘောဆောင်လုပ်ဆောင်မှုများကို ကြိုးပမ်းဖော်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အပြုသဘောဆောင်တာဝန်များ ဆိုသည်မှာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိပဲ၊ ကြောင်းကျိုးဆီလျော်မှုမရှိသော တားမြစ်ချုပ်ချယ်မှုများမရှိပဲ မဲပေးနိုင်အောင် ၊ မဲပေးနိုင်သည့်အခွင့်အရေးရှိအောင် အစိုးရများ၏ တာဝန်ခံလုပ်ဆောင်မှုများပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (ICCPR) ထဲတွင် ဖော်ပြထားသော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့်များကိုစဉ်းစားကြည့်လိုက်သော အခါတွင် အပြုသဘောဆောင်တာဝန်များ ဆိုသည်မှာ ရှင်းလင်းသွားပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့်များ မှန်မှန်ကန်ကန်ကျင့်သုံးနိုင်ခွင့်ကို ပေးအပ်ခြင်းနှင့် ICCPR ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများအနေဖြင့် တာဝန်များကို ချက်ချင်းထမ်းဆောင်စေသော စာချုပ်၏လက္ခဏာတို့ ပေါင်းစပ်သွားပါသည်။^{၂၇} ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့်များအကြောင်း ပြည်သူများအားပညာပေးဖို့၊ နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်များတွင် အစဉ်အလာအားဖြင့် ကိုယ်စားပြုခံရခြင်းနည်းပါးသော သူများအတွက် အတားအဆီးများကို ဖယ်ရှားပေးဖို့၊ အစိုးရလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အများပြည်သူရေးရာကိစ္စများတွင် ပါဝင်နိုင်စေဖို့ အစိုးရများက အရေးယူလုပ်ဆောင်ပေးသင့်ပါသည်။ ကိုယ်စားပြုခံရခြင်းနည်းပါးသူများတွင် အမျိုးသမီးများ၊ လူနည်းစုများ(လူနည်းစုဘာသာစကားကို ပြောဆိုသုံးစွဲသောသူများအပါအဝင်)၊ စာမရေးတတ် မဖတ်တတ်သောနိုင်ငံသားများ၊ ကိုယ်လက်အင်္ဂါမသန်မစွမ်းဖြစ်နေသူများ၊ ဒုက္ခိတများ ဖြစ်ပါသည်။^{၂၈}

မဲပေးသူ မှတ်ပုံတင်ပေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင်လည်း အားလုံးပါဝင်ရေး အခြေခံသဘောတရားသည် လမ်းညွှန်အင်အားဖြစ်ပါသည်။^{၂၉} မဲပေးသူ မှတ်ပုံတင်စာရင်း ပြုစုရာတွင် အဓိကရည်ရွယ်ချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းရှိကြပါသည်။ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီသော နိုင်ငံသားများ မဲပေးခွင့်အလမ်း အများဆုံးရရှိသွားပြီး၊ ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်ခင် ကြိုတင်စစ်ဆေးထားခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် ရုံးလုပ်ငန်းကိစ္စများနည်းပါးသွားကာ အားလုံးတန်းတူညီမျှ မဲပေးခွင့်ကိုတဖက်တွင် မြှင့်တင်ရေး၊ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် မကိုက်ညီသူများ မဲပေးနိုင်သည့်အခွင့်အလမ်းများနည်းပါးသွားအောင်လုပ်ကာ၊ ဥပဒေနှင့်မညီပဲ အကြိမ်ပေါင်းများစွာမဲပေးခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းဖြင့် တရားနည်းလမ်းကျစွာပေးထားသောမဲများ၏ တန်ဖိုးမကျအောင် ကာကွယ်ခြင်းဖြင့် အားလုံးတန်းတူညီမျှ မဲပေးခွင့်ကို တခြားတဖက်တွင် မြှင့်တင်ရေး^{၃၀} တို့ဖြစ်ကြသည်။

မဲပေးနိုင်သည့် အခွင့်အရေးများနှင့် အခွင့်အလမ်းများကို ကန့်သတ်ရာတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ သတ်မှတ်ကာလပြည့်အောင် နေထိုင်ထားမှု၊ အသက်အရွယ်ပြည့်မီ (လူများစု၏ အသက်အရွယ်) မှုများအပေါ်တွင် အခြေခံထားရပါသည်။ သို့မဟုတ် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပြည့်စုံကြံ့ခိုင်မှုရှိမရှိ၊ ရာဇဝတ်မှတ်တမ်း ရှိမရှိ၊ စစ်တပ်နှင့် ရဲအဖွဲ့တွင်တာဝန်ထမ်းဆောင်နေခြင်း ရှိမရှိဆိုသည့်(ပိုနည်းပါးသည့်) ကိစ္စရပ်များအပေါ်တွင်လည်း အခြေခံရပါသည်။^{၃၁} ဒုတိယအမျိုးအစား လူအုပ်စုများနှင့်ပတ်သက်ပြီး အောက်ပါအတိုင်းလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် မဲပေးပိုင်ခွင့်ကို ကျယ်ပြန့်သွားစေပါသည်။ အကြားအမြင်နှင့်ပြည့်စုံသော မဲပေးရွေးချယ်မှုကို လူတစ်ယောက်သည် လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်းရှိမရှိ တရားရုံးတွင်ကြားနာစစ်ဆေးခြင်း၊ စစ်တပ်နှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များကို မဲပေးခွင့်ပြုခြင်း၊ ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုနှင့် ထမ်းဆောင်ရသည့် ပြစ်ဒဏ်ကိုက်ညီမှုရှိစေရေးဆိုသည့် "မူ" ဖြင့်တိုင်းတာပြီးမှသာ ရာဇဝတ်သားများကိုမဲပေးခွင့် ကန့်သတ်မှု ရုပ်သိမ်းခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။^{၃၂}

ဥပမာအားဖြင့်၊ မှတ်ပုံတင်စာရင်းတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမခံရပဲ ဖော်ပြနိုင်စေဖို့အတွက် နိုင်ငံသားများကို မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်က စစ်မှန်သည့်အခွင့်အလမ်း ပေးရပါမည်။ စစ်မှန်သည့်အခွင့်အလမ်းဆိုသည်မှာ ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ မှတ်ပုံတင်စာရင်းကို စစ်ဆေးနိုင်ပြီး ပြင်ဆင်နိုင်သည့် ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သော အခွင့်အလမ်းလည်းပါဝင်သည်။ အလားတူပင် မဲရုံများ၏ တည်နေရာအနေအထားနှင့် မဲရုံများကိုပေးအပ်သော ထောက်ပံ့ပစ္စည်းများသည်လည်း နိုင်ငံသားများအတွက် စစ်မှန်ပြီး တန်းတူညီမျှမှုရှိသော မဲပေးခွင့်ကို ပေးနိုင်ရပါမည်။ ထိုသို့သော အကြောင်းအရာများ၊ တခြား မဲပေးခွင့်(ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ)အကြောင်းအရာများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အစိုးရများသည် နိုင်ငံသားများကိုလည်း ပြည့်စုံလုံလောက်သော သတင်းအချက်အလက်များကိုလည်း ပေးနိုင်ရပါမည်။ သို့မှသာ ဥပဒေကပေးအပ်သော အခွင့်အလမ်းများသည် လက်တွေ့တွင် အကောင်အထည်ပေါ်လာမည် ဖြစ်ပါသည်။^{၃၃}

ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်နှင့် အခွင့်အလမ်း

ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးဖို့ကြိုးစားနေသော သူများအတွက်လည်း အားလုံးပါဝင်နိုင်ရေး အခြေခံသဘောတရားက အကျိုးဝင်စေပါသည်။ ခွင့်ပြုမိန့်ဥပဒေများသည် နိုင်ငံရေးပါတီများကို ကြောင်းကျိုးဆီလျော်ပဲ ကန့်သတ်ထားနေခြင်းမျိုး ဖြစ်မနေစေရပါ။ ထို့အပြင် နိုင်ငံရေးပါတီများ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့်လည်း မဲ များကို မရယူနိုင်အောင် ကန့်သတ်တားမြစ်ခံထားရခြင်းမျိုးလည်း မဖြစ်စေရပါ။^{၃၄}

အနည်းဆုံးရှိထားရမည့် အသက်အရွယ်၊ ပညာအရည်အချင်း၊ သတ်မှတ်ကာလပြည့်မီအောင် နေထိုင်မှု၊ မျိုးရိုးဆင်းသက်မှု၊ ရာဇဝတ်မှုမှတ်တမ်း စသည်ဖြင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတစ်ယောက်၏ အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်များသည် ကြောင်းကျိုးဆီလျော်ပြီး မှန်ကန်ကြောင်းပြသနိုင်ရပါမည်။ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်တည်းက ရာထူးတာဝန် ၂ ခု ပြိုင်တူထမ်းဆောင်စေရသော အယူအဆသည်လည်း ထိုကဲ့သို့ပင် ကြောင်းကျိုးဆီလျော်ရပါမည်။^{၃၅} တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခံရဖို့၊ မဲပြားများတွင်ဖော်ပြခံရဖို့၊ ရွေးကောက်ခံခွင့်အတွက် လက်မှတ်စုဆောင်းကောက်ခံခြင်းများ၊ အာမခံငွေများ၊ မှတ်ပုံတင်ကြေးများ၊ မဲစာရင်းတွင်ပါဝင်ခွင့်ရရေးအတွက် နောက်ဆုံးလျှောက်ထားရမည့်ရက်ကို သတ်မှတ်ခြင်းများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြဌာန်းချက်များသည်

အလွန်ကြီးမားသော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးမဖြစ်စေရသလို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမျိုးလည်း မဖြစ်စေရပါ။^{၉၆} အလားတူပင် တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခံရဖို့၊ မဲစာရင်းတွင်ပါဝင်ခွင့်ရဖို့နှင့် အခြားစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် ပတ်သက်ပြီးတော့လည်း ရွေးကောက်ပွဲအာဏာပိုင်များက အကောင်အထည်ဖော်အသက်သွင်းလျှင် တဖက်သတ်သဘောမျိုး၊ ခွဲခြားဆက်ဆံသည့်သဘောမျိုး၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ ပါဝင်ခွင့်ကို တားဆီးသည့်သဘောမျိုး ဖြစ်မနေစေရပါ။^{၉၇}

အားလုံးပါဝင်ခွင့်သဘောတရားကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရရန် ကြိုးပမ်းသူများအတွက် မကျင့်သုံးပေးနိုင်ခြင်းသည်လည်း ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ အခွင့်အရေးကိုသာ လျော့ပါးသွားစေသည်မဟုတ်ပါ။ မဲပေးပိုင်ခွင့်ဆိုရာတွင် မဲဆန္ဒရှင်များကိုကိုယ်စားပြုနိုင်ရေး ကြိုးစားနေသည့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများထဲမှာ ကြိုက်နှစ်သက်သူကို ရွေးချယ်ခွင့်လည်းပါဝင်ပါသည်။^{၉၈} ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပသည့်အခါ မဲဆန္ဒရှင်များက အလုံးအရင်းနှင့် သွားပြီးမဲပေးကြသော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲဝင်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများအတွက် မဲစာရင်းတွင် ပါဝင်ခွင့်ကို ငြင်းပယ်ခံထားရခြင်း သို့မဟုတ် မဲဆွယ်စည်းရုံးဖို့အခွင့်အရေးကို အပြည့်အဝကျင့်သုံးခွင့်မရခြင်းဖြစ်နေပါက ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပပေးသည်ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်မည်ဖြစ်သော်လည်း စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲတော့ မဟုတ်ပါ။^{၉၉}

တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲပြိုင်ဆိုင်မှု ဖြစ်လာစေဖို့ဆိုလျှင် အားလုံးပါဝင်နိုင်ရေး အခြေခံသဘောတရားပေါ်တွင်လည်း မူတည်နေပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများသည် ရွေးကောက်တင်မြှောက်သူများ၏ ထောက်ခံမှုကို ရယူခြင်းမပြုနိုင်အောင် တရားဥပဒေကြောင်းအရ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအရ အနှောင့်အယှက် အဟန့်အတားပြုခံရ၍ မဖြစ်ပါ။^{၁၀၀} လွတ်လပ်စွာအသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်၊ စုဝေးပိုင်ခွင့်၊ လှုပ်ရှားပိုင်ခွင့်၊ သဘောထားဆန္ဒဖော်ထုတ်ပိုင်ခွင့်တို့အတွက်လည်း ထို့အတူပင်ဖြစ်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ထောက်ခံမှုကို ရယူဖို့အတွက် မဲဆွယ်စည်းရုံးလှုပ်ရှားသည့်အခါ ထိုအခွင့်အရေးများက မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပါသည်။^{၁၀၁}

ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မဲပေးသည့်အခါ မဲဆန္ဒရှင်များက လွတ်လပ်မှုရှိရမည် ဖြစ်သကဲ့သို့ပင် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သော ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည်လည်း သူတို့၏ ရွေးကောက်ပွဲလှုပ်ရှားမှုကြောင့် ခြိမ်းခြောက်မှု၊ အကျပ်ကိုင်မှု၊ အကြမ်းဖက်မှု၊ ဒဏ်ခတ်ခံရခြင်းများကို မခံစားရပဲ ကင်းလွတ်ရမည်ဖြစ်လေသည်။^{၁၀၂} တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်လာစေဖို့ဆိုလျှင် ဥပဒေရေးမှောက်တွင် အားလုံးတန်းတူညီမျှဖြစ်ခွင့်၊ တရားဥပဒေအကူအညီကို တန်းတူညီမျှခံစားပိုင်ခွင့်၊ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ၏ အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်းများရှိလာပါက ထိရောက်သော ကုစားနည်းများရပိုင်ခွင့်တို့ လိုအပ်ပါသည်။ ထိုလိုအပ်ချက်သည် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်သော အာဏာပိုင်များသာမက၊ ရဲအရာရှိများ၊ အစိုးရရှေ့နေများ၊ တရားရုံးများ၊ ဥပဒေပိုင်းဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်မှုအဖွဲ့များ၊ အစိုးရဝန်ထမ်းများ၊ အစိုးရထိန်းချုပ်ထားသော လူထုမီဒီယာများ၊ ပုဂ္ဂလိကမီဒီယာများ ဘက်လိုက်မှုကင်းအောင် ကိုင်တွယ်ဖို့အာဏာအပ်နှင်းထားသော အစိုးရအရာရှိများ၊ မဲဆွယ်စည်းရုံးဘဏ္ဍာရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကြီးကြပ်ဖို့တာဝန်ပေးထားသော အစိုးရအရာရှိများ တို့အတွက်လည်း အကျိုးပင်ပါသည်။^{၁၀၃}

လွတ်လပ်စွာမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာမဲပေးခံခွင့်ဆိုသည့် အနေအထားများအရ မဲပေးနိုင်သည့်အနေအထားများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားလိုက်သောအခါတွင် အားလုံးအတွက် တန်းတူညီမျှမဲပေးခွင့်ဆိုသည်ကို အမျိုးမျိုးအထွေထွေကျင့်သုံး၍ ရလာပါသည်။ ကြောင်းကျိုးမဆီလျော်သော ကန့်သတ်ချက်များမထုတ်ပြန်နိုင်အောင် တားမြစ်ခြင်း(နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြု လူ့အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ကျင့်သုံးနိုင်အောင် စီမံပေးခြင်းတာဝန်များကို စိတ်စေတနာကောင်းဖြင့် လိုက်နာခြင်းနှင့်လည်းကိုက်ညီ) သည် ရွေးကောက်တင်မြှောက်သူများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများနှစ်ဖက်လုံးပါဝင်ရေးကို တောင်းဆိုသည့် ခွဲခြားမှုဆန့်ကျင်ရေး စံသတ်မှတ်ချက်နှင့်လည်း ပေါင်းစပ်သွားပါသည်။

ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိဖို့လိုသည်။

ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဆွေးနွေးမှုမှန်သမျှတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုသည် အသုံးများသော ဝေါဟာရတစ်လုံးဖြစ် ^{၁၀၄}သော်လည်း ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရမည်ဟု ပြောသည့်အခါ ပြောရသည့်မူလအကြောင်းရင်းကို မစူးစမ်းတတ်ကြပါ။^{၁၀၅} ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဆက်ဆိုင်နေသော အခြားအခွင့်အရေးများတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုအကြောင်းကိုလည်း သွယ်ဝိုက်ပြောကြသည်ဟု ဆိုကောင်းဆိုနိုင်ပါသည်။ အုပ်ချုပ်မှုနှင့် အများပြည်သူရေးရာ ကိစ္စများတွင် ပြည်သူလူထုက သိမြင်ခွင့်နှင့် စစ်ဆေးခွင့်မရှိဖြစ်နေပါက (ဥပမာ--လူ့အခွင့်အရေးကြေငြာစာတမ်းပါ အပိုဒ် ၂၁ နှင့် ICCPR ပါ အပိုဒ် ၂၅ တို့တွင်ပေးအပ်ထားသည့်အတိုင်း) အုပ်ချုပ်မှုနှင့် အများပြည်သူရေးရာကိစ္စများတွင် နိုင်ငံသားများကိုယ်တိုင်ပါဝင်နိုင်ဖို့ဆိုသည်မှာ မဖြစ်နိုင်တော့ပါ။ ပို၍တိတိကျကျ ပြောလိုသည်မှာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း

လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိပါက ရွေးကောက်ပွဲတွင်မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် အရွေးချယ်ခံပိုင်ခွင့်တို့ကို အစိုးရများက သေချာစီမံပေးထားမည်လားဆိုသည်ကို သိဖို့မဖြစ်နိုင်တော့ပါ။

စစ်မှန်သောရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပတ်သက်ပြီး သဘောတူစာချုပ်များပါ လိုက်နာရသည့် အချက်များနှင့် အခြားကတိကဝတ်များတွင် ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေးများ ပွင့်လင်းမြင်သာရေးဆိုသော အခြေခံမူသဘောတရားကို တွေ့ရှိနိုင်သည်ဟုပြောလျှင် ယုတ္တိယုတ္တာကျသော်လည်း ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာရုံဖို့လိုသည် ဆိုသော သဘောတရားသည် ထိုကဲ့သို့ ကြောင်းကျိုးဆင်ခြင်မှုများ အပေါ်တွင်သာ လုံးဝမှီတည်နေသည် မဟုတ်ပါ။ ပွင့်လင်းမြင်သာခြင်းဆိုသည်မှာ နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြု လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်များနှင့် တခြားအခြေခံကျသည့် ရပိုင်ခွင့်များပေါ်တွင် ပိုပြီးတိုက်ရိုက်မှီတည်နေပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာအောင်လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းသည် အခြေခံအားဖြင့်တော့ သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေခွင့်၊ လက်ခံခွင့်၊ ဖြန့်ချိခွင့်များပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့သော လွတ်လပ်ခွင့်များသည် လွတ်လပ်စွာ ဆန္ဒသဘောထားထုတ်ဖော်ပိုင်ခွင့်တွင်လည်း အားလုံးပေါင်းစပ်သွားပါသည်။^{၇၇} ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပနေချိန်တွင် ကျင့်သုံးလိုက်သောအခါ သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေခွင့်၊ လက်ခံခွင့်၊ ဖြန့်ချိခွင့်များသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ဩဇာအာဏာကြီးမားသောအခန်းကဏ္ဍမှ ရှိနေကြပါသည်။ တကယ်တမ်းအားဖြင့်ဆိုလျှင်မူ ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခု စစ်မှန်သွားဖို့လိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေခွင့်၊ လက်ခံခွင့်၊ ဖြန့်ချိခွင့်များကို မကျင့်သုံးပဲ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခွင့်နှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးနိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်သည် နိုင်ငံရေးပါတီအဖွဲ့တစ်ခုသည် သတင်းအချက်အလက်များကို ဖြန့်ချိနိုင်ဖို့မကြိုးစားပဲ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရဖို့ ကြိုးစားနေသည်ဟု သိအိုရီအရ ပြောနိုင်သော်လည်း နိုင်ငံသားတစ်ယောက်သည် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ နိုင်ငံရေးပါတီများအကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေခြင်း သို့မဟုတ် လက်ခံခြင်းမရှိပဲ မဲရုံကိုသွား၍ မဲပေးနိုင်သည်ဟု သိအိုရီအရ ပြောနိုင်သော်လည်း ထိုသို့ပြောဆိုနေခြင်းများသည် ပြက်ရယ်ပြုစရာသာ ဖြစ်နေပါလိမ့်မည်။

ပြည့်သူ့ဆန္ဒကိုသာရှေ့တန်းတင်ရမည်ဖြစ်သောကြောင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာနှင့် အစိုးရကိုယ်တိုင်သည် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ လွတ်လပ်စွာဆန္ဒသဘောထားထုတ်ဖော်ခွင့်ကို စစ်မှန်သောရွေးကောက်ပွဲများမှတစ်ဆင့် ကျင့်သုံးနိုင်အောင် အာမခံပေးရမည်ဖြစ်လေသည်။^{၇၈} ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ချရမည် ဖြစ်သောကြောင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသူများမှ ဗဟုသုတများ သဘောထားအမြင်များကို ရယူပြီးဝေမျှရာတွင် သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေခွင့်၊ လက်ခံခွင့်၊ ဖြန့်ချိခွင့်များကိုလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများဆိုရာတွင် တသီးပုဂ္ဂလကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် တင်သွင်းထားသော ထောက်ခံအဆိုများ ကန့်ကွက်အဆိုများလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အများပြည်သူဆွေးနွေးပြောဆိုမှုအတွက် အရေးကြီးသည်ဟု ယူဆထားသော အကြောင်းအရာများကို သတင်းမီဒီယာများက လွတ်လပ်စွာဖော်ပြခွင့်နှင့်လည်း သက်ဆိုင်ပါသည်။

ရွေးကောက်တင်မြှောက်တင်သူများနှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရဖို့ကြိုးစားသူများက မဲပေးခွင့်နှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရဖို့အတွက် အခွင့်အရေးများအပြင် အခွင့်အလမ်းများကိုလည်း ကြိုးစားရယူနိုင်မနိုင်ဆိုသည့်နေရာတွင် သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေခွင့်၊ လက်ခံခွင့်၊ ဖြန့်ချိခွင့်များက အဓိကနေရာတွင်ရှိနေပါသည်။^{၇၉} ထို့ကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ထုံးလုပ်နည်း အဆင့်ဆင့်နှင့် ပတ်သက်ပြီး သတင်းအချက်အလက်များကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်တင်သူများနှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရဖို့ကြိုးစားသူများအတွက် ပေးအပ်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့မှသာ အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးနိုင်ကြမည် ဖြစ်ပါသည်။ သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေခွင့်၊ လက်ခံခွင့်၊ ဖြန့်ချိခွင့် ဆိုရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် ယုံကြည်စိတ်ချရမှုနှင့် သက်ဆိုင်သော သတင်းအချက်အလက်များလည်း ပါဝင်ပါသည်။ လျှို့ဝှက်မဲပေးခြင်းနှင့် မဲများအားလုံးကို ရိုးသားစွာရေတွက်ဖို့ သေချာလုပ်ဆောင်ပေးခြင်းအပါအဝင် အားလုံးတန်းတူညီမျှမဲပေးခွင့်ရစေဖို့ လိုအပ်သော ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များအားလုံးကို အခိုင်အမာအတည်ပြုပြဌာန်းထားပြီး လိုက်နာအကောင်အထည်ဖော်နေသလားဆိုသည်နှင့် လည်း ထိုကဲ့သို့သတင်းအချက်အလက်များက ဆက်စပ်နေပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများနှင့် ပတ်သက်သောသတင်းအချက်အလက်

ရွေးကောက်ပွဲတွင် ထောက်ခံမှုရစေဖို့ မဲဆွယ်စည်းရုံးလုပ်ငန်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ်(သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲအကြောင်းအရာများနှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံသားများ၏ သဘောထားဆန္ဒ သတင်းအချက်အလက်ကို သိအောင်ကြိုးစားခြင်း) ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများက နိုင်ငံသားများကို သတင်းအချက်အလက်များ ပေးအပ်ရာတွင် ဥပဒေကြောင်းအရ ရုံးလုပ်ငန်းများအရ အတားအဆီးများဖြစ်မနေစေရန် အစိုးရများက ကြိုးစားအားထုတ်ပေးသင့်ပါသည်။^{၈၀} ရွေးကောက်ပွဲရွေးချယ်မှုများနှင့်

ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံသားများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အထောက်အကူဖြစ်စေမည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေခွင့်၊ လက်ခံခွင့်၊ ဖြန့်ချိခွင့် မပြုနိုင်အောင် ဥပဒေကြောင်းအရ ရုံးလုပ်ငန်းများအရ အတားအဆီးများဖြစ်ပေါ်မနေစေရန် အစိုးရများကလည်း အလားတူ ကြိုးစားအားထုတ်ပေးသင့်ပါသည်။^{၅၁}

ထိုသို့တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်မှုများတွင် (သတင်းစာ၊ ရုပ်မြင်သံကြား၊ ရေဒီယို၊ အင်တာနက် စသဖြင့်) လူထုဆက်သွယ်ရေးမီဒီယာကို လက်လှမ်းမီခွင့်၊ စာပို့လုပ်ငန်းများ၊ တယ်လီဖုန်းလုပ်ငန်းများ၊ လက်ကမ်းစာစောင်များကို ဝေငှခြင်းများ၊ အခြားပုံနှိပ်စာရွက်စာတမ်းများကို အသုံးပြုခြင်းလည်းပါဝင်သည်။^{၅၂} ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများနှင့် ပတ်သက်ပြီးခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ မလုပ်ဖို့၊ ရွေးကောက်ပွဲ ထောက်ခံမှုရအောင် မဲဆွယ်စည်းရုံးရာတွင် ထိုကဲ့သို့ မီဒီယာများကို အားလုံးတရားမျှတတ လက်လှမ်းမီအောင် ဦးစားပေးလုပ်ဆောင်ဖို့လည်း အစိုးရထိန်းချုပ် မီဒီယာများတွင် တာဝန်ရှိပါသည်။ အလားတူပင် ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများကို ပုဂ္ဂလိက မီဒီယာများက ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိပဲ တပြေးညီဆက်ဆံစေဖို့ သေချာစွာလုပ်ဆောင်ပေးရမည့် တာဝန်များလည်း အစိုးရများတွင် ရှိပါသေးသည်။^{၅၃}

ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးခြင်းနှင့်ဆိုင်သော သတင်းအချက်အလက်

ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေးများကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် ကျင့်သုံးနိုင်စေဖို့ လုပ်ဆောင်ပေးရာတွင် မဲဆန္ဒရှင်များနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ပြည့်စုံလုံလောက်သော အချိန်နှင့်တပြေးညီဖြစ်သော သတင်းအချက်အလက်များကို ပေးအပ်ခြင်းသည် မရှိမဖြစ်အရေးကြီးပါသည်။ သတင်းအချက်အလက်များဟုဆိုရာတွင် အရည်အချင်းပြည့်မီသော ကိုယ်စားလှယ်လောင်းဖြစ်စေဖို့၊ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်စာရင်းတွင်ပါစေဖို့၊ မဲပေးခြင်းနှင့် အခြားရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်တာများ(ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးခြင်းဟု ခေါ်သည်ဖြစ်စေ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ဝေါဟာရများနှင့် ခေါ်ဆိုသည်ဖြစ်စေ)နှင့် ပတ်သက်ပြီး နည်းလမ်း၊ အချိန်နှင့် နေရာများကို ဖော်ပြသော သတင်းအချက်အလက်များကို ဆိုလိုပါသည်။^{၅၄} “မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် မဲပေးနိုင်ခွင့် ” ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သော အပြုသဘောဆောင်တာဝန်များသည်လည်း ဤနေရာတွင် အကျုံးဝင်ပါသည်။

မဲဆန္ဒရှင်လောင်းလျာများ၊ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းလျာများက သတင်းအချက်အလက်များ မရယူနိုင်အောင် (ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေးကို ကျင့်သုံးရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သော မှန်ကန်တိကျသည့် သတင်းအချက်အလက်များမရှိပဲ) ဖန်တီးထားခြင်းသည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ကျင့်သုံးခြင်းအပေါ် တားမြစ်ကန့်သတ်ထားခြင်း မျိုးဖြစ်သွားနိုင်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဆက်စပ်သော အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးနိုင်ဖို့အတွက် သတင်းအချက်အလက်များကို ထောက်ပံ့ပေးခြင်းသည် အစိုးရတာဝန်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသောအခါတွင် ရွေးကောက်ပွဲအာဏာပိုင်များတွင် ထိုတာဝန်ရှိသည်ဟု ယေဘုယျကျကျ ပြောနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ထိုတာဝန်ကို နိုင်ငံတော်ထိန်းချုပ်ထားသော မီဒီယာများကလည်း ယူသင့်သလို၊ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်နေသူများ၊ ပါတီဘက်လိုက်မှုမရှိသော အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများကလည်း အများပြည်သူကို သတင်းပြန်ကြားပေးနိုင်ရန် ကြိုးစားကောင်းကြိုးစားနိုင်ပါသည်။^{၅၅} ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်နေသူများ၊ နိုင်ငံသားအဖွဲ့အစည်းများဟု ပြောသောအခါတွင်လည်း ထိုသို့သော အဖွဲ့အစည်းများက သတင်းအချက်အလက်များကို ဖြန့်ဝေသောအခါတွင် မလိုလားအပ်သော တားမြစ်ချုပ်ချယ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်မလာစေရန် လုပ်ဆောင်ပေးဖို့ အစိုးရများတွင် တာဝန်ရှိပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပတ်သက်သော သတင်းအချက်အလက်

ရွေးကောက်ပွဲ အုပ်ချုပ်မှုအဖွဲ့များတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိဖို့လိုကြောင်း ဝေဝေဆာဆာ ပြောဆိုမှုများကို အတွေ့ရများသည့်အပြင် ထို အခြေခံမူသဘောတရား နှင့် ပတ်သက်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိ အများအပြား၏ လိုက်နာစောင့်ထိန်းမှုသည် ခိုင်မာ ပါသည်။^{၅၆} သို့သော် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍများအကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေခွင့်၊ လက်ခံခွင့်၊ ဖြန့်ချိခွင့်များကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်းသည် လွယ်ကူသည့် ကိစ္စတော့မဟုတ်ပါ။

ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိဖို့လိုကြောင်း ပြောလိုက်သောအခါတွင် အကျိုးစီးပွားပေါင်းစုံတို့ အပြန်အလှန်ဆက်စပ်နေခြင်းလည်း ပါဝင်လာပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပရာတွင် ထိရောက်မှုရှိစေဖို့၊ နိုင်ငံသားတို့၏ အကျိုးစီးပွားများ လုံခြုံမှုရှိစေဖို့(အထူးသဖြင့်တော့ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း အချက်အလက်များ)၊ ရွေးကောက်ပွဲနှင့်သက်ဆိုင်သော ပစ္စည်းပစ္စယများကို ထောက်ပံ့ပေးရသော ကုမ္ပဏီများ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုအကျိုးစီးပွားများလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်နေသော အကျိုးစီးပွားများကို ဟန်ချက်ညီအောင် ထိန်းရာတွင် ပြည်သူတို့၏ အလိုဆန္ဒအပေါ်တွင်သာ အစိုးရလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာသည် မူတည်နေရမည်ဖြစ်သည်။ ပြည်သူတို့၏ ဆန္ဒသဘောထားကို ဖော်ထုတ်ပေးခြင်း အကောင်အထည်ဖော်ပေးခြင်းများမှနေ၍ စတင်လုပ်ကိုင်သင့်ပါသည်။^{၅၇} ထို့အပြင် အကျိုးစီးပွားများကို ဟန်ချက်ညီအောင်

ထိန်းဖို့လိုအပ်လာသောအခါ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များသည် တိကျမှုရှိပြီး ရိုးသာသည်ကို သိဖို့ဆိုသော နိုင်ငံသား(ရွေးကောက်တင်မြောက်သူဖြစ်စေ၊ ရွေးကောက်တင်မြောက်ခံရဖို့ ကြိုးစားသူဖြစ်စေ) တို့၏ အကျိုးစီးပွားသည်သာ အရေးကြီးဆုံးအနေထားတွင်ရှိသင့်ပါသည်။

အခြားသော အကျိုးစီးပွားများကိုလည်း ထည့်သွင်းနေရာပေးနိုင်သည်ဖြစ်သလို ပေးလည်းပေးရမည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပရာတွင် အဆင်ပြေစေဖို့၊ နိုင်ငံသားသတင်းအချက်အလက်များ လုံခြုံမှုရှိစေဖို့ ပိုင်ဆိုင်မှုအကျိုးစီးပွားများကို အကာအကွယ်ပေးဖို့ဆိုသည့် အကျိုးစီးပွားများသည် ရွေးကောက်ပွဲသတင်းအချက်အလက်ကို ရယူပိုင်ခွင့်ဆိုသည့် နိုင်ငံသားတို့၏ အကျိုးစီးပွားများအပေါ် ဖုံးလွှမ်းခြင်းမဖြစ်ရပါ။^{၅၀} ပြည်သူများသည်သာ အချုပ်အခြာအာဏာကို အမှန်တကယ်ပိုင်ဆိုင်သူများဖြစ်ပြီး၊ အစိုးရများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာသည် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဖော်ထုတ်လိုက်သော ပြည်သူတို့၏ဆန္ဒမှ ဆင်းသက်လာသည် ဆိုသည့်သဘောတရားများရှိပြီးဖြစ်သောကြောင့် ပြည်သူတို့၏ဆန္ဒကို ဖော်ဆောင်ပေးသော ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး အစိုးရသည် ၎င်း၏တာဝန်ဝတ္တရားများကို မည်သို့ထမ်းဆောင်သည် ဆိုသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ပြည်သူများကပဲ ပိုင်ဆိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီးသတင်းအချက်အလက်များကို ရွေးကောက်တင်မြောက်သူများနှင့် ရွေးကောက်တင်မြောက်ခံရဖို့ ကြိုးစားသူများကို ပေးအပ်ရန် အစိုးရများတွင် ခွဲခြားမှုတိုက်ဖျက်ရေး တာဝန်ရှိပါသည်။

ထိုတာဝန်ကို နိုင်ငံတကာ ဥပဒေပညာနယ်ပယ်တွင်လည်း အခိုင်အမာလက်ခံထားပါသည်။ သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေခွင့်၊ လက်ခံခွင့်၊ ဖြန့်ချိခွင့်အရ အစိုးရထိန်းချုပ် သတင်းအချက်အလက်များကို နိုင်ငံသားများကို ပေးအပ်ဖို့ Organization of American States (OAS) အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများတွင် ခွဲခြားမှုတိုက်ဖျက်ရေး တာဝန်ရှိသည်ဟု အခိုင်အမာပြဌာန်းထားပါသည်။ ထိုသတင်းအချက်အလက် များကို ရှာဖွေခွင့်၊ လက်ခံခွင့်၊ ဖြန့်ချိခွင့်ကို American Convention on Human Rights (American convention) အရလည်း အကာအကွယ်ပေးထားပါသည်။^{၅၁} Marcel Claude Reyes, et al. နှင့် Chile နိုင်ငံတော် အမှုတွင် Inter-American Court of Human Rights က အောက်ပါအတိုင်းစီရင်ဆုံးဖြတ်ထားပါသည်။ "အများပြည်သူအုပ်ချုပ်ရေးရာ ကိစ္စများတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် ဖွင့်ချမှုဆိုသော အခြေခံမူ ၂ ခုကိုသာ အသုံးပြု၍ နိုင်ငံတော်၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို လုပ်ဆောင်သင့်သည်။ သို့မှသာ ထိုသို့အုပ်ချုပ်ခံရသောသူများက အစိုးရလုပ်ငန်းများတွင် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ထိန်းချုပ်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့မှသာ အများပြည်သူရေးရာ ကိစ္စများကို အစိုးရများက ပြည့်စုံလုံလောက်အောင် ထမ်းဆောင်နေမနေကို မေးခွန်းထုတ် ၊ စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး နောက်တဆင့်အနေဖြင့် စဉ်းစားဆုံးဖြတ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။"^{၅၂} သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အများပြည်သူ အကျိုးစီးပွားနှင့် ပတ်သက်သော သတင်းကို အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ တောင်းဆိုမှုအား ငြင်းပယ်ခြင်းသည် American Convention အပိုဒ် ၁၃ ပါ သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေခွင့်၊ လက်ခံခွင့်၊ ဖြန့်ချိခွင့်ကို ချိုးဖောက်သည်ဟု အမှုက စီရင်ချက်ချထားပါသည်။ Marcel Claude Reyes အမှုတွင် ပေးထားသော အကြောင်းပြချက်သည် ရွေးကောက်ပွဲနှင့်ဆိုင်သော အမှုများတွင်လည်း အလားတူဩဇာအာဏာသက်ရောက်သင့်ပါသည်။

ကွန်ဗင်းရှင်း အပိုဒ် ၁၀ ပါ သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေခွင့်၊ လက်ခံခွင့်၊ ဖြန့်ချိခွင့် အရ အစိုးရထိန်းချုပ်သတင်းအချက်အလက်များကို နိုင်ငံသားများအတွက် ပေးအပ်ရန် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များ ကာကွယ်ရေးဥပဒေပညာအာဏာချုပ် European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (European Convention) ကိုလက်မှတ် ရေးထိုးထားသော အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများတွင် ခွဲခြားမှုလျော့ပါးရေးတာဝန်ရှိသည်ဟု European Court of Human Rightsက စီရင်ဆုံးဖြတ်မှုမလုပ်ဆောင်ရသေးပါ။^{၅၃} သို့သော်နျူကလီးယား ဝတ်အားပေး စက်ရုံတစ်ရုံသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထိခိုက်ပျက်စီးစေသည်ဟု အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့တစ်ခုက ယူဆနေပြီး ထိုသို့ယူဆချက် မှန်ကန်ကြောင်းပြသနိုင်ရန် သတင်းအချက်အလက်များကို တောင်းခံနေသည်။ထိုသို့တောင်းဆိုသည့်သတင်းအချက်အလက်များတွင် စက်ရုံ၏ တည်ဆောက်မှု ပုံစံဆိုင်ရာ အချက်အလက်များလည်း ပါဝင်နေသည်ဖြစ်ရာ အချက်အလက်များကို မပေးပဲ ငြင်းဆိုနေခြင်းသည် အပိုဒ် ၁၀ ကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်သည်။ အပိုဒ် ၁၀သည် မှန်ကန်သည်ဟု Sdruzeni Jijoceske Matky နှင့် Czech Republicအမှုတွင် တရားရုံးက ကိုးကားနိုင်သောစီရင်ချက်ကို ချပေးထားသည်။^{၅၄}

စီရင်ချက်မချရသေးသော Geraguyn Khorhurd Patgamavorakan Akumb နှင့် Armenia အမှုတွင် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပနေချိန်အတွင်း သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေခွင့်၊ လက်ခံခွင့်၊ ဖြန့်ချိခွင့်ဆိုသည့် အခြေခံသဘောတရားကို European Court of Human Rights ကထည့်သွင်းစဉ်းစားနေသည်။^{၅၅} အာဏာပိုင်များ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များ၊ မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုတွင်ထည့်ဝင်ငွေများနှင့် ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များ၊ အချို့နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အသုံးစရိတ်များအကြောင်း

သတင်းအချက်အလက်များကို အစိုးရမဟုတ်သော အာမေးနီးယန်း အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုက တောင်းခံထားရာ ရွေးကောက်ပွဲအာဏာပိုင်များက မပေးပဲချိုးဖောက်သောကြောင့် ထိုအမှုတွင် အဆိုပါအဖွဲ့က နစ်နာကြေးတောင်းခံနေခြင်းဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရေး အရေးကြီးပုံကို ယခုအမှုကြောင့် တရားရုံးက ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ပြတ်ပြတ်သားသား အသိအမှတ်ပြုနိုင်သည့် အခွင့်အရေးရသွားပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် တဖြည်းဖြည်းကျယ်ပြန့်လာပြီး နေရာယူနေသော အီလက်ထရောနစ် ပစ္စည်းကိရိယာများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားလိုက်သောအခါတွင်လည်း ပွင့်လင်းမြင်သာရေးသည် အဓိကနေရာတွင်ရှိနေပါသည်။ မဲဆန္ဒနယ်မြေများကို ရေးဆွဲသောအခါ၊ မဲပေးသူများကို မှတ်ပုံတင်ပေးသောအခါ၊ မဲများကို မှတ်တမ်းတင်သောအခါတွင်နှင့် စာရင်းသွင်းသောအခါ အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာများကို သုံးစွဲရာတွင် အကျိုးကျေးဇူးရှိစေနိုင်သလို၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို မျက်ကွယ်ပြုသွားနိုင်သည့် အန္တရာယ်လည်းရှိနိုင်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ နည်းပညာများ၏ တိကျမှုနှင့် ထိရောက်မှုကို ကြည့်ရှုဖို့စစ်ဆေးဖို့၊ နားလည်အောင်ကြိုးစားဖို့ သတင်းမီဒီယာများ၏အခွင့်အရေးနှင့်၊ ရွေးကောက်ပွဲများ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရေးကို စောင့်ကြည့်ပြီး မြှင့်တင်ပေးဖို့ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများ၊ နိုင်ငံသားအဖွဲ့အစည်းများ၏ အခွင့်အရေးများသည် အလွန်တရာမှ အရေးကြီးပါသည်။

အီလက်ထရောနစ်နည်းစနစ်ဖြင့် မဲပေးခြင်း၊ ကွန်ပျူတာအသုံးပြု မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်အချက်အလက်များပြုစုခြင်းကဲ့သို့ နည်းပညာများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများသည် ကြီးမားသည်ဖြစ်ရာ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များကို ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများ နိုင်ငံသားများက (ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်အုပ်စုများနှင့် မီဒီယာတွင် ပါဝင်ခြင်း၊ နိုင်ငံသားများကိုယ်တိုင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ခြင်း) လက်လှမ်းမီသိရှိခြင်းသည် အရေးကြီးကြောင်းကို ပြဆိုနေပါသည်။ မည်ကဲ့သို့သောနည်းပညာများကို အသုံးပြုမည်ဆိုသည့်အပြင်၊ အသုံးပြုမည့်နည်းပညာများ၏ပုံစံ၊ နည်းပညာများကို ရယူရာတွင် ကြိုတင်သတ်မှတ်ချက်၊ စမ်းသပ်မှု၊ အတည်ပြုသဘောတူခြင်းလုပ်ငန်း၊ အီလက်ထရောနစ် မဲပေးခြင်းနည်းပညာများတွင် ပြဿနာပေါ်ပေါက်လာပါက ထိထိရောက်ရောက်ကုစားပေးသည့်နည်းလမ်းများစသည်တို့နှင့် ပတ်သက်ပြီး အများပြည်သူမူဝါဒများကို ချမှတ်သည့် အစောပိုင်းကာလမှာပင် လက်လှမ်းမီသိရှိပြီး ပါဝင်ထားသင့်ပါသည်။^{၆၅}

ရွေးကောက်ပွဲလေ့လာ စောင့်ကြည့်ခြင်း

မဲပေးခြင်း၊ မဲရေတွက်ခြင်း၊ မဲရလဒ်များကို စာရင်းသွင်းခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို စစ်ဆေးကြည့်ပြီးမှန်ကန်ကြောင်းအတည်ပြုဖို့အတွက် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများမှ ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် မဲရုံများတွင်ရှိနေသင့်သည်ဟု နိုင်ငံအစိုးရများမှ အားလုံးတပြေးညီ သဘောတူလက်ခံထားပါသည်။ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ မဲပြားများကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်း၊ အမှားအယွင်းမခံသည့် ရွေးကောက်ပွဲပစ္စည်းများကို ထုပ်ပိုးခြင်းနှင့် ဖြန့်ဝေခြင်းစသည့် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်ပါ အစိတ်အပိုင်းအားလုံးတွင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ဖြစ်နေသင့်သည်ဆိုသော ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရေး အခြေခံသဘောတရားသည် အကောင်းဆုံးသော ကျင့်ကြံလုပ်ဆောင်မှုများကြောင့် ပြန့်ပွားလာသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။^{၆၆}

မဲရုံများတွင်ရှိနေပြီး ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခြားလုပ်ငန်းစဉ်များကို မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ကြည့်နေနိုင်အောင် တရားဝင်ခန့်အပ်ခြင်းအပါအဝင်၊ ပါတီဘက်လိုက်မှုမရှိသော ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေး ပြည်တွင်းအဖွဲ့အစည်းများမှတစ်ဆင့် ရွေးကောက်ပွဲသတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေ နိုင်သည့်လက်ခံနိုင်သည့်အခွင့်အရေး၊ ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စများတွင် ပါဝင်နိုင်သည့်အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံတော်အစိုးရများက တဖြည်းဖြည်းတိုးမြှင့်လက်ခံလာနေကြောင်း ပြသနေပါသည်။^{၆၇} ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ မီဒီယာများသည်လည်း ရွေးကောက်ပွဲလေ့လာစောင့်ကြည့်သည့်တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ကြပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရေး အရေးကြီးကြောင်း နိုင်ငံတော်အစိုးရများက နောက်ထပ်ပြသသည့်အနေဖြင့် နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ခြင်းများကို အများအားဖြင့်လက်ခံကြပါသည်။^{၆၈} နိုင်ငံတကာ ရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်ခြင်းများအတွက် နည်းစနစ်များကို နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများက အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုပေးထားပြီး ၎င်းတို့သည် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရေး သဘောတရားပေါ်တွင် အခြေပြုထားပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲများ ဒီမိုကရေစီစံသတ်မှတ် နှုန်းထားများနှင့်ကိုက်ညီအောင် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရေး သဘောတရားသည် အားလုံးပါဝင်နိုင်ခွင့်ရှိရေး သဘောတရားကဲ့သို့ပင် အခန်းကဏ္ဍမျိုးစုံမှ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ စစ်မှန်သောရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဆင်နွှဲခွင့်နှင့် နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြု နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများသည် ခွဲခြားမရကြောင်းကို နောက်ထပ်ပြသသည့် ဥပမာတစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲဆိုလျှင် တာဝန်ခံမှုရှိဖို့လိုသည်

ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရပြီး ရာထူးအာဏာရယူထားသူများကို တာဝန်ခံစေဖို့ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲများသည် အဓိကကျသော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံသားများကို တာဝန်ခံသော အစိုးရမျိုးကို ဖန်တီးပေးဖို့ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲများကို အချိန်မှန်ကျင်းပစေခြင်းသည်လည်း အရေးကြီးသော နေရာတွင်ရှိနေပါသည်။^{၇၀} ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ထုတ်ပြန်ထားသော နိုင်ငံတကာ အသိအမှတ်ပြု စာရွက်စာတမ်းများသည်လည်း ရွေးကောက်ပွဲများကို အချိန်မှန်ကျင်းပပေးဖို့ တောင်းဆိုကြပါသည်။^{၇၁}

ရွေးကောက်ပွဲများသည် တာဝန်ခံမှုကို ဖန်တီးပေးသည်မှန်သော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲများစစ်မှန် စေဖို့ဆိုလျှင် ၎င်းလုပ်ငန်းစဉ်များကိုယ်တိုင် တာဝန်ခံမှုရှိရပါမည်။ ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် မဲပေးမည့်သူများ၊ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ယှဉ်ပြိုင်မည့်သူများ အားလုံးအတွက် တန်းတူညီမျှမဲပေးခွင့်ရစေဖို့ လိုအပ်သည်ဖြစ်ရာ တာဝန်ခံမှုအခြေခံသဘောတရားသည် ရွေးကောက်ပွဲတွင် အားလုံးပါဝင်နိုင်ရေးကို လက်တွေ့ အကောင်အထည်ပေါ်စေပါသည်။ တာဝန်ခံမှုအခြေခံသဘောတရားသည် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသော အခြေခံသဘောတရားနှင့် ချိတ်ဆက်နေသည်ဖြစ်ပြီး အများပြည်သူနှင့်သက်ဆိုင်သော ကိစ္စများကို အစိုးရအရာရှိများက မည်သို့လုပ်ဆောင်နေသည်ကို သိစေဖို့နှင့် သူတို့၏လုပ်ရပ်များကို ရှင်းပြစေဖို့အတွက် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုလည်း လိုပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း တာဝန်ခံမှု သဘောတရားတွင် ရှုထောင့်များ အများကြီးပါဝင်ပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်လာလျှင် ထိရောက်သော ကုစားမှုများကို ပေးအပ်ဖို့၊ ရွေးကောက်ပွဲများကို စီစဉ်ကျင်းပရသော သူများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အစိုးရတာဝန်ရှိသူများအတွက် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းဆိုင်ရာ တာဝန်ခံမှုများ ဖန်တီးပေးဖို့၊ ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်စေသော ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်သူများကို သူတို့လုပ်ရပ်များအတွက် တာဝန်ယူစေဖို့ ဆိုသည်များ ဖြစ်ပါသည်။^{၇၂}

ရွေးကောက်ပွဲ အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် နစ်နာကြေး၊ ကုစားခြင်း

ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်လာသောကြောင့် နစ်နာကြေးများ၊ ကုစားမှုများကို တောင်းဆိုလာသူများအတွက် ထိရောက်သော လုပ်ငန်းစဉ်များကို ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေမူဘောင်များတွင် ရေးဆွဲထားရပါမည်။^{၇၃} ထိုသို့ရေးဆွဲပေးထားရာတွင် သင့်တော်သော နစ်နာကြေးများ၊ ကုစားခြင်းများကို အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍမှဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊ တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍမှဆောင်ရွက်ပေးခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ပေးရာတွင် သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီသော တရားရုံးများတွင် တရားမျှတသော ကြားနာစစ်ဆေးမှုများ၊ အယူခံဝင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို လက်လှမ်းမီနိုင်မှုများလည်း ပါဝင်သည်။^{၇၄}

ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များနှင့်ပတ်သက်ပြီး စောဒကတက်တိုင်တန်းမှုများ၊ တရားဥပဒေကြောင်းအရ ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းမှုများသည် ပြည်သူအများ၏ အာရုံစိုက်မှုကို ခံရပါသည်။ နစ်နာမှုကို ပြန်လည်ကုစားပေးသည့်အနေဖြင့် မဲများကိုပြန်လည်ရေတွက်ဖို့၊ သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲအသစ်တစ်ခုကို ပြန်လည်ကျင်းပပေးဖို့ တောင်းဆိုသည့်အခါ ပို၍စိတ်ဝင်စားကြပါသည်။^{၇၅} မဲဆန္ဒနယ်မြေများကို ရေးဆွဲခြင်းမှစ၍ နိုင်ငံရေးပါတီများကို တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခြင်းအထိ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများသို့မဟုတ် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများက မဲစာရင်းတွင် ပါဝင်အောင် အရည်အချင်းပြည့်မီခြင်းအထိ၊ မဲပြားပုံစံအထိ၊ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင် စာရင်းတွင်ပါဝင်ခြင်းမှ အခြားကိစ္စများအထိ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ပတ်သက်သော လုပ်ငန်းစဉ်များအားလုံးတွင် ထိရောက်သော ကုစားမှုများကို ထည့်သွင်းထားဖို့လိုပါသည်။^{၇၆}

ထိုသို့ကုစားမှုများ ထိရောက်စေဖို့ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲ အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်လာသော ဘေးဥပါဒ်များကို ကိုင်တွယ်ရမည်ဖြစ်သည့်အပြင် အချိန်မီလည်း ကုစားရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ထိရောက်သော ကုစားမှုများ ဖြစ်စေဖို့ဆိုလျှင် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍမှ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊ တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍမှဆောင်ရွက်ပေးခြင်းများကို အရည်အချင်းပြည့်မီသော အာဏာပိုင်များမှ အကောင်အထည်ဖော်နေရပါမည်။ သို့မဟုတ်ပါက ဟန်ပြသက်သက်သာဖြစ်နေပါလိမ့်မည်။^{၇၇}

ရွေးကောက်ပွဲများတွင် နည်းပညာဆိုင်ရာ ကိစ္စများသည် အငြင်းပွားဖို့ရာ လွယ်ကူသောကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသော နစ်နာမှုများအတွက် ကုစားမှုများကို အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍမှ တဆင့် သင့်တော်မှန်ကန်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပြီး အခြေခံအခွင့်အရေးများ၊ ရပိုင်ခွင့်များကို ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် ကုစားမှုများကိုတော့ တရားစီရင်ရေး အမြင်ဖြင့်(ပထမတရားစွဲခြင်းဖြစ်စေ၊ အယူခံဝင်သည်ဖြစ်စေ) ပြန်လည်သုံးသပ်ရပါမည်။ သူတို့ ၂ ခုကြားကွဲပြားမှုကို ဥပမာဖြင့် အရင်းဆုံးဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခု၊ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ယောက်ကို မဲပြားပေါ်တွင်၊ မဲစာရင်းပေါ်တွင် မမှန်မကန်နေရာပေးဖော်ပြ(အက္ခရာစဉ်လိုက် နေရာချထားခြင်း၊ မဲနှိုက်၍နေရာချထားခြင်း မဟုတ်ပဲ)ထားသည်ဆိုပါက ထိရောက်သော ကုစားမှုကို အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှ ပေးအပ်သင့်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခု၊ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ယောက်ကို ဖော်ပြပေးဖို့အတွက် အာဏာပိုင်များက ငြင်းဆန်နေသည်ဆိုလျှင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်ကို သေချာအကာအကွယ်ပေးဖို့အတွက် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍမှ ပြန်လည်သုံးသပ်မှုကို

လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်စာရင်းတွင် လူတစ်ယောက်၏ နာမည်ကိုမှားယွင်းဖော်ပြထားသည် သို့မဟုတ် အခြားသောအချက်အလက်များက မမှန်မကန်ဖြစ်နေသည်ဆိုလျှင်၊ မဲပေးခွင့်မှတ်ပုံတင် ကဒ်ပြားပေါ်တွင် မမှန်မကန်ဖြစ်နေသည်ဆိုလျှင် ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းဖို့အတွက် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်း၏ လုပ်ငန်းစဉ်များက လုံလောက်ပါလိမ့်မည်။ သို့သော် လူတစ်ယောက်၏ နာမည်သည် မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်စာရင်းတွင် မပါဝင်ပဲ ပျောက်ကွယ်နေသည်ဆိုလျှင်၊ သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် မဲပေးခြင်းမပြုနိုင်အောင် အမှားယွင်းတစုံတခုဖြစ်ပေါ်လာလျှင် မဲပေးသူအခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ဖို့အတွက် တရားစီရင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ရှိထားသင့်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲ ရှိနေသော အနေအထားမျိုးတွင် ထိရောက်သောကုစားမှုများဆိုရာ၌ အရေးအကြီးဆုံးအချက်မှာ အချိန်မှီလုပ်ဆောင်ပေးခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဖြစ်ပွားခဲ့သော ကိစ္စရပ်များကိုကြည့်လိုက်လျှင် အချိန်ကိုအရေးအကြီးဆုံး သဘောထားပြီး လုပ်ဆောင်မှသာ တာဝန်ခံမှုများ အားကောင်းလာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဥပမာ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခု၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတစ်ယောက်သည် တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုမခံရပဲ၊ မဲပြားပေါ်တွင် ဖော်ပြမခံရပဲ တစ်ရက်ပြီးတစ်ရက် ကုန်ဆုံးသွားမည်ဆိုလျှင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရဖို့ အခွင့်အလမ်းများသည် ပြန်လည်အစားထိုး၍ မရနိုင်လောက်အောင် ပျက်စီးသွားနိုင်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူတစ်ယောက်နှင့် ပတ်သက်ပြီး အသရေဖျက်သော ဇာတ်လမ်းကြော်ငြာတစ်ပုဒ်ကို သတင်းမီဒီယာများက ဖော်ပြနေသည်ဆိုလျှင် အမှန်ပြင်ဆင်ခြင်း၊ မှန်မှန်ကန်ကန် အကြောင်းပြန်ခြင်းများကို လူသိများစိတ်ဝင်စားအောင် လုပ်နိုင်သည်ဆိုလျှင်ပင် ချက်ချင်းလုပ်ဆောင်မှသာ ထိရောက်နိုင်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဥပမာများက ပြနေသည်မှာ ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးဖို့ဆိုလျှင်၊ ကျူးလွန်မှုများနှင့် ချို့ယွင်းချက်များကို ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များက တာဝန်ယူစေဖို့ဆိုလျှင် မြန်မြန်ဆန်ဆန်ဖြစ်ပေါ်စေရန် ပြင်ဆင်ထားသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်း စနစ်အမျိုးမျိုးကို လိုအပ်ကြောင်း ပြသနေပါသည်။^{၇၈}

ရွေးကောက်ပွဲ ရှိနေသော အနေအထားမျိုးတွင် တာဝန်ခံမှုသဘောတရားနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုသဘောတရားကို မကြာခဏ ခွဲခြားရခက်ပါသည်။ အီလက်ထရောနစ် မဲပေးနည်းစနစ်များကို ကျင့်သုံးနေသည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော အမှားအယွင်းများကို ထိထိရောက်ရောက် ကုစားပေးရန်အတွက် အချိန်မှီလုပ်ဆောင်ပေးမှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ရှိဖို့လိုအပ်ကြောင်းကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ပြဆိုထားပါသည်။

မဲပေးမှုများကို အီလက်ထရောနစ် ကိရိယာများဖြင့်သာ မှတ်တမ်းတင်ထားပြီး စာရွက်စာတမ်းအထောက်အထားမရှိသည့် အနေအထားဆိုပါစို့။ ထိုသို့သော အနေအထားမျိုးတွင် မဲပေးမှတ်တမ်း အီလက်ထရောနစ် ကိရိယာ များသည် မှန်မှန်ကန်ကန် လုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်းရှိမရှိကို ကွန်ပျူတာမှုခင်းနည်းပညာနှင့် မစစ်ဆေးပဲ ပြောနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ ထိုကဲ့သို့ စစ်ဆေးမှုများသည် အချိန်ကြာမြင့်နိုင်ပြီး တရားစီရင်ရေး သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍများက တိုင်တန်းမှုများကို စစ်ဆေးသောအခါတွင်လည်း အားကိုးအားထားပြုနိုင်သည့် သက်သေခံချက်များ ဖြစ်မလာနိုင်ကြပါ။ ထိုကဲ့သို့သော အနေအထားမျိုးတွင် နောက်တစ်ကြိမ် ရွေးကောက်ပွဲပြန်လည်ကျင်းပခြင်းသည်သာ တစ်ခုတည်းသောအဖြေဖြစ်နိုင်သော်လည်း နောက်ထပ်ကျင်းပလိုက်သော ရွေးကောက်ပွဲသည် ပထမကျင်းပထားသော ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ထပ်တူညီနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ ထို့အပြင် မူလရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲပေးခဲ့သူများ၏ ဆန္ဒနှင့်လည်း ကွဲလွဲနေနိုင်ပါသည်။ ထိုအနေအထားမျိုးတွင် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိတော့သည့်အတွက် အချိန်မှီထိရောက်သော ကုစားမှုများကို ပေးအပ်ရန် မဖြစ်နိုင်တော့ပါ။

စာရွက်စာတမ်းအထောက်အထားများ ရှိသည့်အခါတွင်လည်း စာရွက်အထောက်အထားနှင့် အီလက်ထရောနစ်အထောက်အထားတွင် မည်သည်က မဲပေးသူများ၏ ဆန္ဒသဘောထားကို အမှန်တကယ်ကိုယ်စားပြုသနည်းဟု မေးခွန်းပေါ်လာနိုင်ပါသေးသည်။^{၇၉} အီလက်ထရောနစ် မှတ်တမ်းများကို ကွန်ပျူတာမှုခင်းနည်းပညာနှင့် စစ်ဆေးဖို့လိုလားသော အခါတွင်လည်း ရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရသူကို အချိန်မှီ စိတ်ချလက်ချ ကြေငြာပေးနိုင်ဖို့ဆိုသည်မှာလည်း သေချာပေါက်ပြော၍ မရနိုင်ပါ။ ထိုကဲ့သို့သော အနေအထားမျိုးတွင် အီလက်ထရောနစ် ကိရိယာများသည် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ သဘောထားကို ပထမဆုံး ထင်ဟပ်ဖော်ပြသည်ဟု ပြောနိုင်သော်လည်း စာရွက်စာတမ်း အထောက်အထားများသည်သာ အကောင်းဆုံးဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ အချိန်မှီလုပ်ဆောင်ပေးမှုနှင့် တာဝန်ခံမှုများ ဆိုသည်မှာ အထက်တွင်ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ဆက်စပ်နေပါသည်။

အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၊ အရာရှိများအတွက် အုပ်ချုပ်ရေး တာဝန်ခံ ဆောင်ရွက်မှုများ

ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့များ (EMBs) ၊ အခြားအစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများက ၎င်းတို့၏ လုပ်ဆောင်မှုများကို တာဝန်ခံရှင်းပြနိုင်ရန်အတွက် အုပ်ချုပ်ရေး တာဝန်ခံ ဆောင်ရွက်ချက်များလည်း ရှိထားရပါမည်။ ထိုကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်မှုများသည် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရေးကို သေချာကြပ်မတ်ဆောင်ရွက်ပေးသင့်ပြီး

အားလုံးတန်းတူညီမျှ မဲပေးခွင့်ရအောင် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်း၊ မဲပေးသူများ၏ ဆန္ဒသဘောထားကို မှန်မှန်ကန်ကန် မှတ်တမ်းတင်ပေးပြီး အကောင်အထည်ဖော်ပေးခြင်းဆိုသော အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ လုပ်ဆောင်မှုများလည်း ပါဝင်သည်။ ဘဏ္ဍာရေးတာဝန်ဝတ္တရားများကို အလေးပေးပြောဆိုခြင်း၊ မဲပေးသူ အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်မည့် အရာရှိများ၊ တာဝန်ဝတ္တရားများကို မှန်မှန်ကန်ကန် မထမ်းဆောင်သည့်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များကို ပျက်စီးစေမည့် အရာရှိများကို စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းဖို့ အလေးပေးပြောဆိုခြင်းများလည်း ပါဝင်သင့်သည်။

ထိုသို့တာဝန်ခံ ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ပုံသဏ္ဍန်မျိုးစုံနှင့် ရှိနေပါသည်။^{၈၀} ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ၊ ရွေးကောက်ပွဲများ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရေးကို လုပ်ဆောင်ပေးရန် စိတ်ဝင်စားသူများနှင့် ပုံမှန်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များကို ပေးနိုင်သည့်အခွင့်အရေး၊ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ၊ စောဒကတက်တိုင်တန်းမှုများကို ဖြေရှင်းနိုင်သည့်အခွင့်အရေးများကို ရစေပါသည်။ သီးခြားလွတ်လပ်သည့်အဖွဲ့များ၊ အဖွဲ့တွင်းအထူးကော်မတီများ၊ စာရင်းစစ်ချုပ်များက လုပ်ဆောင်ပေးသည့် အမျိုးမျိုးသော စာရင်းစစ်မှုများသည် တာဝန်ခံမှုများကို အားကောင်းစေပါသည်။ အများပြည်သူ သိရှိအောင် သတင်းထုတ်ပြန်ပေးမှုများ ရှိနေသည့်နေရာများတွင် ပိုပြီးအားကောင်းစေပါသည်။ နိုင်ငံအဆင့် ရွေးကောက်ပွဲစီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့(ဗဟို ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၊ သို့မဟုတ် အခြားနာမည်များလည်း ပေးလေ့ရှိသည်)နှင့် အခြားလက်အောက်ခံအဖွဲ့များက ရွေးကောက်ပွဲ မူဝါဒများကို တိုင်ပင်ရေးဆွဲနေသည့် အစည်းအဝေးများကို ရွေးကောက်ပွဲဝင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ အစိုးရမဟုတ်သော ရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်အဖွဲ့များ၊ သတင်းမီဒီယာများက တက်ရောက်နိုင်သည်ဆိုလျှင် တာဝန်ခံမှုများကို ဖန်တီးပေးသည့် နောက်ထပ်နည်းလမ်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ တာဝန်ခံလုပ်ဆောင်မှုများ ရှိနေကြောင်း၊ တာဝန်ခံလုပ်ဆောင်မှုများကို ကျင့်သုံးသည့် အကြိမ်ပေါင်း၊ အပြစ်ပေးအရေးယူခံရ၊ ရာထူးမှ ဖယ်ရှားခြင်းခံရသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်များအကြောင်း သတင်းထုတ်ပြန် ဖော်ပြမှုက တာဝန်ခံမှုရှိစေရေးအတွက် အားရစရာကောင်းလောက်အောင် လုပ်ဆောင်ပေးသော်လည်း လူပုဂ္ဂိုလ်များကို စည်းကမ်းလိုက်နာအောင် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းတွင် ပုဂ္ဂလိက အကျိုးစီးပွားများကို အကာအကွယ်ပေးခြင်းလည်း ပါဝင်ဖို့လိုအပ်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်လာနိုင်သော ရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့များ (EMBs) ၊ တခြားအစိုးရအဖွဲ့များ(ရဲအစိုးရရှေ့နေများ၊ မီဒီယာကြီးကြပ်မှုကော်မတီများ၊ ရွေးကောက်ပွဲအာဏာပိုင်များကို ထောက်ပံ့ကူညီရသည့် စစ်ဖက်နှင့် အခြားအဖွဲ့များ)၏ လုပ်ငန်းထိရောက်မှုနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာများကို စစ်ဆေးမည့် ကြားနာမှု ကော်မတီများမှတစ်ဆင့် တရားဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍ၏ ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲမှုသည် အလွန်တရာမှ အရေးကြီးသော တာဝန်ခံမှုအစီအမံများဖြစ်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့များသည် ထိရောက်ပြီး ပါတီဘက်လိုက်မှုမရှိသည့်နည်းဖြင့် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေခြင်းရှိမရှိ၊ နိုင်ငံတော်၏ အရင်းအမြစ်များနှင့် အကာအကွယ်ပေးမှုများကို ပါတီဘက်လိုက်မှုမရှိပဲ ပေးအပ်ခြင်း သုံးစွဲနေခြင်းရှိမရှိ၊ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် ထိရောက်သော ကုစားမှုများကို ပေးအပ်နေခြင်းရှိမရှိကို ထိုကဲ့သို့ ကြားနာမှုများက အလေးပေးပြောဆိုနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရ စာရင်းစစ်အဖွဲ့များ၊ ဥပဒေပြုကဏ္ဍမှ ဖွဲ့စည်းထားသော အစိုးရ ကြီးကြပ်မှုဌာနများ အပြင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များတွင် ဖွဲ့စည်းထားသော ဘတ်ဂျတ်နှင့် အများပြည်သူဆိုင်ရာ စာရင်းဇယား ကော်မတီများသည် တာဝန်ခံမှုကို အားကောင်းစေသော အရေးကြီးသည့် အစီအမံ နည်းစနစ်များဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပေါ် ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ တာဝန်ခံစေခြင်း

ရွေးကောက်ပွဲများတွင် တာဝန်ခံမှုအားကောင်းစေဖို့ဆိုလျှင် သင့်တော်မှန်ကန်သော ဥပဒေလုပ်ငန်းစဉ်များလုပ်ဆောင်ပေးခြင်း၊ အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝကာကွယ်ပေးခြင်း အပါအဝင် မဲလိမ်မဲညာမှုကို ကျူးလွန်သော၊ ရွေးကောက်ပွဲ အခွင့်အရေးများကို ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ ချိုးဖောက်သောသူများကို ရာဇဝတ်ပြစ်မှုအရ အရေးယူခြင်းများကိုလည်း လိုအပ်ပါသည်။^{၈၁} ရွေးကောက်ပွဲ ရာဇဝတ်မှုများကို ကျူးလွန်သူများအနေဖြင့် သူတို့၏ပြစ်မှုများကို ရှင်းပြစေပြီး၊ နောင်တွင်ကျူးလွန်လာနိုင်သည့် သူများကိုပါ နောက်တွန့်သွားစေရန်အတွက် ကျူးလွန်သူများကို ဖော်ထုတ်ပေးရာတွင် ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ တာဝန်ခံစေခြင်းသည် အရေးကြီးသော နေရာတွင်ရှိနေပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲ ပြစ်မှုဆိုရာတွင် မဲပေးသူစာရင်းများကို လိမ်ညာခြင်း၊ မဲပုံများအတွင်း မသမာမဲများထည့်ခြင်း၊ အီလက်ထရောနစ်စနစ်အတွင်း ဖောက်ထွင်းဝင်ရောက်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေး ရည်ရွယ်ချက်ပါသော ခြိမ်းခြောက်အကျပ်ကိုင်မှုများ လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ မဲဝယ်ခြင်း၊ အကြမ်းဖက်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ ပျက်ပြားအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းများပါဝင်သည်။ နိုင်ငံရေးနှင့် အရပ်ဖက်အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် အပြစ်ပေးအရေးယူခံရသော ဝေလေ့ထုံးစံများ ထွန်းကားသည့်နေရာများတွင် ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ တာဝန်ခံစေခြင်းများသည် ပိုလို့ပင် အရေးကြီးပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲ အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ စုံစမ်းစစ်ဆေးရာတွင် ရဲတပ်ဖွဲ့၏ အခန်းကဏ္ဍအတွက်လည်း တာဝန်ခံမှုသဘောတရားက အကျိုးသက်ရောက်နေပါသည်။^{၈၂} ရဲတပ်ဖွဲ့အနေဖြင့် ၎င်း၏ ဥပဒေအကောင်အထည်ဖော် တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရာတွင် ပါတီဘက်လိုက်မှုမရှိပဲ ထိထိရောက်ရောက်ထမ်းဆောင်နိုင်ခြင်း ရှိမရှိ

ဆိုသည်မှာလည်း အဓိကစိုးရိမ်စရာ ကိစ္စဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိအာဏာရပါတီ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်များကို ထောက်ခံသောကြောင့် ကျူးလွန်ချိုးဖောက်သော်လည်း အပြစ်ပေးမခံရခြင်း၊ သို့မဟုတ် လူထုထောက်ခံမှုနည်းပါးသော နိုင်ငံရေးအယူအဆများကို ထောက်ခံသည့်အတွက် တိုက်ခိုက်ခံရခြင်း ဆိုသည့်ဖြစ်ရပ်များ ရှိမရှိအပြင် လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးတစ်ယောက်သည် နိုင်ငံရေးအယူဝါဒတစ်ခုခုကြောင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးခံရခြင်း ဖမ်းဆီးခံရခြင်းများ ရှိမရှိကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှု လျော့ပါးရေး စံသတ်မှတ်ချက်အရ ဖော်ထုတ်ဖို့လိုပါသည်။ ဌာနတွင်း စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး ကော်မရှင်များ၊ အရပ်ဖက်ပြန်လည်သုံးသပ်ရေးအဖွဲ့များ၊ (အစိုးရစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိများ၊ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်များကဲ့သို့) အစိုးရထောက်ပံ့မှု ရယူသော လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်များ၊ ဥပဒေပြုကဏ္ဍမှ ဖွဲ့စည်းပေးထားသော ကြီးကြပ်ရေးအဖွဲ့များသည် ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းနေသည့်အခါတွင် ဘက်မလိုက်သော ထိရောက်သော "ရဲ" လုပ်ငန်းများကို ဖြစ်ပေါ်အောင် လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်ပါသည်။

တာဝန်ခံမှုသဘောတရားသည် အစိုးရ၏တရားစွဲဆိုခြင်းများ၊ တရားမစွဲဆိုခြင်းများ အပေါ်တွင်လည်း အကျိုးသက်ရောက်နေပါသည်။^{၁၃} ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်သူများကို တရားရုံးပို့ဆောင်ခြင်းသည် အစိုးရရှေ့နေများ၏ တာဝန်ဖြစ်ပါသည်။ ရာဇဝတ်မှုများနှင့်ဆိုင်သော ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ပြဌာန်းချက်များအပါအဝင် ရာဇသတ်ဥပဒေများသည် အစိုးရရှေ့နေများအသုံးပြုရန်အတွက် ရာဇဝတ်မှုအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ၊ စံသတ်မှတ်ချက်များကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖော်ပြထားသင့်ပါသည်။ တရားစွဲရာတွင် လွတ်လပ်မှုရရှိရန်အတွက် လိုအပ်သည့်အခြေအနေများကို ပို၍ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖော်ပြထားသင့်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သော ရာဇဝတ်မှုများအတွက် တရားစွဲရာတွင် ဘက်လိုက်မှုကင်းပြီး ထိရောက်မှုရရှိရန်အတွက် လုပ်ဆောင်ပေးရာတွင်လည်း အရေးကြီးပါသည်။ သူတို့လိုက်ပါလုပ်ဆောင်နေသော ရွေးကောက်ပွဲအမှု အရေအတွက်၊ အမှုများ၏ အခြေအနေနှင့် တရားရုံးတင်ပို့နိုင်သော အမှုအရေအတွက် စသည်များကိုလည်း အစိုးရရှေ့နေများက ဖော်ပြဖို့လိုပါသည်။ ထိုသို့ ဖော်ပြနိုင်ခြင်းသည် တာဝန်ခံမှုရှိခြင်းအပေါ် အရေးတကြီး အကျိုးသက်ရောက်နေပါလိမ့်မည်။

ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြစ်မှုများနှင့်ပတ်သက်ပြီး လုပ်ဆောင်ထားမှုများကို ပြည်သူလူထု သိရှိနိုင်ရန် စီမံပေးထားရပါမည်။ ကျူးလွန်သည်ဟု စွပ်စွဲခံရသော သူများအတွက် အကာအကွယ်ရစေရန် သေချာလုပ်ဆောင်ပေးရမည့်အပြင် ကျူးလွန်သောသူများကိုလည်း တာဝန်နှင့်ဝတ္တရားအတိုင်း တရားရုံးများက လုပ်ဆောင်နေသည်ဟု ပြည်သူလူထုကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ရှင်းပြပြောဆိုရပါမည်။ ပွင့်လင်းသော တရားရုံးလုပ်ဆောင်မှုများကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲ ပြစ်မှုများကို ကိုင်တွယ်နေသည့်နည်းလမ်းအပေါ် လူထုက လက်လှမ်းမီသိရှိလာနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့လက်လှမ်းမီလာခြင်းကြောင့် တရားရေးကဏ္ဍ တာဝန်ခံမှုသည်လည်း အားကောင်းသွားပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲပြစ်မှုများအတွက် မှန်ကန်သင့်တော်ပြီး မြန်ဆန်သော တရားစီရင်ရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ပြည်သူလူထုစိတ်ဝင်စားမှုကိုလိုအပ်ပါသည်။ ထိုသို့စိတ်ဝင်စားမှုသည် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအတွက် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အထောက်အကူပြုစေသလို၊ စွမ်းရည်များကိုလည်း တိုးတက်ကောင်းမွန်စေပါသည်။

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပြည်သူလူထု၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေးများကို လိုက်နာပြီး မဲပေးသူများ၏ ဆန္ဒကို တိတိကျကျဆုံးဖြတ် အကောင်အထည်ဖော်ပေးသည့်နေရာတွင် အစိုးရအရာရှိများ၏ စွမ်းရည်မည်ရွှေ့မည်မျှရှိသည်ဆိုသည်မှာ ပြည်သူများ၏ ယုံကြည်အားထားမှုပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။ ထိုသည်ကိုပင် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် ပြည်သူလူထု၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှု ဟုခေါ်ဆိုပါသည်။

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားမှု၏ အခန်းကဏ္ဍသည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်နေသည်ကို အားလုံးပါဝင်နိုင်ရေးသဘောတရား၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု သဘောတရားနှင့် တာဝန်ခံမှုများသဘောတရားက စုပေါင်းပြဆိုနေပါသည်။ ထိုအခြေခံသဘောတရား တစ်ခုချင်းစီသည် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို အားကောင်းစေပြီး ၊ အဆိုပါ သဘောတရားများ လျော့နည်းသွားမည်ဆိုပါကလည်း ရွေးကောက်ပွဲများ(ထို့အပြင် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်အရ ပေါ်ပေါက်လာသော အစိုးရပေါ်)တွင် ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားမှု လျော့နည်းသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်သူများ၏ သဘောတူခွင့်ပြုမှု

အားလုံးတန်းတူညီမျှ မဲပေးခွင့်ကဲ့သို့ပင် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားမှုသည် မဲပေးသူများနှင့် သက်ဆိုင်နေသလို ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများနှင့်လည်း သက်ဆိုင်နေပါသည်။ ပြည်သူလူထုကို အုပ်ချုပ်ရပြီး၊ တိုင်းပြည်နေ့စွဲများ၊ အရင်းအမြစ်များကို ကိုင်တွယ်စီမံရသည့် အာဏာများ ၊ အစိုးရ ရာထူးများကို ရရှိရေးကြိုးစားနေသည့်သူများသည် သူတို့၏ရည်မှန်ချက်များ အောင်မြင်အထမြောက်ရေးတွင် ရွေးကောက်ပွဲများသည် အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းဖြစ်သည်ကို

အယုံအကြည်ကင်းမဲ့သွားသည့်အခါ၊ ဒီမိုကရေစီမဆန်သော နည်းလမ်းများဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြောက်ခံရအောင် ကြိုးစားလာနိုင်ပါသည်။

မည့်သည့်နိုင်ငံ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင်မဆို ရွေးကောက်ပွဲများ၏ အရေးအကြီးဆုံးအခန်းကဏ္ဍမှာ နိုင်ငံရေးအာဏာ ရယူမှုကြိုးစားခြင်းများကို ငြိမ်းချမ်းသည့်နည်းလမ်းများဖြင့် ဖြေရှင်းပေးခြင်းဖြစ်သည်။^{၈၄} ထို့ကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များသည် အားလုံးပါဝင်နိုင်၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိပြီး၊ ထိရောက်သော ကုစားမှုများကိုပေးနိုင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ထိုသို့လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်မှသာ ရွေးကောက်တင်မြောက်ခံပိုင်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးဖို့ စစ်မှန်သည့်အခွင့်အလမ်းကို အာမခံပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများ၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို ရယူပြီးထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန်အတွက် အဆိုပါအခြေခံသဘောတရားများ မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများက ဥပဒေမူဘောင်များအတွင်းတွင် ယှဉ်ပြိုင်ဖို့၊ အခြားယှဉ်ပြိုင်သူများ၏ အခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာဖို့ကို သဘောတူရန်အတွက်လည်း အခြေခံဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် အကြမ်းဖက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများကို နည်းပါးစေပြီး ပဋိပက္ခများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမည့် နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် လုပ်ဆောင်ပေးသော ရွေးကောက်ပွဲများ၏ အနေအထားကို ကူညီအားဖြည့်ပေးနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံရေးအာဏာ ရယူမှုကြိုးစားသူများ၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို ရယူရေးသည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော်လည်း သူတို့၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို ရယူရုံသာမက ရွေးကောက်ပွဲများသည် သူတို့၏ အကျိုးစီးပွားများကို ထိန်းရွက်ဖို့သက်သက်ကျင်းပပေးသော ရွေးကောက်ပွဲများ သည် မှားယွင်းပါလိမ့်မည်။ မဲပေးသူများက လွတ်လွတ်လပ်လပ် ဖော်ပြလိုက်သော သဘောထားပေါ်တွင် အခြေခံမထားလျှင်၊ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ်တွင် ထားရှိသော ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားမှု အပေါ်တွင် အစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာက အဓိကမှီခိုအားထားပြုမနေလျှင် ရွေးကောက်တင်မြောက်ခံရဖို့ကြိုးစားသောသူများတွင် ဩဇာအာဏာ နည်းပါးသွားပါလိမ့်မည်။ ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးများကို ရယူခံစားနိုင်ဖို့ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲယှဉ်ပြိုင်သူများသည် ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရရန် အားကြီးမာန်တက် ယှဉ်ပြိုင်နေသည့် တချိန်တည်းမှာပင် ရွေးကောက်ပွဲဂုဏ်သိက္ခာရှိရေးအတွက် လိုအပ်သည်များကို လုပ်ဆောင်နေသည်ဟု ပြည်သူလူထုလက်ခံလာအောင် ကြိုးစားသင့်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များကို စောင့်ကြည့်နိုင်သည့် စွမ်းရည်များ၊ ကုစားရေးနည်းလမ်းများကို ရယူနိုင်သည့် စွမ်းရည်များကို ပြသခြင်းခြင်းဖြင့် ယှဉ်ပြိုင်သူများသည် ရွေးကောက်ပွဲများ ဂုဏ်သိက္ခာတက်အောင် လုပ်ဆောင်ပေးနေပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားမှုရအောင် လုပ်ဆောင်ပေးနေသည်ကို ပြည်သူများသိအောင် ချပြပေးသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုလည်းဖြစ်ပါသည်။ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများအတွက် ကူညီထောက်ပံ့ရေးလုပ်ဆောင်နေသည့် အဖွဲ့များသည်လည်း ဥပဒေများ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို လိုက်နာပါမည်ဟု လူသိရှင်ကြားကြေငြာပြောဆိုခြင်းဖြင့် ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို ခိုင်မာအောင်တည်ဆောက်ပေးနိုင်ပါသည်။^{၈၆}

ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများအချင်းချင်းကြား (ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့များ အပါအဝင် အခြားအရပ်ဖက်အဖွဲ့များ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေးမှု သို့မဟုတ် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးမှုကို တခါတရံရယူ၍) စေ့စပ်ညှိနှိုင်း၍ ရယူထားသော ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပမှု ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းများသည် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ်ထားရှိသော ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို ကူညီတည်ဆောက်ပေးနိုင်ပါသည်။ ထိုကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းများတွင် သဘောတူညီချက်ကို တရားဝင်ကြေငြာသော အခမ်းအနားများ၊ ကျင့်ဝတ်ပါ ပြဌာန်းချက်များကို ဖောက်ဖျက်ခြင်းများရှိလာလျှင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသူများက မကျေနပ်ချက်များကို ဖွင့်ဟဖော်ထုတ်နိုင်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပါဝင်သည်။^{၈၇} ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများကလည်း သူတို့၏ ထောက်ခံသူများကို လေ့ကျင့်သင်တန်းပေးရာတွင် ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းပါ ပြဌာန်းချက်များကို ထည့်သွင်းပေးသင့်သလို၊ ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းနှင့် တည်ဆဲဥပဒေများအကြောင်း အဓိကထားပြောဆိုသော ပါတီတွင်းတာဝန်ခံမှု လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကိုလည်း ပြဌာန်းထားသင့်သည်။ ထိုကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်မှုများကို စာရွက်စာတမ်းများအဖြစ် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေထားခြင်းသည်လည်း ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို အားကောင်းစေပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် နိုင်ငံသားများ၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှု

ရွေးကောက်ပွဲဆိုသည်မှာ နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် သူတို့၏ဆန္ဒကိုဖော်ထုတ်နိုင်သော ကြားခံစွည်းတစ်မျိုးဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် သူတို့၏ ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေးများကို ခြိမ်းခြောက်အကျပ်ကိုင်ခံရခြင်းမရှိပဲ ကျင့်သုံးနိုင်မည်၊ နိုင်ငံရေးရွေးချယ်မှုများကို လုပ်ဆောင်သည့်အတွက် လက်တုံ့ပြန်အရေးယူမခံရနိုင်ဆိုသည့် ယုံကြည်စိတ်ချခြင်းများမရှိပါက နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များတွင် ပါဝင်ဖို့ ငြင်းဆန်ကောင်းငြင်းဆန်နေပါလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်သူများ၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှုအတွက် လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်က အခြေခံကျပြီးအရေးကြီးပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လက်တုံ့ပြန်အရေးယူမခံရနိုင်အောင် ကာကွယ်ပေးမှုများ၊ မဲပေးသူများ၏ လွတ်လပ်စွာဆန္ဒသဘောထား ဖော်ထုတ်ခွင့်များကို လျှို့ဝှက်မဲပေးမှုက အာမခံပေးနိုင်ပါလိမ့်မည်။^{၈၈}

ရွေးကောက်ပွဲအာဏာပိုင်များ၊ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများ၊ အစိုးရခေါင်းဆောင်များ၊ သတင်းမီဒီယာများ၊ နိုင်ငံသားအုပ်စုများသည် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပြည်သူလူထုယုံကြည်ကိုးစားမှု အားကောင်းလာအောင် လုပ်ဆောင်သည့်နေရာတွင်ရှိနေသလို လျော့နည်းကျဆင်းသွားအောင်လုပ်ဆောင်သည့်နေရာတွင်ပါ အဓိကနေရာမှ ရှိနေပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သူတို့၏ လုပ်ဆောင်မှုများနှင့် သတင်းစကားများသည် လျှို့ဝှက်မဲပေးမှုတွင် ယုံကြည်စိတ်ချနိုင်ခြင်း ရှိမရှိဆိုသည့်အပြင် အခြားကိစ္စရပ်များအပေါ်ကိုပါ အကျိုးသက်ရောက်နေပါသည်။ မဲပေးခြင်းနှင့် မဲရေတွက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်သည် ပေးလိုက်သောမဲများ၏ လျှို့ဝှက်မှုကို သေချာစောင့်ကြပ်ပေးနိုင်ရမည်။ ထို့အပြင် မဲပေးသူမှတ်ပုံတင် အီလက်ထရောနစ် ကိရိယာများနှင့် မဲမှတ်တမ်းယူ အီလက်ထရောနစ် ကိရိယာများကို ဆက်စပ်ပေးသော အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာများ(မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်းတွင် သုံးသော အချိန်မှတ်ကိရိယာများနှင့် မဲပေးစက်များကြား တကယ်နိုင်ယှဉ်ခြင်း သို့မဟုတ် သဘောတရားအရ နှိုင်းယှဉ်ခြင်း)ကို စတင်အသုံးပြုသည့်အခါ ထွက်ပေါ်လာနိုင်သော စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို အလေးပေးပြောကြားခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။^{၉၆} ဆန္ဒမဲများ၏လျှို့ဝှက်မှုကို အားကောင်းစေရန် လုပ်ဆောင်ရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲအာဏာပိုင်များနှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများကပေးသော ရွေးကောက်ပွဲပညာပေး အစီအစဉ်များသည် အရေးကြီးသောနေရာတွင်ရှိနေပါသည်။ မဲပေးနည်းစနစ်များ၊ မဲရေတွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြည်သူလူထု၏ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို အလေးပေးပြောကြားနိုင်လောက်အောင် ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးမှုများသည် တိကျပြည့်စုံသင့်သည်။ လျှို့ဝှက် မဲပေးမှုကို ပျက်ပြားအောင်လုပ်သူအား ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ အရေးယူမည်ဟု ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးမှုတွင် ကြိုတင်ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ထည့်သွင်းထားသင့်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ဆင်နွှဲဖို့အတွက်ဆိုလျှင် နိုင်ငံသားများ၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို ရယူထားရမည်ဖြစ်ရာ ထိုသို့ ရယူထားနိုင်ရန်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်ကို ပါတီဘက်လိုက်မှုမရှိပဲ ထိထိရောက်ရောက် အကောင်အထည်ဖော်ပေးလိမ့်မည်ဟု ပြည်သူများက ယုံကြည်ထားဖို့လိုပါသည်။ ထို့ကြောင့်ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များကို မှန်မှန်ကြီးကြပ်ဖို့သာမကပဲ၊ နိုင်ငံရေးပါတီ တစ်ခုခုအတွက် ဘက်လိုက်ဆောင်ရွက်နေခြင်းဖြစ်သည်ဟု ပြည်သူများအထင်မှားအမြင်မှား မဖြစ်အောင်လည်း ဆောင်ရွက်ရပါမည်။^{၉၇}

ပြည်သူလူထုယုံကြည်ကိုးစားမှုရှိလာအောင် ပြုစုပျိုးထောင်ပေးပြီး ထိန်းသိမ်းပေးရာတွင် အရေးကြီးသောအချက်မှာ ရွေးကောက်ပွဲအာဏာပိုင်များသည် သူတို့၏ တာဝန်များကို ပါတီဘက်လိုက်မှုမရှိပဲ ထိထိရောက်ရောက် ထမ်းဆောင်နိုင်သည်ဟု ပြည်သူများ၏ ထင်မြင်ယူဆချက်ဖြစ်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့များကို ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် ထိုအဖွဲ့များ၏ ခေါင်းဆောင်မှုသည်လည်း ယုံကြည်ကိုးစားမှုရှိလာအောင် လုပ်ဆောင်ရာတွင် အလွန်တရာမှ အရေးကြီးပါသေးသည်။ ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများကို အောင်အောင်မြင်မြင် ကျင်းပနိုင်သော ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်မှု ကော်မတီများကို ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးရှိကြသော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်သူများ၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှု နှင့် ပြည်သူများ၏ ယုံကြည်စိတ်ချမှုဆိုသည်မှာ ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်မှု ကော်မတီများဝင်များနှင့် ခေါင်းဆောင်ပိုင်းကို ရွေးချယ်ရာတွင် လုံလောက်သောပါဝင်မှု နှင့် သဘောတူလက်ခံမှု (အားလုံးပါဝင်မှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု သဘောတရားများကို လေးစားလိုက်နာခြင်း)ရှိသလားဆိုသည်အပေါ် မူတည်ပါသည်။^{၉၈} ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်မှု ကော်မတီများကို ဖွဲ့စည်းထားပုံသည် ပါတီဘက်လိုက်မှုမရှိပဲ၊ ထိရောက်မှုရှိသည့် ပုံစံမျိုးဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားသည်ဟု ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်သူများက အစောပိုင်းတည်းက ကျေနပ်အားရလျှင် ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များတွင် ပြည်သူလူထုယုံကြည်စိတ်ချမှုကို ခိုင်မာအောင်တည်ထောင်ပေးခြင်းမှာ အလွန်အဆင်ပြေချောမွေ့သွားပါသည်။ ထို့နောက် ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များ အရှိန်ရလာသည်နှင့် အမျှ ကော်မတီများ၏ လုပ်ဆောင်ခြင်းကို အကဲဖြတ်သည့်အပေါ်မူတည်ပြီး ပြည်သူလူထုယုံကြည်စိတ်ချမှုကို ထိန်းထားနိုင်မည်လား၊ ဆုံးရှုံးသွားမည်လား ဆိုသည်တို့ဖြစ်လာပါသည်။ ထိုအဆင့်တွင်မှ ခိုင်မာအောင်တည်ထောင်ပေးဖို့ဆိုသည်မှာ မဖြစ်နိုင်တော့ပါ။^{၉၉}

ရွေးကောက်ပွဲများ ဆိုသည်မှာ နည်းပညာဆိုင်ရာ ကိစ္စမျှသာမကပဲ နိုင်ငံသားများနှင့် သူတို့ကိုကိုယ်စားပြုသော အစိုးရများကြား ထားရှိသော သဘောတူညီချက်၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်ကို အစိုးရအာဏာပိုင်များက သဘောပေါက်ထားရပါမည်။ အစိုးရများက ၎င်း တို့၏ နိုင်ငံသားများကို အမျိုးမျိုးသော အင်စတီကျူးရှင်းတွေ လုပ်ငန်းစဉ်တွေကနေတစ်ဆင့် မည်ကဲ့သို့ သဘောထားဆက်ဆံပြီး လေးစားလိုက်နာသလဲဆိုတာကို ရွေးကောက်ပွဲများက သရုပ်ဖော်ပြသနေပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီးတာဝန်ယူထားရသော အစိုးရအာဏာပိုင်များ၏ နိုင်ငံအဆင့်နှင့် ဒေသဆိုင်ရာအဆင့် လုပ်ဆောင်မှုများသည် ရွေးကောက်ပွဲ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရေးကို လုပ်ဆောင်ဖို့စိတ်ဝင်စားသော မဲဆန္ဒရှင် အားလုံးအတွက် (အများပြည်သူပါဝင်သော စည်းဝေးတိုင်ပင် နီးနှောပွဲများ၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး ကော်မတီများ၊ ကွန်ဖရင့်များနှင့် တခြားအလားတူလုပ်ဆောင်မှုများ) ပါဝင်စေအောင် လက်ကမ်းပေးသည် ဆိုပါက ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို မြင့်မားစေပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲအုပ်ချုပ်ရေး လုပ်ငန်းများတွင်ထားရှိသော ပွင့်လင်းမြင်သာမှုအတိုင်းအဆသည် ပါတီဘက်လိုက်မှုမရှိ ဆိုသော ပြည်သူလူထုအမြင်အပေါ်တွင်လည်း အကျိုးသက်ရောက်မှု ကြီးမားပါလိမ့်မည်။

ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို ရွေးကောက်ပွဲအာဏာပိုင်များက တည်ဆောက်ပေးပြီး ထိန်းသိမ်းပေးရာတွင် အရေးကြီးဆုံးနည်းလမ်းတစ်ခုမှာ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ပါတီဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေးအသင်းများ၊ သတင်းမီဒီယာများ၊ နိုင်ငံတကာစောင့်ကြည့်သူများကို လက်ကမ်းကြိုဆိုပေးပြီး တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သူများ၏ လုပ်ဆောင်မှုများကြောင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ အားလုံးပါဝင်မှု၊ တာဝန်ခံမှုများကို အားကောင်းသွားစေပါသည်။ ထို့အပြင် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ၎င်းတို့၏ အစီရင်ခံစာ ထုတ်ပြန်မှုများသည် ခိုင်လုံမှုရှိပါက ရွေးကောက်ပွဲအပေါ် ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို သင့်တော်သောအတိုင်းအတားအထိရောက်သွားအောင် ကူညီပေးနိုင်ပါသည်။^{၆၇} တချိန်တည်းမှာပင်ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သူများသည် သူတို့၏ လုပ်ငန်းတားဝန်များကို ပါတီဘက်မလိုက်မှုမရှိပဲ ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ဆန်ဆန် ထမ်းရွက်ဖို့ကိုလည်း အဆိုပါအချက်များက အလေးပေးပြောနေပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးသော ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် နိုင်ငံသားများပါဝင်နှုန်းမြင့်မားအောင် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ပေးရသော လုပ်ငန်းများတွင် နိုင်ငံသားအဖွဲ့အစည်းများ၊ သတင်းမီဒီယာများ၊ ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်မှု အဖွဲ့များ၏ အခန်းကဏ္ဍသည်လည်း ကျယ်ပြန့်ပါသေးသည်။ မည်သည့်နေရာ၊ မည်သည့်အချိန်တွင်၊ မည်သည့်နေ့ရက်တွင် မည်သည့်နည်းလမ်းများဖြင့် သူတို့၏ ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အလမ်းများကို မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်မှတစ်ဆင့် အသိပညာပေးခြင်းအပြင် ရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲပေးခြင်း၏အရေးကြီးပုံ၊ ပြည်သူ့ကိုယ်စားပြု ဒီမိုကရေစီအစိုးရများ၏ သဘောသဘာဝအကြောင်း ဟောပြောပို့ချသော လုပ်ဆောင်မှုများသည်လည်း ပြည်သူတို့၏ ယုံကြည်မှုကို မြင့်မားစေပါသည်။ ထိုသို့ဟောပြောပို့ချရာတွင် ပြည်သူများက နားထောင်ရုံသက်သက်ဖြင့်တော့ မအောင်မြင်နိုင်ပါ။ ဖိုရမ်များ၊ အခြေအတင်ဆွေးနွေးမှုများ၊ မီဒီယာမှတစ်ဆင့် သတင်းထုတ်ပြန်ခြင်းများ၊ ပရိတ်သတ်ပါဝင်သော ဆွေးနွေးပွဲများ၊ အင်တာနက်အစီအစဉ်များကို လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ နိုင်ငံသားအုပ်စုများ၊ မီဒီယာအဖွဲ့များ၊ ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့များနှင့် အခြားသူများက လုပ်ဆောင်ပေးကြပါသည်။ မည်သူလုပ်ဆောင်သည်ဖြစ်စေ မဲပေးသူ အခွင့်အရေးကို ကျင့်သုံးရာတွင် လိုအပ်သောသတင်းအချက်အလက်များကို ပေးအပ်နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့သော လုပ်ဆောင်မှုများကြောင့် မဲပေးသူများရော၊ ဝင်ရောက်ရွေးကောက်ခံသူများပါ ရွေးကောက်ပွဲများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာအပေါ် ယုံကြည်မှုမြင့်မာလာစေ နိုင်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲ ယှဉ်ပြိုင်မှုများတွင် တရားမျှတမှုရှိမရှိဆိုသည်နှင့် ပတ်သက်ပြီးသဘောထား အမြင်များသည်လည်း ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပြည်သူလူထုယုံကြည်မှုအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိစေပါသည်။ ထိုသို့သော သဘောထားအမြင်များ ဖြစ်ပေါ်လာအောင်လုပ်ဆောင်ရာတွင် နိုင်ငံတော်၏ ဘက်မလိုက်ကြားနေမှုလည်း အရေးကြီးပြီး ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်ရေး ကော်မရှင်များအပြင် အခြားအင်စတီကျူးရှင်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍကိုလည်း လိုအပ်ပါသည်။ ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို မီဒီယာက ဖော်ပြရာတွင် တရားမျှတမှုရှိမရှိဆိုသည့်အချက်က မဲဆန္ဒရှင်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးကို မဲပေးတွင် မည်သို့မည်ပုံကျင့်သုံးမည် ဆိုသည်အပေါ်အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိစေသကဲ့သို့ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် တရားမျှတမှု အားနည်းသည်ဟု ထင်မြင်သွားလျှင်လည်း ယုံကြည်မှု အားနည်းသွားစေနိုင်ပါသည်။ မဲဆွယ်စည်းရုံး ငွေစာရင်းများနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ စာရင်းအင်းများသည် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများသည် မည်မျှမည်မျှ ငွေကြေးသုံးစွဲနိုင်သည်ကို ဖော်ပြရုံမျှမကပဲ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ၏ တရားမျှတမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး သဘောထားအမြင်များအပေါ်လည်း အကျိုးသက်ရောက်နေသောကြောင့် အရေးကြီးပါသည်။

ပြည်သူလူထုယုံကြည်မှုဟု ဆိုရာတွင် ပါဝင်သည့် အစိတ်အပိုင်း မျိုးစုံရှိနိုင်ပါသည်။ တချို့အစိတ်အပိုင်းများသည် မထင်မရှားဖြစ်လှသော်လည်း အစိုးရအာဏာပိုင်များနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ၏ တာဝန်ဝတ္တရားများကို အသေအချာ သတ်မှတ်ပြောဆိုနိုင်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲများ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရေးအတွက် အခရာကျလှသော အားလုံးပါဝင်မှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ တာဝန်ခံမှု အခြေခံသဘောတရားများနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိမရှိ ချိန်ထိုးကြည့်နိုင်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများအပေါ် ပြည်သူလူထု၏ မျှော်လင့်ချက်ကို အလေးဂရုပြုနိုင်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲများသည် စစ်မှန်သည်ဆိုသည်ကို ပြည်သူလူထုယုံကြည်လာအောင် လုပ်ဆောင်မှုများကို ကြိုတင်ပြင်ဆင်နိုင်ပြီး အကောင်အထည်ဖော်ပေးနိုင်ပါသည်။

နိဂုံး

စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများကို ကျင်းပဆင်နွှဲခွင့်ဟုဆိုရာတွင် စုပေါင်းပါဝင်မှုသဘောမှာ အရေးကြီးပြီး နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြုထားသော လူ့အခွင့်အရေးများ၊ အခြေခံရပိုင်ခွင့်များလည်း အမျိုးအစားစုံလင်စွာ ပါဝင်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်သည့် စံနှုန်းသတ်မှတ်ချက်များကို နိုင်ငံတော်က ဖော်ဆောင်ပေးခြင်းကိုလည်း ရည်ညွှန်းနိုင်ပါသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို အခြေခံကျကျဆန့်ကျင်ပယ်ရှားခြင်းများကို နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြု လူ့အခွင့်အရေး စာရွက်စာတမ်းများတွင် တွေ့နိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် အရွယ်ရောက်သူအားလုံး တန်းတူညီမျှ မဲပေးခွင့်၊ ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် အားလုံးတန်းတူညီမျှ အကာအကွယ်ရနိုင်မှု၊ တပြေးညီဖြစ်မှု၊ ထိရောက်သော ကုစားမှုများကို ခံစားနိုင်မှုများကိုလည်း အဆိုပါ စာရွက်စာတမ်းများတွင် ပြဌာန်းထားပါသည်။ အဆိုပါအချက်များကို ပေါင်းစပ်ပြီးဖြစ်ပေါ်လာသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပယ်ရှားရေး စံနှုန်းများသည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ထောက်မပေးထားပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပနေသော အခါတွင်လည်း အားလုံးပါဝင်မှု၊ ပွင်းလင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံမှု သဘောတရားများမျှတဆင့် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများသည် အချင်းချင်း အပြန်အလှန်ဆက်နွယ်နေပါသည်။ အဆိုပါ အခြေခံသဘောတရားများကို အစိုးရအင်စတီကျူးရှင်းများ၊ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သူများက ဥပဒေမူဘောင်များအတွင်း လက်တွေ့လိုက်နာကျင့်သုံး ထောက်ခံပေးခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပြည်သူလူထုယုံကြည်မှုကို မြှင့်တက်လာစေပြီး၊ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်မှတစ်ဆင့် ပေါ်ပေါက်လာသော အစိုးရများကိုလည်း ထောက်ခံလာစေပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ကြေငြာစာတမ်း အပိုဒ် ၂၁ တွင်လည်း အဆိုပါအချက်များကို ယခုလို ဖော်ပြထားပါသည် “ ပြည်သူပြည်သားတို့၏ ဆန္ဒသည် အုပ်ချုပ် အာဏာ၏ အခြေခံဖြစ်ရမည်၊ အဆိုပါ ဆန္ဒကို အချိန်ကာလပိုင်းခြားလျက်စစ်မှန်သောရွေးကောက်ပွဲများဖြင့်ထင်ရှားစေရမည်။” ICCPR ပါ ပြဌာန်းချက်များသည်လည်း ယခုလို ပါဝင်ပါသည်။ “ရွေးကောက်တင်မြှောက်သူများ၏ သဘောထားဆန္ဒကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် ဖော်ပြနိုင်စေရန် အာမခံချက် ပေးထားဖို့အတွက် အစိုးရများတွင် ခွဲခြားမှုလျော့ပါးရေး တာဝန်များရှိသည်။ ” ရွေးကောက်ပွဲနှင့်ဆိုင်သော စံနှုန်းစံထားများကို ခိုင်မာအောင် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာပြီး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးသော အလေ့အထများကို ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်စေပါလိမ့်မည်။ ထိုသို့အလေ့အထများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ် အားကောင်းစေခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲများမှနေ၍ ရာထူးအာဏာ ရယူဖို့ကြိုးစားသောသူများအတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများ၊ တရားဝင်မှုများ ရလာနိုင်စေပါသည်။ ပြည်သူများက ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးလူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများအတွက် အစိုးရလုပ်ငန်းများ အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သော လုပ်ငန်းများတွင် တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့်ဖြစ်စေ ပါဝင်ခြင်းဖြင့် ကြိုးပမ်းဖော်ဆောင်ရာတွင်၊ လေးစားလိုက်နာ အကူအညီပေးသော ဒီမိုကရေစီ အစိုးရများ ပေါ်ထွန်းလာနိုင်ခြေကိုလည်း အားကောင်းသွားစေပါသည်။

အောက်ခြေမှတ်စု

^၁ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် ၂၁၊ ဥပမာ ကြည့်။ အထွေထွေညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် ၂၁၇ က(၃)။ ကုလ၊ ထွေညီလာခံ၊ တတိယကြိမ်၊ ပထမစည်းဝေး။ ကုလ စာရွက်စာတမ်းအမှတ် က/၈၁၀ [ဒီဇင်ဘာ ၁၀၊ ၁၉၄၈] [စာတမ်းပြန်ညွှန်း]။ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂၅၊ ဒီဇင်ဘာ ၁၆၊ ၁၉၆၆၊ ၉၉၉။ ကုလ စာချုပ် ၁၇၁၊ ၆ အိုင်အယ်လ်အမ် ၃၆၈(၁၉၇၆ ခုနှစ် မတ်လ ၂၃ တွင်စတင်အသက်ဝင်) [နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်]။ လူမျိုးခြင်းခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံသဏ္ဍာန်စုံကို တိုက်ဖျက်ရေး နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်၊ အပိုဒ် ၅၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၁၊ ၁၉၆၅၊ ၆၆၀ U.N.T.S. ၁၉၅(၁၉၆၉ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီ ၄ တွင်စတင်အသက်ဝင်) [လူမျိုးခြင်းခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံသဏ္ဍာန်စုံကို တိုက်ဖျက်ရေး နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်] ။ အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားမှုမျိုးစုံ တိုက်ဖျက်ရေးသဘောတူစာချုပ်၊ အပိုဒ် ၇၊ ကုလ ထွေညီလာခံ၊ ဆုံးဖြတ်ချက် ၃၄/၁၈၀ [ဒီဇင်ဘာ ၁၈၊ ၁၉၇၉]။ U.N. GOAR Supp [အမှတ် ၄၆] ၁၉၇။ ကုလ စာ က/ ၂၃၄/၁၈၀. ၁၂၄၉ U.N.T.S ၁၃[၁၉၈၁ ခုနှစ် စက်တင်ဘာ ၃ စတင်အသက်ဝင်] [အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားမှုမျိုးစုံ တိုက်ဖျက်ရေးသဘောတူစာချုပ်] လူသားနှင့် ပြည်သူ့အခွင့်အရေး အာဖရိက ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၁၃(၁) ဇွန်လ ၂၆၊ ၁၉၈၁ ခုနှစ်။ အာဖရိကစည်းလုံးညီညွတ်ရေးအဖွဲ့ (OAU) စာCAB/LEG/67/3/Rev. 5, 21 I.L.M. 59 [လူသားနှင့် ပြည်သူ့အခွင့်အရေး အာဖရိက ပဋိညာဉ်]။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန် သဘောတူညီချက်၊ အပိုဒ် ၂၃၊ ၁၉၆၉ နိုဝင်ဘာ ၂၂ [1144 U.N.T.S 123 ဂျူလိုင် ၁၈၊ ၁၉၇၈ ခုနှစ်တွင် အသက်ဝင်] [လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန် သဘောတူညီချက်ဟု နောင်ဆက်ညွှန်း ။ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များ ကာကွယ်ခြင်း(ဥရောပ) သဘောတူညီချက်အတွက် ပထမနောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်၊ အပိုဒ် ၃၊ မတ်လ ၂၀၊ ၁၉၅၂ ခုနှစ်။ 213 U.N.T.S. 262 [လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များ ကာကွယ်ခြင်း(ဥရောပ) သဘောတူညီချက်ဟု နောင်ဆက်ညွှန်း ။ ဥရောပလုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး ကွန်ဖရင့် (OSCE) လူသားအခန်းကဏ္ဍကွန်ဖရင့်အတွက် ကိုပင်ဟေဂင် အစည်းအဝေး၊ အပိုဒ် ၆၊ ဇွန်လ ၂၉ ရက် ၁၉၉၀ 29 I.L.M. 1305(၁၉၉၀) [ကိုပင်ဟေဂင် စာချုပ်ဟုနောင်ဆက်ညွှန်း]။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အာရပ်ပဋိညာဉ်(၁၉၉၄) အပိုဒ် ၁၉။ ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများ စီစဉ်ကျင်းပခြင်းအတွက် တောင်အာဖရိက လူ့အဖွဲ့အစည်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု (SADC)လမ်းညွှန်ချက်များ(၂၀၀၄)။ အထွေထွေညီလာခံမှ လက်ခံကျင့်သုံးခဲ့သော အမေရိကတိုက်လုံးဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်၊ ၂၀၀၁၊ စက်တင်ဘာ ၁၁၊ လီမာ၊ ပီရူးနိုင်ငံ။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်းသည် ကုလအထွေထွေ ညီလာခံဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုအဖြစ် မဖြစ်မနေလိုက်နာရမည့် တာဝန်ဝတ္တရားများ မရှိပါ။ သို့သော် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအားလုံးတွင် ချမှတ်ကျင့်သုံးနိုင်ပြီး စာတမ်းတွင်ပါသည့် အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံများက အခြေအနေအရ မဖြစ်မနေလိုက်နာစေရမည့် စံသတ်မှတ်ချက် စာချုပ်စာတမ်းတစ်ခုဖြစ်လာပါသည်။ ကုလပဋိညာဉ် ၅၅ ၊ ၅၆ တွင်ပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်ခြင်း တာဝန်ဝတ္တရားများကို ပြည့်စုံလုံလောက်သော ရှင်းပြချက်အဖြစ် မှတ်ယူကောင်းမှတ်ယူနိုင်မည်။ သို့သော်ကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် ၂၁ ပါ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကိုတော့ ဓလေ့ထုံးတမ်းများအဖြစ် မသတ်မှတ်သေးပါ။ ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများ၁၆၀ များတစ်ခုနှင့် တစ်ခု၊ သို့မဟုတ် အချင်းချင်းကြားတွင် လိုက်နာရမည့် ဥပဒေကြောင်းအရ တာဝန်ဝတ္တရားများကိုတော့ ICCPR ကဖန်တီးပေးထားပါသည်။ နောက်ထပ် ၅ နိုင်ငံက ICCPR ကိုလက်မှတ်ထိုးထားသော်လည်း အတည်ပြုလိုက်နာသည့် အဆင့်ကိုတော့မရောက်သေးပါ။ ရွေးကောက်ပွဲ ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်တိုင်း မကြာခဏထည့်သွင်းဆွေးနွေးခံရပြီး ICCPR ကို လက်မှတ်မထိုးရသေးသည့် နိုင်ငံများမှာ မြန်မာ၊ ကျူးဘား၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ အီဂျစ်၊ ပါကစ္စတန် (မကြာသေးခင်က လက်မှတ်ထိုးထားသော်လည်း အတည်ပြုလိုက်နာခြင်းမရှိသေး)၊ ကာတာ၊ ဆော်ဒီအာရေးဗီးယား၊ စင်ကာပူနှင့် အာရပ်စော်ဘွားများ ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံတို့ဖြစ်သည်။ လက်မှတ်ရေးထိုးအတည်ပြုထားပြီး လိုက်နာကျင့်သုံးနေသော နိုင်ငံများစာရင်းကို http://www.unhcr.ch/html/menu3/b/treaty5_esp.htm တွင်ကြည့်ရှုနိုင်သည်။ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများကိုလည်း ဝီကီပီးဒီးယား၏ တွင် ဖော်ပြထားသည်ဖြစ်ရာ http://en.wikipedia.org/wiki/International_Covenant_on_Civil_and_Political_Rights တွင်ကြည့်ရှုနိုင်သည်။

၂ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် ၂၁(၂)၊ အထက်ပါမှတ်စု။ စာ ၆ ကိုကြည့်။ ကိုပင်ဟေဂင် စာချုပ်စာတမ်း၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁(အချိန်ကာလပိုင်းခြားလျက်စစ်မှန်သောရွေးကောက်ပွဲများမှတစ်ဆင့် လွတ်လပ်စွာ ဖော်ပြလိုက်သော ပြည်သူပြည်သားတို့၏ ဆန္ဒသည် အုပ်ချုပ် အာဏာ၏ အခြေခံဖြစ်ရမည်ဟု လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ငံများမှ ကြေညာရသည်)

၃ ICCPR အပိုဒ် ၃ အထက်ပါမှတ်စု ၁။ ICCPR ကိုလက်မှတ်ထိုးထားသော နိုင်ငံများအတွက် လမ်းညွှန်အဖြစ် ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်မှ သဘောတူညီချက်၏ အခန်းကဏ္ဍကို အနက်အဓိပ္ပါယ်ပြန်ဆိုပေးသည့်အတိုင်း၊ အပိုဒ် ၂၅(က)သို့ ရည်ညွှန်းထားသလို၊ အများပြည်သူရေးရာများကို ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး တရားစီရင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံရေးအာဏာများကို ကျင့်သုံးခြင်းဆိုသည့် ကျယ်ပြန့်သည့် အယူအဆဖြစ်ပါသည်။ မူဝါဒကို ချမှတ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းလည်း ပါဝင်ပါသည်။ စာပိုဒ် ၅ နှင့် ၈ ၊ အထွေထွေမှတ်ချက် အမှတ် ၂၅။ *အများပြည်သူရေးရာများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရခြင်း။ မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် အများပြည်သူအတွက် ဝန်ဆောင်မှုများကို တန်းတူညီမျှ ရပိုင်ခွင့်(အပိုဒ် ၂၅)။* ၁၂၊ ၇၊ ၉၆။ စာချုပ်/၀/၂၁/တည်းဖြတ်၁/ဖြည့်စွက် ၇/(အထွေထွေမှတ်ချက်) [အထွေထွေမှတ်ချက် အမှတ် ၂၅ ဟု ဆက်လက်ဖော်ပြမည်]။ <http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/0/d0b7f023e8d6d9898025651e004bc0eb?OpenDocument> တွင် ဖတ်ရှုနိုင်သည်။

၄ စစ်မှန်သောရွေးကောက်ပွဲများကို ကျင်းပနိုင်ခွင့်တွင်ပါဝင်သော စုပေါင်းစရိုက်လက္ခဏာနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ တစ်ဦးချင်းအခွင့်အရေးများတွင် အပြန်အလှန်ဆက်စပ်နေခြင်းရှိသည်။ ICCPR အပိုဒ် ၁(၁)တွင် " ပြည်သူ့အားလုံးတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ရှိကြသည်။ ဤအခွင့်အရေးကို ပိုင်ဆိုင်သောအားဖြင့် ပြည်သူတိုင်းတွင် မိမိတို့၏ နိုင်ငံရေးစနစ်ကို မိမိတို့ကိုယ်တိုင် လွတ်လပ်စွာပြဌာန်းခွင့်ရှိကြပြီး၊ မိမိတို့စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုကဏ္ဍများ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် လွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိကြသည်။" အပိုဒ် ၁ သည် ICCPR ၏ အပိုဒ် ၁ ဖြစ်နေပြီး "ပြည်သူများ"၏ အခွင့်အရေးနှင့်လည်း သက်ဆိုင်သည်။ ICCPR ၏ အပိုဒ် ၂ နှင့် စတင်သော အပိုဒ် ၂ သည် ပုဂ္ဂလိကအခွင့်အရေးများနှင့် သက်ဆိုင်နေသည်။ အပိုဒ် ၁(၁)တွင် အသိအမှတ်ပြုထားသော ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို လွတ်လပ်ရေးအတွက် မဲပေးမှုများ သို့မဟုတ် ဆန္ဒခံယူပွဲများကျင်းပပြီး မကြာခဏကျင့်သုံးကြသည်။ ၎င်းတို့သည်လည်း ရွေးကောက်ပွဲအမျိုးအစားများပင်ဖြစ်ပြီး အပိုဒ် ၂၅ ပါ ပုဂ္ဂလိကအခွင့်အရေးများနှင့် အခြားရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေးများလည်း ပါဝင်ပတ်သက်လာကြသည်။ ထို့အပြင် အပိုဒ် ၂၅ ပါ လူတိုင်းတွင် မိမိနိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်ရေး၌ ကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ၊ လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်လိုက်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့်ဖြစ်စေ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့် ရှိသည်ဆိုသည့် အခွင့်အရေးကို အပိုဒ် ၁ ပါ အကြောင်းအရာများဖြင့် အသိပေးထားသည်။ အခြားသောအကြောင်းအရာများအပြင် ထိုကဲ့သို့ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုများကြောင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုရေးရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်လာနိုင်ကြသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးခြင်းကြောင့် ရလဒ်ဖြစ်ပေါ်လာသော ဒီမိုကရေစီနည်းကျအုပ်ချုပ်မှုကိုလည်း ကူညီအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုပေးသည်။ သူတို့နှစ်ခုကြား ဆက်စပ်မှုကို ချီးမွမ်းပြောဆိုနေမှုကြောင့် ပုဂ္ဂလိကအခွင့်အရေးများနှင့် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများကိုတော့ မရောထွေးသင့်ပေ။ ဒီမိုကရေစီနည်းကျအုပ်ချုပ်မှုကို ရပိုင်ခွင့်များ ပေါ်ထွန်းလာခြင်းနှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်များအကြောင်း ဆွေးနွေးမှုအတွက် သောမတ်စ်ဖရင့်စ် ရေးသည့် *ဒီမိုကရေစီနည်းကျအုပ်ချုပ်မှုအတွက် ရပိုင်ခွင့်များ ပေါ်ထွန်းလာခြင်း*၊ ၈၆ အေအမ်၊ ၇၅။ အင်တာနေရှင်နယ်၊ ၄၆၊ ၁၉၉၂ [ဒီမိုကရေစီနည်းကျအုပ်ချုပ်မှုအတွက် ရပိုင်ခွင့်များ ပေါ်ထွန်းလာခြင်း ဟု ဆက်လက်ဖော်ပြ]နှင့် ဂရီဂိုရီ

ဖော့ခ်စ် ရေးသားသည့် နိုင်ငံတကာဥပဒေပါ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့် ၁၇၊ ယေးလ်၊ ဂျေ၊ အင်တာနေရှင်နယ် ၅၃၇(၁၉၉၂) [နိုင်ငံတကာဥပဒေပါ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့် ဟု ဆက်လက်ဖော်ပြ]စာအုပ်များကိုကြည့်ပါ။

^၅ အထက်ပါမှတ်စု အမှတ် ၄ ကိုကြည့်ပါ။ ICCPR အပိုဒ် ၁(၁) အထက်ပါမှတ်စု အမှတ် ၄ သည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်းမရသေးသော၊ စောင့်ရှောက်ခံနယ်မြေများ၏ လွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့် တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်နေသည်။ မွန်တီနီဂရိုးနိုင်ငံတွင်၊ ၂၀၀၆ တုန်းကနှင့် တီမောတွင် ၁၉၉၉ တုန်းက ကျင်းပသောလွတ်လပ်ရေး ပြည့်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲများဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးများ ရပိုင်ခွင့်၊ အထက်ပါမှတ်စု အမှတ် ၄၊ ၅၈-၅၉ ကိုကြည့်ပါ။

^၆ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများ၊ အထက်ပါမှတ်စု အမှတ် ၁ ကို ဥပမာကြည့်ပါ။

^၇ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ အယ်လ်တယ်ဆောနှင့် ဥရုဂွေး အမှုတွင် ရှုမြင်သုံးသပ်ချက်များ။ ဆက်သွယ်ခြင်းနံပါတ် အာ ၂/၁၀။ [မတ်လ ၁၀ ရက် ၁၉၉၇ ခုနှစ်] ကုလ၊ စာရွက်စာတမ်း၊ ဖြည့်စွက်ချက် အမှတ် ၄၀(အေ/၃၇/၄၀) ၁၂၂(၁၉၈၂) (၁၉၈၂ ခုနှစ် မတ်လ ၂၉ အစည်းအဝေး)(ပြည်တွင်းဥပဒေများအရ မဲပေးခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲပွဲဝင်ခြင်း မလုပ်နိုင်အောင် ၁၅ နှစ်တားမြစ်ထားသည့်အတွက် အခြားအရာများအပြင် အပိုဒ် ၂၅ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်း)အတွက် <http://www.law.wits.ac.za/humanrts/undocs/session37/2-10.htm> တွင်ကြည့်ပါ။ လာဘီတာနှင့် အီတလီအမှုတွင် ဥရောပလူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး ဆုံးဖြတ်ချက်။ ဥရောပလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေစာစောင်၊ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်၊ ၆၊ ၆၆၆-၆၆၉ (၂၆၇၇/၉၄)။ ဥရောပလူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး (နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် အပိုဒ် ၃ ပါ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခံရသည်။ မာဗီးယားဂိုဏ်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည်ဟု စွပ်စွဲခံရပြီး နောက်ပိုင်းတွင် စွဲချက်များရုပ်သိမ်းခဲ့သော်လည်း မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်းမှ ပယ်ဖျက်ခြင်း) <http://www.echr.coe.int/Eng/Press/2000/Apr/Labita%20jud%20epress%20.htm> တွင်ကြည့်ပါ။ ယာတာမာနှင့် နိုင်ကာရာဂွာ အမှုတွင် အမေရိကတိုက်လုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ် ဇွန်လ ၂၃ ရက်ဆုံးဖြတ်ချက်။ (အခြားအရာများအပြင် အပိုဒ် ၂၃ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို မလိုလားအပ်ပဲ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများတွင် ချိုးဖောက်ခြင်း၊ ခွဲခြားဆက်ဆံသည့်နည်းများဖြင့် လုပ်ကိုင်ခြင်း၊ တိုင်းရင်းသားပါတီများမှ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို မဲပြားများပေါ်တွင် မပါအောင်တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးချယ်စရာများ ဆုံးရှုံးစေခြင်းဖြင့် မဲပေးသူများ၏အခွင့်အရေးများသည် နီးနီးကပ်ကပ်ရှိနေပုံကို တရားရုံးမှ မှတ်ချက်ပြုထားသည်။) [ယာတာမာနှင့် နိုင်ကာရာဂွာ အမှုဟုဆက်လက်ညွှန်း] http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_127_ing.doc တွင် လေ့လာကြည့်ရှုနိုင်သည်။

^၈ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်ရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒများကြေငြာချက်၊ ကုလတွင် ၂၀၀၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၂၇ တွင် အထိမ်းအမှတ်ကျင်းပ၊ အစိုးရများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းပေါင်း ၃၂ ခုက ထောက်ခံ၊ www.accessdemocracy.org/library/1923_declaration_102705.pdf တွင် ကြည့်ပါ။ [မူဝါဒများကြေငြာချက် ဟုဆက်လက်ညွှန်း]

^၉ ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် နိုင်ငံတကာစံသတ်မှတ်ချက်များ စုပေါင်းဖော်ပြခြင်း၊ [NEEDS ဥရောပ ကော်မရှင်] [စုပေါင်းဖော်ပြခြင်း ဟုဆက်လက်ညွှန်း] (ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ အကြောင်း ပြည့်စုံလုံလောက်စွာ ဖော်ပြခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံများလိုက်နာရမည့် နိုင်ငံတကာ တာဝန်ပထမဆုံးများအကြောင်း ဇယားဆွဲဖော်ပြခြင်း၊ နိုင်ငံတကာစာချုပ်စာတမ်းများကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံဆောင်း ဖော်ပြခြင်း) <http://www.needs-network.org/publications.html> တွင် ကြည့်နိုင်သည်။ တောင်ပိုင်းအာဖရိက ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု လူ့အဖွဲ့အစည်း ပါလီမန်ဖိုရမ်၊ ဒေသတွင်း ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ထုံးစံလေ့များနှင့် စံသတ်မှတ်ချက်များ(၂၀၀၁) http://aceproject.org/ero-en/regions/africa/regional-resources-africa/sadcpf_electionnormsstandards.pdf/view တွင် ကြည့်နိုင်သည်။ ဒီမိုကရေစီကို ဥပဒေရှုထောင့်မှတစ်ဆင့် ဥရောပကော်မရှင်မှ လေ့လာခြင်း၊ (ပင်းနစ် ကော်မရှင်)၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကိစ္စများတွင် အမှုအကျင့်ကောင်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ရှင်းလင်းချက်အစီရင်ခံစာ(၂၀၀၂) [http://www.venice.coe.int/docs/2002/CDL-AD\(2002\)023rev-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2002/CDL-AD(2002)023rev-e.pdf) တွင် ကြည့်နိုင်သည်။ OSCE လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ငံများတွင် ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများအတွက် လက်ရှိကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်မှုများ၊ ဒီမိုကရက်တစ်အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ OSCE ရုံး (ODIHR) (၂၀၀၃) [OSCE လက်ရှိကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်မှုများ ဟုဆက်လက်ညွှန်း] http://www.osce.org/documents/odihr/2003/10/772_en.pdf တွင် ကြည့်နိုင်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများ၊ ကုလ ပညာရှင်လေ့ကျင့်ခြင်း စီးရီး အမှတ် ၂၊ <http://www.ohchr.org/english/about/publications/docs/hrelections.pdf> တွင် ကြည့်နိုင်သည်။ အမေရိကနိုင်ငံများအသင်း၊ OAS ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေး အသင်းများအတွက် လက်စွဲစာအုပ် (အောက်တိုဘာ ၂၀၀၇)၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးနှင့်ရွေးကောက်ပွဲ မစ်ရှင် ဌာနမှ ရရှိနိုင်သည်။ အင်တာ ပါလီမန် သမဂ္ဂ၊ လွတ်လပ်ပြီး တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ကြေငြာချက် (၁၉၉၄) <http://www.ipu.org/english/structure/cnldocs/154-free.htm> တွင် ကြည့်နိုင်သည်။

^{၁၀} ဂေးလ်အက်စ် ဝွန်ဝင်း ဂေးလ် ရေး၊ လွတ်လပ်တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲများ၊ နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့်လက်တွေ့ ၁၆၀-၆၇(အင်တာပါလီမန် ယူနိုက်တံ ၂၀၀၆) ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲအတွက် အခွင့်အရေးများ ပေါ်ထွန်းလာခြင်း၊ အထက်ပါ မှတ်စု ၃၊ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ကို နိုင်ငံတကာဥပဒေတွင် ဖွင့်ဆိုထားပုံ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၃၊ ဂရီဂိုရီ ဖောက်စ်၊ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ခြင်း၊ နိုင်ငံတကာဥပဒေအနေအထား၊ ၁၉ ဝစ်အင်တာနေရှင်နယ်၊ အယ်လ်ဂျေ ၂၉၅(၂၀၀၁)၊ အဲလီဇဘက်အက်ဖီဒီဇေစ်၊ ရွေးကောက်ပွဲများ--ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာအခွင့်အရေး ဟုတ်မဟုတ်။ ၁၉ ဝစ်အင်တာနေရှင်နယ်၊ အယ်လ်ဂျေ ၂၂၁ (၂၀၀၁) ၊ Jørgen Elklit နှင့် အန်ဒရူးရေးနီးလ် ၊ရွေးကောက်ပွဲ အရည်အသွေးများကို စနစ်တကျလေ့လာခြင်းအတွက် မူဘောင်၊ ၁၂:၂ ဒီမိုကရေစီဖော်ဆောင်ခြင်း ၁၄၇ (၂၀၀၅) ။ ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်ကို ရေးသားသူသည် ပက်ထရစ်မာလိုးရေးသားသည့် ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများ၊ လူ့အခွင့်အရေး အများပြည်သူယုံကြည်မှုနှင့် လွတ်လပ်သောပြိုင်ဆိုင်မှု စာအုပ်ပါအယူအဆများကို ရည်ညွှန်းထားသည်။ (စာတမ်း ၂ ခု ပူးပေါင်းထားခြင်းကို ကုလသမဂ္ဂ၊ အာဖရိကန် အမေရိကန် အင်စတီကျု၊ နှင့် တို့က ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေသည့် အာဖရိကရွေးကောက်ပွဲ အုပ်ချုပ်သူများ အစည်းအဝေးတွင် ဖော်ပြထား) ကို http://www.accessdemocracy.org/library/005_ww_demelections.pdf တွင် ကြည့်နိုင်သည်။

^{၁၁} အထက်ပါမှတ်စု ၆-၁၀ တွင်ဖော်ပြထားသော အရင်းအမြစ်များသည် နိုင်ငံတကာတရားရုံး ပြဌာန်းဥပဒေ အပိုဒ် ၃၈ တွင်ဖော်ပြထားသော နိုင်ငံတကာ တရားဥပဒေအရင်းအမြစ်များနှင့် ဆင်တူသည်။ “ ၁။ နိုင်ငံတကာတရားဥပဒေများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အမှုအခင်းများကိုတင်ပြလာခြင်းအတွက် နိုင်ငံတကာတရားဥပဒေနှင့် အညီစီရင်ဆုံးဖြတ်ပေးရန် ဖွဲ့စည်းထားသောတရားရုံးသည် အောက်ပါတို့ကို ကိုင်စွဲမည်။ က၊ အမှုနှင့်ပတ်သက်သည့် နိုင်ငံများအားလုံးက သိသာထင်ရှားစွာ အသိအမှတ်ပြုထားသည့် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ ဆိုင်ရာ(ယေဘုယဖြစ်စေ)နိုင်ငံတကာသဘောတူညီချက်များ ။ ခ၊ ဥပဒေကဲ့သို့ လက်ခံထားသည့် ယေဘုယကျင့်သုံးမှုများကို သက်သေအထောက်အထားအဖြစ်တင်ပြသည့် နိုင်ငံတကာလေ့ထုံးစံများ။ ဂ၊ ယဉ်ကျေးသည့်နိုင်ငံများမှ လက်ခံအသိအမှတ်ပြုထားသည့် ယေဘုယ ဥပဒေသဘောတရားများ၊ ဃ၊ အပိုဒ် ၅၉ ပြဌာန်းချက်များ၊ တရားစီရင်ရေးဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုကို အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်သည့် အရံနည်းလမ်းများသဖွယ် လူရိုသေရှင်ရိုသေအဖြစ်ဆုံး လူပုဂ္ဂိုလ်များ၏ သင်ကြားပို့ချချက်များ။” တို့ဖြစ်သည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် နေရာတစ်ခုချင်းစီတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်ပြီး စံသတ်မှတ်ချက်လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသည်ဆိုသည့် သက်သေအထောက်အထားများ ရှိပါသည်။

^{၁၂} ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အခြေခံမူများသည် နိုင်ငံတကာထုံးစံအဆင့်သို့ ရောက်မလာသေးသော်လည်း အထက်တွင် ဖော်ပြထားသည့် အချက်အလက်များသည် စံသတ်မှတ်ချက်လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆက်လက်ဖြစ်ထွန်းနေသည်ကို သက်သေပြနေပါသည်။ စံသတ်မှတ်ချက်လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖြစ်ထွန်းနေခြင်းတွင် နိုင်ငံများပါဝင်ဆောင်ရွက်နေခြင်းအတွက် နိုင်ငံတကာဥပဒေကို သင်ကြားခြင်း(မားတီးနပ်စ် နီဂျီဟော့စ် ထုတ်ဝေသူများ၊ လေးဒင် ၂၀၀၃ ခုနှစ်) ထဲတွင် အယ်လင်ဟေး ရေးသည့် စံသတ်မှတ်ချက်လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖြစ်ထွန်းနေခြင်းတွင် နိုင်ငံတော်သဘောတူခွင့်ပြုခြင်းနှင့် နောက်ဆက်တွဲ ပြဿနာများ ကိုကြည့်ပါ။

^{၁၃} စာချုပ်ဥပဒေများအတွက် ဗီယင်နာသဘောတူညီချက်၊ ကုလ စာရွက်စာတမ်း A/CONF ၃၉/၂၇ (၁၉၆၉)၊ ၆၃ A.L.I.J. ၈၇၅(၁၉၆၉) (ဇန်နဝါရီ ၂၇ ၊ ၁၉၈၀တွင် စတင်အသက်ဝင်) အပိုဒ် ၂၆ တွင် ပြောထားသည်မှာ "ကိုင်စွဲသောစာချုပ်တိုင်းကို လက်မှတ်ထိုးနိုင်ငံများ အနေဖြင့် မဖြစ်မနေလိုက်နာရမည်ဖြစ်ပြီး၊ ကောင်းမွန်သည့်ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် လုပ်ဆောင်ရမည်"။ စာချုပ် အပိုဒ် ၂၇ တွင် ပြောထားသည်မှာ "စာချုပ်ကိုလက်မှတ်ထိုးထားသော နိုင်ငံသည် စာချုပ်ကိုလိုက်နာရန်ပျက်ကွက်ခြင်းအတွက် ဆင်ခြေပေးအကြောင်းပြသည့်အနေဖြင့် ပြည်တွင်ဥပဒေပြဌာန်းချက်များကို မဖော်ပြနိုင်"။ ICCPR အပိုဒ် ၂၅၊ အထက်ဖော်ပြပါ မှတ်စု ၁၊ သည် အခွင့်အရေးများကို "ကြောင်းကျိုးမဆီလျော်ပဲ ကန့်သတ်မထားရ" ဟုဖော်ပြထားသည်။ အဆိုပါသတ်မှတ်ချက်ကိုပင် ကုလလူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီမှ မဲပေးခွင့်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျပြီး ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သည့်အချက်အပေါ်တွင် ကန့်သတ်မှုများကို အခြေခံလုပ်ဆောင်ရမည်ဟု အနက်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုပေးထားသည်။ အထွေထွေမှတ်ချက် အမှတ် ၂၅၊ အထက်ပါမှတ်စု ၃၊ စာပိုဒ် ၄၊ ၁၀မှ ၁၁၊ ၁၃ မှ ၁၆ ကိုကြည့်ပါ။ ကိုပင်ဟေဂင် စာချုပ်၊အထက်ပါမှတ်စု ၁၊ စာပိုဒ် ၂၄ သည် အခွင့်အရေးအပေါ်ကန့်သတ်ချက်များကို အလွဲသုံးစားခြင်းမပြုလုပ်စေရန်နှင့် တဖက်သတ်နည်းလမ်းများဖြင့် မလုပ်ဆောင်စေရန် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ခိုင်မာအောင်လုပ်ပေးသည်။ ထို့အပြင် စာချုပ်ထဲတွင် အသိအမှတ်ပြုထားသော အဆိုပါအခွင့်အရေးများကိုလည်း ထိထိရောက်ရောက်ကျင့်သုံးနိုင်စေသည်။" ဥပဒေအရသတ်မှတ်ထားသော အခြေအနေများနှင့်၊ နိုင်ငံတကာဥပဒေများပါ တာဝန်ဝတ္တရားများနှင့် ကိုက်ညီသော အခြေအနေများမှလွဲ၍ အခြားမည်သည့် ကန့်သတ်ချက်များကို OSCE အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက မချမှတ်အောင်လည်း အပိုဒ် ၂၄ မှ ကြပ်မတ်ပေးသည်။ အထူးသဖြင့်တော့ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းများနှင့် ကိုက်ညီရမည်ဖြစ်သည်။" ကိုပင်ဟေဂင် စာတမ်းသည် သဘောတူစာချုပ်မဟုတ်သော်လည်း အပိုဒ် ၂၄ ကြောင့် OSCE အဖွဲ့ဝင် ၅၆ နိုင်ငံ က ယုံကြည်စိတ်ချမှုများ ရှိလာမည်ဖြစ်ပြီး လိုက်လံလုပ်ဆောင်မည်ဖြစ်သည်။

၁၄ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြေညာချက် အပိုဒ် ၇-၈ ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁။ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂-၂၆၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁။

၁၅ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြေညာချက် အပိုဒ် ၂၀၊ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂၂ ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁ ။ အထွေထွေသဘောထားမှတ်ချက် ၂၅၊ အပိုဒ် ၈၊ ၁၂၊ ၂၆ ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၃။ ကိုပင်ဟေဂင် စာတမ်း အပိုဒ် ၇.၅နှင့် ၇.၆ အထက်ပါမှတ်စု ၁။

၁၆ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြေညာချက် အပိုဒ် ၂၀၊ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂၁၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁။ အထွေထွေသဘောထားမှတ်ချက် ၂၅၊ အပိုဒ် ၈ နှင့် ၁၂ ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၃။ ကိုပင်ဟေဂင် စာတမ်း အပိုဒ် ၇.၇ အထက်ပါမှတ်စု ၁။

၁၇ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြေညာချက် အပိုဒ် ၁၃။ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၂၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁။ အထွေထွေသဘောထားမှတ်ချက် ၂၅၊ အပိုဒ် ၁၂ ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၃။ ကိုပင်ဟေဂင် စာတမ်း အပိုဒ် ၇.၇၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁။

၁၈ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြေညာချက် အပိုဒ် ၃၊ ၇၊ ၂၁(၁)။ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၉၊ ၁၇ ၊ ၂၅၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁။ အထွေထွေသဘောထားမှတ်ချက် ၂၅၊ အပိုဒ် ၁၁ နှင့် ၁၉။ အထက်ပါမှတ်စု ၃။ ကိုပင်ဟေဂင် စာတမ်း အပိုဒ် ၇.၇၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁။

၁၉ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြေညာချက် အပိုဒ် ၁၉၊ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၉၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁။ အထွေထွေသဘောထားမှတ်ချက် ၂၅၊ အပိုဒ် ၈၊ ၁၂ ၊ ၁၉၊ ၂၅။ အထက်ပါမှတ်စု ၃။ ကိုပင်ဟေဂင် စာတမ်း အပိုဒ် ၉.၁၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁။

၂၀ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြေညာချက် အပိုဒ် ၁၉၊ ၂၁။ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၉၊ ၂၅။ အထက်ပါမှတ်စု ၁။ အထွေထွေသဘောထားမှတ်ချက် ၂၅၊ အပိုဒ် ၈၊ ၁၂၊ ၂၅။ အထက်ပါမှတ်စု ၃။ ၃။ ကိုပင်ဟေဂင် စာတမ်း အပိုဒ် ၉.၁၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁။

၂၁ အသင်းအဖွဲ့စည်းခွင့်၊ ငြိမ်းချမ်းစွာစုဝေးခွင့်၊ လှုပ်ရှားခွင့်၊ သဘောထားအမြင်များဖော်ပြခွင့်၊ ကိုင်စွဲခွင့်၊ အကြမ်းဖက်ခံရခြင်း အကျပ်ကိုင်ခံရခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရခြင်းများသည် ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်းဖြစ်စေ၊ ကာလအပြင်ဖြစ်စေ အစိုးရများနှင့် အများပြည်သူရေးရာများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးနိုင်စေရေးအတွက် အရေးကြီးသောနေရာတွင် ရှိနေကြပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများအပါအဝင်၊ ငြိမ်းချမ်းသော၊ အကြမ်းမဖက်သောနည်းလမ်းများဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်မြှင့်တင်သူများကို လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူများဟု မကြာခဏရည်ညွှန်းကြပါသည်။ သူတို့သည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ဖော်ထုတ်ကြ၊ အများပြည်သူစစ်ဆေးခွင့်ရှိအောင် ဖန်တီးပေးကြ၊ တာဝန်ရှိသူများ တာဝန်ခံလာစေရေးအတွက် ဖိအားပေးကြပါသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်သူများ၏ အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်ရန် ကုလသမဂ္ဂမှ နည်းလမ်းများစွာကို အရေးယူဆောင်ရွက်ထားပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေး ကာကွယ်မြှင့်တင်သူများ၏ အခွင့်အရေးများ အစိုးရများက အာမခံလုပ်ဆောင်ပေးရေး အရေးကြီးပုံကို အဆိုပါအရေးယူဆောင်ရွက်မှုများက မီးမောင်းထိုးပြထားပါသည်။

၅၆/၁၆၃အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာက အသိအမှတ်ပြုထားသော လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်မှုများကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ရန် လူတစ်ယောက်ချင်း၊ လူအုပ်စုလိုက်နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအစိတ်အပိုင်းအများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်ဆိုင်ရာ ကြေညာချက်။ အထွေထွေညီလာခံညွှန်း က/ညွှန်း/၅၆/၁၆၃/(၂၀၊ ဖေဖော်ဝါရီ၊ ၂၀၀၂)

<http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/FramePage/SRHRdefenders%20En?OpenDocument&Start=1&Count=15&Expand=1>. တွင်ကြည့်ပါ။

၂၂ အမျိုးမျိုးသော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်စာတမ်းများပါ ပြဌာန်းချက်များကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုတိုက်ဖျက်ရေး ဝေလေ့ထုံးစံများမှာ ထင်ရှားလာပါသည်။ ဥပမာ၊ ခိုင်မာသည့် လူ့အခွင့်အရေး စာရွက်စာတမ်းများ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁၊ အပိုဒ် ၂ (အထွေထွေ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုတိုက်ဖျက်ရေး ပြဌာန်းချက်)၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြေညာချက် အပိုဒ် ၇ (ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှဖြစ်ခြင်းနှင့် တန်းတူညီမျှအကာအကွယ်ရပိုင်ခွင့်)နှင့် ၈ (ထိရောက်သော သက်သာခွင့်) နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂ (အထွေထွေ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုတိုက်ဖျက်ရေး ပြဌာန်းချက်နှင့် ထိရောက်သော သက်သာခွင့်)၊ ၃(လူ့အခွင့်အရေးကို ကျားမတန်းတူ ခံစားနိုင်ခွင့်) ၂၆(ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှဖြစ်ခြင်းနှင့် တန်းတူညီမျှအကာအကွယ်ရပိုင်ခွင့်၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရန် နိုင်ငံတော်ကိုယ်တိုင်ကို တားမြစ်ခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုအပြုမခံရအောင် တန်းတူညီမျှအကာအကွယ်ပေးခြင်း)။ လူမျိုးခြင်းခွဲခြားဆက်ဆံမှု တိုက်ဖျက်ရေးသဘောတူစာချုပ်။ အမျိုးသမီးများအပေါ်

ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တိုက်ဖျက်ရေးသဘောတူစာချုပ်။ ACHPR အပိုဒ် ၂ (အထွေထွေ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုတိုက်ဖျက်ရေး ပြဌာန်းချက်) အပိုဒ် ၃(ဥပဒေရေး၊ မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှဖြစ်ခြင်းနှင့် တန်းတူညီမျှအကာအကွယ်ရပိုင်ခွင့်) ACHR; အပိုဒ် ၁ (အထွေထွေ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုတိုက်ဖျက်ရေး ပြဌာန်းချက်)။ အပိုဒ် ၂၄ (ဥပဒေ၏ တန်းတူညီမျှအကာအကွယ်ရပိုင်ခွင့်) အပိုဒ် ၂၅(တရားစီရင်ရေးကို နောက်ဆုံးအားကိုးအားထားပြုနိုင်ခြင်း၊ သက်သာခွင့်ရခြင်း) ECHR အပိုဒ် ၁၃ (ထိရောက်သော သက်သာခွင့်) အပိုဒ် ၁၄(အထွေထွေ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုတိုက်ဖျက်ရေး ပြဌာန်းချက်)။ လူမျိုး၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်ရာဘာသာခွဲခြားခြင်းမရှိပဲ အားလုံးအတွက် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို လေးစားလိုက်နာစောင့်ထိန်းခြင်းများ ထွန်းကားလာစေရန် ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်ပါ တာဝန်ဝတ္တရားများလည်း ရှိပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၅၅ နှင့် ၅၆၊ ဇွန်လ ၂၆၊ ၁၉၄၅၊ စာရင်း ၅၉၊ ၁၀၃၊ စာချုပ်အမှတ် ၉၉၃၊(၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၂၄ တွင်စတင်အသက်ဝင်)။ ICCPR ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများအတွက် လမ်းညွှန်အဖြစ် စာချုပ်ကို အနက်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုပေးနိုင်သော ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီသည် ICCPR နှင့်ပတ်သက်ပြီး ယေဘုယသဘောထားမှတ်ချက်များကို ထုတ်ပြန်ပေးထားပါသည်။ ယေဘုယသဘောထားမှတ်ချက် ၁၈၊ စာပိုဒ် ၁၊ တွင် ကော်မတီသည် "ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေး၊ ဥပဒေရေး၊ မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှဖြစ်ခြင်းနှင့် တန်းတူညီမျှအကာအကွယ်ရပိုင်ခွင့်များသည် လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး အခြေခံကျသော ယေဘုယသဘောတရားဖြစ်သည်" ဟု ကြေညာသည်။ ယေဘုယသဘောထားမှတ်ချက် ၁၈၊ စာပိုဒ် ၁၊ တွင် ကော်မတီသည် "ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေး၊ ဥပဒေရေး၊ မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှဖြစ်ခြင်းနှင့် တန်းတူညီမျှအကာအကွယ်ရပိုင်ခွင့်များသည် လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး အခြေခံကျသော ယေဘုယသဘောတရားဖြစ်သည်" ဟု ကြေညာသည်။ ယေဘုယသဘောထားမှတ်ချက် ၁၈၊ စာပိုဒ် ၁၊ တွင် ကော်မတီသည် "ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေး၊ ဥပဒေရေး၊ မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှဖြစ်ခြင်းနှင့် တန်းတူညီမျှအကာအကွယ်ရပိုင်ခွင့်များသည် လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး အခြေခံကျသော ယေဘုယသဘောတရားဖြစ်သည်" ဟု ကြေညာသည်။

ကို <http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/0/3888b0541f8501c9c12563ed004b8d0e?Opendocument> တွင်ကြည့်နိုင်သည်။

^{၂၉} ရွေးကောက်ပွဲစနစ်တစ်ခုကို ရွေးချယ်ခြင်းတွင် ထိုနိုင်ငံအစိုးရစနစ်၊ အုပ်ချုပ်ရေးကိစ္စများတွင် ပြည်သူများပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ကို လေးစားခြင်းသည် အဓိကအချက်ဖြစ်သင့်သည်။ ထိုကဲ့သို့ရွေးချယ်မှုအတွက် စဉ်းစားဆုံးဖြတ်မှုတွင် နိုင်ငံသားများအသံကိုပါဝင်စေခြင်း၊ ရွေးကောက်စနစ်များအတွက် နိုင်ငံသားများက ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲများမှတစ်ဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းများအပါအဝင်၊ ရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရရေး ပုံမှန် စုရုံးလှုပ်ရှားသူများ (နိုင်ငံရေးပါတီများ) မှ ထိုအကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆွေးနွေးပြောဆိုနေမှုများကိုလည်း ထည့်သွင်းထားသင့်သည်။ ထိုအကြောင်းကိစ္စနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆွေးနွေးပြောဆိုမှုများသည် ဒီမိုကရေစီအစိုးရအကြောင်း ပြောဆိုမှုများနှင့် ပိုပြီးဆက်နွယ်မှုရှိသောကြောင့် ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်၏ အတိုင်းအတာထက်ကျော်လွန်နေပါသည်။

^{၂၉} ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များနှင့် ဒီမိုကရေစီ (လာရီဒိုင်းမွန်းနှင့် မာ့ခ်စ်ပလက်တနာ တည်းဖြတ်၊ ဂျွန်ဟော့ပင်ကင်း တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ဘာလ်တီမိုး၊ ၂၀၀၆)။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပုံစံများနှင့် ပတ်သက်ပြီးနိုင်ငံတကာ IDEA လက်စွဲစာအုပ်(စတော့ဟုမ်း၊ ၁၉၉၇) [ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပုံစံများဟု ဆက်လက်ညွှန်း]။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသုံးသပ်ခြင်း၊ အမျိုးသမီးများနှင့် လူနည်းစုများအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှု (ဂီလ်မာရူးလ်နှင့် ဂျိုးဇက်ပင်ဇင်မာမန်း၊ ဂရင်းဝုဒ်ပုံနှိပ်တိုက် ဝက်စ်ဝုဒ်၊ ၁၉၉၄)။ သက်ဦးဆံပိုင် ဘုရင်စနစ် (ဥပမာ၊ ဆွာဇီလန်)နှင့် စစ်အစိုးရများ(ပါကစ္စတန်)က အကန့်အသတ်ဖြင့်သူတို့ အာဏာအုပ်စိုးထားသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များအတွက် ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပပေးသောအခါ၊ တရားဥပဒေပြုအာဏာကို ကျင့်သုံးမှုတွင် အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ တရားဝင်မှုရှိနေမည်ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်ထဲတွင် ဖော်ပြထားသော အခြေခံသဘောတရားများကို ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များက မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ လေးစားလိုက်နာသည်ဆိုသည့်အပေါ် အပေါ်တွင်မူတည်နေသလို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များအပေါ်တွင် ပေးအပ်ထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ၏ သဘောသဘာဝပေါ်တွင်လည်း မူတည်ပါသည်။ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသူများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာဆိုသည်မှာလည်း ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်မှတစ်ဆင့်ပေါ်ပေါက်လာသော ပြည်သူလူထုယုံကြည်ကိုးစားမှုဆီမှ ဆင်းသက်လာပါသည်။ တိုင်းပြည်၏အနေအထားအရ ရွေးကောက်ပွဲများသည် အခြားအချက်အလက်များပေါ်တွင် မှီခိုနေပြီး အဓိပ္ပါယ်ရှိနေနိုင်သော်လည်း၊ ပေါ်ထွက်လာသည့် အစိုးရစနစ်ကို ဒီမိုကရေစီဟု မသတ်မှတ်နိုင်၊ ရွေးကောက်ပွဲများကို စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများဟု မသတ်မှတ်နိုင်သော အခြေအနေလည်းရှိပါသည်။ ထိုသို့သော အခြေအနေအကြောင်းအရာများသည် ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်၏ အတိုင်းအတာထက်ကျော်လွန်နေပါသည်။

^{၃၀} ထိုအကြောင်းကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ယေဘုယပြန်လှန်သုံးသပ်နိုင်ရန်၊ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေမူဘောင်များနှင့် ပတ်သက်သော ဥပဒေအမျိုးအစားများ အကြောင်းလေ့လာနိုင်ရန်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေမူဘောင်များကို လေ့လာသုံးခြင်းဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ OSCE ODIHR (ဝါဆော ၂၀၀၂)ကိုကြည့်ပါ။ INTERNATIONAL IDEA | နိုင်ငံတကာ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ချိန်စံညွှန်းများ။ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေမူဘောင်များကို လေ့လာသုံးခြင်းအတွက် လမ်းညွှန်ချက်များ(စတော့ဟုမ်း၊ ၂၀၀၃)။ ပက်ထရစ်မာလိုးရေး၊ ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များဆိုင်ရာအားကောင်းအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်း။ NDI လမ်းညွှန်စာအုပ် (၂၀၀၈ ထွက်) [ဥပဒေမူဘောင်များဆိုင်ရာအားကောင်းအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းဟု ဆက်လက်ညွှန်း]။ ဒီမိုကရေစီ ဥပဒေပြုခြင်းအတွက် လိုအပ်ချက်များသည် ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်အတိုင်းအတာထက် ကျော်လွန်နေသော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲယှဉ်ပြိုင်သူများ၊

မဲလာပေးမည့်သူများ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အခြားအစိတ်အပိုင်းများ အပါအဝင် ပြည်သူလူထုကို ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေမူဘောင်များဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းထဲတွင် ထည့်သွင်းခြင်းသည် အစိုးရနှင့် အများပြည်သူကိစ္စရပ်များထဲတွင် ပါဝင်နိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ကိုက်ညီပါသည်။ အထက်ပါ မှတ်စု ၈၊ အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ စာပိုဒ် ၅၊ အထက်ပါ မှတ်စု ၃။

^{၂၆} အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ စာပိုဒ် ၂၊ အထက်ပါ မှတ်စု ၃။ ကိုပင်ဟေဂင်စာတမ်း စာပိုဒ် ၇.၄၊ အထက်ပါ မှတ်စု ၁။ ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံ၊ နိုင်ငံတကာ IDEA လက်စွဲစာအုပ်(စတော့ဟုမ်း ၂၀၀၆) [ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံ ဟုဆက်လက်ညွှန်း]၊ ရာဖီရယ်လိုပက်စ်ပင်တော ရေး အစိုးရအင်စတီကျူးရှင်းများသဖွယ် ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့များ(UNDP နယူးယောက် ၂၀၀၂) [အစိုးရအင်စတီကျူးရှင်းများသဖွယ် ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့များ ဟုဆက်လက်ညွှန်း]၊ ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့များ၏ ဘက်မလိုက်မှုနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်ရှိမှုများသည် ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများ ဟုတ်မဟုတ်ဆိုသည်ကို အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်သော အရာများဖြစ်ပါသည်။ ထိုအရာများကို ပြည့်မှီအောင်လုပ်ခြင်းသည်လည်း ခက်ခဲရပ်ထွေးသော တာဝန်တစ်ရပ်လည်းဖြစ်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့များနှင့် ပတ်သက်သော မူဝါဒချမှတ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပြည်သူလူထုနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်နိုင်ငံရေးသမားများကို ပါဝင်စေခြင်းသည် အများပြည်သူကိစ္စရပ်များတွင် ပါဝင်နိုင်ခွင့်ကို လေးစားလိုက်နာခြင်းနှင့်လည်း ကိုက်ညီပါသည်။ အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ စာပိုဒ် ၅၊ အထက်ပါ မှတ်စု ၃။

^{၂၇} နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂(၁) တွင် " ဤစာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအစိုးရအသီးသီးအနေဖြင့် မိမိတို့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေနှင့် စီရင်အုပ်ချုပ်သည့် နယ်မြေများတွင် နေထိုင်ကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းအတွက် ဤပဋိညာဉ်စာတမ်းက အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများကိုလေးစားလိုက်နာရမည်ဟု အာမခံသည်။" ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို အပိုဒ် ၂၅ က နိုင်ငံသားများထံတွင် အပ်နှင်းထားသည်။ အပိုဒ် ၂(၂) တွင် " အကယ်၍ လက်ရှိအခြေအနေတွင် ဤပဋိညာဉ်စာတမ်းက အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများကို စောင့်ရှောက်လိုက်နာရေးအတွက် လိုအပ်သော ဥပဒေများ သို့မဟုတ် အခြားသောစီမံခန့်ခွဲမှုများ ရေးဆွဲပြဌာန်းထားခြင်းမရှိသေးပါက ဤစာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံအစိုးရတိုင်းက မိမိတို့ နိုင်ငံအသီးသီး၏ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေနည်းကျလုပ်ငန်းစဉ်အတိုင်း ဤလိုအပ်သောဥပဒေများ ပြဌာန်းအတည်ပြုရေးကို ဆောင်ရွက်မည်ဟု အာမခံသည်။" အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်းမရှိအောင် လတ်တလောတာဝန်ယူမှုများ(ဥပမာ၊ အနှုတ်လက္ခဏာဆောင်သော တာဝန်များ) နှင့် အခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာကျင့်သုံးစေရန် လုပ်ဆောင်မှုများ(အပေါင်းလက္ခဏာ ခြေလှမ်းများ) အတွက် သဘောတူစာချုပ်ပါ ပြဌာန်းချက်များကို ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်မှ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုပေးထားပါသည်။ အပေါင်းလက္ခဏာ တာဝန်များတွင် တသီးပုဂ္ဂလများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ(အစိုးရကိုယ်စားပြု အရာရှိများလည်းအပါအဝင်)၏ လုပ်ဆောင်မှုများကို တားဆီးခြင်းလည်းပါဝင်သည်။ ICCPR ထဲတွင် အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများ လွတ်လပ်မှုများကို ရရှိခံစားနိုင်စေရန် ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေး၊ ပညာရေးနှင့် အခြားအရေးယူဆောင်ရွက်မှုများကို နိုင်ငံတော်အပိုင်းမှလည်း လုပ်ဆောင်ပေးရမည်ဖြစ်သည်။ ICCPR ကြောင့်ပေါ်ထွန်းလာသော တာဝန်ဝတ္တရားများကို အစိုးရအာဏာပိုင်အဆင့်ဆင့်(ဗဟို၊ ပြည်နယ်တိုင်း၊ ဒေသဆိုင်ရာ)နှင့် ပြည်သူလူထုအပြင် လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ငံများ၏ အာဏာသုံးရပ်လုံး(ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေး)မှ လိုက်နာရန်တာဝန်ရှိသည်ဟု ကော်မတီမှ ကြေညာထားသည်။ ရွေးကောက်ပွဲအာဏာပိုင်များနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အာမခံပေးခြင်း၊ လေးစားလိုက်နာစေခြင်း များတွင်ပါဝင်လုပ်ဆောင်နေသော အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများအတွက်လည်း အကျိုးဝင်ပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ စာပိုဒ် ၃-၇၊ အထွေထွေမှတ်ချက် ၃၊ သဘောတူစာချုပ်လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ငံများ လိုက်နာရမည့် အထွေထွေဥပဒေတာဝန်များ၏ သဘောသဘာဝ ။ ၂၆/၀၅/၂၀၀၄ CCPR ၂၃/၀/၂၁ ပြန်လည်ဖြည့်စွက်၁/ ထပ်မံဖြည့်စွက် ၁၂ (အထွေထွေမှတ်ချက်) [အထွေထွေမှတ်ချက် ၃၁ ဟုဆက်လက်ညွှန်း] [http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/CCPR.C.21.Rev.1.Add.13.En?Open](http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/CCPR.C.21.Rev.1.Add.13.En?Open) document.တွင်ကြည့်ပါ။

^{၂၈} အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ အထက်ပါမှတ်စု၃၊ စာပိုဒ်၁၊ (မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲညာပေးခြင်း) ၁၂(ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို မကျင့်သုံးစေနိုင်အောင် ပိတ်ပင်ထားသည့် ဥပမာ၊ စာမတတ်ခြင်း၊ ဘာသာစကားအခက်အခဲ၊ လူနည်းစုဘာသာစကားများဆင်းရဲမွဲတေမှု၊ လွတ်လပ်စွာသွားလာလှုပ်ရှားခွင့်မရခြင်း စသော အခက်အခဲများ၊ ကျော်လွှားစေရေး အပြုသဘောဆောင်လုပ်ဆောင်မှုများ၊) အထွေထွေမှတ်ချက် ၃၊ အထက်ပါမှတ်စု ၂၇၊ စာပိုဒ် ၇၊ (အခွင့်အရေးအကြောင်း ပြည်သူများအား အသိပညာပေးခြင်း)။ ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၊အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၈၊ ကျား/မ အခွင့်အရေးတန်းတူညီမျှမှု(အပိုဒ် ၃) ၊ ကုလ၊ စာ၊ CCPR /၂၁ ပြန်လည်ဖြည့်စွက်၁/ ထပ်မံဖြည့်စွက် ၁၂(၂၀၀၀) [အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၈ ဟုဆက်လက်ညွှန်း] စာပိုဒ် ၃ (အခွင့်အရေးများ တန်းတူညီမျှဖြစ်စေရန် အတားအဆီးဖယ်ရှားခြင်း၊ လူလုပ်ညာပေးခြင်း၊ ဥပဒေပြုခြင်းကို လိုအပ်သလို ချိန်ဆခြင်း) <http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/0/13b02776122d4838802568b900360e80?Opend>

ocument. တွင်ကြည့်ပါ။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ ပါဝင်မှုအားကောင်းလာစေရန် လုပ်ဆောင်ပေးမှုများအကြောင်း ဆွေးနွေးမှုအတွက် OSCE ODIHR ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များတွင် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ ပါဝင်ရာတွင် ကူညီပေးနိုင်ရန် လမ်းညွှန်ချက်များ(ဝါဆော ၂၀၀၁) နှင့် အမျိုးသမီးများရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်မှုအားကောင်းလာစေရေးအတွက် OSCE ODIHR ရွေးကောက်ပွဲတွင်အမျိုးသမီးများ ပါဝင်မှုကို စောင့်ကြည့်ခြင်း လက်စွဲစာအုပ် (ဝါဆော ၂၀၀၄) ကိုကြည့်ပါ။

၂၆ အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ စာပိုဒ် ၁၀နှင့် ၁၁၊ အထက်ပါမှတ်စု။ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း အဓိကနည်းစနစ် ၃ ခု(တစ်ဦးချင်းအစပြု၊ အချိန်မှန်လုပ်ဆောင်ခြင်း၊နှင့် မှတ်ပုံမတင်မနေရ) နှင့် မှတ်ပုံတင်လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အားလုံးပါဝင်မှုဖြစ်အောင် ပိတ်ပင်တားမြစ်ထားသည့်အရာများ အတွက်ဆွေးနွေးမှုကို ရစ်ချတ် ကလိန်းနှင့် ပက်ထရစ်မာလို၊ ရေး မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပြည်သူလူထုယုံကြည်ကိုးစားမှုရှိအောင် လုပ်ဆောင်ရေး၊ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများအတွက် လေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်း NDI လမ်းညွှန်စာအုပ်(၂၀၀၁) [မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း လူထုယုံကြည်ရှိအောင် လုပ်ဆောင်ရေး၊ ဟုဆက်လက်ညွှန်း]၊ စာ ၁ မှ ၁၈

၂၇ ဝီလီလျံ ကင်ဘာလီ ရေး မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်းကို လေ့လာစိစစ်ရာတွင် ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သောချည်းကပ်မှု၊ မဲပေးသူများကို မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာထားသည့်အမြင်များ (ဂျွန်စီကာနေတည်းဖြတ်၊ နိုင်ငံတကာရေးရာဌာန၊ ဟားပတ်တက္ကသိုလ်၊ ကင်းဘရစ်ချ် မက်ဆာချူးဆက် ၁၉၉၁)

၂၈ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်းတွင် လူထုယုံကြည်ကိုးစားမှုကို တည်ဆောက်ပေးခြင်း၊ အထက်ပါမှတ်စု ၂၉၊ စာ ၇ မှ ၁၈

၂၉ အလားတူ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၃၁၊ အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ စာပိုဒ် ၆၊ အထက်ပါမှတ်စု ၃၊ အထွေထွေမှတ်ချက် ၃၁၊ အထက်ပါမှတ်စု ၂၇။တိုင်းပြည်နယ်နိမိတ်အပြင်ဘက်တွင် နေထိုင်သော နိုင်ငံသားများ၏ မဲပေးမှုနှင့် ပြည်နယ်တိုင်း၊ ဒေသန္တရရွေးကောက်ပွဲများတွင် နိုင်ငံသားမဖြစ်သေးသူများ မဲပေးမှုများသည် ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်၏ ဘောင်အပြင်ဘက်တွင် ရှိနေပါသည်။

၃၀ အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ စာပိုဒ် ၁၁မှ ၁၂ ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၃။ လာရောက်မဲပေးသူအရေအတွက်နှင့် မဲပေးသူများပြားအောင် စည်းရုံးတိုက်တွန်းခြင်းများသည် ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်၏ ဘောင်အပြင်ဘက်တွင် ရှိသောကြောင့် INTERNATIONAL IDEA မဲဆန္ဒရှင်များနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံခြင်း၊ ကမ္ဘာတဝှမ်းတွင် မဲပေးသူများပြားအောင် စည်းရုံးတိုက်တွန်းခြင်း(စတော့ဟမ်း ၂၀၀၆) ကိုကြည့်ပါ။

၃၁ ICCPR အပိုဒ် ၂၅၊ စာပိုဒ် ၁၅ မှ ၁၇။ အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ အထက်ပါမှတ်စု ၃။ စာပိုဒ် ၇.၅ မှ ၇.၆ ။ကိုပင်ဟေဂင်စာတမ်း၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁။

၃၂ အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ စာပိုဒ် ၁၅ မှ ၁၆။ အထက်ပါမှတ်စု ၃။ အချို့ရာထူးတာဝန်များ(တရားစီရင်ရေး၊စစ်ဖက်နှင့် အစိုးရဌာနများ)ကို ထမ်းဆောင်နေသူများသည် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခြင်း၊ အာဏာရယူခြင်းများ ပြုလုပ်ရန်မဖြစ်နိုင်ပါ။ အကျိုးစီးပွားခြင်း ပဋိပက္ခဖြစ်လာနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ၊ ရာထူးတစ်ခုနှင့် တစ်ခုကိုက်ညီမှုမရှိဆိုသော အယူအဆတွင် အမှန်အတယ်ပဋိပက္ခဖြစ်နေသော၊ ဖြစ်လာနိုင်သော အကျိုးစီးပွားများကို ဖြေရှင်းပေးရန်အတွက် လက်တွေ့ကျသော နည်းနာများပါဝင်သင့်သည်။(ရွေးကောက်ပွဲမကျင်းပခင် သင့်တော်သော ကာလတွင် ရာထူးမှနှုတ်ထွက်ပေးခြင်းမျိုး၊ သို့မဟုတ် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအဖြစ် သတ်မှတ်ခံရပြီးချိန်တွင်၊ မည်စာရင်းတင်သွင်းခံရပြီးချိန်တွင် ချက်ချင်း ထွက်ပေးခြင်းမျိုး)

၃၃ အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ စာပိုဒ် ၁၅ မှ ၁၆။ အထက်ပါမှတ်စု ၃။

၃၄ OSCE ODIHR ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်တွင် နိုင်ငံရေးပါတီများကို ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်ခြင်း၊ OSCE လူသားကဏ္ဍ နောက်ခံအခြေအနေစာတမ်း အမှတ် ၇၊ (အောက်တိုဘာ ၁၉၉၈)၊ ယာတာမာနှင့် နိုင်ကာရာဇာ အမှုကိုလည်းပြန်ကြည့်။ အထက်ပါမှတ်စု ၇။ စာပိုဒ် ၂၂၆

၃၅ အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ စာပိုဒ် ၁၅၊ အထက်ပါမှတ်စု ၃။ ယာတာမာနှင့် နိုင်ကာရာဇာ အမှုကိုလည်းပြန်ကြည့်။ အထက်ပါမှတ်စု ၇။ စာပိုဒ် ၂၂၆

၃၆ ICCPR အပိုဒ် ၂၅ အထက်ပါမှတ်စု ၁။ (နိုင်ငံသားတိုင်းတွင် အပိုဒ် (၂)တွင် ဖော်ပြထားသော ခွဲခြားမှုနှင့် အကျိုးအကြောင်းမဆီလျော်သော ကန့်သတ်ချက်များမရှိဘဲ စစ်မှန်သည့်ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်ရှိသည် .....။) စာပိုဒ် ၇.၅-၇.၈ ။ကိုပင်ဟေဂင် စာတမ်း၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁

၄၀ ကိုပင်ဟေဂင် စာတမ်း၊ စာပိုဒ် ၇.၅-၇.၈၊ အထက်ပါမှတ်စု ၂၊ ("တရားဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် အာဏာပိုင်များက တန်းတူညီမျှဆက်ဆံခံရပြီး တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် ပြိုင်ဆိုင်ခွင့်ရစေမည့် တရားဥပဒေအာမခံချက်များကို နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ငံများက ပေးအပ်ရမည်။" "လွတ်လပ်ပြီးတရားမျှတသော အနေအထားတွင် ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုများ ပြုလုပ်နိုင်အောင် ဥပဒေများနှင့် အစိုးရပေါ်လစီများက သေချာလုပ်ဆောင်ပေးရမည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းမှ လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ ခြိမ်းခြောက်ခြင်းများကြောင့် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ကိုယ်စားများသည် ၎င်းတို့၏ သဘောထားအမြင်များ၊ အရည်အချင်းများကို ဖော်ပြခြင်းမပြုနိုင်အောင် တားမြစ်ခြင်းမဖြစ်စေရပါ။ ထို့အပြင် မီဒီယာနှင့် ပတ်သက်၍လည်း ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၊ တားဆီးပိတ်ပင်ထားခြင်းမရှိပဲ တန်းတူညီမျှအသုံးပြုနိုင်အောင် တရားဥပဒေကြောင်းအရ၊ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းအရ အတားအဆီးများကို ဖယ်ရှားရမည်ဖြစ်သည်။")

၄၁ အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ စာပိုဒ် ၂၅-၂၆၊ အထက်ပါမှတ်စု ၃

၄၂ အထက်ပါမှတ်စု ၁၂-၁၇ နှင့် ၃၃

၄၃ အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ စာပိုဒ် ၁၉၊ ၂၀၊ ၂၅၊ ၂၆ အထက်ပါမှတ်စု ၃။ အထွေထွေမှတ်ချက် ၃၁၊ စာပိုဒ် ၇မှ ၉ နှင့် ၁၅၊ အထက်ပါမှတ်စု ၂၈။ ကိုပင်ဟေဂင်စာတမ်း စာပိုဒ် ၇.၅- ၇.၈၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁။ စင်ဒရာကိုလီဗာ နှင့် ပက်ထရစ်မာလိုး ရေး၊ အသွင်ကူးပြောင်းနိုင်ငံများတွင် ရွေးကောက်ပွဲအကြောင်း သတင်းထုတ်လွှင့်ခြင်းအတွက် လမ်းညွှန်ချက်များ(အပိုဒ် ၁၉၊ လန်ဒန်၊ ၁၉၉၄)၊ [ရွေးကောက်ပွဲအကြောင်း သတင်းထုတ်လွှင့်ခြင်းအတွက် လမ်းညွှန်ချက်များ ဟုဆက်လက်ညွှန်း]၊ ၆၉-၇၀ နှင့် ၇၉-၉၀ တွင်ကြည့်။ အမေရိကန်နိုင်ငံများအသင်းနှင့် အင်တာနေရှင်နယ် အိုင်ဒီအီးအေ ရေး အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် မဲဆွယ်စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုများကို ရံပုံငွေထောက်ပံ့ခြင်း (စတိဗင်ဂရီနာနှင့် ဒယ်နီရယ် ဇာဗာတိုတည်းဖြတ်၊ စတော့ဟုမ်း ၂၀၀၅)၊ အိုင်ဖက်အီးအက်စ်၊ ငွေကြေးနှင့် နိုင်ငံရေးအတွက် အစီအစဉ် <http://www.moneyandpolitics.net> တွင် ကြည့်ပါ။

၄၄ " ပွင့်လင်းမြင်သာမှုဆိုသည့် စကားလုံးသည် ရှင်းလင်းပြီး ပွင့်လင်းမှုရှိသည့် လုပ်ငန်းစဉ်အတွက်ဖြစ်ပြီး မဲဆန္ဒရှင်များအဖို့နားလည်နိုင်ပြီး သူတို့ကိုလည်း တာဝန်ခံရမည်ဖြစ်သည်။ သင့်တော်မှန်ကန်မှုမရှိသည့် အသွင်အပြင်များကို ဖယ်ရှားပစ်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲလိမ္မာမှုများကို တားမြစ်နိုင်သောကြောင့်လည်း ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိခြင်းသည် ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပါသည်။" ဗဟိုနှင့်အရှေ့ ဥရောပရွေးကောက်ပွဲ အရာရှိများအသင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များအတွက် နိုင်ငံတကာဖောင်ဒေးရှင်း၊ ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်း ဗဟိုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၊ ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်မှုများတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိခြင်း(နေ့စွဲဖော်ပြမထား)၊ [ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်မှုများတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိခြင်း ဟုဆက်လက်ညွှန်း]၊ စာ ၂၊ aceproject.org/ero-en/topics/voter-registration/vrx_o005.pdf တွင်ကြည့်ပါ။ [ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်မှုကို အခြေခံကျသော်လည်း အရေးကြီးသည့် လမ်းညွှန်မူဝါဒများပေါ်တွင် အခြေခံထားသည်။ လွတ်လပ်ခြင်း၊ ဘက်လိုက်မှုမရှိခြင်း၊ ဂုဏ်သိက္ခာရှိခြင်း၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိခြင်း၊ စွမ်းဆောင်ရည်ရှိခြင်း၊ ဝန်ဆောင်မှုအဓိကထားခြင်း။"] ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်မှု လမ်းညွှန်မှုများ အေစီအီးပရောဂျက် (နေ့စွဲဖော်ပြမထား) [လမ်းညွှန်မှုများ ဟုဆက်လက်ညွှန်း]၊ <http://aceproject.org/ace-en/topics/em/em20> တွင်ကြည့်ပါ။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပုံစံ ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၂၆၊ စာ ၂၄

" ပွင့်လင်းမြင်သာမှု(၁က)၊ အဝေးတွင်လဲလျောင်းနေသည့် လူများအရာဝတ္ထုများကို ဝီပီပြင်ပြင်မြင်နိုင်စေရန် ပြန့်ကျဲအားနည်းသွားခြင်းမရှိသည့် အလင်းရောင်ထုတ်လွှတ်မှု ပစ္စည်းများကို ပိုင်ဆိုင်ထားခြင်း(၂က) ဟန်ဆောင်လှည့်စားမှုမရှိခြင်း၊ "ဝက်ဘ်စတား တတိယအကြိမ်တည်းဖြတ် နိုင်ငံတကာ အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန် အပြည့်အစုံ။ " ပွင့်လင်းမြင်သာမှုဆိုသည်မှာ လူမှုရေးဘာသာရပ်များတွင် ပွင့်လင်းခြင်း၊ ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ တာဝန်ခံခြင်းကို ရည်ညွှန်းသည်။ ရူပဗေဒဘာသာရပ်များတွင် သုံးသောအဓိပ္ပာယ်ကို ဆင့်ပွားပြီးဥပမာဆောင်သုံးစွဲထားခြင်းဖြစ်သည်။ "အလင်းပေါက်" အရာဝတ္ထုဆိုသည်မှာ ထွင်းဖောက်မြင်နိုင်သော ပစ္စည်းဖြစ်သည်။ အစိုးရအရာရှိများ တာဝန်ခံမှုရှိလာစေရန်နှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများကို တိုက်ဖျက်ရန်အတွက် နည်းလမ်းအဖြစ်လည်း စတင်ကျင့်သုံးထားပါသည်။" ပွင့်လင်းမြင်သာမှု(လူမှုရေးဘာသာရပ်များ) ဝီကီပီးဒီးယား(၁၁/၂၉/၀၇)

[http://en.wikipedia.org/wiki/Transparency_\(humanities\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Transparency_(humanities)) တွင်ကြည့်။

၄၅ အချည်းအနီးဖြစ်သွားသော ဆွေးနွေးပြောဆိုမှုများအကြောင်းကို ဖော်ပြရန်ခက်သော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲစံသတ်မှတ်ချက်အကြောင်း စာရွက်စာတမ်းများကို ပြန်လှန်သုံးသပ်ခြင်းကြောင့် ယခုအချက်မှာ လွယ်လင့်တကူထင်ရှားသွားပါသည်။ စုပေါင်းဖော်ပြချက်၊ အထက်ပါမှတ်စု ၉ ကြည့်။ OSCE ကတိကဝတ်များနှင့် အခြားဖော်ပြပါ စာရွက်စာတမ်းများ၊

၄၆ ICCPR, အပိုဒ် ၂(၁)၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁၊ တွင် " ဤစာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအစိုးရအသီးသီးအနေဖြင့် မိမိတို့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေနှင့် စီရင်အုပ်ချုပ်သည့် နယ်မြေများတွင် နေထိုင်ကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းအတွက် ဤပဋိညာဉ်စာတမ်းက အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာရမည်ဟု အာမခံသည်။" ထို့ကြောင့်အစိုးရများက ခွဲခြားဆက်ဆံမှုလျော့နည်းရေးအတွက် ချက်ချင်းလက်ငင်းတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်လာရသည်။ ICCPR အပိုဒ်တွင် " အခွင့်အရေးများကို လိုက်နာကျင့်သုံးမှုသေချာရှိစေရန်အတွက် တိုင်းပြည်များ၏ ခွဲခြားမှုလျော့ချရေးတာဝန်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး "နိုင်ငံသားများ"ကို အထူးတိတိကျကျပြောထားသည်။ အထက်ပါ မှတ်စု ၂၇၊ ပူးတွဲပါစာသားများ။

၄၇ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကြေညာချက် ၊ အပိုဒ် ၁၀၊ ICCPR, အပိုဒ် ၁၉၊ ACHPR အပိုဒ်၉၊ ACHR အပိုဒ် ၁၃၊ ECHR အပိုဒ်၊ ကိုပင်ဟေဂင်စာတမ်း၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁

၄၈ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကြေညာချက်၊ အပိုဒ် ၂၁(၃) နှင့် ICCPR အပိုဒ် ၂၅(ခ) အထက်ပါမှတ်စု ၁၊ စာပိုဒ် ၆၊ ကိုပင်ဟေဂင်စာတမ်း၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁

၄၉ ICCPR အပိုဒ် ၂၅၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁ အရ "နိုင်ငံသားတိုင်းတွင် အပိုဒ် (၂)တွင် ဖော်ပြထားသော ခွဲခြားမှုနှင့် အကျိုးအကြောင်းမဆီလျော်သော ကန့်သတ်ချက်များမရှိဘဲအောက်ပါအခွင့်အလမ်းများအား ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ (က) ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည် ... အချိန်မှန်မှန်ကျင်းပသော စစ်မှန်သည့်ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ပြည်သူ့ရေးရာ ကိစ္စများ၏ဆန္ဒကို လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ခွင့်အား အာမခံလျက်...."

၅၀ ကိုပင်ဟေဂင်စာတမ်း၊ စာပိုဒ် ၇.၈ အထက်ပါမှတ်စု ၁၊ အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ စာပိုဒ် ၂၅၊ အထက်ပါမှတ်စု ၃။ ရွေးကောက်ပွဲအသံလွှင့်တင်ဆက်ခြင်း လမ်းညွှန်ချက်များ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၄၃၊ စာ ၆၉

၅၁ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကြေညာချက် ၊ အပိုဒ် ၁၉၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁၊ ICCPR အပိုဒ် ၁၉၊ ADHR အပိုဒ် ၁၃ ၊ ECHR အပိုဒ် ၁၀

၅၂ ကိုပင်ဟေဂင်စာတမ်း၊ စာပိုဒ် ၇.၈၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁၊ အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ အထက်ပါမှတ်စု ၃၊ ရွေးကောက်ပွဲအသံလွှင့်တင်ဆက်ခြင်း လမ်းညွှန်ချက်များ၊အထက်ပါမှတ်စု ၄၃၊ စာ ၆၉

၅၃ ရွေးကောက်ပွဲအသံလွှင့်တင်ဆက်ခြင်း လမ်းညွှန်ချက်များ၊အထက်ပါမှတ်စု ၄၃၊ ၆၉-၇၀ တွင်၊(ရွေးကောက်ပွဲအကြောင်းသိကောင်းစရာများကို ပြည်သူလူထုကို အသိပေးရန် အစိုးရမီဒီယာများ၏တာဝန်၊ ဘက်မလိုက်ကြားနေခြင်း၊သမာသမတ်ကျခြင်းတာဝန်)၊ ၇၇(အကြောင်ပြန်ကြားမှုများ၊ ပြင်ဆင်မှုများ) ၇၈-၉၀(သတင်းဖော်ပြချက်၊ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများအတွက် လက်လှမ်းမှီအသုံးပြုခွင့်) ၉၄-၉၇ (စောဒကတက်တိုင်ကြားသည့်လုပ်ငန်းစဉ်၊ တရားဥပဒေကြောင်းအရ ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ ဆန္ဒခံယူပွဲ)၊ OSCE လက်ရှိ ကတိကဝတ်များ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၉၊ ၁၉-၂၀

၅၄ အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ စာပိုဒ် ၁၁၊ အထက်ပါမှတ်စု ၃၊ (အပိုဒ် ၂၅ အခွင့်အရေးများကို အကြားအမြင်များသော လူ့အဖွဲ့အစည်းမှ ကျင့်သုံးနိုင်စေရန်အတွက်ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲညာပေးခြင်းနှင့်၊ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ဆောင်မှုများကို လိုအပ်သည်။)

၅၅ ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၂၆၊ စာ ၆၇၊ ရွေးကောက်ပွဲအသံလွှင့်တင်ဆက်ခြင်း လမ်းညွှန်ချက်များ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၄၃၊ စာ ၉၁-၉၂

၅၆ ရွေးကောက်ပွဲ စီမံအုပ်ချုပ်မှုတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရေး၊ အထက်ပါမှတ်စု ၄၄

၅၇ နိုင်ငံတကာစာချုပ်စာတမ်းများပါ ပြဌာန်းချက်များ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကြေညာချက် ၊ အပိုဒ် ၂၁၊ ICCPR, အပိုဒ်

၅၈ အခြားသော အကြောင်းကိစ္စများအပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သော လှုပ်ရှားမှုမျိုးစုံတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရမည်ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေစည်းမျဉ်းများကို မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် အချောပြင်ဆင်ခြင်း၊ အမြင့်ဆုံးအဆင့်မှနေ၍ အောက်ဆုံးမဲရုံအဆင့်အထိ ရွေးကောက်ပွဲအုပ်ချုပ်သူများကို ရွေးချယ်ခြင်း၊ မဲဆန္ဒနယ်မြေများကို ရေးဆွဲခြင်း၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် အရည်အချင်းပြည့်မီခြင်းရှိမရှိ ဆုံးဖြတ်ပေးခြင်း၊ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း အရည်အချင်း ပြည့်မီခြင်းရှိမရှိဆုံးဖြတ်ပေးခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများကို လေ့ကျင့်ပေးခြင်း၊ သတင်းဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာ ပစ္စည်းများကိုတပ်ဆင်ပေးခြင်း အသုံးပြုခြင်း၊ မဲပြားများအပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအရေးကြီးပစ္စည်းများကို ပုံစံရေးဆွဲ၊ ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးပေးခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပမည့်နေရာများ တည်ထောင်ပေးခြင်း၊ မဲပေးခြင်း ရေတွက်ခြင်း စာရင်းသွင်းခြင်း၊ စောဒကတက်တိုင်တန်းခြင်း၊ တိုင်တန်းမှုများကို တရားဥပဒေကြောင်းအရ ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ကိုတရားဝင်ကြေညာခြင်း၊ အနိုင်ရသူများကို အသိအမှတ်ပြုကြေညာခြင်း

၅၉ ADHR အပိုဒ် ၁၃၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁။ အနောက်ကမ္ဘာခြမ်းရှိ လွတ်လပ်သော ၃၅ နိုင်ငံလုံးသည် OAS အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများဖြစ်သည်။ ကျူးဘားနိုင်ငံ၏အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်မှုကို ဆိုင်းငံ့ထားသော်လည်း ကျန် ၃၄ နိုင်ငံသည် တက်ကြွစွာပါဝင်လှုပ်ရှားကြသည်။ သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေ၊ လက်ခံ၊ ဖြန့်ချိနှင့် ပတ်သက်သော အပေါင်းလက္ခဏာတာဝန်များကို အတည်ပြုလုပ်ဆောင်ရန် OAS အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အထူးတိကျစွာ လုပ်ဆောင်ကြသည်။ OAS အထွေထွေညီလာခံဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ အေဂျီ/အာအီးအက်စ် ၂၂၅၂(၃၆ကြိမ်မြောက် ၀/၀၆) ၂၀၀၆ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၆ ရက်၊ "အများပြည်သူသင်းအချက်အလက်များကို လက်လှမ်းမီအသုံးပြုခွင့်၊ ဒီမိုကရေစီအားကောင်းအောင် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်း"၊ ဒုတိယအရေးအကြီးဆုံးစာပိုဒ်၊ အေဂျီ/အာအီးအက်စ် ၂၂၈၈(၃၇ကြိမ်မြောက် ၀/၀၇) "အများပြည်သူသင်းအချက်အလက်များကို လက်လှမ်းမီအသုံးပြုခွင့်၊ ဒီမိုကရေစီအားကောင်းအောင် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်း"။ လွတ်လပ်စွာဆန္ဒသဘောထားထုတ်ဖော်ခြင်း အခြေခံမူများအပေါ် အမေရိကတိုက်လုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ကြေညာချက်၊ စာပိုဒ် ၄၊ တွင်

"အစိုးရထိန်းချုပ်မှုအောက်ရှိ သတင်းအချက်အလက်များကို လက်လှမ်းမီအသုံးပြုနိုင်ခြင်းသည် လူတိုင်း၏အခြေခံအခွင့်အရေးဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးကို အပြည့်အဝကျင့်သုံးနိုင်ရန် အာမခံချက်ပေးရန်တာဝန်သည် နိုင်ငံတော်များတွင်ရှိသည်။ ချွင်းချက်ထားရမည်ဖြစ်သော ကန့်သတ်ချက်များကိုသာ အခြေခံမူကခွင့်ပြုထားသည်။ ထို့အပြင် ဒီမိုကရေစီလူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အမျိုးသားလုံခြုံရေးကို ချက်ချင်းလက်ငင်း အမှန်တကယ်ခြိမ်းခြောက်လာသည့် ကိစ္စများတွင်သာ ဥပဒေတွင်ကြိုတင်ပြဌာန်းထားသည့် ကန့်သတ်ချက်များကို ခွင့်ပြုနိုင်သည်။"

<http://www.iachr.org/declaration.htm> တွင်ကြည့်ပါ။

၆၀ မာစယ်ကလို့ဒ်ရေးစ်ရိစ်နှင့် ချီလီနိုင်ငံ။ အမှုအမှတ် ၁၂၁၀၈(၉/၁၉/၀၆) အမေရိကတိုက်လုံးဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး(မာစယ်ကလို့ဒ်ရေးစ်ရိစ် ဟု ဆက်လက်ညွှန်း) http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_151_ing.doc တွင်ကြည့်ပါ။

၆၁ အထက်ပါမှတ်စု ၈၆ အတိုင်း

၆၂ အထက်ပါမှတ်စု ၁။ ECHR တွင် ဥပဒေပတ်စပတ်လွှား နိုင်ငံပေါင်း ၄၇ ခုမှ လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်များ High Contracting Partiesအဖြစ် ပါဝင်နေကြပြီး ၎င်းတို့သည် ဥပဒေပကောင်စီ Council of Europe(CoE)လည်း ဖြစ်နေပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီအခြေခံမူများကို လေးစားလိုက်နာခြင်းမရှိသောကြောင့် လျှောက်ထားသည့်နိုင်ငံတစ်ခု (ဘယ်လာရစ်) ကိုဆိုင်းငံ့ထားပါသည်။ သို့သော်ကျန် ၄၇ နိုင်ငံကအဖွဲ့ကြီးထဲတွင် တက်ကြွစွာလှုပ်ရှားနေကြပါသည်။ ဥပဒေပကောင်စီ အကြောင်းရေးသားထားမှု http://www.coe.int/T/e/Com/about_coe တွင်ကြည့်ပါ။

၆၃ အက်စဒရူဂျန်းနီး ဂျီဂျူဆတ်စကီးမတ်ကီနှင့် ချက်စ်ပြည်ထောင်စု (၇/၁၀/၀၆)(လျှောက်စဉ်၊ ၁၉၁၀၁/၀၃)ဥပဒေပလူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး။ <http://hudoc.echr.coe.int> တွင်ကြည့်ပါ။

၆၄ ဝယ်ရာဂူယန် ခိုးဟာဒ် ပတ်ဂါမာဂိုရာကန် အကွမ်ဘ်နှင့် အာမေးနီးယား (စီရင်ချက်မချရသေး) (လျှောက်စဉ်၊ ၁၁၇၂၁/၀၄) ဥပဒေပလူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး။ အစိုးရထိန်းချုပ်ထားသော စာရွက်စာတမ်းများကို ကြည့်ရှုအသုံးပြုခြင်းနှင့် ပတ်သက်သောနိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းတစ်ခု (တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းများကိုကြည့်ရှုအသုံးပြုခြင်း ဆိုင်ရာဥပဒေပသဘောတူညီချက်မူကြမ်း)ကို ဥပဒေပကောင်စီမှ လက်ရှိတွင်စဉ်းစားနေသည်။ (၁၅ ကြိမ်မြောက် DH-S-AC, 3 - 6 July 2007အစည်းအဝေး အဆုံးတွင် သဘောတူညီချက်နှင့် ပတ်သက်ပြီးတိုးတက်မှုများကို <http://www.accessinfo.org/data/File/Draft%20Convention%20as%20at%206%20July%202007.doc> တွင်ကြည့်နိုင်သည်။) သဘောတူလိုက်နာ၍ စတင်အသက်ဝင်ပြီးနောက်မကြာမီတွင် သဘောတူစာချုပ်ပါ စာသားများသည် နိုင်ငံများလိုက်နာရမည့် တာဝန်ဝတ္တရားများအပေါ်တွင် အကြီးအကျယ်အကျိုးသက်ရောက်လာမည်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေပလူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ်တွင်ပါ

နောက်ဆက်တွဲအကျိုးသက်ရောက်လာမည်။ ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များအကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များကို ကြည့်ရှုအသုံးပြုခြင်းကို ဥပဒေပုဒ်မ ၅၀၀ အရ အခြေခံအခွင့်အရေးများ ပဋိညာဉ် အပိုဒ် ၄၂၄ ခိုင်မာအားကောင်းအောင် ဖော်ပြပေးထားသည်။ (ဒီဇင်ဘာ ၂၀၀၇) ဥပဒေပုဒ်မ ၅၀၀ ကျိုးရမ်းများက ထိန်းချုပ်ထားသော စာရွက်စာတမ်းများကို ဥပဒေပုဒ်မ ၅၀၀ သားများ ကြည့်ရှုအသုံးပြုခြင်းကို အပိုဒ် ၄၂၄ ပေးအပ်ထားသည်။ မဖြစ်မနေလိုက်နာရသည့်သဘောမျိုးမဟုတ်သော်လည်း ဥပဒေပုဒ်မ ၅၀၀ နိုင်ငံ တရားရုံးများမှ ကိုးကားအသုံးပြုနိုင်သည်။

^{၆၅} ဗလာဒီမီယာ ပရနန်းနှင့် ပက်ထရစ်မာလိုးရေး ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းအသုံးပြု အီလက်ထရောနစ်နည်းပညာများကို စောင့်ကြည့်ခြင်း (NDI ၂၀၀၇) [အီလက်ထရောနစ်နည်းပညာများကို စောင့်ကြည့်ခြင်း ဟုဆက်လက်ညွှန်း]

^{၆၆} ရွေးကောက်ပွဲအုပ်ချုပ်မှုတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိခြင်း ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၄၄

^{၆၇} ကိုပင်ဟေဂင်စာတမ်း၊ စာပိုဒ် ၈၊ အထက်ပါမှတ်စု ၁၊ သည် နိုင်ငံတကာ ရွေးကောက်ပွဲလေ့လာစောင့်ကြည့်သူများအပြင် ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲလေ့လာစောင့်ကြည့်သူများ၏ အရေးကြီးပုံကိုပါ အသိအမှတ်ပြုသည်။ ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့် ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များကို လေ့လာခွင့်ရအောင် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးခြင်းအပြင် နိုင်ငံအဆင့်ရွေးကောက်ပွဲများကိုလည်း လေ့လာကြည့်ရှုနိုင်အောင် စောင့်ကြည့်သူများဖိတ်ခေါ်ခြင်းကို OSCE အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အလေးအနက်ထားလုပ်ကိုင်ကြပါသည်။ အထွေထွေမှတ်ချက် စာပိုဒ် ၂၀၊ အထက်ပါမှတ်စု ၃၊ တွင် " မဲပုံးများ(ပို၍ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပြောရလျှင် မဲပြားများ)လုံခြုံရေးကိုလည်း အာမခံချက်ပေးနိုင်ရမည်ဖြစ်ပြီး မဲများကို ရွေးကောက်ပွဲကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ သို့မဟုတ် သူတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်များ ရှေ့မှောက်တွင်ရေတွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ မဲပေးခြင်းနှင့် မဲရေတွက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကို အလွတ်သဘောစစ်ဆေးနိုင်ခွင့်ရှိသင့်သည်။ သို့မှသာ မဲပြားများလုံခြုံစိတ်ချရသည် မဲရေတွက်ခြင်းများ စိတ်ချရသည်ဟု မဲပေးသူများက ယုံကြည်စိတ်ချနိုင်မည်ဖြစ်သည်။" ဟု ပြောထားပါသည်။ ပြည်တွင်းလေ့လာစောင့်ကြည့်သူများထက် လူအင်အားပိုနည်းသော နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်သူများသည် အဆိုပါ တာဝန်ကိုလွတ်လပ်စွာ ထမ်းဆောင်ကြသကဲ့သို့ ပါတီဘက်လိုက်မှုကင်းရှင်းသော ပြည်တွင်း ရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်သူများသည်လည်း ထမ်းဆောင်ကြပါသည်။ ပါတီဘက်မလိုက် ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်မှုများလုပ်ဆောင်နေသည့် နိုင်ငံ ၆၅ ခုစာရင်းကို နောက်ဆက်တွဲ ၁(ခ)တွင်ကြည့်ပါ။ မယ်လစ်ဆာ အက်စ်စတော့ခ်၊ နေးလ်နီဗစ်တီ နှင့် ဂလင်းကိုဂင်တို့ရေး အမြန်ရေတွက်ခန့်မှန်းခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း ကိုကြည့်။ [အမြန်ရေတွက်ခန့်မှန်းခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း ဟုဆက်လက်ညွှန်း]

□ အဲရစ်ခ် ဘီဂျီလွန်း ရေး လွတ်လပ်တရားမျှတခြင်းအလွန်၊ ရွေးကောက်ပွဲများစောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ခြင်း (ပူးဒရီးဂီလ်ဆင် စင်တာပရက်စ် ၂၀၀၄) နောက်ဆက်တွဲ၊ စာမျက်နှာ ၃၁၁-၂၆(နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်သူများကို ခွင့်ပြုသော နိုင်ငံများပါဝင်သည့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းစာရင်းတွင် ခန့်မှန်းခြေ နိုင်ငံ ၁၀၀ ကိုဖော်ပြထားသည်။)

^{၆၉} နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်ခြင်းဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကြေညာချက်၊ အထက်ပါမှတ်စု ၈

^{၇၀} အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ စာပိုဒ် ၇ နှင့် ၉ ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၃။ " စာရင်း(၃) လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်၏ ငွေကြေးရရှိရှိသည်များ ပေးရန်ရှိသည်များကို အသေးစိတ်ရှင်းလင်းဖော်ပြချက် သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေးရုံးထောင့်မှလေ့လာခြင်း သို့မဟုတ် တာဝန်ပစ္စည်းများကို ထမ်းဆောင်ခြင်းအကြောင်း အသေးစိတ်ရှင်းလင်းဖော်ပြချက် သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေးရုံးထောင့်မှလေ့လာခြင်းများ ပေးအပ်ရန် " ။ တတိယအကြိမ် ဝက်ဘ်စတား နိုင်ငံတကာ အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန် အပြည့်အစုံ အသစ် (၁၉၈၆)။ "တာဝန်ခံမှုဆိုသည်မှာ အဓိပ္ပါယ်အမျိုးမျိုးရှိသော ကျင့်ဝတ်ဗေဒ အယူအဆတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဖြေကြားပေးခြင်း၊ တာဝန်ယူခြင်း၊ လိုက်နာစေခြင်း၊ အပြစ်တင်ခံထိုက်ခြင်း၊ တာဝန်မကင်းခြင်း ဆိုသော အဓိပ္ပါယ်များအပြင် ရှင်းပြသင့်သည် ဆိုသည့်အခြားစကားလုံးများနှင့်လည်း တွဲဆက်နေပါသည်။ အုပ်ချုပ်ခြင်း၏ အင်္ဂါရပ်တစ်ခုလည်းဖြစ်သောကြောင့် ပြည်သူပိုင်နှင့် ပုဂ္ဂလိက(ကော်ပိုရေးရှင်း) လောကအတွင်း ပြဿနာများအကြောင်း ဆွေးနွေးပြောဆိုမှုတွင်လည်း အဓိကနေရာမှရှိနေပါသည်... ခေါင်းဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍများတွင် တာဝန်ခံမှုဆိုသည်မှာ လုပ်ဆောင်မှုများတွက် တာဝန်ရှိကြောင်းကို ဝန်ခံခြင်း၊ အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြစ်ပါသည်.....အစီရင်ခံခြင်း၊ ရှင်းပြခြင်း၊ နောက်ဆက်တွဲများအတွက်အဖြေပေးခြင်း အဓိပ္ပါယ်များကိုလည်း ခြုံငုံမိပါသည်။ တာဝန်ခံခြင်း၊ ဝီကီပီးဒီးယား(၁၁/၂၉/၀၇) <http://en.wikipedia.org/wiki/Accountability> တွင်ကြည့်ပါ။ ဂျွန်ကော့ဇ် တည်းဖြတ်သည်၊ ကျင့်ဝတ်၊ အသင့်မှီငြမ်းကိုးကား(ဆာလင်းမိပရက်စ် ၁၉၉၄) တွင် စတားလင်းဟားပုဒ်ရေးသည့် တာဝန်ခံမှုကို ကိုးကားဖော်ပြ၊ စတားလင်းဟားပုဒ် တည်းဖြတ်သည် ကျင့်ဝတ်ကိုညီ စီးပွားရေးနှင့် သမားရိုးကျစီးပွားရေး ပြန်လည်ပုံနှိပ်ခြင်း(ပျိုဒ်စ်ပျိုဒ်စ် ပါဘလစ်ရှင်း ၁၉၉၆)

^{၇၁} အထက်ပါမှတ်စု ၁။ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံအရာရှိများကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခြင်း၊ စွဲဆိုဖြတ်ချက်ချခြင်းကဲ့သို့ ယေဘုယဆန်ဆန် တာဝန်ခံလုပ်ငန်းစဉ်များသည် ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်၏ အတိုင်းအတာဘောင်အပြင်ဘက်တွင်ရှိပါသည်။

၇၂ ဤအပိုင်းတွင် ပြည်တွင်းကုစားနည်း၊ သက်သာခွင့်များကိုသာ စဉ်းစားသည်။ သို့သော် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအတွက် ကုစားမှုများကို ဥရောပလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်နှင့် ဥရောပလူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး(ECHR ကို လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ငံများအတွက်)၊ အမေရိကတိုက်လုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်နှင့် အမေရိကတိုက်လုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး(ACHR ကိုလက်မှတ်ရေးထိုးထားသောနိုင်ငံများမှ နိုင်ငံသားများအတွက်)၊ ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ(နောက်ဆက်တွဲဆန္ဒအလျောက်စာချုပ်အရ နိုင်ငံတစ်ခုချင်းစီနှင့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခွင့် ကော်မတီတွင်ရှိသည်ဟု လက်ခံထားသော နိုင်ငံမှနိုင်ငံသားများ)၊ အထက်ပါမှတ်စု ၇၊ စာ ၆၀နှင့် ၆၃-၆၄။ ဥပဒေမူဘောင်များ ခိုင်မာအောင်လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ အထက်ပါမှတ်စု ၂၅၊ သည် အကိုးအကားပြုဖော်ပြသော အမှုများကို ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီးကျင်းပသော နိုင်ငံတကာဖိုရမ်များရှေ့မှောက်တွင် တင်သွင်းသည်။

၇၃ ICPCR အပိုင်း ၂(၃)တွင် ဤပဋိညာဉ်စာတမ်းကို ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးကြသော အဖွဲ့ဝင်အစိုးရတိုင်းက (က) ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ ပဋိညာဉ်စာတမ်းပါ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့်အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခြင်းခံရပါက ချိုးဖောက် သူသည် အစိုးရရာထူးကို ကိုင်စွဲ၍ ကျူးလွန်ခြင်းဖြစ်စေကာမူ ဤချိုးဖောက်ခံရမှုကို ကုစားရန်အတွက် ထိုချိုးဖောက်သူအား ထိရောက်စွာ အရေးယူမည်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ (ခ) ဤကဲ့သို့ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသဖြင့် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုအပေါ် တောင်းဆိုသောပုဂ္ဂိုလ်၏ အခွင့်အရေးများအား သက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ကြသည့် တရားရုံး၊ အုပ်ချုပ်ရေးဌာနနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့ကသော်လည်းကောင်း၊ အခြားသက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခုက သော်လည်းကောင်း အသိအမှတ်ပြုပြီးတရားဥပဒေရေးအရ အရေးယူရေးအတွက် ဦးတည်ဆောင်ရွက်မည်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ (ဂ) စီရင်ချမှတ်ထားသော ဆောင်ရွက်ချက်များအတိုင်း သက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းက အကောင်အထည်ဖော် ကြမည်ဟု တာဝန်ယူကြောင်းကိုလည်း အာမခံပါသည်။

၇၄ အထက်ပါအတိုင်း အပိုင်း ၂(၃)(င) ဘယ်ရီဂိုးနီးဘွန်စ်။ ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲတိုင်တန်းမှုများကို ဖြေရှင်းပေးသော ဥပဒေအခြေခံမူများ(အိုင်အက်ဖ်အီးအက်စ် ၂၀၀၆) [ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းခြင်း ဟုဆက်လက်ညွှန်း] OSCE ဒေသတွင် ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းပေးခြင်း၊ စံသတ်မှတ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီသော ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး စောင့်ကြည့်စနစ်ဆီသို့ (OSCE ODIHR ၂၀၀၀) [ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းခြင်း ဟုဆက်လက်ညွှန်း]

၇၅ ဆက်လက်ဖော်ပြမည့်အခန်းများ ၉ နှင့် ၁၀။ စာတမ်းဖတ်ပွဲ။ ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာစံသတ်မှတ်ချက်များ ပေါ်ထွန်းလာခြင်း၊ အဖွဲ့ ၂၊ အုပ်စု ၅၇၊ အယ်လ်အာ ၃(၂၀၀၅) စာ ၆၆၉-၉၀၁

၇၆ ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှုများကို ဆုံးဖြတ်ပေးခြင်း၊ အထက်ပါမှတ်စု ၇၄၊ ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းခြင်း ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၇၄

၇၇ အပိုင်း ၂(၃)(င) ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၆၃။ အထွေထွေမှတ်ချက် ၃၁၊ စာပိုဒ် ၈၊ ၁၅မှ ၁၉။ အထက်ပါမှတ်စု ၂၇

၇၈ ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှုများကို ဆုံးဖြတ်ပေးခြင်း၊ အထက်ပါမှတ်စု ၇၄၊

၇၉ တိုက်ရိုက်မှတ်တမ်းတင် အီလက်ထရောနစ်စနစ်များ Direct Recording Electronic (DRE) တွင် ရွေးချယ်မှုများကို မှတ်တမ်းတင်ရန်အတွက် မဲပေးသူသည် ထိတွေ့မျက်နှာပြင်သို့မဟုတ် ကီးဘုတ်ကိုအသုံးပြုသော်လည်း သက်သေအထောက်အထားအဖြစ် စာရွက်အထောက်အထား(စာရင်းမှန်ကန်ကြောင်း မဲပေးသူအတည်ပြုစာရွက်အထောက်အထားဟု တခါတရံခေါ်)ကိုလည်း ထုတ်ပေးကြသည်။ အီလက်ထရောနစ်နည်းဖြင့် သဘောထားဖော်ပြခြင်း အရင်ဖြစ်ပေါ်သော်လည်း သက်သေခံစာရွက်သည် ထိုသို့ဆန္ဒဖော်ထုတ်ခြင်းကို တိကျစွာကိုယ်စားပြုနိုင်သလို၊ ပြုခြင်မှလည်းပြုနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ အီလက်ထရောနစ်နည်းဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ပြဿနာများသည် သက်သေခံစာရွက်ဖြင့် တိတိကျကျမှတ်တမ်းတင်နိုင်ရန် ကြိုးစားခြင်းကြောင့် ပေါ်လာနိုင်သည့်ပြဿနာများထက် လက်ရှိအချိန်တွင် ပိုမိုများပြားနေရာ သက်သေခံစာရွက်ထုတ်ပေးခြင်းစနစ်သည် ပြဿနာအားလုံးကို ပြေလည်အောင်မဖြေရှင်းပေးနိုင်သော်လည်း အရေးကြီးသည့် ကြိုတင်သတ်မှတ်ချက်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ သို့မှသာ (DRE)အသုံးပြု မဲပေးစနစ်တွင် ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တာဝန်ခံမှုများ ပါဝင်လာမည်ဖြစ်သည်။ အလင်းနည်းပညာသုံး အမှတ်အသားပြုစနစ် Optical Mark Recognition (OMR) သည် စက္ကူမဲပြားများကို စကင်ဖတ်ခြင်းကြောင့် မဲပြားများသည် သက်သေအထောက်အထားအဖြစ်ကျန်နေပါသည်။ ဒစ်ဂျစ်တယ်ဖောင်တီနီတွင် ပါဝင်သော ဘောစုသည် အထူးစီမံထားသော မဲပြားပေါ်မှ အကုစိတ်အစက်အပျောက်များကို ဖတ်ရှုနိုင်၍ အီလက်ထရောနစ်မှတ်တမ်းကို ရယူနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး တချိန်တည်းတွင် မဲပြားပေါ်၌ မင်ရာများထင်ကျန်စေသောကြောင့် စက္ကူအထောက်အထားကိုလည်း ကျန်ရစ်စေမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်ဖောင်တီနီသည် အီလက်ထရောနစ်နှင့် စက္ကူမှတ်တမ်း ၂ မျိုးလုံးကို တချိန်တည်းတွင် ရယူနိုင်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အီလက်ထရောနစ်စနစ်များသုံးသည့်အခါ အခြေခံကျကျမေးရမည့် မေးခွန်းမှာ ပြဿနာများကိုဖော်ထုတ်သိရှိနိုင်ရန် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိမရှိနှင့် ထိရောက်သော ကုစားမှုများပေးနိုင်ခြင်းရှိမရှိ ဆိုသည်တို့ဖြစ်ပါသည်။ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများတွင်အသုံးပြုသော အီလက်ထရောနစ်နည်းပညာများ၊ စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် တာဝန်ခံခြင်းဆိုင်ရာပြဿနာများအကြောင်း ယေဘုယဖော်ပြချက်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲများတွင်အသုံးပြုသော အီလက်ထရောနစ်နည်းပညာများစောင့်ကြည့်ခြင်း စာအုပ် ၊အထက်ပါမှတ်စု ၆၅ ကိုကြည့်ပါ။

^{၆၀} ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံ၊ အခန်း ၉၊ အထက်ပါမှတ်စု ၆၂၊ အစိုးရအင်စတီကျူးရှင်းများသဖွယ် ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့များ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၂၆

^{၆၁} အထွေထွေမှတ်ချက် ၃၁၊ စာပိုဒ် ၈၊ အထက်ပါမှတ်စု ၂၇

^{၆၂} အထွေထွေမှတ်ချက် ၃၁၊ စာပိုဒ် ၁၅ ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၂၇

^{၆၃} အထက်ပါအတိုင်း

^{၆၄} အခြေခံသဘောတရားများကြေညာချက်၊ အထက်ပါမှတ်စု ၈

^{၆၅} ပဋိပက္ခအလွန်ရွေးကောက်ပွဲများ၊ ဒီမိုကရေစီဖော်ဆောင်ရေးနှင့် နိုင်ငံတကာအကူအညီ(ခရစ်ရှား ကူးမား တည်းဖြတ်၊ လင်းရေနာ ထုတ်ဝေ၊ လန်ဒန် ၁၉၉၈)၊ ဝီလီလျံမာလေး၊ ဒီမိုကရေစီအစိုးရနှင့် ပဋိပက္ခအလွန် အသွင်ကူးပြောင်းရေးများ၊ ၆၊ ချီဂျေ၊ အင်တာနေရှင်နယ်၊ ၆၈၃၊ ၆၈၉-၉၁(၂၀၀၆)

^{၆၆} ဝိုင်းဂွတ်ဒ်ဝင်းဂေးလ်၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာကျင့်ထုံးများ(အင်တာပါလီမန် ယူနီယံ၊ ဂျီနီဗာ၊ ၁၉၉၈)

^{၆၇} International IDEA ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများတွင် မဲဆွယ်စည်းရုံးနေသော နိုင်ငံရေးပါတီများအတွက် ကျင့်ထုံးများ၊ (စတော့ဟုမ်း ၁၉၉၉)၊ စာ ၈-၁၃

^{၆၈} အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ စာပိုဒ် ၂၀၊ အထက်ပါမှတ်စု ၃

^{၆၉} အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅၊ စာပိုဒ် ၂၀၊ အထက်ပါမှတ်စု ၃၊ အီလက်ထရောနစ်နည်းပညာများကို စောင့်ကြည့်ခြင်း၊ အထက်ပါမှတ်စု ၆၅၊ စာ ၅၉-၆၀

^{၇၀} OSCE လက်ရှိကတိကဝတ်များ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၉၊ စာ ၅၇

^{၇၁} ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၂၆၊ အခန်း ၄၊ များ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ အခန်းကဏ္ဍနှင့် လုပ်ဆောင်ချက်များ

^{၇၂} အထက်ပါ " အစိုးရအဖွဲ့များ၊ အစိုးရအရာရှိများလုပ်ဆောင်ရမည့် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းဆိုင်ရာ တာဝန်ခံလုပ်ဆောင်ချက်များ"၊ စာ ၁၁-၁၂

^{၇၃} ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ ထပ်ဆောင်ရမည့် တာဝန်များအကြောင်းကို "ရွေးကောက်ပွဲယှဉ်ပြိုင်သူများ၏ သဘောတူခွင့်ပြုချက်"၊ အထက်ပါအခန်းတွင် အလေးပေးပြောဆိုထားပါသည်။ သတင်းမီဒီယာများ လှုပ်ရှားမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ဖြစ်ပေါ်သော ပြဿနာများကို ရွေးကောက်ပွဲအကြောင်းအသံလွှင့်ခြင်းဆိုင်ရာလမ်းညွှန်ချက်များ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၄၃၊ တွင် ဆွေးနွေးထားပါသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီဘက်လိုက်မှုမရှိသော ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ပြည်တွင်းအဖွဲ့အစည်းများ ရွေးကောက်ပွဲကိုစောင့်ကြည့်ပုံ၊ အပြည့်အစုံအစအဆုံးလမ်းညွှန်ချက် စာအုပ်(NDI ၁၉၉၅) ။ အမြန်ရေတွက်ခန့်မှန်းခြင်းနှင့်ရွေးကောက်ပွဲကိုစောင့်ကြည့်ခြင်း စာအုပ်၊ အထက်ပါမှတ်စု ၆၇။ ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများ လက်စွဲစာအုပ်(OSCE ODIHR ၂၀၀၃) ။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်အဖွဲ့များ၏ လုပ်ဆောင်မှု ((ERIS လန်ဒန်၊ ရက်စွဲမဖော်ပြ) <http://www.needs-network.org/pdfs/Promoting-and-Defending-Democracy.pdf> တွင်ကြည့်ပါ။ နိုင်ငံတကာ ရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်ခြင်းကို နိုင်ငံတကာ ရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်ခြင်းအတွက် အခြေခံသဘောတရားများ၊ အထက်ပါမှတ်စု ၈ ၊ တွင်ဖော်ပြထား။

အပိုင်း (၃)

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲကို အကျိုးပြုစေသော ဥပဒေမူဘောင်များကို ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း

ဥပဒေတိုင်းသည် ၎င်းကိုရေးဆွဲချိန်က ဖြစ်ပေါ်နေသော နိုင်ငံရေးချိန်ခွင်လျှောက် ရောင်ပြန်ဟပ် ဖော်ပြနေကြသည်။ အလားတူပင် ထိုဥပဒေအကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအတွက် အနက်ပြန်ပြီး လမ်းညွှန်ဖို့ထုတ်ပြန်ထားသော နည်းဥပဒေအမျိုးမျိုးသည်လည်း မည်သူတို့က ရေးဆွဲပြီး မည်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် ထုတ်ပြန်သည်ဆိုသည့်အပေါ်မူတည်ပြီး ထိုသို့ရောင်ပြန်ဟပ် ဖော်ပြနေကြသည်။ ဒီမိုကရေစီ ဥပဒေမူဘောင်များကို တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင်လုပ်ရာတွင်လည်း ထိုအချက်များကို နားလည်သဘောပေါက်ထားဖို့အရေးကြီးပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များကို ရေးဆွဲရာတွင် ပို၍အရေးကြီးပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် တိုင်းပြည်၏နိုင်ငံရေး အာဏာချိန်ခွင်လျှောက် အချိန်မှန်မှန် ပြန်လည်ချိန်ဆပြုနိုင်သော ပြည်သူများ၏အခွင့်အရေးကို ကျင့်သုံးနိုင်ဖို့ တိကျသေချာသော နည်းလမ်းများကို ရွေးကောက်ပွဲများက ပေးနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ဥပဒေမူဘောင်များကို ရေးဆွဲသော လုပ်ငန်းစဉ်သည် ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများဖြစ်ပေါ်လာစေရေးအတွက် အသက်တမျှအရေးကြီးပါသည်။ တရားမျှတမှု နှင့် ပြည်သူလူထုယုံကြည်စိတ်ချမှုကိုဖြစ်ထွန်းစေသော အားလုံးပါဝင်ခြင်း၊ ပွင့်လင်းမြင်သာခြင်း၊ တာဝန်ခံခြင်းဆိုသော ကျင့်ဝတ်သီလများသည် ဥပဒေမူဘောင်အနှစ်သာရတွင် ပါဝင်ရမည်ဖြစ်သကဲ့သို့ပင် ဥပဒေရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၏အခြေခံအစိတ်အပိုင်းများလည်းဖြစ်သင့်ပါသည်။ ဥပဒေမူဘောင်များကို ရေးဆွဲသော လုပ်ငန်းစဉ်သည် ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်မှု(ရွေးကောက်ပွဲဆိုသည်မှာ အဆိုပါအုပ်ချုပ်ရေး၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်)ကို တည်ထောင်ဖို့ နိုင်ငံရေးစိတ်ဆန္ဒကို ရောင်ပြန်ဟပ် ဖော်ပြနေသလို ရွေးကောက်ပွဲ ကိုအသုံးပြုပြီး ဒီမိုကရေစီ မဆန်သောအုပ်ချုပ်မှုကို တည်ထောင်နိုင်သည့် အလားအလာကိုလည်း ရောင်ပြန်ဟပ် ဖော်ပြပါသည်။

ဥပဒေမူဘောင်များ ရေးဆွဲရေးအတွက် ဒီမိုကရေစီ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ

ဥပဒေမူဘောင်များ ရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်သည် အချိန်ကာလတစ်ခုတွင် အာဏာကိုရယူထားသည့် ပါတီများကြား သို့မဟုတ် (ပိုကျယ်ပြန့်သည့်)ရွေးကောက်ပွဲ ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ပြီး နိုင်ငံရေးအာဏာအတွက် ကြိုးစားလာနိုင်သည့် လူပုဂ္ဂိုလ်အဖွဲ့အစည်းများ ဆိုသည့် အသိုက်အဝန်းကြားတွင် သဘောတူညီချက်တစ်ခုကိုရရေး ကိစ္စမျှသာမဟုတ်သည်ကို နားလည်သဘောပေါက်ထားဖို့ အရေးကြီးပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များ၏ အခြေခံအစိတ်အပိုင်းများအကြောင်း ဆွေးနွေးရာတွင်နှင့် (ထိုသို့မလုပ်နိုင်ရင်တောင် အနည်းဆုံးတော့) ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများကို အတည်ပြုပြဌာန်းပေးဖို့ သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်ပေးဖို့အတွက် လွှတ်တော်လူများစုကို ယုံကြည်လက်ခံလာအောင် နိုင်ငံရေးပါတီများက တိုက်တွန်းနိုင်ရမည်။ သို့သော် နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုတည်းက လွှတ်တော်တွင်လူများစုနေရာ ယူထားပြီး ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ပတ်သက်သောဥပဒေများကို လူမြင်ကွင်းနောက်ကွယ်တွင် ဆုံးဖြတ်ချမှတ်နေလျှင် ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်ပါ။ ထို့အတူပင် လွှတ်တော်တွင်းလူများစုနေရာကို ပါတီကြီး ၂ ခုကမျှဝေရယူထားပြီး တိတ်တဆိတ်ပူးပေါင်းကြံစည်နေ လျှင်လည်း ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်ပါ။

စစ်မှန်သောရွေးကောက်ပွဲများဖြစ်ပေါ်လာပါက ရရှိလာမည့် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ အကျိုးစီးပွားလိုပင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရဖို့ ကြိုစားသူများ၏ အကျိုးစီးပွားကိုလည်း ဥပဒေမူဘောင်များထဲတွင် ထပ်ဟပ်ဖော်ပြထားသင့်သည်။ သို့မှသာစစ်မှန်သော ရွေးကောက်ပွဲများ ပေါ်ထွန်းလာနိုင်မည်။ အလားအလာရှိသော ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများနှင့် ပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံးသည် ဖြစ်စဉ်ထဲတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ပြီး သက်ဆိုင်ရာအကျိုးစီးပွားများကို ဖော်ထုတ်ပြသနိုင်ဖို့ ဥပဒေမူဘောင် ရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်က အခွင့်အလမ်းများပေးနိုင်ရမည်။ ထိုသို့ပေးနိုင်မှသာ ဥပဒေများသည် ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းဆွေးနွေးမှုနှင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သဘောတူညီချက်များအပေါ်အခြေခံနိုင်မည်ကို လက်တွေ့ဖြစ်ရပ်များက ပြသထားပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲ ယှဉ်ပြိုင်ရေး စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် ပတ်သက်ပြီးသဘောတူညီချက်ရနိုင်ရန် လုပ်ဆောင်နည်းစနစ်အမျိုးမျိုးရှိကြလေသည်။ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံရေးပါတီများမှ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တသီးပုဂ္ဂလကိုယ်စားလှယ်များသည်လည်း ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်ပါ အခြေခံအချက်များ ကိုဆွေးနွေးညှိနှိုင်းကြသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများသည်လည်း လွှတ်တော်ပြင်ပတွင် ကြိုတင်သတ်မှတ်ချက်မထားပဲ

အလွတ်သဘောဆွေးနွေးညှိနှိုင်းကြသည်။ ထို့အပြင် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် အမျိုးသားပြန်လည်ရင်ကြားစေရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ နိုင်ငံအဆင့်လက်ရည်တူဆွေးနွေးပွဲများ၊ ကွန်ဖရင့်များ ဖိုရမ်းများကိုကျင်းပခြင်းအားဖြင့်လည်း ဥပဒေမူဘောင် ပါ အခြေခံအချက်များ ကိုဆွေးနွေးနိုင်သည်။ လွှတ်တော်ပြင်ပနိုင်ငံရေးပါတီများကိုလည်း အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် ထိုညှိနှိုင်းစည်းပေးပွဲများသို့ ထည့်သွင်းဖိတ်ကြားနိုင်သည်။ စိတ်ပါဝင်စားသော နိုင်ငံသားများပါဝင်လာအောင် သို့မဟုတ် သူတို့ကိုပညာအသိပေးနိုင်အောင် ရပ်ရွာဖိုရမ်းများကိုလည်း ကျင်းပနိုင်သေးသည်။ ရွေးကောက်ပွဲစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို အလေးပေးပြောဆိုသောအခါတွင် ထိုကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်မှုအဆင့်ဆင့်များက ထူးထူးခြားခြားအရေးကြီးနိုင်ပါသည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကျင်းပခြင်းနှင့် ထိန်းကွပ်ကြပ်မတ်ခြင်း အချိန်ဇယား

ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဆက်စပ်နေသောဥပဒေများကို ပုံမှန်ဥပဒေပြုလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများမှတစ်ဆင့် မွမ်းမံပြင်ဆင်မည်၊ ရေးဆွဲမည်ဆိုသောအခါ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်ကျင်းပမည့် အချိန်ဇယားကို မကျင်းပခင် အစောကြီးတည်းကိုက ထုတ်ပေးဖြန့်ချိထားခြင်းသည် လွှတ်တော်ပြင်ပနိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ တသီးပုဂ္ဂလနိုင်ငံသားများအတွက် အရေးကြီးသော အခွင့်အလမ်းဖြစ်ပါသည်။ သို့မှသာ ထို လူပုဂ္ဂိုလ်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် သူတို့၏အကျိုးစီးပွားများကို လုပ်ငန်းစဉ်ထဲတွင် ထည့်သွင်းပြင်ဆင်နိုင်မည်ဖြစ်သောကြောင့်ပင်။ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်တွင်း ရုတ်တရက်အရေးပေါ် လုပ်ဆောင်မှုများသည် အချို့သောအကျိုးစီးပွားများအသာရရေးအတွက် ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အလမ်းများကို ပေးနိုင်သော်လည်း ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများ၏ စရိုက်လက္ခဏာများကို ချို့ယွင်းအားနည်းစေသည့်အပြင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသူများ၏ တရားဝင်မှုကိုပါပျက်စီးစေပါသည်။

အရေးကြီးသည့် သို့မဟုတ် အပြောင်းအလဲဖြစ်စေနိုင်သည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ရွေးကောက်ပွဲနီးမှ အချိန်ကပ်ပြီးပြောင်းလဲခြင်းသည် မသင့်တော်ကြောင်းကို အတွေ့အကြုံများက ပြသထားပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် တရားမျှတမှုကို ထိန်းထားနိုင်ဖို့နှင့် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို တည်ဆောက်ပြီး ဆက်လက်ထိန်းထားနိုင်ဖို့ဆိုလျှင် “ကစားပွဲစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ” တည်ငြိမ်ပြီး ခန့်မှန်းရလွယ်ကူခြင်းသည် အရေးကြီးပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များကို နိုင်ငံရေးပါတီများ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများက ပြင်ဆင်ခြင်သည်ဆိုလျှင် နောင်ကျင်းပမည့် ရွေးကောက်ပွဲများမတိုင်မီအစောကြီးတည်းကပင် သူတို့က ဥပဒေများကို လေ့လာသုံးသပ်ထားသင့်ပြီး တိုက်တွန်းဆော်ကြော်ခြင်းကို စတင်ထားသင့်သည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ဥပဒေပြုရေးနှင့် ကြီးကြပ်ထိန်းမတ်ရေး အချိန်ဇယားများကို ရေးဆွဲချမှတ်နိုင်သည့် အာဏာရှိထားသူများအတွက် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းချခြင်းကိစ္စဖြစ်သလို နိုင်ငံရေးအုပ်စုအားလုံးကို ပါဝင်စေခြင်းလည်းဖြစ်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲမကျင်းပခင် လပေါင်းများစွာအကြာကပင် ဥပဒေမူဘောင်များသည် တည်ငြိမ်သင့်သော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များ ပြီးဆုံးသွားသည်နှင့် တပြိုင်နက်သူတို့၏ အားနည်းချက်အားသာချက်များကို အချိန်နှင့်တပြေးညီ စစ်ဆေးအကဲဖြတ်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲများမှ သင်ခန်းစာများရယူခြင်း၊ ဥပဒေမူဘောင်များတိုးတက်ကောင်းမွန်ရေးအတွက် လိုအပ်ချက်များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်း တို့သည်လည်း ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များ ရေးဆွဲခြင်းတွင် အရေးကြီးသော အစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများ ပြီးဆုံးသွားပြီးနောက်တွင် ဥပဒေမူဘောင်များ တိုးတက်ကောင်းမွန်ရေး လုပ်ဆောင်မှုများသည် အားလုံးပါဝင်မှု ပွင့်လင်းမြင်သာမှု တာဝန်ခံမှုဆိုသည့် မူ များကို ရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရသူများက စိုက်လိုက်မတ်တပ်လုပ်ကိုင်လိုသည့်ဆန္ဒရှိကြောင်း ပြသနိုင်ဖို့ အရေးကြီးသော အခွင့်အလမ်းလည်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်မှသာ ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးများ အားကောင်းလာမည်ဖြစ်ပါသည်။

အများပြည်သူတို့၏ ဗဟုသုတနှင့် ပါဝင်လုပ်ဆောင်မှု

ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ဆိုင်ရာ အဆိုပြုမှုကြမ်းများနှင့် ပြင်ဆင်ချက်များကို ပုံနှိပ်ထုတ်ပေးဖြန့်ချိခြင်းသည် အားလုံးပါဝင်မှု ပွင့်လင်းမြင်သာမှု တာဝန်ခံမှုဆိုသည့် မူများအတွက် အရေးကြီးသလို ရွေးကောက်ပွဲများ၏ တရားမျှတမှုနှင့် ဒီမိုကရေစီဆန်ခြင်းတွင် ပြည်သူလူထုယုံကြည်ကိုးစားမှုကို တည်ဆောက်ပေးခြင်းအတွက်လည်း အရေးကြီးပါသည်။ ထိုသို့ ပုံနှိပ်ထုတ်ပေးသည့် အတွက်

ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဂုဏ်သိက္ခာရှိရေးကို စိတ်ဝင်စားသူများက လေ့လာသုံးသပ်ခြင်း တိုက်တွန်းဆော်ကြေ
ခြင်းများလုပ်လာနိုင်ပါသည်။

ဥပဒေပြုလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ပြည်သူလူထုပါဝင်နိုင်ရေးအတွက် နည်းစနစ်များကို အသုံးပြုခြင်းသည်လည်း ထပ်တူထပ်မျှ
အရေးကြီးပါသည်။ မတူညီသော ဥပဒေပြဌာန်းချက်များအတွက် စာရေးသားပြီး မှတ်ချက်ပေးနိုင်အောင် အကြံဉာဏ်ပေးနိုင်အောင်
ပြည်သူလူထုကို ခွင့်ပြုထားခြင်းသည် "အားလုံးပါဝင်မှု" ဆိုသည်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင်
အရေးကြီးသောအစိတ်အပိုင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ အကြံဉာဏ်မှတ်ချက် များကို ပြည်သူလူထုက အင်တာနက်ဝက်ဘ်ဆိုဒ်များတွင်တင်ခြင်း
နှင့် တခြားနည်းလမ်းများသည် အရေးကြီးပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် တခြားမတူညီသော ဥပဒေပြဌာန်းချက်များကို
ပြည်သူများနှင့် အလားအလာရှိသော ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများက ပိုင်းခြားစိတ်ဖြာလာနိုင်ပါသည်။ သူတို့၏ အကြံဉာဏ်မှတ်ချက်များ
ထည့်ဝင်လုပ်ဆောင်မှုများကို "လက်ခံ"နေသည်ဟုလည်း ပြည်သူများကို အာမခံပြောဆိုနိုင်ပါသည်။

အဆိုပြုထားသော ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများ ဖြစ်လာနိုင်ချေရှိသော ပြင်ဆင်ချက်များနှင့် ပက်သက်ပြီး ပြည်သူလူထု
ကြားသိနိုင်သောဥပဒေပြုလွှတ်တော် ကြားနာပွဲများကျင်းပခြင်းသည် ပြည်သူလူထုကို အသိဉာဏ်ပေးနိုင်ပါသည်။ လွှတ်တော်တွင်
လူနည်းစုများ သို့မဟုတ် အတိုက်အခံများအနေဖြင့် သူတို့၏စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ၊ ဆန္ဒရှိသောအခြားဥပဒေများကို ထုတ်ဟပြောဆိုနိုင်အောင်
ကြားနာမှုများက လမ်းဖွင့်ပေးသင့်သည်။ နှုတ်အားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ စာရေးသားခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေ ပြည်သူလူထုပါဝင်မှုကို
ခွင့်ပြုထားသောကြားနာမှုများသည် ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များကို ရေးဆွဲခြင်းတွင် "အားလုံးပါဝင်မှု" ဆိုသည့်
မူကို အားကောင်းစေနိုင်ပါသည်။ အများပြည်သူကြားသိနိုင်သော လွှတ်တော်ကျင်းပချိန်များတွင် ကြားနာမှုများကိုကျင်းပခြင်း၊
ထိုသို့ကြားနာမှုများကို ရေဒီယို ရုပ်မြင်သံကြားမှ ထုတ်လွှင့်ပေးခြင်း၊ အင်တာနက်မှ
တဆင့်နားထောင်ကြည့်ရှုနိုင်အောင်စီစဉ်ပေးထားခြင်း ဖြင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို အားကောင်းစေပြီး ပြည်သူလူထု၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို
တိုးပွားအောင်လုပ်ပေးနိုင်ပါသည်။

ကြားနာမှုများလောက် ရုံးပြင်ကနားမဆန်သော ပြည်သူ့ဖွဲ့စည်းမှုများကို လွှတ်တော်အဆောက်အဦများ၊ နိုင်ငံတပုဂံရုံးရှိ
တခြားနေရာများတွင်လည်း ကျင်းပပြီး ပြည်သူလူထုကို အသိပညာပေးခြင်း၊ သူတို့၏ထည့်ဝင်လုပ်ဆောင်မှုများကို
ထည့်သွင်းလက်ခံခြင်းများကိုလည်း ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်အသစ်များကို
ရေးဆွဲနေသည့်အခါတွင်၎င်း၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို ပြောင်းလဲခြင်းကဲ့သို့ အရေးကြီးသော အပြောင်းအလဲများကို
စဉ်းစားနေသောအခါတွင်၎င်း၊ အုပ်ချုပ်ရေး နှင့် ဥပဒေပြုရေး ကဏ္ဍတို့ကြားအင်အားချိန်ခွင်လျှာကို ပြန်လည်ထိန်းညှိပေးဖို့
အဆိုပြုချက်များ ရှိလာသောအခါတွင်၎င်း ထိုသို့လုပ်ဆောင်မှုအဆင့်ဆင့်များသည် ထူးထူးခြားခြားအဖိုးတန်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို အနက်ပြန်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအတွက် နည်းဥပဒေများကို ထုတ်ပြန်ခြင်းတွင်
တရားမျှတမှုရှိပြီး ပြည်သူလူထုယုံကြည်ကိုးစားမှု ရရှိလာစေရန် "အားလုံးပါဝင်မှု ပွင့်လင်းမြင်သာမှု တာဝန်ခံမှု"ဆိုသည့် မူ များကို
အလေးပေးသော အလားတူနည်းစနစ်များကိုလည်း လိုအပ်ပါသည်။ မတူညီသော အုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေများကို အသုံးပြုသည့်
နိုင်ငံများသည် ထိုကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်များကို ထိန်းကွပ်နိုင်ရန်အတွက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ နည်းဥပဒေများ၊ အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေး
စီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့များ(၎င်းတို့သည် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍအောက်တွင်ရှိ နိုင်ငံသလို သီးခြားလွတ်လပ်သောအဖွဲ့များလည်းဖြစ်နိုင်သည်)မှ
ထုတ်ပြန်သောအမိန့်များ၊ အဆင့်မြင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအဖွဲ့များမှ အောက်ခြေအဖွဲ့များသို့ ပေးသောညွှန်ကြားချက် အမျိုးမျိုးစသဖြင့်
မတူကွဲပြားသော စနစ်များကို ဖန်တီးအသုံးပြုကြလေသည်။

စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို စဉ်းစားနေပြီဆိုသည့်အကြောင်း ကြေငြာချက်ထုတ်ပြန်ခြင်း၊ ရေးဆွဲထားသည့်မူကြမ်းများကို
ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်း၊ မှတ်ချက်များ ပြင်ဆင်ချက်များကို ပြည်သူလူထုမှ နှုတ်ဖြင့်ဖြစ်စေ စာရေးသားခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေ
တင်သွင်းနိုင်အောင်လမ်းဖွင့်ပေးထားခြင်း၊ ကြားနာမှုများ ပြည်သူ့ဖွဲ့စည်းမှုများကို ကျင်းပပေးခြင်း တို့သည်
ကျယ်ပြန့်သောဥပဒေပြဌာန်းမှုများကို စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ရာတွင် အရေးကြီးသောအခန်းကဏ္ဍမှ ရှိနေပါသည်။ ပို၍ကျဉ်းမြောင်းသော
စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ အသေးအဖွဲ့ကိစ္စရပ်များအတွက် ထုတ်ပြန်ထားသောညွှန်ကြားချက်များကိုပင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေဖြန့်ချိပြီး
ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများ စိတ်ဝင်စားသောနိုင်ငံသားများအတွက် လွယ်လင့်တကူလမ်းလှမ်းမီအောင်

လုပ်ပေးထားသင့်ပါသည်။ သို့မှသာ ဥပဒေမူဘောင်များသည် "အားလုံးပါဝင်မှု ပွင့်လင်းမြင်သာမှု တာဝန်ခံမှု" တို့နှင့်ပြည့်စုံသည်ဟု ပြည်သူလူထုက ယုံကြည်လာမည်ဖြစ်ပါသည်။

အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ၊ ဥပဒေပြုခြင်းဆိုင်ရာ၊နည်းဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ရေးဆွဲခြင်း

အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ၊ ဥပဒေပြုခြင်းဆိုင်ရာ၊နည်းဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ရေးဆွဲခြင်းအတွက် နှုန်းစံများကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဆွေးနွေးခြင်းသည် ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်နှင့် မသက်ဆိုင်သော်လည်း အချို့သောအချက်အလက်များသည် အရေးကြီးသဖြင့် အလေးပေးပြောဆိုပါမည်။ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်ပါ စာသားများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါပြဌာန်းချက်များ နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီရပါမည်။ တိုင်းပြည်အလိုက်လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော တာဝန်ဝတ္တရားများမှတစ်ဆင့် ထိုနိုင်ငံတကာအခြေခံမူများကို ကျင့်သုံးနိုင်ရပါမည်။ အခြေခံဥပဒေ နှင့် နိုင်ငံတကာ တာဝန်ဝတ္တရားများကြား ဖြစ်ပေါ်လာသည့် မကိုက်ညီမှုများအတွက် ဖြေရှင်းသည့်နည်းစနစ်ကိုတော့ ထိုနိုင်ငံကိုယ်တိုင်၏ ဥပဒေလမ်းညွှန်ချက်ကဆုံးဖြတ်ပါမည်။

နိုင်ငံတကာစာချုပ်ပါ တာဝန်ဝတ္တရားများသည် အခြေခံဥပဒေပါပြဌာန်းချက်များမှတစ်ဆင့် ထိုနိုင်ငံ၏ဥပဒေတွင်အလိုအလျောက်ပါဝင်စေရမည်ဟု နိုင်ငံအချို့က ဆိုထားပါသည်။ ပြည်တွင်းဥပဒေများနှင့် နိုင်ငံတကာစာချုပ်ပါ တာဝန်ဝတ္တရားများကြား ပဋိပက္ခများဖြစ်ပေါ်လာပါက နိုင်ငံတကာစာချုပ်ပါ တာဝန်ဝတ္တရားများသည်သာ အဆုံးအဖြတ်ဖြစ်သည်ဟုနိုင်ငံအချို့ကဆိုထားပါသည်။ ထိုနိုင်ငံကိုယ်တိုင်၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ဆုံးဖြတ်မှသာ နိုင်ငံတကာစာချုပ်ပါ တာဝန်ဝတ္တရားများသည် ပြည်တွင်းတွင် အကျိုးသက်ရောက်နိုင်မည်ဟု အချို့နိုင်ငံများက ဆိုထားပါသည်။

ဥပဒေပါ ပြဌာန်းသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီခြင်း။ ။ အခြေခံဥပဒေသည် ၎င်း၊ ၎င်းရွေးကောက်ပွဲနှင့်ဆိုင်သော ဥပဒေ နည်းဥပဒေများသည်၎င်း တစ်ခုနှင့် တစ်ခုကိုက်ညီအောင် ဥပဒေမူဘောင်ရေးဆွဲသူများက သေချာသတိပြုလုပ်သင့်ပါသည်။ သက်ဆိုင်ရာ ၎င်းရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများနှင့် နည်းဥပဒေများသည် စကားလုံးများ ဝေါဟာရများ ကို အသုံးပြုရာတွင် ၎င်းတို့အတွင်း၌ပင် ရှေ့နောက်ညီညွတ်စေရန် ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေ ရေးဆွဲသူများက ကြပ်မတ်လုပ်ဆောင်သင့်သည်။ စကားလုံးများ ဝေါဟာရများကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုပေးသော ကဏ္ဍတစ်ခုကို ဥပဒေများနှင့် နည်းဥပဒေများထဲတွင် ထည့်သွင်းထားပါက ရှေ့နောက်မညီညွတ်မှုများကို ဖော်ထုတ်ရာတွင်၎င်း ရှောင်ရှားရာတွင်၎င်း အသုံးဝင်နိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် တိုင်းပြည် ဥပဒေမူဘောင်များထဲတွင်နောက်ပိုင်း၌ ပေါ်လာနိုင်သောအရေးကြီးသည့်တိမ်းမြုပ်နေမှုများကို တွေ့ရှိပြီး ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်အောင် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများကို နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများ လက်တွေ့လုပ်ကိုင်နေမှုများနှင့် ချိန်ထိုးစဉ်းစားသင့်သည်။

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များသည် အခြားဥပဒေများနှင့် ဆက်စပ်ခြင်းဖြစ်နိုင်သလို အခြားဥပဒေများ၏ အစိတ်အပိုင်းလည်းဖြစ်နိုင်လေသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ဥပဒေများသည် အောက်ပါနယ်ပယ်များနှင့် သက်ဆိုင်နေပါသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများအဖွဲ့အစည်းများကို တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ နိုင်ငံရေးပါတီ သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲမဲဆွယ်စည်းရုံးရေးအတွက် ငွေ ကြေးထောက်ပံ့ခြင်း၊ (ပါတီဘက်လိုက်မှုမရှိသော ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေး ပြည်တွင်းအဖွဲ့အစည်းများ အပါအဝင်)အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများကို မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ မီဒီယာလုပ်ငန်းများကို ပိုင်ဆိုင်မှု လိုင်စင်ချပေးမှု၊ လှုပ်ရှားမှုများ၊ အစိုးရချုပ်ကိုင်ထားသော သတင်းအချက်အလက်များကို ရယူအသုံးပြုပိုင်ခွင့်၊ ရွေးကောက်ပွဲများကို ကြပ်မတ်ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ အီလက်ထရောနစ် သတင်းအချက်အလက်များ သတင်းဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာများနှင့် ပက်သက်ပြီး စံသတ်မှတ်ချက်ချပေးခြင်း၊သုံးစွဲပုံနှင့် ပက်သက်ပြီးစံသတ်မှတ်ချက်များချပေးခြင်း၊ စီမံအုပ်ချုပ်ရေး ဥပဒေများ လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်များ၊ တရားမကြောင်းအရ လုပ်ဆောင်မှုများ၊ ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ ဥပဒေနှင့် လုပ်ဆောင်မှုများ စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ရှေ့နောက်မညီညွတ်မှုများကို သုံးသပ်ခြင်းတွင် အဆိုပါ ဥပဒေများလည်း အကျုံးဝင်သင့်သည်။

ဥပဒေများအတွင်း ရှေ့နောက်မညီညွတ်မှုများကိုဖယ်ရှားခြင်းသည် အချိန်ယူရသောလုပ်ငန်းဖြစ်သော်လည်း ထိုသို့လုပ်ဆောင်နိုင်ပါက ဥပဒေအချင်းချင်းပဋိပက္ခဖြစ်မှုများ ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း ဥပဒေရေးရာ ရှုပ်ထွေးမှုများကို တားဆီးနိုင်လေသည်။ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ပက်သက်ပြီး စောဒကတက်တိုင်တန်းခြင်းများကို ကုစားဖြေရှင်းပေးရသည့်အခါတွင် ထိုပဋိပက္ခများ ရှုပ်ထွေးမှုများကြောင့် ထိရောက်မှုအားနည်းနိုင်ပါသည်။ အခြေခံဥပဒေပြဌာန်းချက်များ နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များမှ လွဲ၍ ၎င်းရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ

အခွင့်အရေးများ နှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအတွက် ပြဌာန်းထားသော အချက်များသည် နောက်ဆုံးအဆုံးအဖြတ်ပေးသည့် ဥပဒေဖြစ်အောင် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် စနစ်များကိုသေချာ သုံးသပ်စစ်ဆေးထားသင့်သည်။

ရိုးစင်း ရှင်းလင်းသော ဘာသာစကား။ ။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့် နည်းဥပဒေများတွင် အဓိပ္ပါယ်နှစ်ခွဲထွက်ခြင်း ဝေဝါးခြင်းများမပါဝင်အောင် ဥပဒေရေးဆွဲသူများက ပြန်လှန်သုံးသပ်သင့်သည်။ အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းသည့် ကဏ္ဍတစ်ခုထည့်သွင်းပေးထားခြင်းကြောင့် ဥပဒေစာသားများထဲတွင် အဓိပ္ပါယ်နှစ်ခွဲထွက်ခြင်း များကို လျော့ချနိုင်သော်လည်း အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ထားပြီးသား စကားလုံးကို ထူးခြားသောပုံစံဖြင့် အသုံးပြုခြင်းကြောင့်အဓိပ္ပါယ်ဝေဝါးခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။ အဓိပ္ပါယ် ရှေ့နောက်မညီညွတ်မှုများ ဝေဝါးခြင်းများကိုဖယ်ရှားဖို့ ဥပဒေများနှင့် နည်းဥပဒေများကို နောက်ဆုံးအဆင့် ရေးဆွဲပြီး လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်မီအချိန်တွင် ဥပဒေစာသားများကို စိစစ်သုံးသပ်ခြင်းသည် တန်ဖိုးရှိသော အလေ့အကျင့်ဖြစ်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဥပဒေပြဌာန်းချက်များနှင့် ဆိုင်သော ရှုပ်ထွေးမှုများ အငြင်းပွားဖွယ်ရာများကို တားမြစ်နိုင်သောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲ ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်သူများနှင့် သာမန်ပြည်သူလူထုများ လွယ်ကူရှင်းလင်းစွာ နားလည်နိုင်စေရန် ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်ပါ စာသားများကို ရေးသားသုံးစွဲခြင်းသည် ဥပဒေရေးဆွဲခြင်းတွင် အရေးကြီးသော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်။ "ရိုးရှင်းသော ဘာသာစကား" ကို သုံးစွဲဖို့ အကြံပေးသင့်မပေးသင့် ဆိုတာနှင့် ပက်သက်ပြီး နိုင်ငံတကာတွင် ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများ ရှိသော်လည်း ဥပဒေမူဘောင်(များသည်ထိရောက်မှုရှိစေရန်) များကို လွယ်ကူရှင်းလင်းစွာ နားလည်ဖို့လိုသည်ဟု သဘောတူထားကြပါသည်။

အသေးစိတ်ဖော်ပြမှု။ ။ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်ပါ အမျိုးမျိုးသောအင်္ဂါရပ်များကို သင့်တော်မှန်ကန်စွာ အလေးပေးပြောဆိုနိုင်ဖို့ အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို ထည့်သွင်းရေးသားခြင်းသည် ဥပဒေရေးဆွဲရာတွင် နောက်ထပ်အခက်အခဲတစ်ခုဖြစ်သည်။ အလေးပေးပြောဆိုနေသော ဥပဒေအကြောင်းအရာ၏ လေးနက်မှုနှင့် ထို အကြောင်းအရာကို အခြေခံဥပဒေအဆင့်တွင်လား၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အဆင့်တွင်လား၊ နည်းဥပဒေအဆင့်တွင်အလေးပေးပြောဆိုနေသည်လား ဆိုသည်အပေါ် မူတည်ပြီး အခြေများကွဲပြားသွားနိုင်သည်ကို လက်တွေ့ဖြစ်ရပ်များက သက်သေပြထားပါသည်။ အခြေခံဥပဒေသည် အောက်ပါအကြောင်းအရာ ပြဿနာများကို အသေးစိတ်ကိုင်တွယ်ပြောကြားသင့်သည်--အစိုးရဖွဲ့စည်းပုံနှင့် ပက်သက်သော အကြောင်းအရာများ (ဥပမာ သမ္မတစနစ်လား ပါလီမန်စနစ်လား)။ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် သို့မဟုတ် လူများစုအနိုင်ရစနစ် သို့မဟုတ် ရောစပ်စနစ်ကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း။ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရသော ရာထူးအာဏာများနှင့် ၎င်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဖော်ပြချက်။ မဲပေးပိုင်ခွင့်၊ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ပြိုင်ခွင့်နှင့် ပက်သက်၍အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်များ။မဲပေးပိုင်ခွင့်၊ရွေးကောက်ပွဲဝင်ပြိုင်ခွင့် ရဖို့အတွက်နိုင်ငံသားဖြစ်ဖို့ လိုသည်ဆိုလျှင် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းအပေါ် အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်များ။ ကာကွယ်ပေးဖို့လိုသော အရပ်ဖက် နှင့် နိုင်ငံရေး လွတ်လပ်မှုနှင့် အခွင့်အရေးများ။ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပနိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သောအခြေအနေများ။ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပ ဖို့ ဆုံးဖြတ်ကြေငြာနိုင်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသည့် လူပုဂ္ဂိုလ် စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှု အဖွဲ့ဝင်များနှင့် ဥက္ကဋ္ဌတို့၏ သဘောသဘာဝ၊ ဩဇာအာဏာ၊ အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်၊ ခန့်အပ်ခြင်း၊ သက်တမ်းကာလ၊ ဖြုတ်ချဖယ်ရှားနိုင်သည့် အခြေအနေများ ကို ဖော်ပြခြင်းသည်လည်း အခြေခံဥပဒေ နှင့် သင့်တော်ကောင်းသင့်တော် နိုင်ပါသည်။

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်အများစုကို မူလရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများ၊ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများထဲတွင် အသေးစိတ် အလေးပေးပြောဆိုထားနိုင်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများထဲတွင် အသေးစိတ် အချက်အလက်များပါဝင်နိုင်သော်လည်း မေးခွန်းများအားလုံးကို ဥပဒေကိုယ်တိုင်ထဲတွင် မကိုင်တွယ်မဖြေရှင်းပဲ ကျန်နေနိုင်သည်ကို မျှော်လင့်ထားရမည်။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ တွင်ပါဝင်ပက်သက်သူများက အနက်ပြန်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအတွက် နည်းဥပဒေများကို ထုတ်ပြန်နိုင်ရန် ဥပဒေကခွင့်ပြုထားရမည်။ ဤကဲ့သို့ ခွင့်ပြုထားခြင်းတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည်။ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ် နှင့်/သို့မဟုတ် အဆိုပြုထားသော နည်းဥပဒေများနှင့် ပက်သက်၍ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ပြိုင်သူများနှင့် ပြည်သူလူထုကို အသိပေးခြင်းလုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်(စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ ဒေသဆိုင်ရာဥပဒေများ အမိန့်များ၊ ညွှန်ကြားချက်များ၊

အလားတူစီမံအုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ဆောင်ချက်များ ကို ထုတ်ပြန်ခြင်းစသဖြင့်)၊ နည်းဥပဒေများကို ထုတ်ပြန်ခြင်းတွင် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ပြိုင်သူများနှင့် ပြည်သူလူထု၏ ပါဝင်လုပ်ဆောင်မှုများကို ထည့်သွင်းလက်ခံခြင်း တို့ဖြစ်သည်။

ဥပဒေရေးရာမှတ်တမ်းအားလုံးတပြေးညီဖြစ်ခြင်း၊ ဥပဒေ၏ အကာအကွယ်ကို အားလုံးတပြေးညီရခြင်း၊ အရည်အချင်းပြည့်ဝပြီး လွတ်လပ်သောတရားရုံးများရှေ့မှောက်တွင် ဥပဒေလုပ်ငန်းစဉ်များပုံမှန်လည်ပတ်ခြင်း၊ ထိရောက်သော ကုစားဖြေရှင်းမှုများကို ပေးအပ်နိုင်ခြင်း၊ ဥပဒေရေးရာမှတ်တမ်းအားလုံးတန်းတူ တာဝန်ခံရခြင်း စသော အခြင်းအရာများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်ရသော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများသည် ရွေးကောက်ပွဲနယ်ပယ်တွင် အဆိုပါ ဂုဏ်အရည်အသွေးများကို ပေးအပ်နိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ခြံ့ခိုင်ရေးအဖွဲ့အစည်း၏ အဖွဲ့ဝင်များသည် ဥပဒေမူဘောင်များပါ အဆိုပါ အတိုင်းအတာအထိ ဖော်ပြချက်များသည် ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်တိုင်းကို အလေးပေးပြောဆိုနိုင်ရမည်။

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေ အခြေခံအစိတ်အပိုင်းများ

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များတွင် ထုံးစံအားဖြင့်ပါဝင်နေသော အစိတ်အပိုင်းတော်တော်များများ ရှိနေကြပါသည်။ အောက်တွင်ဖော်ပြထားသော အုပ်စုများသည် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အမျိုးမျိုးကို ယေဘုယဖော်ပြကြသော်လည်း သူတို့ကို ခွဲခြားနိုင် သို့မဟုတ် တံဆိပ်ကပ်ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်၏ အပိုင်း ၄ ကိုကျေးဇူးပြု၍ကြည့်ပါ။ ထိုအပိုင်းတွင် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုချင်းစီအနေဖြင့် အောင်မြင်သင့်သော ရည်မှန်းချက်များ၊ ထိုရည်မှန်းချက်များ အောင်မြင် မမြင်တိုင်းတာစစ်ဆေးနိုင်သည့် သတ်မှတ်ချက်များ၊ သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဌာန်းချက်များသည် တရားမျှတသော ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်အောင်တွန်းအားပေးမပေး စဉ်းစားဖို့ အသေးစိတ်မေးခွန်းများ ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ အောက်တွင်ဖော်ပြထားသော အကျဉ်းချုံးပြန်လှန်သုံးသပ်မှုသည် အမျိုးမျိုးသောရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များကို အလေးပေးပြောဆိုသောအခါလိုအပ်သော ဥပဒေမူဘောင်များ၏ အဓိကအချက်များကို မီးမောင်းထိုးဖော်ပြဖို့ ရည်ရွယ်ထားပါသည်။

အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ အစိုးရတည်ဆောက်ပုံနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို ဖော်ပြခြင်း

ယခင်ကဖော်ပြခဲ့သလိုပင်၊ စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲကိုကျင်းပခွင့်နှင့် အခြားသောရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် အခြေခံကျသည်ဟု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများက အသိအမှတ်ပြုထားသင့်သည်။ အစိုးရတည်ဆောက်ပုံ အင်္ဂါရပ်များနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကိုလည်း သူတို့က ရှင်းရှင်းလင်းလင်းအသေးစိတ် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုပေးသင့်သည်။ အောက်ပါ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ ပါဝင်ရပါမည်။

စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ နှင့်သက်ဆိုင်သော နိုင်ငံရေး၊ အရပ်ဖက်အခွင့်အရေးများကို အခြေခံဥပဒေနှင့် တရားဥပဒေများတွင် အကာအကွယ်ပေးထားမှုများ

ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရမည့် ရာထူးများကို ညွှန်ပြခြင်းဖြင့်၊ သမ္မတစနစ်လား၊ ပါလီမန်စနစ်လား၊ ရောစပ်စနစ်လား ဆိုသည်ကို ဖော်ပြခြင်း

နိုင်ငံအဆင့်အောက်ရှိ ပြည်နယ်တိုင်းအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များ၏ အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍကို ဖော်ပြခြင်းအပြင် နိုင်ငံအဆင့် ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့် လွှတ်တော်များသည် လွှတ်တော် ၂ ရပ်ခွဲထားသည့် စနစ်လား ၁ ရပ်ထဲထားရှိသည့်စနစ်လား

အစိုးရစနစ်၏ အဆင့်များ အလွှာများ။ ကြားအဆင့် ဒေသအဆင့်အစိုးရများကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့်စနစ်

ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခု တရားဝင်ဖို့ အထမြောက်ဖို့အတွက် အနိမ့်ဆုံး(သတ်မှတ်ထားလျှင်)သတ်မှတ်ထားသည့် လာရောက်မဲပေးသူအရေအတွက်

မဲပေးမနေရ သတ်မှတ်ထားလျှင် သတ်မှတ်ထားချက်များ

အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်၊ လူများစုအနိုင်ရစနစ်၊ ရောစပ်စနစ်။ လူဦးရေနှင့် လွှတ်တော်အမတ်နေရာ တို့၏ အချိုးကျရလဒ် အပါအဝင် လွှတ်တော်အမတ်နေရာများကို ခွဲဝေပေးသည့်စနစ်။ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်တွင် ကျန်ရှိသည့် အမတ်နေရာများကိုတွက်ချက်နည်းစနစ်။ လွှဲပြောင်းပေးနိုင်သော သို့မဟုတ် ပထမဦးစားပေး မဲများကိုရေတွက်နည်းစနစ် အမတ်နေရာတစ်ခုအတွက်လိုအပ်သော (သတ်မှတ်ထားလျှင်) အနည်းဆုံးမဲအရေအတွက်

ပါတီအလိုက် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်း တင်ရသောစနစ်များတွင် အဖွင့်စာရင်းလား၊ အပိတ်စာရင်းလား၊ တခြားစနစ်လား ဆိုသည်ကို ဖော်ပြချက်

မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုတွင် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ယောက် သို့မဟုတ် အများထားသည့်စနစ်လား

မဲဆန္ဒနယ်များကို ရေးဆွဲရာတွင် လိုအပ်သည့်သတ်မှတ်ချက်များ။ ယှဉ်ပြိုင်သူများနှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်သူ ကြားလက်ခံနိုင်လောက်သော အရေအတွက်အချိုးအစား

အမျိုးသမီးများ လူနည်းစုများကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းနှင့် ပက်သက်ပြီး အထူးလုပ်ပိုင်ခွင့်များ၊ ရွေးကောက်နည်းစနစ် လိုအပ်ချက်များ

ရွေးကောက်ပွဲများကို ကျင်းပခြင်းအတွက် အချိန်ဇယားသတ်မှတ်ချက်များ

ဆန္ဒခံယူပွဲများ အခြားမဲပေးခြင်းများအတွက် ရှေ့ပြေးလုပ်ဆောင်ရာတွင် မည်သူများက အစကနဦးလုပ်ဆောင်ရမည်၊ အဆိုပါ မဲပေးခြင်းများ အထမြောက်မမြောက် မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းများက ဆုံးဖြတ်ရမည်၊ အထမြောက်စေရန် သတ်မှတ်ချက်များ မည်ကဲ့သို့ရှိသည်။ မဲခွဲဆုံးဖြတ်မည့် ပြဿနာအကြောင်းအရာကို မည်ကဲ့သို့ အချိန်သတ်မှတ်မည်။

အဆိုပါ ပြဌာန်းချက်များကို အခြေခံဥပဒေနှင့် ရိုးရိုးဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းပြောင်းလဲခြင်းအတွက် အသေးစိတ်ဖော်ပြချက်များ စသည်တို့ဖြစ်သည်။

အဆိုပါပြဌာန်းချက်များ အားလုံးသည် ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ပြည်သူများကြား သဘောတူညီချက်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်နေပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ အုပ်ချုပ်မှုကို စတင်ကျင့်သုံးခါစနိုင်းငံများသည် အဆိုပါအခြင်းအရာများ နှင့် အညီလိုက်ပါပြောင်းလဲဖို့ လိုကောင်းလိုနိုင်သော်လည်း အစိုးရတည်ဆောက်ပုံများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များကို မကြာခဏပြောင်းလဲနေခြင်းသည် မတည်ငြိမ်မှုနှင့် ပြည်သူလူထုယုံကြည်ကိုးစားမှုပျက်ယွင်းခြင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုကဲ့သို့ကိစ္စများတွင် အပြောင်းအလဲများကို သတိကြီးစွာထား၍ လုပ်ဆောင်သင့်သည်။ အရေးကြီးသော အပြောင်းအလဲများအတွက် သဘောတူညီချက်များတည်ဆောက်ရာတွင် ပြည်သူလူထုကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ပါဝင်မှု၊ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းဆွေးနွေးမှု၊ နိုင်ငံရေးအုပ်စုအားလုံးပါဝင်မှု တို့ရှိသင့်သည်။

မဲဆန္ဒနယ်များ

လူတစ်ဦးချင်း တစ်ယောက်ချင်းစီ၏ မဲများ အကျိုးသက်ရောက်ပုံချင်း အခြေခံကျကျတူညီမှသာ တန်းတူညီမျှမဲပေးခွင့်ရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ရန် ဥပဒေမူဘောင်များကိုရေးဆွဲသောအခါ အဆိုပါအချက်က ထူးထူးခြားခြားအရေးကြီးလှသည်။ မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုချင်းစီ အတွင်းရှိ လူဦးရေ နှင့် ကိုယ်စားလှယ် အချိုးအစားကြားတွင် သိသိသာသာကြီးမားသော ကွာဟချက်ရှိသောအခါ အဆိုပါ မဲဆန္ဒနယ်များအတွင်းရှိ လူများ၏ မဲများဩဇာသက်ရောက်ပုံချင်းမတူညီကြပါ။ အခြေတကျဖြစ်ပြီးသော ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင် ထို အချိုးအစားသည် မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခု နှင့် တစ်ခုကြားတွင် ကွာဟချက်များရှိသော်လည်း သေးငယ်လှပါသည်။

လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ လိင်၊ ပြောဆိုသည့်ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာစကား၊ နိုင်ငံရေးနှင့် တခြားအရေးများတွင် ခံယူချက်၊ နိုင်ငံသားနှင့် လူမှုရေးမူလဇစ်မြစ်၊ ဆင်းရဲချမ်းသာ၊ မွေးရာဇာတိအဆင့်အတန်း ကွာခြားချက်များအပေါ် မူမတည်ပဲ နိုင်ငံသား တစ်ယောက်ချင်းစီ၏ မဲများ အကျိုးသက်ရောက်ပုံချင်း အခြေခံကျကျတူညီမှသာ တန်းတူညီမျှမဲပေးခွင့်ရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ လူနည်းစုအသိုက်အဝန်းများကို ခွဲခြားပစ်ပြီး သူတို့၏ မဲအင်အားကို လျှော့ချသလိုမျိုးဖြစ်သွားသည့် ပုံစံဖြင့် မဲဆန္ဒနယ်များကို မရေးဆွဲရပါ။

နိုင်ငံရေးခံယူချက် တမျိုးတမည်ဖြစ်သောကြောင့် မဲဆန္ဒရှင်အုပ်စုများကို အင်အားလျော့နည်းသွားစေသည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ခြင်း(ဂျယ်ရီမန်ဒါ ဟုလူသိများပါသည်)မဖြစ်ရအောင် ဥပဒေများက တားမြစ်ထားဖို့လိုပါသည်။

မဲဆန္ဒနယ်များကို သင့်တော်မှန်ကန်စွာ ရေးဆွဲနိုင်ရေးအတွက် အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်များ ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းခြင်းကို နည်းစနစ်များ ရေးဆွဲခြင်းနှင့်ပေါင်းစပ်ပေးရမည်။ နယ်စပ်မျဉ်းများကို ရေးဆွဲဖို့အတွက် ဘက်မလိုက်ပဲ အရည်အချင်းပြည့်ဝသော အဖွဲ့ကို တည်ထောင်ဖို့လိုအပ်သည့်အပြင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသော စိတ်ဝင်စားသူ မဲဆန္ဒနယ်များအားလုံးပါဝင်သော ပြည်သူလူထုကို တာဝန်ခံသည့် အရည်အသွေးများရှိသော အဖွဲ့လည်းဖြစ်ဖို့လိုပါသည်။ မဲဆန္ဒနယ်များကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အဖွဲ့တစ်ခုက ရေးသည်ဖြစ်စေ၊ အထူးကော်မရှင်၊ သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရေးကော်မရှင် သို့မဟုတ် အခြားအဖွဲ့တစ်ခုက ရေးသည်ဖြစ်စေ ထိုဂုဏ်အင်္ဂါရပ်များ ပါဝင်အောင် ရေးဆွဲနိုင်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအဖွဲ့ နှင့် ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်ရေး

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပရေး တာဝန်ယူရသော အဖွဲ့နှင့်ပတ်သက်သည့် ဥပဒေမူဘောင် ပြဌာန်းချက်များသည် သိမ်မွေ့နက်နဲသလို ရှုပ်လည်းရှုပ်ထွေးပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရေး ကော်မရှင်သည် ပါတီဘက်လိုက်မှုကင်းရှင်းပြီး စွမ်းဆောင်ရည်လည်းပြည့်ဝရပါမည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြည့်ဝပြီး ကင်းရှင်းသည်ဟု ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများကရော ပြည်သူလူထုကပါ ထင်မြင်ယူဆနေဖို့လိုပါသည်။ ဥပဒေမူဘောင်များ၏ ထိုအပိုင်းကို ရေးဆွဲခြင်းတွင် အလားအလာရှိသော ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများ ထံမှ သဘောတူညီချက်များကို ဖြစ်နိုင်သလောက်များများကောက်ခံ စုဆောင်းဖို့လိုပါသည်။ ထိုသို့လုပ်နေသည့် တချိန်တည်းတွင် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရေး ကော်မရှင်၏ လုပ်ဆောင်မှုများကို စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီစေရန်လည်း ထိန်းသိမ်းထားသင့်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရေး ကော်မရှင် တဖြည်းဖြည်းရှုပ်လုံးပေါ်လာသောအခါ ကော်မရှင်အပေါ်ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို တည်ဆောက်ခြင်းလည်းဖြစ်ပါသည်။ ကော်မရှင်အပေါ် သံသယများဝင်လာမှ ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို တည်ဆောက်ခြင်းထက် အစပိုင်းတည်းက တည်ဆောက်ထားခြင်းက ကောင်းကျိုးပိုများနိုင်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရေး ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များကို ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ဥက္ကဋ္ဌကို ရွေးချယ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ် အတွက် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ဖို့ နည်းလမ်းပေါင်းများစွာရှိသော်လည်း အရေးအကြီးဆုံးအချက်များကတော့ ရွေးကောက်ပွဲတွင်ပါဝင် ယှဉ်ပြိုင်သူများပါဝင်ခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိခြင်းတို့ပင်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့်၊ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များနှင့် ဥက္ကဋ္ဌတို့၏ အရည်အချင်းများကိုသတ်မှတ်ပြီးသွားသောအခါ အဖွဲ့ဝင်များကို ခန့်အပ်ခြင်း သို့မဟုတ် အတည်ပြုခြင်းအတွက် အာဏာရပါတီ နှင့် အတိုက်အခံပါတီများ၏ ထောက်ခံမှုပါဝင်သော စုပါမဂျော်ရတီ(စုစုပေါင်းမဲပေးသူအားလုံးထဲမှ တဝက်ထက်ကျော်သော အများစု) ရအောင်ယူခြင်းသည် နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ မတူကွဲပြားသည့်အချက်များရှိသော်လည်း နိုင်ငံရေးချိန်ခွင်လျှာ ညှိပေးနိုင်သော မဲဆန္ဒနယ်မြေများကို သတ်မှတ်ပြီး နယ်မြေတစ်ခုစီကို ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်တစ်ယောက်စီ ခန့်အပ်ခြင်း သို့မဟုတ် အမည်စာရင်းတင်သွင်းစေခြင်း သည်လည်းနောက်ထပ်နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ အဆိုပါ နည်းစနစ်များကို အသုံးပြုသည်ဖြစ်စေ အခြားနည်းစနစ်များကို အသုံးပြုသည်ဖြစ်စေ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ အခြေအနေနှင့် ကိုက်ညီသော "အားလုံးပါဝင်ရေး" နည်းစနစ်ကို ပြဌာန်းထားသင့်ပါသည်။

ကော်မရှင် ဥက္ကဋ္ဌရွေးချယ်ခြင်းကို အောက်ပါနည်းလမ်းအသွယ်သွယ်ဖြင့် လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ စုပါမဂျော်ရတီမဲ ထောက်ခံမှု၊ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များကိုယ်တိုင်၏ ထောက်ခံမှု၊ နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲက ခန့်အပ်ပြီး ကော်မရှင် စုပါမဂျော်ရတီမဲဖြင့်အတည်ပြုမှု၊ အားလုံးပါဝင်ရေးနည်းစနစ်အရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲ သို့ ပေးပို့သော ကိုယ်စားလှယ်စာရင်းထဲမှနေ၍ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ အလယ်အလတ်အဆင့်နှင့် အောက်ခြေဒေသခံအဆင့် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရေး ကော်မရှင်များ ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ခြင်းသည်လည်း အထူးအရေးကြီးပါသည်။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု နှင့် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် ပြည်သူလူထုယုံကြည်ကိုးစားမှု တိုးတက်စေရေးကို အားပေးသော အောက်ခြေကော်မရှင်များနှင့် ဗဟိုကော်မရှင်တို့ကြား တာဝန်ခံမှုဆက်ဆံရေးကိုလည်း အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ် ထားရပါမည်။

နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ဖိအားပေးတောင်းဆိုမှုများမခံရပဲ ကင်းလွတ်အောင် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရေး ကော်မရှင်ကို ကာကွယ်ပေးထားနိုင်သည်ဆိုလျှင် ကော်မရှင်သည် ဘက်လိုက်မှု ကင်းရှင်းသည်ဟု ယေဘုယျဆက်ထားပါသည်။ ကော်မရှင်များသည် (ရင့်ကျက်တည်ငြိမ်ပြီးသော ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင်) ဝန်ကြီးဌာနများ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော်လည်း ဘက်လိုက်မှုကင်းရှင်းသည့် လုပ်ရပ်များကိုလုပ်ဆောင်ထားသော သာဓကများရှိကြပါသည်။ သို့သော် အစိုးရဝန်ကြီးဌာနများ၏ အစိတ်အပိုင်းမဖြစ်ပဲ သီးခြားလွတ်လပ်သော အဖွဲ့များအဖြစ်ရပ်တည်ခြင်းသည် အောင်မြင်သော လုပ်နည်းလုပ်ဟန်ဖြစ်သည်ကို သက်သေပြထားပါသည်။ နိုင်ငံအဆင့်လွှတ်တော်မှ တိုက်ရိုက်ခွဲဝေပေးသော ဘတ်ဂျက်ကို ရရှိပြီး လွှတ်တော်ကို တာဝန်ခံရှင်းပြခြင်းသည် ကော်မရှင်များ၏ ထိရောက်မှု၊ ဘက်လိုက်ခြင်းကင်းရှင်းမှု၊ ပြည်သူလူထုကိုးစားခြင်းကို ရယူနိုင်မှု များအတွက် အလွန်အရေးကြီးသော လုပ်ဆောင်မှုများဖြစ်ကြပါသည်။

ဘဏ္ဍာရေးနှင့် တခြားအရင်းအမြစ်များ၊ အခြားအစိုးရဌာနများမှ လူအင်အားနှင့် တခြားအကူအညီအထောက်အပံ့များကို ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရေး ကော်မရှင်အတွက် ပြည့်စုံစွာထောက်ပံ့ပေးခြင်းသည် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းရမည့် နောက်ထပ်အရေးကြီးပြဌာန်းချက်ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ပေးအပ်ထောက်ပံ့ထားသော အစိုးရအရာရှိများသည် နိုင်ငံရေးဘက်လိုက်မှုကင်းရှင်းအောင် အစီအမံများကို သေချာထည့်သွင်းထားရမည်။ ထို့အပြင် သူတို့၏လုပ်ဆောင်မှုများကို ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရေး ကော်မရှင်က တာဝန်ယူရမည်။ ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများကို ကော်မရှင်ကလေ့ကျင့်သင်တန်းပေးနိုင်ဖို့ အဆိုပါအရာရှိများအနေဖြင့် သူတို့၏တာဝန်များကို တော်တော်မှန်မှန်စွာထမ်းဆောင်နိုင်ဖို့ တာဝန်ခံနိုင်ရေးနည်းစနစ်များ ကော်မရှင်တွင် ထားရှိဖို့အတွက် ကော်မရှင်ကို ပိုင်းဝန်းထောက်ပံ့ပေးဖို့လိုအပ်ကြောင်း အဆိုပါအချက်များကပြသနေပါသည်။ ဥပဒေအတွင်းထိုကဲ့သို့ ရေးဆွဲထားသောအချက်များက ဒီမိုကရေစီဆန်သောရွေးကောက်ပွဲကျင်းပခြင်း ကို ရေရှည်ပြုလုပ်သွားနိုင်ရန် ပံ့ပိုးပေးနေပါသည်။

ကော်မရှင်တို့၏ ဩဇာအာဏာများသည် နိုင်ငံအလိုက်ကွဲပြားသွားနိုင်ပါသည်။ အချို့နိုင်ငံများသည် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဆိုင်သောလုပ်ငန်းဆောင်တာအားလုံးနီးပါးကို ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့ထံ အပ်နှင်းထားပါသည်။ အချို့နိုင်ငံများကတော့ ရွေးကောက်ပွဲနေ့ စီစဉ်ခြင်းအတွက် နှင့် အခြားတိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်သော တာဝန်များကိုသာ အဖွဲ့ကိုပေးထားပါသည်။ မဲဆန္ဒနယ်မြေသတ်မှတ်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးပါတီများမှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲကာလ မီဒီယာများ၏သတင်းယူခြင်းလို ကိစ္စများကို တခြားအဖွဲ့များထံလွှဲအပ်ထားပါသည်။ ထိုသက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့များအားလုံးတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု နှင့်တာဝန်ခံမှု စနစ်များရှိစေခြင်းသည် နိုင်ငံရေးအုပ်စုအားလုံးပါဝင်စေမှု၊ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်သူများကိုယ်တိုင်နှင့် ပြည်သူလူထု၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှုများ ကို ခိုင်မာအောင်လုပ်ပေးပါသည်။

နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့်မဲပေးရေးရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူအဖွဲ့များ၊ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက်ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များ၊ သတင်းမီဒီယာများ၊ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများ၏ လေ့လာစောင့်ကြည့်မှု

ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ် အစိတ်အပိုင်းအားလုံးကို နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့်မဲပေးရေးထောက်ခံသူအဖွဲ့များ၊ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက်ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များ၊ သတင်းမီဒီယာများ၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများက လေ့လာစောင့်ကြည့်နိုင်အောင် လုပ်ဆောင်ပေးရာတွင် ဥပဒေမူဘောင်များသည် အဓိကနေရာမှရှိနေပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရေး လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းသည် နိုင်ငံရေးအုပ်စုအားလုံးပါဝင်စေမှု၊ တာဝန်ခံမှု၊ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်သူများကြားတွင် တရားမျှတမှုကို ခံစားသိမြင်လာနိုင်စေမှု ပြည်သူလူထု၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှုများ ခိုင်မာလာစေမှုအတွက် အရေးကြီးပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲဝင်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရာတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ ၏ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားများလည်းပါဝင် ကြပါသည်။ မဲပေးခြင်း ၊ မဲရေတွက်ခြင်း ၊ ရေတွက်ပြီးသားမဲများ စာရင်းသွင်းခြင်းကို မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ကြည့်ရှုနိုင်ရန် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ယှဉ်ပြိုင်သူများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို မဲရုံများ မဲရေတွက်နေရာဌာနများသို့ သွားရောက်ခွင့်ကို ဥပဒေတွင်အစဉ်အလာအရ ခွင့်ပြုထားပါသည်။ မဲဆန္ဒနယ်မြေများရေးဆွဲခြင်း၊ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ မဲပြားထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ဖြန့်ဝေခြင်းအပါအဝင် အခြားလုပ်ငန်းစဉ်အများအပြားကိုလည်း ထိုကိုယ်စားလှယ်များ ကြည့်ရှုလေ့လာနိုင်သည့်

အခွင့်အရေးကို ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ အပိုင်း ၄ တွင်ဖော်ပြထားသော စစ်ဆေးနည်းက ပြထားသလိုပင်၊ ထိုကိုယ်စားလှယ်များလေ့လာနိုင်ဖို့၊ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ထုတ်ဖော်နိုင်ဖို့၊ ပြဿနာများကိုဖြေရှင်းပေးရေးတောင်းဆိုနိုင်ဖို့၊ တိုင်းကြားရေးလမ်းကြောင်းတွင် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သော နစ်နာကြေးများတောင်းဆိုရာတွင် အသုံးပြုနိုင်ဖို့ သတင်းအချက်အလက်များကိုစုဆောင်းနိုင်ဖို့ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် သူတို့အတွက် လမ်းဖွင့်ပေးထားသင့်သည်။

မဲဆန္ဒရှင်များသည် ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် တခြားမဲပေးရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကိုကြုံတွေ့လာရသောအခါ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် နိုင်ငံသားအုပ်စုများသည် ထို မဲပေးခြင်းများကို ထောက်ခံခြင်း သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်ခြင်းများပြုလုပ်၍ နိုင်ငံရေးရပ်တည်ချက်ကို ဖော်ထုတ်လာကြသည်။ ထိုအခါ မဲရလာဒ်များတွင် သူတို့၏တိုက်ရိုက်အကျိုးစီးပွားများ ရှိသည်ဟု ယူဆလာကြသည်ဖြစ်၍ ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်၏ သက်ဆိုင်ရာ အစိတ်အပိုင်းအားလုံးကို သူတို့အနေနှင့် လက်လှမ်းမှီအောင် ခွင့်ပြုပေးထားသင့်သည်။

စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပနိုင်သည့် အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ပေးရန် ပါတီစွဲကင်းရှင်းသော ရွေးကောက်ပွဲလေ့လာစောင့်ကြည့်ရေး ပြည်တွင်းအဖွဲ့အစည်းများသည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင် ပေါ်ပေါက်လာကြပါသည်။ ထိုသို့ပေါ်ပေါက်လာမှုသည် လွတ်လပ်စွာအသင်းအပင်းဖွဲ့ပိုင်ခွင့်၊ အစိုးရစနစ် နှင့် ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စများတွင် နိုင်ငံသားများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခွင့်၊ သတင်းအချက်အလက်များကို ပေးပိုင်ခွင့် ရယူပိုင်ခွင့် များကို ကျင့်သုံးဖော်ပြသလိုလည်းဖြစ်ပါသည်။ မဲရုံများနှင့် တခြားနေရာဌာနများတွင် ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများကို စောဒကတက်တိုင်ကြားခွင့် ထိုစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များကို ပေးမပေးဆိုသည်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ဥပဒေများက အမျိုးမျိုးကွာခြားသွားနိုင်သော်လည်း ယှဉ်ပြိုင်သူများ၏ကိုယ်စားလှယ်များကို အခွင့်အရေးပေးသကဲ့သို့ပင် လေ့လာစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များကိုလည်း ဥပဒေများကပေးအပ်သင့်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များ၏ သဘောသဘာဝကိုနားလည်ပြီး ထိုလုပ်ငန်းများအပေါ်တွင် လိုအပ်သော အတိုင်းအတာအထိ ပြည်သူလူထုထုယုံကြည်မှု ရှိလာစေရန် နိုင်ငံသားများကိုသတင်းအချက်အလက်ပေးရာတွင် သတင်းမီဒီယာများသည် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေပါသည်။ သတင်းဌာနများမှ ကိုယ်စားလှယ်များသည်လည်း ရွေးကောက်ပွဲနှင့် စပ်ဆိုင်သော သတင်းအချက်အလက်များကို ရယူခွင့် ပေးအပ်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးနေကြသည်ဖြစ်ရာ ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ် အစိတ်အပိုင်းအားလုံးကို သူတို့လက်လှမ်းမှီနိုင်အောင် ဥပဒေများက လမ်းဖွင့်ပေးထားသင့်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲများ၏ သဘောသဘာဝကို စိစစ်အကဲဖြတ်ပြီး ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများ အားကောင်းလာစေရေး အကြံပြုချက်များပေးရာတွင် နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲလေ့လာစောင့်ကြည့်ရေး အုပ်စုများသည် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍတွင်ရှိနေပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများ စောင့်ကြည့်လေ့လာရာတွင် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများသည် နိုင်ငံသားများကဲ့သို့ ရပ်တည်ချက်အနေအထားကို မရသော်လည်း နိုင်ငံအများအပြားသည် နိုင်ငံတကာအသင်းအဖွဲ့များကို ဝင်ရောက်ထားသောကြောင့် ထိုလေ့လာစောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များကို ခွင့်ပြုရန် ကတိကဝတ်များရှိထားကြပါသည်။ လက်တွေ့တွင်လည်း နိုင်ငံနှင့်ချီ၍ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ခွင့်ပြုထားကြပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ် အစိတ်အပိုင်းအားလုံးကို နိုင်ငံတကာလေ့လာသူများ ကြည့်ရှုနိုင်အောင် သူတို့လာရောက်ခွင့်ကို ဥပဒေကခွင့်ပြုထားသင့်သည်။

မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် မဲပေးသူစာရင်း

မဲပေးသူများကို မှတ်ပုံတင်ထားခြင်းကြောင့် အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီသူတိုင်းသည် မဲပေးပိုင်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးလာနိုင်ပြီး မဲလိမ် မဲခိုးမှုများ မဖြစ်အောင် အာမခံပေးထားရာ ရောက်ပါသည်။ မဲပေးခွင့်ချိုးဖောက်ခြင်း ၊ မဲပေးသူတိုင်း၏ မဲပြားများ ဩဇာသက်ရောက်မှုအားနည်းအောင်လုပ်ခြင်းများကို ကာကွယ်လာနိုင်ပြီး တန်းတူညီမျှမဲပေးပိုင်ခွင့်ကို မြှင့်တင်ပေးရာလည်း ရောက်ပါသည်။ မဲလားပေးနိုင်သူများကို ကြိုတင်စစ်ဆေးခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် မဲပေးခြင်း လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်များ သွက်လက်မြန်ဆန်လာရေးကိုလည်း အထောက်အကူပြုပါသည်။

ထို့ကြောင့်အောက်ပါ အရေးကြီးသော ပြဌာန်းချက်တော်တော်များကို ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေမူဘောင်များက ခြုံငုံထားသင့်သည်။

မဲပေးရန်အရည်အချင်း ပြည့်မှီခြင်း။ လွတ်လွတ်လပ်လပ် အသိဉာဏ်ရှိရှိဖြင့် ရွေးချယ်နိုင်မည်ဆိုသည့် အပေါ်မူတည်ပြီး အချို့သောလူပုဂ္ဂိုလ်များကို မဲပေးခွင့်ငြင်းပယ်ခြင်း၊ ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ ပြစ်မှုထင်ရှားသည့်အတွက် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများကို ရုပ်သိမ်းခြင်း၊ မဲပေးခွင့်ပြန်လည်အပ်နှင်းခြင်း အပါအဝင်။

မဲစာရင်းမှတ်ပုံတင်ဖို့အတွက် နိုင်ငံသားများမှ လုပ်ဆောင်ရသည့် အဆင့်ဆင့်များ၊ အစိုးရပိုင်းမှ လုပ်ဆောင်ရသည့် တွက်ချက်မှုများ၊ အရပ်သားလူဦးရေမှတ်ပုံတင်ထားခြင်းမှ အချက်အလက်များကို ပြောင်းရွှေ့ခြင်းစသည်ဖြင့် မဲပေးသူစာရင်းပြုစုခြင်းအတွက် လုပ်ငန်းစဉ်များ

ပမာဏပြုစုထားသည့် မဲစာရင်းကို နိုင်ငံသားများ နိုင်ငံရေးပါတီများ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများမှ စိစစ်သုံးသပ်ခွင့် တိကျမှုရှိမရှိစစ်ဆေးခွင့် ကိန်းဂဏန်းအမှန်ကို ရှာဖွေခွင့်အတွက် လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်များ

နောက်ဆုံးအချောသတ် မဲစာရင်းကို စစ်ဆေးခြင်း ၊ အမှန်ပြင်ခြင်းအတွက် လုပ်ငန်းစဉ်များ

မဲပေးရန် အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီမညီ ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် မေးခွန်းထုတ်ခြင်းအတွက် လုပ်ငန်းစဉ်များ

အငြင်းပွားစရာ သို့မဟုတ် ယာယီဖြစ်သော မဲပြားများကို နောက်ဆုံးမဲရလဒ်ရေတွက်ခြင်းတွင် ထည့်သွင်းခြင်း၊ မဲပေးခွင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်းအပါအဝင်၊ ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် မဲပေးခွင့်ရရန် တောင်းဆိုကြိုးစားခြင်း နှင့် ပက်သက်ပြီး လုပ်ငန်းစဉ်များ

ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ၊ပြည်တွင်းဘက်မလိုက်ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များ၊ သတင်းမီဒီယာများ၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၏ စောင့်ကြည့်ခြင်းကဲ့သို့ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ရှိရေးလုပ်ဆောင်ပေးမှုများကဲ့သို့ပင် မဲစာရင်းမှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ မဲစာရင်းပြုစုခြင်း နှင့် ပက်သက်ပြီး စောဒတက်တိုင်တန်းခြင်း ပြေလည်အောင်ကုစားပေးခြင်း လုပ်ငန်းများကိုလည်း ဥပဒေထဲတွင် ထည့်သွင်းထားရမည်။

ရွေးကောက်ပွဲ (မဲပေးသူ)ပညာပေးခြင်း

ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများကြားတွင် ကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိနေသည်ကို မဲဆန္ဒရှင်များက သိထားမှသာ အသိဉာဏ်ရှိသော မဲပေးရွေးချယ်မှုများကို ပြုလုပ်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့အသိဉာဏ်ရှိသော မဲပေးရွေးချယ်မှုများကို မပြုလုပ်နိုင်ပါက စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်ပေ။ မဲပေးဖို့အတွက် မည်သည့်နေရာ မည်သည့်အချိန်တွင် မည်ကဲ့သို့မှတ်ပုံတင်ရမည်၊ မည်သည့်နေရာ မည်သည့်အချိန်တွင် မည်ကဲ့သို့ မဲပေးရမည်ကို မဲဆန္ဒရှင်များက သိထားရမည်။ ရွေးကောက်ပွဲအကြောင်း ပညာပေးခြင်းနှင့် ပက်သက်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှု အဖွဲ့တွင် အပ်နှင်းထားသော တာဝန်ဝတ္တရားများအကြောင်း ပြဌာန်းချက်များကို ဥပဒေထဲတွင် ရေးဆွဲထားရမည်။ အဆိုပါပညာပေးခြင်းတွင် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ နှင့်ပက်သက်သော သတင်းအချက်အလက်များ၊ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ မဲပေးနည်းစနစ်အဆင့်ဆင့်(မဲကို မည်ကဲ့သို့လျှို့ဝှက်ထားသည် ဆိုတာအပါအဝင်) များကို ပညာပေးလမ်းညွှန်စာစောင်များ တခြားနည်းလမ်းများမှတစ်ဆင့် ဖြန့်ဝေခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

စစ်ဖက်ဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များကိုလည်း ရွေးကောက်ပွဲနှင့်ပက်သက်သော သတင်းအချက်အလက်များပေးနိုင်ဖို့ ဥပဒေမူဘောင်များက လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားသင့်သည်။ စစ်ဖက်ဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ မဲပေးခြင်းအပေါ်အဆင့်မြင့်အရာရှိများ အကြပ်အဆင့် အရာရှိများက သြဇာလွှမ်းမိုးဖို့ ကြိုးစားခြင်းမပြုရ ဟူသောအချက်များ ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးခြင်းတွင်ပါဝင်ရမည်ဟု ပြဌာန်းချက်များက ဆိုသင့်သည်။ စစ်ဖက်ဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ လျှို့ဝှက်မဲများကို အကာအကွယ်ပေးဖို့ အစီအမံများ ပါဝင်ရမည်ဟုလည်း ပြဌာန်းထားသင့်သည်။ မဲပေးခွင့်ရရှိထားသော အကျဉ်းကျနေသူများအားလုံးလည်း ထိုကဲ့သို့သတင်းအချက်အလက်များကို ရရှိနိုင်အောင် လုပ်ပေးထားသင့်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးခြင်းတွင် ပါဝင်သောသတင်းအချက်အလက်များကို ဖြန့်ဝေပေးရာတွင် အစိုးရပိုင်ဆိုင်ပြီး ချုပ်ကိုင်ထားသော မီဒီယာများသည် ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှု အဖွဲ့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားသင့်သည်။ ငွေကြေးနှင့် တခြားပုဂ္ဂလအကျိုးစီးပွားများအရ ကြီးမားသောဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးမဖြစ်လျှင် ပြည်သူပိုင်လွတ်လပ်သောမီဒီယာများ နှင့်

ပုဂ္ဂလိကပိုင်မီဒီယာများသည်ရွေးကောက်ပွဲပွဲညာပေး သတင်းအချက်အလက်များကို ဖြန့်ဝေပေးရာတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ဥပဒေတွင်ပြဌာန်းထားနိုင်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ၏ အနေအထားကို တိတိကျကျဖော်ပြသရွေ့၊မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် မဲပေးနည်းအဆင့်ဆင့်ကို တိတိကျကျဖော်ပြသရွေ့ နိုင်ငံသားအဖွဲ့အစည်းများသည် ရွေးကောက်ပွဲညာပေးခြင်းကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် လုပ်ဆောင်နိုင်သည်ဟု ဥပဒေမူဘောင်များတွင် ပြဌာန်းထားသင့်သည်။

နိုင်ငံရေးပါတီများကို တရားဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် သူတို့၏အခန်းကဏ္ဍ

နိုင်ငံရေးပါတီများကို တရားဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုပေးပြီး ထိုသို့အသိအမှတ်ပြုထားသည့် အနေအထားကို သက်တမ်းတိုးပေးရာတွင် ဥပဒေမူဘောင်များသည် ဘက်လိုက်မှုကင်းပြီး မလိုအပ်သောတားမြစ်ချုပ်ချယ်မှုများ မပါဝင်စေပဲ ပြဌာန်းပေးထားရမည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများအပြင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းထောက်ပံ့ရေး အုပ်စုများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲကို ထောက်ခံသော သို့မဟုတ်ဆန့်ကျင်သောအုပ်စုများ၊ မဲပေးရေးကို ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူတခြားအဖွဲ့အစည်းများ နှင့်ပက်သက်ပြီးလည်း အလားတူပြဌာန်းထားရမည်။ ရွေးကောက်ခံရဖို့ကြိုးစားခွင့်ရှိသော၊ဆန္ဒခံယူပွဲ နှင့် အခြား မဲပေးရေးရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုမှုများတွင် ပြည်သူလူထု၏ ရွေးချယ်မှုအပေါ် သြဇာလွှမ်းမိုးဖို့ ကြိုးစားခွင့်ရှိသော ဥပဒေဘောင်အတွင်း သီးခြားအဖွဲ့အစည်းများအဖြစ် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်လာရေးအတွက် အခြေခံကျပါသည်။

နိုင်ငံရေးပါတီများတရားဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခံရဖို့ သတ်မှတ်ထားသောလိုအပ်ချက်များကို အခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် ယေဘုယကျသော စကားလုံးများနှင့် ဖော်ပြတတ်ပါသည်။နိုင်ငံရေးပါတီများ နှင့် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခံရ ခြင်းနှင့်ပက်သက်ပြီး အခြေခံဥပဒေက အသေးစိတ်ကျကျ ဖော်ပြထားသည်ဖြစ်စေ ဖော်ပြမထားသည်ဖြစ်စေ၊ ပါတီမှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခြင်းအတွက် အသေးစိတ်အချက်များကို ဥပဒေအရ အမြဲတမ်းပြဌာန်းထားသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီဥပဒေအမျိုးအစားများနှင့် ပက်သက်ပြီး ပုံစံမျိုးစုံကိုတွေ့နိုင်သော်လည်း အောက်ဖော်ပြပါ ၂ ခုထဲမှ ၁ ခုကိုသာလိုက်နာကျင့်သုံးကြတာများပါသည်။

လိုအပ်ချက်အနည်းဆုံးသတ်မှတ်သောနည်းလမ်း။ ပါတီနာမည်၊ တံဆိပ်၊သင်္ကေတ၊အရာရှိများ၊ ပါတီဖွဲ့စည်းပုံ နှင့် ပါတီဝင်နည်းငယ်ပါသောစာရင်းကို တင်သွင်းလိုက်သည်နှင့် တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုလိုက်ခြင်း

ပို၍တင်းကျပ်သောနည်းလမ်း။ အထက်ဖော်ပြပါ လိုအပ်ချက်များအပြင် ပါတီကို ထောက်ခံသူများ အဖွဲ့ဝင်များ အများကြီးရှိသည်ဆိုသော သက်သေအထောက်အထား(ဥပမာ၊ သူတို့၏ လက်မှတ်များကို ပူးတွဲတင်ရခြင်းမျိုး)၊ အနည်းဆုံးသတ်မှတ်ထားသော နယ်မြေအရေအတွက်တွင် လှုပ်ရှားလုပ်ကိုင်ရခြင်း၊ ပါတီကြေငြာချက်စာတမ်း၊ များပြားသောပါတီမှတ်ပုံတင်ကြေး

အချို့သောပါတီတွင်းလုပ်ဆောင်မှုများ နှင့်ပက်သက်ပြီး ဥပဒေမူဘောင်များက အလေးပေးပြောဆိုနိုင်သည်။ ဥပမာ ပါတီတွင်း ဒီမိုကရေစီကျင့်သုံးရမည်ဟု သတ်မှတ်ခြင်းမျိုး။ သို့မဟုတ် ပါတီကိုယ်စားလှယ်လောင်းကို ညီလာခံ သို့မဟုတ် အကြီးရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပပြီး ဝေးချယ်သည်ဆိုလျှင် ဥပဒေမူဘောင်များက ဝင်ရောက်ပြောဆိုလာနိုင်သည်။ ပါတီဘဏ္ဍာရေး နှင့် ပက်သက်ပြီး ဖွင့်ဟပြောဆိုခြင်းကိုလည်း ဥပဒေတွင်ပြဌာန်းထားနိုင်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရန်အရည်အချင်းပြည့်မှီခြင်း

နိုင်ငံရေးပါတီများ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရန်အတွက် သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီမညီ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် တခြားရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုမှုများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပထိုက်မထိုက် ဆိုသည်များနှင့် ပက်သက်၍ ဆုံးဖြတ်ပုံနည်းအဆင့်ဆင့်ကို ဥပဒေများက ပြဌာန်းပေးထားရမည်။ ပြဌာန်းချက်များသည် ဘက်လိုက်ခြင်းကင်း၊ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်စေခြင်းမရှိ၊ မလိုအပ်သောတားမြစ်ချုပ်ချယ်မှုများမရှိပဲ ကောင်းမွန်နေနိုင်သော်လည်း သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီသည့် နိုင်ငံရေးပါတီများ

ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ သေချာနည်းစနစ်ကျစွာ ရေးသားထားသော ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် တခြားရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုမှုများအတွက်သာ ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပရအောင် ကြပ်မတ်လုပ်ဆောင် သင့်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရန် အရည်အချင်းပြည့်မှီခြင်း နှင့် ပတ်သက်၍ အတိအကျသတ်မှတ်ထားသော လက်မှတ်အရေအတွက် တင်သွင်းရမည်ဟု မကြာခင်ပြဌာန်း ထားတတ်သည်။ တိုင်းပြည်၏အခြေအနေနှင့် လက်မှတ်များကို ကောက်ယူစုဆောင်းရန်အတွက် ရနိုင်သောအချိန်ကာလအပေါ် မူတည်ပြီး အရေအတွက်သတ်မှတ်ချက်သည် လက်တွေ့ကျသင့်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲ အရည်အချင်းပြည့်မှီခြင်းအတွက် လက်မှတ်ထိုးတောင်းဆိုမှု တစ်ခုတည်းတွင်သာ နိုင်ငံသားများကို လက်မှတ်ရေးထိုးစေဖို့ ကန့်သတ်ထားခြင်းသည် ပြဿနာဖြစ်စေ၍ ရှောင်ရှားရမည်။ ထိုကဲ့သို့ကန့်သတ်ထားခြင်းသည် မဲပေးသူများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်သူများ၏ အခွင့်အရေးအပေါ် တရားနည်းလမ်းမကျစွာ အကျိုးသက်ရောက်နေပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုကဲ့သို့လက်မှတ်ထိုးခြင်းသည် မဲပေးဖို့ကတိပြုခြင်းဖြစ်သည်ဟု မဲဆန္ဒရှင်များက မကြာခင်မြင်တတ်ပြီး လျှို့ဝှက်မဲပေးခြင်း "မူ"ကိုလည်း ချိုးဖောက်ရာကျပါသည်။ လက်မှတ်ထိုးတောင်းဆိုမှုတွင် ပါဝင်ရေးထိုးဖို့ သူတို့ကနောက်တွင်နေလျှင် ခြိမ်းခြောက်အကျပ်ကိုင်မှုများကိုလည်း သူတို့က ကြိုတွေ့လာရနိုင်ပါသည်။ ရေးထိုးထားသောလက်မှတ်က တရားမဝင်လျှင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်း၏ ရွေးကောက်ပွဲအရည်အချင်းပြည့်မှီရေး အားထိုးကြိုးပမ်းမှုများအပေါ် ဆိုးကျိုးဖြစ်လာနိုင်သော်လည်း လူတစ်ယောက်သည် တခြားတောင်းဆိုလွှာများတွင်လည်း လက်မှတ်ထိုးမထိုးဆိုသည်ကို ကိုယ်စားလှယ်လောင်းက သိစရာမလိုပါ။

ရေးထိုးထားသောလက်မှတ်များကို အတည်ပြုစစ်ဆေးခြင်း လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်သည် ဘက်လိုက်မှုအစွဲကင်းရပါမည်။ ပါတီတစ်ခုခုအတွက်ဘက်လိုက်ပြီး လုပ်ဆောင်မှုများမဖြစ်အောင် အတားအဆီးအစီအမံများကို ဥပဒေထဲတွင် ထည့်သွင်းထားရပါမည်။

ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ဆန္ဒခံယူပွဲ နှင့် တခြားမဲပေးရေးရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူများ၊ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များ၊ သတင်းမီဒီယာများ၊ နိုင်ငံတကာ စောင့်ကြည့်အဖွဲ့အစည်းများအားလုံးအတွက် ပွင့်လင်းမြင်သာရေးစနစ်များကို ပြဌာန်းချက်များထဲတွင် ထည့်သွင်းထားရမည်။

မဲဆွယ်စည်းရုံးလှုပ်ရှားခြင်း

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များသည် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများအတွက် တရားမျှတသော အခင်းအကျင်းအနေအထားများ (ပြင်ညီကစားကွင်းဟုလည်း ရံဖန်ရံခါ ညွှန်းဆိုတတ်သည်)ဖြစ်အောင်သေချာ လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများအတွက် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ခြိမ်းခြောက်အကျပ်ကိုင်မှုကင်းသော အခြေအနေများဖြစ်ပေါ်လာစေရန် လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်အပါအဝင် ဥပဒေကလေးပေးပြောဆိုရမည့် အခြားအချက်အလက်များမှာ

- မဲဆွယ်စည်းရုံးသူများကို စုစည်းလေ့ကျင့်ပေးခြင်း
- မဲ များရလာစေရန် မြို့တစ်မြို့မှတစ်မြို့ကိုသွား၊ တစ်အိမ်တက်ဆင်းသွားခြင်း၊ ပြည်သူပိုင်နေရာများကို အသုံးပြုခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲထောက်ခံမှုကို ပြသနိုင်ဖို့ စုစည်းနိုင်ဖို့ အစည်းအဝေးများ၊ ချီတက်ပွဲများ၊ စီတန်းလှည့်လည်ပွဲများ၊ အခြားငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်းစုဝေးခြင်းနည်းစနစ်များကို အသုံးပြုခြင်း
- စာတိုက်လုပ်ငန်းများ၊ တယ်လီဖုန်း၊ စာတိုပို့စနစ်နှင့် အင်တာနက် စသော လူထုဆက်သွယ်ရေးကရိယာများကို အသုံးပြုခြင်း
- ပုံနှိပ်နှင့် ရုပ်သံလွှင့် သတင်းမီဒီယာများကို အသုံးပြု၍ အလားအလာရှိသော မဲဆန္ဒရှင်များကို လက်လှမ်းမီအောင် လုပ်ခြင်း

လွတ်လပ်စွာမဲပေးခွင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်းအတွက် အကြမ်းဖက်ခံရခြင်း ခြိမ်းခြောက်အကျပ်ကိုင်ခံရခြင်း၊ ဒဏ်ခတ်ခံရခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာမည်ကို အလားအလာရှိသော မဲပေးသူများက စိုးရိမ်ကြောက်ရွံ့နေစရာမလိုအောင် ဥပဒေများပြဌာန်းထားခြင်းသည်လည်း အလားတူအရေးကြီးပါသည်။ သို့မှသာ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများနှင့် ပတ်သက်သောသတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေနိုင်ရန် လက်ခံနိုင်ရန် မဲဆွယ်စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုများတွင် သူတို့က ပါဝင်ဆင်နွှဲနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

လှုပ်ရှားမှုများအတွက် ခွင့်ပြုမိန့်များထုတ်ပေးရာတွင်၎င်း ထိုကဲ့သို့ မဲဆွယ်စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုများအတွက် နေရာထိုင်ခင်း အသုံးအဆောင်များကို ပေးအပ်ရာတွင်၎င်း အစိုးရအရာရှိများအားလုံးသည် တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရာတွင် နိုင်ငံရေးဘက်လိုက်မှုကင်းစေရန် ဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားရမည်။ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခု၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတစ်ယောက်၊ ဆန္ဒခံယူပွဲ

သို့မဟုတ် အခြားမဲပေးရေးလှုပ်ရှားမှုကို ကန့်ကွက်သော သို့မဟုတ် ဆန့်ကျင်သော အုပ်စုတစ်ခုခုကို နိုင်ငံရေးအသားစီးရစေအောင်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အစိုးရအရင်းအမြစ်များကို အသုံးမချစေရန်လည်း ဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားရမည်။ ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများ၊ ဥပဒေအကောင်အထည်ဖော်ရေးအရာရှိများသည် ဥပဒေ၏ တန်းတူညီမျှအကာကွယ်ပေးမှုကို လေးစားလိုက်နာရမည်။ သင့်တော်ကောင်းမွန်သော မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးအခြေအနေများ သေချာဖြစ်ပေါ်အောင် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းတွင် ထိရောက်သော ကုစားမှုများပေးရမည် ဟုလည်း ဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားရမည်။

မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးအရင်းအမြစ်များ

ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများအတွက် မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးအရင်းအမြစ်များ ကို ထောက်ပံ့ရမည်ဟု ဥပဒေပြဌာန်းထားလျှင် ယှဉ်ပြိုင်သူအားလုံးကို တန်းတူညီမျှဆက်ဆံသော ပုံစံဖြင့် ဘက်လိုက်မှုကင်းစွာ ပေးအပ်ရမည်။ ငွေကြေးထောက်ပံ့ရမည်ဟု ပြဌာန်းထားလျှင် အဓိကအလေးအနက် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများနှင့် အဓိကသိပ်မကျသော ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများဟူ၍ အုပ်စုများခွဲခြားထားနိုင်သည်။ ရှင်းလင်းပြီး ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျသော သတ်မှတ်ချက်များ --ဥပမာ ယခင်ကျင်းပခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ရရှိသော စုစုပေါင်းမဲအရေအတွက် နှင့်/သို့မဟုတ် လွှတ်တော်နေရာအရေအတွက် --အပေါ်မူတည်ပြီး အုပ်စုများကိုခွဲထားရမည်။ အုပ်စုများတွင် ပါဝင်အောင် သို့မဟုတ် မပါဝင်အောင် ဘက်လိုက်ခွဲခြားပြီး လျှောက်ထားခြင်း သို့မဟုတ် ထည့်သွင်းခြင်းမဖြစ်အောင် အတားအဆီးများကို ဥပဒေတွင်ထည့်သွင်းထားရမည်။ ရုံးခန်းနေရာများ ပုံနှိပ်စွယ်စုံများကဲ့သို့ ငွေကြေးမဟုတ်သော အထောက်အပံ့များကို ပေးသည်ဆိုလျှင် တန်းတူညီမျှဆက်ဆံခြင်းသည်သာ အခြေခံမူဖြစ်သင့်သည်။ အထောက်အပံ့များရအောင် အုပ်စုများတွင် ပါဝင်အောင် သို့မဟုတ် မပါဝင်အောင် ဘက်လိုက်ခွဲခြားပြီး လျှောက်ထားခြင်း သို့မဟုတ် ထည့်သွင်းခြင်းမဖြစ်အောင် အတားအဆီးများကို ဥပဒေတွင်ထည့်သွင်းထားရမည်။

မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုအတွက် ပုဂ္ဂလိက ထည့်ဝင်လှူဒါန်းမှုများကို ခွင့်ပြုထားသည်ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲ သို့မဟုတ် အခြားမဲပေးရေးလှုပ်ရှားမှုကို ကန့်ကွက်သော သို့မဟုတ် ဆန့်ကျင်သော အုပ်စုတစ်ခုခု နှင့် ပက်သက်ပြီး တန်းတူညီမျှမှုရှိသော သတ်မှတ်ထားချက်များကို ဥပဒေတွင်ပြဌာန်းထားရမည်။ မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးတွင် ငွေကြေးသုံးစွဲမှုအတွက် ကန့်သတ်ထားချက်များသည်လည်း တန်းတူညီမျှအကျိုးသက်ရောက်ရမည်။

ငွေကြေးရှင်းတမ်း ထုတ်ပြန်ကြေငြာချက်များသည် ထိရောက်မှုရှိဖို့ဆိုလျှင် အချိန်နှင့်တပြေးညီ အများပြည်သူအတွက် ထုတ်ပြန်ပေးရမည်ဖြစ်ပြီး ထုတ်ပြန်ဖို့သတ်မှတ်ချက်များသည် တန်းတူညီမျှ အကျိုးသက်ရောက်ရမည်။ ပါတီဘက်လိုက်မှုကင်းသော အကျိုးသက်ရောက်မှုဖြစ်စေရန် နည်းလမ်းမှန်ကန်သော အကာအကွယ်ပေး လုပ်ငန်းစဉ်များ အတားအဆီးများကိုလည်း အကောင်အထည်ဖော်နည်းစနစ်များထဲတွင် ထည့်ထားသင့်သည်။

မီဒီယာ

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များသည် မီဒီယာနှင့် ပက်သက်သော အောက်ပါ အကြောင်းကိစ္စ အမျိုးမျိုးကိုလည်း အလေးပေးပြောဆိုရမည်။ ရွေးကောက်ပွဲနယ်ပယ်တွင် မီဒီယာများအနေဖြင့် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ကျင့်သုံးရာတွင် အကာအကွယ်ပေးခြင်း၊ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ပက်သက်ပြီးသတင်းစကားများကို ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများမှ ပြည်သူလူထုထံသို့ ဆက်သွယ်ပေးပို့နိုင်ရန် စစ်မှန်သောအခွင့်အလမ်းများကို ပေးအပ်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်များချနိုင်ရေးအတွက် တိကျသောသတင်းအချက်အလက်များကို မဲဆန္ဒရှင်များထံပေးပို့ခြင်း တို့ဖြစ်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူ တစ်ဦးဦး၏ အကျိုးစီးပွားများ အားနည်းသွားအောင် သို့မဟုတ် အားကောင်းသွားအောင် လုပ်ပေးရန် အစိုးရအရာရှိများမှ မီဒီယာအပေါ်ဖိအားပေးခြင်း မလုပ်နိုင်ရန် ပြဌာန်းချက် ပထမတစ်စုံက တားမြစ်သင့်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဘေးကင်းလုံခြုံမှု၊ မိသားစုများ ပိုင်ဆိုင်ပစ္စည်းများ စိတ်ချရမှု နှင့်ပက်သက်ပြီး မီဒီယာပိုင်ရှင်များ ထုတ်ဝေသူများ အယ်ဒီတာများ ဂျာနယ်လစ်များ အပေါ် တိုက်ရိုက်ခြိမ်းခြောက်လာခြင်း၊ တရားဥပဒေအရအပြစ်ပေးမည် တရားမကြောင်းအရ တရားစွဲမည် ဟု ခြိမ်းခြောက်လာခြင်း များကို တားမြစ်ထားရမည်။ အစိုးရပိုင် သို့မဟုတ် ထိန်းချုပ်ထားသော မီဒီယာများမှတစ်ဆင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများသည် မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးသော သတင်းစကားများကို အခကြေးငွေပေးစရာ မလိုပဲ မှာကြားနိုင်စေရမည်ဟု ဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားရမည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြဌာန်းချက်များသည် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးမဖြစ်သရွေ့ လွတ်လပ်သော ပြည်သူပိုင်မီဒီယာများနှင့်

ပုဂ္ဂလိကပိုင်မီဒီယာများသည်လည်း အလားတူအခမဲ့ အသုံးပြုခွင့်ကို ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများအား ပေးရမည်ဟု ညွှန်ကြားနိုင်သည်။ အခြားငွေပေးပြီး နိုင်ငံရေးကြော်ငြာများကို ထည့်ခွင့်ပြုထားသည်ဆိုလျှင် ထိုသို့ထည့်သွင်းမှုများကို ဘက်လိုက်မှု မရှိပဲ လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု ဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားရမည်။

ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများ (ပါတီများ ၊ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲ သို့မဟုတ် အခြားမဲပေးရေးလှုပ်ရှားမှုကို ကန့်ကွက်သော သို့မဟုတ် ဆန့်ကျင်သော အုပ်စုတစ်ခုခု) နှင့် ပက်သက်ပြီး တိကျသော ၊ မျှတသော ၊ တန်းတူညီမျှသော သတင်းရေးသားဖော်ပြချက်များကို အစိုးရပိုင် သို့မဟုတ် ထိန်းချုပ်ထားသော မီဒီယာများက ဖော်ပြရမည်ဟု ဥပဒေကပြဌာန်းထားရမည်။ လွတ်လပ်သော ပြည်သူပိုင်မီဒီယာများနှင့် ပုဂ္ဂလိကပိုင်မီဒီယာများကိုလည်း အလားတူကိစ္စများနှင့် ပက်သက်ပြီး ညွှန်ကြားချက်များပေးအပ်ထားသင့်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို မီဒီယာများက ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် ထိရောက်သော ကုထုံးများပေးသည့် စနစ်များကိုလည်း ပြဌာန်းထားသင့်သည်။

မဲပေးခြင်း

အားလုံးတန်းတူညီမျှမဲပေးခြင်း ဆိုသည့် အခြေခံပေါ်မူတည်ပြီး မဲပေးခွင့်ကို ကျင့်သုံးနိုင်အောင် စစ်မှန်သောအခွင့်အရေးကို ပေးအပ်နိုင်ရန်အတွက် မြောက်များလှစွာသော ပြဿနာများကို ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေမူဘောင်များက အလေးပေးပြောဆိုရမည်။ ထိုပြဿနာများသည် မဲပေးသည့် နေရာများအတွင်းမှာရော ပြင်ပရှိအခြေအနေများနှင့်ပါ သက်ဆိုင်ပါသည်။ မဲပေးခြင်းမတိုင်မီ၊ မဲပေးနေစဉ်နှင့် မဲပေးပြီးနောက်ပိုင်း အခြေအနေများနှင့်ပါ သက်ဆိုင်ပါသည်။ ပြဌာန်းချက်များသည် အောက်ပါတို့ကို သေချာစေရမည်

မဲပေးသည့် နေရာအတွင်း နှင့် တဝိုက်တွင် အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ မဲဝယ်ခြင်းနှင့် အခြားအကျပ်ကိုင်သည့် ပုံစံမျိုးစုံကို တားမြစ်ထားခြင်း

မဲပုံးအတွင်း မသမာမဲများထည့်ခြင်း၊ အီလက်ထရောနစ်နည်းစနစ်ဖြင့် မဲပေးခြင်းတွင် မှုမမှန်ခြင်း လိမ်ညာခြင်းများ မဖြစ်အောင် အပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲများ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရေးကို အာမခံနိုင်သော လုံခြုံရေးအစီအမံများ ထည့်သွင်းထားခြင်း

အမျိုးသမီးများ လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများ၊ ငယ်ရွယ်သူများ သက်ကြီးရွယ်အိုများ၊ ကိုယ်အင်္ဂါမသန်စွမ်းသူများ ဒုက္ခိတများအပါအဝင် တန်းတူညီမျှခြင်းမူအပေါ် အခြေခံပြီး မဲပေးသူအားလုံး မဲရုံကိုလာရောက်နိုင်စေရန် လုပ်ပေးထားခြင်း

တန်းတူညီမျှခြင်းမူအပေါ်အခြေခံပြီး မဲရုံများသည် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သူများ၊ မဲပြားများ၊ မဲပေးစက်များနှင့် တခြားထိခိုက်လွယ်သော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပစ္စည်းများကို လက်ခံရမည်။ မဲရုံသို့လာရောက်ရန်တာဝန်ပေးခံထားရသော လူများ၏ ထောက်ခံမှုကို ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူ တစ်ဦးတစ်ယောက်မှ ရရှိလာနိုင်သည့် အနေအထားပေါ်မူတည်ပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ရန် လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ ပြောဆိုသည့်ဘာသာ၊ မူလနိုင်ငံသား၊ အခြားအဆင့်အတန်းများ၊ နိုင်ငံရေးနှင့် တခြားခံယူချက်သဘောထားများအပေါ် မူမတည်ပဲ မဲပေးသူစိစစ်ပေးခြင်းနှင့် တခြားလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ သတ်မှတ်ချက်ပြည့်မီသူများ မဲပေးခွင့်မရသည့်အခြေအနေများ မဖြစ်အောင်တားမြစ်ပေးခြင်း၊ တရားမဝင်မဲပေးခြင်းကို တားမြစ်ပေးခြင်း

လျှို့ဝှက်မဲပေးခြင်းကို အာမခံနိုင်သော မဲပေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်

နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲ နှင့် တခြားမဲပေးရေးရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြု မှုကို ထောက်ခံသူများနှင့် ကန့်ကွက်သူများ၊ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များ၊ သတင်းမီဒီယာများ၊ နိုင်ငံတကာ စောင့်ကြည့်အဖွဲ့အစည်းများက ထိထိရောက်ရောက်လေ့လာစောင့်ကြည့်နိုင်အောင် ပွင့်လင်းမြင်သာရေးစနစ်များကို ထားရှိခြင်း

အဆင့်မြင့်ဆုံးရွေးကောက်ပွဲအရာရှိ(ကြီးကြပ်ရေးအရာရှိ၊ ဥက္ကဋ္ဌ၊ ခေါင်းဆောင် စသဖြင့်)ကို မဲရုံတွင် ထားရမည်ဟု ဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားရမည်။ ထိုသူတွင် မဲရုံအခြေအနေ တည်ငြိမ်ရေးကိုထိန်းသိမ်းဖို့၊ လုံခြုံရေးနှင့် ပက်သက်သော အကူအညီများကို ရယူဖို့၊ မဲပေးခြင်းနှင့် ပက်သက်သော ပြဿနာများကို ကုစားဖြေရှင်းပေးနိုင်ဖို့၊ ဩဇာအာဏာရှိရမည်။ လုပ်ဆောင်ပုံအဆင့်ဆင့်ကိုလုပ်ဆောင်ဖို့ အနည်းဆုံးရှိရမည့် ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများ ပြည့်မီအောင် မထားခြင်း၊ မဲပုံးများမလုံလောက်ခြင်း၊ မဲပေးစက်များ ပျက်စီးခြင်း၊

အကြိမ်များစွာမဲပေးခြင်းကိုကာကွယ်ရန် မဲပေးသူများလက်ညှိုးတွင် သုတ်လိမ်ရသော မှင် ကုန်သွားခြင်း နှင့် တခြား ကိစ္စများကြောင့်ပြဿနာများပေါ်ပေါက်လာပါသည်။

မဲရေတွက်ခြင်း၊ ရလဒ်များကို စာရင်းသွင်းခြင်း၊ ရလဒ်များကို ကြေငြာခြင်း

မဲရေတွက်ခြင်း၊ ရလဒ်များကိုအကူးအပြောင်းလုပ်ခြင်း၊ ရလဒ်များကို စာရင်းသွင်းခြင်း၊ ကြေငြာခြင်း အတွက် ရှင်းလင်းတိကျသော ပြဌာန်းချက်များကို ဥပဒေထဲတွင်ထည့်သွင်းထားရမည်။ မည်သူက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရပြီး ရာထူးနေရာကို ရသင့်သည် ဆိုသည်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြည်သူ့ဆန္ဒကို ရိုးရိုးသားသားတိတိကျကျ ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် အဆိုပါ ပြဌာန်းချက်များပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။ ဥပဒေမူဘောင်များသည် အောက်ပါအချက်များကို သေချာဖြစ်စေသင့်သည်

မဲရေတွက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို မစတင်မီတွင် စံကိုက်ညီသော မဲပြားများအီလက်ထရောနစ် မဲပေးစက်များ၊ အခြားအတိမ်းအစောင်းမခံသော ရွေးကောက်ပွဲပစ္စည်းများကို လုံခြုံစွာထားရမည်။ သို့မှသာ မဲရေတွက်ခြင်းကို တရားနည်းလမ်းမကျစွာ သက်ရောက်အောင်လုပ်ခြင်း ကို တားမြစ်နိုင်မည်။

သတ်မှတ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီမညီစစ်ဆေးနိုင်ရန် သို့မဟုတ် သတ်မှတ်ချက်နှင့် မကိုက်ညီကြောင်း ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပြီး မဲပြားများကို ဖွင့်ဖောက်ရမည်။

မဲပြားများသတ်မှတ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီမညီ စစ်ဆေးသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများသည် မဲပေးသူ၏ ရှင်းလင်းသည့် ရည်ရွယ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းပေးရမည်

နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ဆန္ဒခံယူပွဲ နှင့် တခြားမဲပေးရေးရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြု မှုကို ထောက်ခံသူများနှင့် ကန့်ကွက်သူများအပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူ ကို ရည်ရွယ်ပေးထားသည်ဟု စစ်ဆေး၍ရအောင် မဲပြားများကို ထားခြင်း ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူ အတွက်ရည်ရွယ်ပေးထားသော မဲများကို ရေတွက်ခြင်းနှင့် စစ်ဆေးခြင်းကို လွယ်ကူစွာဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း

မဲရလဒ်စာရင်း စာရွက်များကို လွယ်ကူစွာစစ်ဆေးကြည့်ရှုနိုင်ခြင်း၊ လူအများမြင်နိုင်အောင်ထားခြင်း၊နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ဆန္ဒခံယူပွဲ နှင့် တခြားမဲပေးရေးရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြု မှုကို ထောက်ခံသူများနှင့် ကန့်ကွက်သူများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို ပေးအပ်ခြင်း၊ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များ၊ သတင်းမီဒီယာများ၊ နိုင်ငံတကာ စောင့်ကြည့်အဖွဲ့အစည်းများကို လည်း ပေးအပ်ခြင်း ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ၊ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များ၊ သတင်းမီဒီယာများ၊ နိုင်ငံတကာ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်အဖွဲ့အစည်းများက ထိထိရောက်ရောက်စောင့်ကြည့်နိုင်အောင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုစနစ်များထားပေးခြင်း။ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို ပြောင်းရွှေ့သယ်ဆောင်ပေးသည့် မည်သည့်ကြားခံနယ်ကို မဆိုနှင့် မဲပြားများ၊ရေတွက်ပြီးသားမဲစာရင်းများ၊ အခြားအတိမ်းအစောင်းမခံသော ရွေးကောက်ပွဲပစ္စည်းများကို ကြားအဆင့် နှင့်/ သို့မဟုတ် နောက်ဆုံးအဆင့် ရေတွက်သည့်နေရာ ကို သယ်ယူပို့ဆောင်ပေးသည့် စနစ်များကိုစစ်ဆေးနိုင်ခြင်း။

ဥပဒေနှင့်မညီပဲ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်း မလုပ်နိုင်အောင် ရေတွက်ပြီးသားမဲစာရင်းများနှင့် မဲရလဒ်ကြေငြာချက်များကို လုံခြုံစွာထားခြင်း စစ်ဆေးခြင်းပြုနိုင်အောင် မဲအရေအတွက်စာရင်းကို ရွေးကောက်ပွဲကိုယ်စားလှယ်များအလိုက် စီစဉ်ထားခြင်း

ကြားအဆင့်နှင့် နောက်ဆုံးအဆင့် မဲရေတွက်ခြင်း ဌာနများမှ မဲပေးစာရင်းထဲတွင် မှတ်တမ်းတင်ထားသော နောက်ဆုံးစုပေါင်းရလဒ်စာရင်းများ အပါအဝင် သီးခြား ရလဒ်စာရင်းများကို လွယ်ကူစွာစစ်ဆေး ၊ ပြည်သူအများကိုထုတ်ပြန်ပေးပြီး နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲ နှင့် တခြားမဲပေးရေးရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြု မှုကို ထောက်ခံသူများနှင့် ကန့်ကွက်သူများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို ပေးအပ်ခြင်း၊ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များ၊ သတင်းမီဒီယာများ၊ နိုင်ငံတကာ စောင့်ကြည့်အဖွဲ့အစည်းများကို လည်း ပေးအပ်ခြင်း

ကြားအဆင့်နှင့် နောက်ဆုံးအဆင့် မဲရေတွက်ခြင်း ဌာနများမှ ရလဒ်သောမဲပေးစာရင်းများကို အင်တာနက်နှင့် အခြားအများပြည်သူနေရာများ တွင် စောစောစီးစီး တင်ပေးထားခြင်း

မဲရေတွက်ခြင်း စာရင်းသွင်းခြင်း ရလဒ်များကို ကြေငြာခြင်းဆိုသော လုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း ဖြစ်ပေါ်လာသော ပြဿနာများနှင့် ပက်သက်၍ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များက စိုးရိမ်ပူပန်ကြောင်းထုတ်ဖော်ပြီး ပြေလည်စေမည့် နည်းလမ်းများကို ရှာဖွေဖို့ ဥပဒေပြဌာန်းချက်များက အလေးပေးပြောကြားသင့်သည်။

စောဒကတက် တိုင်တန်းခြင်းနည်းစနစ်များ

ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်တိုင်းတွင်စောဒကတက် တိုင်တန်းခြင်း အဆင့်တစ်ခုကို ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များက ချမှတ်ထားသင့်သည်။ လုပ်ငန်းများမှန်မှန်ကန်ကန်လည်ပတ်ရေး၊ ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင်အားလုံးတန်းတူညီမျှရေး၊ ဥပဒေအကာအကွယ်ကို တန်းတူညီမျှရရှိရေး၊ ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် ထိရောက်သောပြေလည်နည်းများ နှင့် ချိုးဖောက်သူများကို တာဝန်ခံစေရေး တို့သည်လည်း တိုင်တန်းခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင်ပါဝင်သည်။ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်တိုင်းတွင် သက်ဆိုင်ရာထူးခြားသော အရည်အသွေးများရှိကြသည်။ မှန်ကန်သောလုပ်ငန်းများ၏ သဘောသဘာဝနှင့် ပြေလည်အောင်ကုစားရေး အမျိုးအစားများသည် ထိုအဆင့်များကြားတွင် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ကွာခြားသွားပါလိမ့်မည်။

မဲဆန္ဒနယ်ရေးဆွဲခြင်းအဆင့်၊ လူဦးရေနှင့် ကိုယ်စားလှယ်ဦးရေ အချိုးအစားသည် အမျိုးမျိုးသော မဲဆန္ဒနယ်မြေများအကြား ကွာဟနေခြင်းကို ထိထိရောက်ရောက်ညီမျှအောင် လုပ်ပေးခြင်း၊ လူနည်းစုများ ၊ ထူးခြားသောနိုင်ငံရေးအမြင်တစ်ခုကို ထောက်ခံသော လူအုပ်စုများကိုအားနည်းအောင် လုပ်ခြင်းမဖြစ်စေရန် နယ်စပ်မျဉ်းများကို ပြောင်းရွှေ့ခြင်း

မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်းအဆင့်၊ မဲပေးခွင့်ကို မှန်မှန်ကန်ကန်ရုပ်သိမ်းခြင်း သို့မဟုတ် သတ်မှတ်ချက်နှင့် မကိုက်ညီသူများ မဲပေးစေရန်တားမြစ်ခြင်း

ပါတီ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများ သတ်မှတ်ချက်နှင့်ကိုက်ညီအောင်လုပ်ခြင်း အဆင့်၊ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ပြည့်စုံပါက ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပါဝင်ခွင့်ပြုခြင်း

အခြားသောရွေးကောက်ပွဲအဆင့်များတွင်လည်း ပြဿနာနှင့် ကိုက်ညီသော ကုစားနည်းများကို ဖန်တီးပေးအပ်ဖို့လိုလေသည်။ မဲများကို ပြန်လည်ရေတွက်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲအသစ်များကို ပြန်လည်ကျင်းပပေးခြင်းတို့ အထိ ကုစားဖြေရှင်းပေးရမည်။

ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ပက်သက်ပြီးစောဒကတက်တိုင်တန်းခြင်းနည်းစနစ်များကို အသုံးပြုခြင်းအတွက် သတ်မှတ်ချက်များကို ဥပဒေကရှင်းလင်းစွာပြဌာန်းထားရမည်။ တိုင်ကြားမှုကို လက်ခံဖိုင်တွဲ နိုင်ရန်သတ်မှတ်ချက်များ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းသတ်မှတ်ချက်များ၊ ပြုမည့်သက်သေများ၊ သက်သေတင်သွင်းခြင်းအတွက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ တိုင်းကြားမှုများကိုကြားနာစစ်ဆေးခြင်းအချိန်ဇယား၊ ရရှိနိုင်သော ကုစားနည်းများ၊ အသနားခံစာတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို တိုင်တန်းခြင်းနည်းစနစ်များက ဖော်ပြပေးရမည်။ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအေဂျင်စီတရားရုံး၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အဖွဲ့များတွင် လက်မှတ်ထိုးတောင်းဆိုနိုင်ရန် နှင့် အခြေခံကျသောအခွင့်အရေးများပါ ပါဝင်ပက်သက်နေပါက တရားစီရင်ရေးရုံးထောင့်မှ သုံးသပ်နိုင်ရန် တိုင်ကြားသူများကို သင့်တော်သော ဖိုရမ်များသို့ ဥပဒေက ညွှန်ပြပေးနိုင်ရမည်။

ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ တာဝန်ရှိနိုင်မနိုင်၊ ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းနှင့် အပြစ်ပေးခြင်းတို့သည် တိုင်းကြားခြင်းနှင့်ပက်သက်ပြီး စီမံအုပ်ချုပ်မှုလမ်းကြောင်းမှ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ တရားမလမ်းကြောင်းအရဆောင်ရွက်ခြင်းများအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုနှင့် ပက်သက်၍လည်း ဥပဒေက အလေးပေးပြောကြားသင့်သည်။

အခန်း ၄

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များကို အကဲဖြတ်ရာတွင် လုပ်ဆောင်ရမည့်အချက်များ

အောက်တွင်ဖော်ပြထားသော စစ်ဆေးရန်စာရင်းသည် ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များကို ကျယ်ပြန့်သည့် ကိစ္စများကို စဉ်းစားရာတွင်သာမက ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရာတွင်လည်းကောင်း ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ဖို့ အဆိုပြုရာတွင်လည်းကောင်း အထောက်အကူဖြစ်စေရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲရေး တာဝန်ယူထားရသော သူများလည်း အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ အားလုံးပါဝင်ရေး၊ တရားမျှတရေး၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရေးဆိုသော အခြေခံသဘာဝတရားများ အပြင် ရွေးကောက်ပွဲများ တရားမျှတရေးနှင့် ပြည်သူလူထုယုံကြည်မှုရှိရေး ဆိုသော အယူအဆများကိုလည်း ထည့်သွင်းထားပါသည်။

ခေါင်းစဉ် ၁၆ ခုကိုလည်း စာရင်းထဲတွင် ခြုံငုံဖော်ပြထားပါသည်။ ခေါင်းစဉ်တစ်ခုစီအောက်တွင် ဥပဒေမူဘောင်များ အစိတ်အပိုင်းများအတွက် ရည်မှန်းချက်များကိုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ဥပဒေမူဘောင်များကို ခိုင်မာအောင် လုပ်ဆောင်ပေးရာတွင် အဆိုပါ အစိတ်အပိုင်းများသည် သင့်တော်သော ရည်မှန်းချက်များကို အကောင်အထည်ပေါ်စေခြင်း ရှိမရှိကို ဆုံးဖြတ်နိုင်စေရန်အတွက် တိုင်းတာချက်များ သတ်မှတ်ချက်များကိုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ဥပဒေမူဘောင်များကို ဝေဖန်ဆန်းစစ်ရာတွင်နှင့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုချင်းစီသည် ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲအခြေခံသဘာဝတရားများ လက်တွေ့ကျင့်ကြံမှုများအတိုင်း လိုက်ပါလုပ်ဆောင်ခြင်း ရှိမရှိကို ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန် ခေါင်းစဉ်များအောက်တွင် အဓိကမေးခွန်းများနှင့် မေးခွန်းငယ်များ စုစုပေါင်း ၂၂၈ ခုကိုလည်း ထည့်သွင်းထားပါသည်။

သို့သော် ယခုဖော်ပြပါ ဆောင်ရွက်ရန်စာရင်းသည် အမှတ်ပေးစားရင်း ဇယားမဟုတ်သည်ကိုတော့ အထူးအလေးပေးပြောလိုပါသည်။ ဥပဒေမူဘောင်တိုင်းအတွက် မေးခွန်းတိုင်းကို မေးမြန်းနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ မည်သည့်မေးခွန်းများ မေးခွန်းငယ်များက မည်မျှအရေးကြီးသည်ကိုလည်း သတ်မှတ်ပေးနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ ဥပဒေမူဘောင် တစ်ခုချင်းစီသည် မည်သည့် "အဆင့်" ရှိသည်ကို အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်ဖို့အတွက် ဥပဒေမူဘောင်များကို အမှတ်ပေးတိုင်းတာဖို့လည်း မဖြစ်နိုင်ပါ။ ဥပဒေမူဘောင်များအားလုံးသည် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံအလိုက် သီးခြားစီလှုပ်ရှားနေသည့် သဘောရှိသည်ဟု စဉ်းစားထားရပါမည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံရေးသဘောထား ဆန္ဒများသည် ဒီမိုကရေစီ ဦးတည်ချက်အတိုင်း ပြတ်ပြတ်သားသား ပြောင်းလဲသွားနေပြီလား၊ သို့မဟုတ် အခြားအုပ်ချုပ်ရေး ပုံစံများအတိုင်း ပြောင်းလဲသွားနေပြီလား ဆိုသည်ကိုဖော်ပြမည့် နိုင်ငံရေးအင်အားစုများအချင်းချင်းကြား ဆက်ဆံ ဆောင်ရွက်ပုံများအတွင်းတွင်လည်း လှုပ်ရှားနေသည့် သဘောရှိသည်ဟု စဉ်းစားထားရပါမည်။ ရွေးကောက်ပွဲနယ်ပယ်တွင်သာ တဖြည်းဖြည်းချင်း ဖြစ်ထွန်းတိုးတက်နေသည် ဆိုလျှင်တောင် ဖော်ပြရပါမည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ ဥပဒေမူဘောင်များသည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကိုအာမခံနိုင်ပြီး ဒီမိုကရေစီ အလေ့အထများကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ခြင်းရှိမရှိဆိုသည်ကို အကဲဖြတ်ဖို့အတွက်တော့ အရေးကြီးပါသည်။ ယခုဆောင်ရွက်ရန်စာရင်းတွင် စဉ်းစားချင့်ချိန်စရာ အချက်များပါရှိသောကြောင့် ဥပဒေမူဘောင်များတွင် အာမခံချက်များရှိမရှိ၊ အလေးပေးကိုင်တွယ်ရမည်ဖြစ်သော တိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သော ပြဿနာအစိတ်အပိုင်းများရှိမရှိ ကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေပါလိမ့်မည်။

ရည်မှန်းချက်။ လွှတ်လပ်စွာရွေးကောက်တင်မြှောက်လိုက်သော ကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့် တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ သွယ်ဝိုက်ပြီးဖြစ်စေ ပြည်သူများသည် အစိုးရလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်များကို သေချာပေးအပ်ရန်။

သတ်မှတ်ချက်များသို့မဟုတ်ညွှန်းကိန်းများ—ဥပဒေမူဘောင်

- ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော ရာထူးများအတွက် ပုံမှန်ရွေးကောက်ပွဲများ၊ ရာထူးသက်တမ်းများ အတိအကျ သတ်မှတ်ပေးခြင်း
- ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော ရာထူးများ ၎င်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို သတ်မှတ်ပေးခြင်း
- ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခွင့်၊ ရွေးကောက်ခံပိုင်ခွင့်များနှင့် ဆက်စပ်သောနည်းလမ်းများကို ဖော်ပြပေးခြင်း (ရွေးကောက်ပွဲဝင်ခွင့်ရှိသူများနှင့် ပတ်သက်ပြီး မှန်မှန်ကန်ကန် လွတ်လွတ်လပ်လပ် ရွေးချယ်နိုင်အောင် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်း ဆိုလိုသည်)
- အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝအသုံးပြုနိုင်စေရန် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ချမှတ်ထားသော ကန်သတ်ချက်များမှလွဲ၍ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများအပေါ် ကန်သတ်ချုပ်ချယ်မှုများကို နည်းအောင်လုပ်ပေးခြင်း
- လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ လူမျိုးနှင့် လူမှုရေးအရ ၊ ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်မှု၊ မွေးဖွားရာဇာတိနှင့် အခြားအဆင့်အတန်း၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အခက်အခဲများ၊ ချို့ယွင်းချက်များ၊ နိုင်ငံရေးနှင့် အခြားအယူအဆများကြောင့် ခွဲခြားမှုများ မရှိအောင်လုပ်ပေးခြင်း။

စဉ်းစားရမည့်မေးခွန်းများ

၁။ နိုင်ငံရေးပါတီများကို ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်သူများအဖြစ် ဥပဒေက သိမှတ်ပြုထားပါသလား။

က။ သတ်မှတ်ထားသည်ဆိုလျှင်၊ သတ်မှတ်ချက်များသည် နိုင်ငံတကာမူများဖြစ်သော အားလုံးပါဝင်ရေးနှင့် တရားမျှတရေးဆိုသည့်အချက်များကို ပြည့်မှီစေပါသလား။

၂။ နိုင်ငံရေးပါတီ မဟုတ်သော တသီးပုဂ္ဂလ ကိုယ်စားလှယ်များကိုလည်း ဥပဒေက ယှဉ်ပြိုင်ခွင့်ပြုထားပါသလား။

က။ ယှဉ်ပြိုင်ခွင့်ပြုထားသည်ဆိုလျှင်၊ သတ်မှတ်ချက်များသည် နိုင်ငံတကာမူများဖြစ်သော အားလုံးပါဝင်ရေးနှင့် တရားမျှတရေးဆိုသည့်အချက်များကို ပြည့်မှီစေပါသလား။

၃။ မည်သည့် ကိုယ်စားပြုရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို ကျင့်သုံးပါသလဲ။(အများစု မဂျောရတီစနစ်လား၊ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်လား၊ ရောစပ်စနစ်လား)

က။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ်မည်မျှ ရှိပါသလဲ။

ခ။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် မည်ရွေးမည်မျှကို ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေဖြင့် ခန့်အပ်ပါသလဲ။

ဂ။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် နေရာအားလုံးကို တပြိုင်နက်ရွေးကောက်ခန့်အပ်ပါသလား။ ခွဲခြားကျင်းပပါသလား။

ဃ။ အထက်နှင့် အောက်လွှတ်တော် ၂ ရပ်ခွဲထားပါသလား။ တစ်ခုတည်း ထားပါသလား။

င။ ၂ရပ်ခွဲထားသည်ဆိုလျှင် ၂ ရပ်လုံးအတွက် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပပါသလား။ သို့မဟုတ် တစ်ခုအတွက် သီးခြားခန့်အပ်ခြင်းမျိုးရှိပါသလား။ ခန့်အပ်သည်ဆိုလျှင် မည်သူများက ခန့်အပ်နေပါသနည်း။
စ။ မဲရလဒ်ပြတ်သားစေရန် ဒုတိယအကျော့ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပပေးသည့် ပါလီမန်စနစ်ဖြစ်ပါသလား။
ဆ။ ရောစပ်စနစ်ကို ကျင့်သုံးသည်မျိုးလည်း ရှိလျှင် အဆိုပါရောစပ်စနစ်ဖြင့် ရွေးကောက်သည့် အမတ်နေရာ မည်မျှရှိပါသလဲ။

၄။ မဲ အရေအတွက် မည်ရွေးမည်မျှရလျှင် အမတ်နေရာ မည်မျှရမည်ဟု ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖော်ပြထားသည့်စနစ်ကို ဥပဒေထဲတွင် ပြဌာန်းထားပါသလား။

က။ မည်သည့်စနစ်ကို ကျင့်သုံးပါသလဲ။ ကြွင်းကျန် မဲ တွေကိုရော ရေတွက်သည့်စနစ်ထည့်သွင်းထားပါသလား။

၅။ နိုင်ငံရေးပါတီများအနေဖြင့် လွှတ်တော်အမတ်နေရာများကို ရယူရန်အတွက် အနိမ့်ဆုံးသတ်မှတ်ထားသည့် မဲအရေအတွက် ထားရှိပါသလား။

က။ ထားရှိသည်ဆိုလျှင် သတ်မှတ်ချက်ကိုဖော်ပြပါ။ ထိုသတ်မှတ်ချက်သည် အခြားနိုင်ငံတကာ မူဝါဒများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်လည်း မည်ကဲ့သို့ နှိုင်းယှဉ်၍ ရနိုင်မည်နည်း။

၆။ ရွေးကောက်ပွဲများ အထမြောက်အောင်မြင်ရန်အတွက် အနည်းဆုံး မဲ လာပေးသူအရေအတွက်ကိုလည်း ဥပဒေအရ သတ်မှတ်ပေးထားပါသလား။

က။ ထားရှိသည်ဆိုလျှင် သတ်မှတ်ချက်။ ထိုသတ်မှတ်ချက်သည် အခြားနိုင်ငံတကာ မူဝါဒများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်လည်း မည်ကဲ့သို့ နှိုင်းယှဉ်၍ ရနိုင်မည်လဲ။

၇။ မျှော်လင့်မထားသော လစ်လပ်နေရာများကို ရွေးချယ်ခန့်အပ်ရန်အတွက်ကိုလည်း ပြဌာန်းသတ်မှတ်ချက်များ ရှိပါသလား။

၈။ အချို့သော လွှတ်တော်အမတ်နေရာများအတွက် သမ္မတကို ခန့်အပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားသည့် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများ ပြဌာန်းထားပါသလား။

က။ ပြဌာန်းထားသည်ဆိုလျှင် နေရာမည်မျှရှိသနည်း။
ခ။ ထိုခန့်အပ် လွှတ်တော်အမတ်များသည် လွှတ်တော်တွင် မဲ ပေးခွင့်ရှိပါသလား။

၉။ သမ္မတကို တိုက်ရိုက် သို့မဟုတ် တဆင့်ခံ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသလား။

က။ တဆင့်ခံ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည်ဆိုလျှင် လွှတ်တော်မှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသလား။ သီးခြားအဖွဲ့သို့မဟုတ် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသလား။

ခ။ သမ္မတကို တဆင့်ခံ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည်ဆိုလျှင် အားလုံးတန်းတူညီမျှ မဲပေးခွင့်ဆိုသည့် ကိစ္စရပ်ကိုရော မည်သို့ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်ပါသနည်း။

ဂ။ ၁ ကျော့ သို့မဟုတ် ၂ ကျော့ မဲပေးရွေးချယ်ရသည့် စနစ်ဖြစ်ပါသလား။ သို့မဟုတ် တစ်စု တစ်ဖွဲ့ကို အသာရစေသည့် စနစ်ဖြစ်ပါသလား။

၁၀။ ရွေးကောက်ပွဲများကို မည်သည့်အခြေခံ အကြောင်းတရားပေါ်တွင် မူတည်ပြီး ကျင်းပသနည်း။ (ပုံမှန်ကျင်းပပေးဖို့ရာ အချိန်ဇယားရှိပါသလား။ သို့မဟုတ် ထူးခြားသော အခြားအနေမျိုး ရှိမှကျင်းပရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။)

၁၁။ ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပပေးရန် ကြေငြာခွင့်ကို မည်သူထံတွင်ပေးထားသနည်း။ မည်သည့်အခြေအနေမျိုးတွင် ကြေငြာနိုင်သနည်း။

ရည်မှန်းချက်။ ရှင်းလင်းမှုနှင့် ကြိုတင်ခန့်မှန်းရ လွယ်ကူမှုရှိစေရန်။ အခြားရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများနှင့်လည်း လိုက်လျောညီထွေမှုရှိစေပြီး ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပါတီဘက်လိုက်မှုမရှိပဲ ကျင့်သုံးနိုင်စေရန်

သတ်မှတ်ချက်များသို့မဟုတ်ညွှန်းကိန်းများ---ဥပဒေမူဘောင်

- ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်များ၏ အဓိက အချက်များကို ရှာဖွေလွယ်ကူသော၊ တစုတစည်းတည်းရှိသော၊ အပြန်အလှန် မှီငြမ်းကိုးကားနိုင်သော နေရာတွင်တင်ပြနိုင်ရေး။
- ဥပဒေမူဘောင်များကို ရှင်းလင်းသော၊နားလည်လွယ်ကူသော အသုံးအနှုန်းများဖြင့် တင်ပြရေး။
- ဥပဒေတစ်ခုနှင့် တစ်ခု ရှေ့နောက်မညီ ဖြစ်နေမှုများကို ရှောင်ရှားရေး။
- ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံတကာ အသိအမှတ်ပြု တာဝန်ဝတ္တရားများ၊ လိုက်နာဆောင်ရွက်မှုများကို ထည့်သွင်းသတ်မှတ်ရေး

စဉ်းစားရမည့်မေးခွန်းများ

၁၂။ မည်သည့်အခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သနည်း။

က။ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များ(ဥပဒေများ၊ ဒီကရီများ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ နည်းဥပဒေများ)သည် အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၁၃။ အခြေခံဥပဒေထဲတွင် လူ့အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းထားပါသလား။ ရေးထိုးထားသော စာချုပ်များအရ တာဝန်ဝတ္တရားများကို အခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ ဥပဒေမူဘောင်များထဲတွင် ထည့်သွင်းထားပါသလား။

က။ ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံတကာစာချုပ်များပါ တာဝန်ဝတ္တရားများသည် မည်သို့သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ဖြစ်စေသနည်း။ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များ အပေါ်တွင်လည်း မည်သို့အကျိုးသက်ရောက်မည်နည်း။ (ဥပမာ။ "တိုက်ရိုက်မှု သက်ရောက်မှု" ဆိုသော အယူအဆကို လေးစားလိုက်နာမည်လား။ နိုင်ငံတကာစာချုပ်များပါ တာဝန်ဝတ္တရားများကို ပြည်တွင်းဥပဒေများထဲတွင် သီးခြားစီထည့်သွင်းပြီးမှ ထုတ်ပြန်မည်လား)

ခ။ အမျိုးသမီးများမဲပေးရေး ဆိုင်ရာ အထူးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ သတ်မှတ်ပေးထားပါသလား။

ဂ။ အချို့သောရာထူးနေရာများအတွက် အမျိုးသမီးသီးသန့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်စေသော အာမခံချက်များရှိပါသလား။ (ဥပမာ။ အမျိုးသမီးများအတွက် ကိုတာစနစ်၊ မဖြစ်မနေ အမျိုးသမီးများခန့်အပ်သောစနစ်၊ မဲပြားပေါ်ပါ ပါတီကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်းတွင် အမျိုးသမီးများကို ထားရှိသောစနစ်)

ဃ။ (လူမျိုး၊ လူမျိုးမူလဇာတိ၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်ရာဘာသာအလိုက်)လူနည်းစုများ၊ တိုင်းရင်းသားများအတွက် မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲပိုင်ခွင့်ကို အာမခံပေးသော ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များရှိပါသလား။

င။ အခြားသော အခြေအနေအနေအထားများအရ မဲပေးခွင့်ရသွားနိုင်သည့်သူများအတွက် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များ ရှိပါသလား။ (ကိုယ်အင်္ဂါချို့ယွင်းနေသူ၊ ဒုက္ခိတဖြစ်နေသူ၊ ဒုက္ခသည်၊ ပြည်တွင်းရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ၊ လူငယ်များ၊ ရာဇဝတ်မှုဖြင့် အကျဉ်းကျခံနေရသူများ)

စ။ မဖြစ်မနေ မဲပေးရသည့်စနစ်လား၊ မဲပေးပဲ ပျက်ကွက်၍ရသည့်စနစ်လား။

ဆ။ မဖြစ်မနေ မဲပေးရသည့်စနစ်ဖြစ်သည်ဆိုလျှင် မဲပေးသည့်အတွက် ပြစ်ဒဏ်ခံရနိုင်ပါသလား။

ဇ။ မဲပေးသည့်အတွက် ပြစ်ဒဏ်ခံရနိုင်သည်ဆိုလျှင် မည်သည့်ပြစ်ဒဏ်မျိုးဖြစ်မည်နည်း။ ပြစ်ဒဏ်သည် ပြစ်မှုနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အထောက်အကူဖြစ်ပါသလား။

၁၄။ ရွေးကောက်ပွဲအမျိုးအစား အားလုံးအတွက် အကျိုးဝင်သော ဥပဒေတစ်ခုခုကို ပြဋ္ဌာန်းထားသည်မျိုး ရှိပါသလား။ (သမ္မတရွေးကောက်ပွဲ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲ၊ ဒေသန္တရရွေးကောက်ပွဲ စသဖြင့်)

၁၅။(ရှိသည်ဆိုလျှင်) ထိုဥပဒေထဲတွင်ပါဝင်သော ဝေါဟာရများအတွက် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ၊ ရှင်းလင်းချက်များကို မူလရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေထဲတွင် ထည့်သွင်းထားပြီး တသမတ်တည်း အသုံးပြုပါသလား။ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ အချင်းချင်းကြားတွင် ကွဲပြားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာပါက ဖြေရှင်းနိုင်ရေးနည်းလမ်းများ ထည့်သွင်းထားပါသလား။ အခြားရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများနှင့် ပတ်သက်၍လည်း ကွဲပြားမှုများပေါ်ပေါက်လာပါက အဆိုပါ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များကို အသုံးပြုနိုင်ပါသလား။

၁၆။ ရွေးကောက်ပွဲ ပြဿနာအားလုံးကို ခြုံငုံမိသည့် ပြီးပြည့်စုံသော ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေကျင့်ထုံးတစ်ရပ်ရှိပါသလား။ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေမူဘောင် တစ်ခုလုံးကို ဖြည့်စွက်ပေးသော အခြားဥပဒေများလည်း ရှိပါသေးလား။(ဥပမာ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် အခြားအင်စတီကျူးရှင်းများကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ပေးသော ဥပဒေများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ လူထုဆက်သွယ်ရေး မီဒီယာများ၊ အန်ဂျီအိုများနှင့် သက်ဆိုင်သော ဥပဒေများ၊ ရာဇဝတ်မှု တရားမမှုနှင့် သက်ဆိုင်သော ဥပဒေများ၊ အစိုးရရုံးများကို အသုံးပြုခြင်းအတွက် ဥပဒေများ၊ အစိုးရဝန်ထမ်းများ၏ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများအတွက် ဥပဒေများ၊ ဘဏ္ဍာရေးစာရင်းရှင်းတမ်းများကို ထုတ်ပြန်ရေးသတ်မှတ်ချက်များ၊ ရွေးကောက်ပွဲနိုင်သူများကို အာဏာလွှဲပြောင်းပေးရေး ဆိုင်ရာ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် စည်းကမ်းသတ်မှတ်ချက်များ)

၁၇။ ရွေးကောက်ပွဲ ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး မတူညီသော ဥပဒေများကြား ရှင်းရှင်းလင်းလင်း အပြန်အလှန်ကိုးကားနိုင်ခြင်းများ ရှိပါသလား။ တရားဥပဒေပြုရေး၊ တရားစီရင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ရှိလာနိုင်သော ပဋိပက္ခများ ဖော်ထုတ်ပြီး ရှင်းလင်းနိုင်သော နည်းစနစ်ရှိပါသလား။

၁၈။ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများကို အနက်အဓိပ္ပါယ်ပြန်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး မေးခွန်းများ ပေါ်ပေါက်လာပါက မည်သူထံတွင် နောက်ဆုံးဆုံးဖြတ်ချက် အာဏာတည်သနည်း။ (ဥပမာ၊ ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်၊ နိုင်ငံတော်တရားရုံးချုပ်၊ အခြေခံဥပဒေတရားရုံးချုပ်၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် အခြားအဖွဲ့တစ်ခုခု)

၁၉။ ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်ရေးဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်မှုများအတွက်နှင့် တခြားကိစ္စရပ်များအတွက် နည်းလမ်းများ နှင့်/သို့မဟုတ် အခြားစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ဖော်ဆောင်ခွင့် ဥပဒေမှ ပေးအပ်ထားပါသလား။

- က။ ပေးအပ်ထားသည်ဆိုလျှင်၊ မည်သည့် လူပုဂ္ဂိုလ် အဖွဲ့အစည်းမျိုးထံတွင် ထိုအာဏာရှိသနည်း။
- ခ။ ထိုကဲ့သို့ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ညွှန်ကြားချက်များကို မည်လည့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအတိုင်း ထုတ်ပြန်ပေးရမည်နည်း။
- ဂ။ ထိုစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းက ကျင့်သုံးပြီး၊ ထို စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ချိုးဖောက်မှုများအတွက် ကုစားပေးမည်နည်း။

၂၀။ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများကို ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် မည်သူက အမှုဖွင့် တရားစွဲမည်နည်း။

က။ ပြဌာန်းထားသည်ဆိုလျှင် မည်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ပါဝင်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားသနည်း။

ခ။ နယ်နိမိတ်မျဉ်း ပြန်လည်သုံးသပ်ရေး၊ မူကြမ်းရေးဆွဲရေး များနှင့်ပတ်သက်ပြီး မည်သည့်တိုင်ပင်နှီးနှောခြင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ရှိထားသနည်း။

ဂ။ နယ်နိမိတ် ပြန်လည်ရေးဆွဲသတ်မှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် သတင်းမီဒီယာများ သတင်းယူခွင့်ရှိပါသလား။

၂၆။ မဲဆန္ဒနယ်မြေများအတွက် မဲပေးသူနှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချိုးအစားကို သတ်မှတ်ပြဌာန်းပေးထားသည့် ဥပဒေများရှိပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် မည်သည့်ဥပဒေဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့် မည်ကဲ့သို့ နှိုင်းယှဉ်နိုင်မည်နည်း။

၂၇။ မဲဆန္ဒနယ်မြေများ တစ်ခုနှင့် တစ်ခုကြား မဲပေးသူ-လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချိုးအစား ကွာခြားချက်နှင့် ပတ်သက်ပြီး လက်ခံနိုင်သည့် အတိုင်းအတာများကို ဥပဒေအရ သတ်မှတ်ပြဌာန်းပေးထားသည်များ ရှိပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် ထိုသို့လက်ခံနိုင်သည့် ကွာခြားချက်များသည် မည်မျှနည်း။ နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့် မည်ကဲ့သို့ နှိုင်းယှဉ်နိုင်မည်နည်း။

၂၈။ မဲဆန္ဒနယ်မြေများ ပြန်လည်သုံးသပ်ရေး၊ ရေးဆွဲရေးခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး မကျေနပ်၍ တိုင်တန်းမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာပါက တိုင်တန်းရမည့် လုပ်ငန်းစဉ်များရှိပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် မည်သည့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် တိုင်တန်းမည်နည်း။

ခ။ ထိုလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် ထိရောက်သော ကုစားမှုများကိုလည်း ပေးအပ်နိုင်သည်လား။

ရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့နှင့် အုပ်ချုပ်ရေး

ရည်မှန်းချက်များ။ ရွေးကောက်ပွဲ အုပ်ချုပ်ရေးတွင် ဘက်လိုက်မှုကင်းစင်စေရေး၊ ထိရောက်မှုရှိစေရေး၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစေရေး

စံသတ်မှတ်ချက်များ သို့မဟုတ်ညွှန်းကိန်းများ ---ဥပဒေမူဘောင်

- ရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့ဝင်များကို ခန့်အပ်ရာတွင် ထိုကိုယ်စားလှယ်များသည် ပါတီဘက်လိုက်မှုကင်းရှင်းပြီး စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများကို ကျင်းပနိုင်သည့် အစွမ်းအစများရှိသည်ဟု သာမန်ပြည်သူများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများက ယုံကြည်လက်ခံထားသူများ သို့မဟုတ် ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများကို ဘက်လိုက်မှုကင်းကင်း စွမ်းဆောင်ရည်ရှိရှိဖြင့် ကျင်းပနိုင်သည်ဟု နိုင်ငံရေးအရ ယှဉ်ပြိုင်သူများနှင့် သာမန်ပြည်သူများက ပူးတွဲယုံကြည်ထားသူများ ထိုအဖွဲ့များတွင် ပါဝင်ရေး။
- ရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့အောက်ရှိ အရာရှိများကို ခန့်အပ်သည့် စနစ်များချမှတ်ရေး၊ ထိုအရာရှိများသည်လည်း ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများကို ဘက်လိုက်မှုကင်းကင်း စွမ်းဆောင်ရည်ရှိရှိဖြင့် ကျင်းပနိုင်သည်ဟု နိုင်ငံရေးအရ ယှဉ်ပြိုင်သူများနှင့် သာမန်ပြည်သူများက ယုံကြည်ထားသူများ ဖြစ်ရေး။
- သာမန်ပြည်သူများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများ အကျိုးအတွက် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်ပါ အစိတ်အပိုင်းများကို ကျင့်သုံးရာတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစေရေး
- ရွေးကောက်ပွဲ အရာရှိများ၏ တာဝန်များကို မှန်မှန်ကန်ကန် ထမ်းဆောင်စေရာတွင် တာဝန်ခံမှုရှိစေရေး။
- ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများနှင့် ပုံမှန်ဖြစ်သော၊ တာဝန်တည်ငြိမ်သော ဆက်ဆံရေးစနစ်များထားရှိရေး။

စဉ်းစားရမည့်မေးခွန်းများ

၂၉။ ရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်ရေးအတွက် တာဝန်ယူထားရသည့်အဖွဲ့သည် ဝန်ကြီးဌာနတစ်ခုခုအောက်တွင် ဖွဲ့စည်းထားသည်လား။ အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍအောက်တွင် သီးခြားရပ်တည်နေသည့် အဖွဲ့လား။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို တာဝန်ခံရသည့် သီးခြားလွှတ်လပ်သည့်အဖွဲ့လား။ အခြေခံဥပဒေအရ ဖွဲ့စည်းထားသည့် သီးခြားအစိုးရအဖွဲ့တစ်ခု၊ ဌာနတစ်ခုလား။ သို့မဟုတ် အခြားပုံစံများဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားသည့် အစိုးရဌာနတစ်ခုလား။

၃၀။ မည်သည့်လမ်းညွှန်ချက်များ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအောက်တွင် ရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့ အလုပ်လုပ်သနည်း။

၃၁။ ရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့ကို ယာယီဖွဲ့ထားပါသလား အမြဲတမ်းဖွဲ့ထားပါသလား။

က။ ယာယီဖွဲ့ထားသည်ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်ခင် အချိန်မည်မျှ ကြိုတင်ယူ၍ ဖွဲ့ကြသနည်း။

ခ။ ပေးအပ်ထားသော တာဝန်များကို ထိထိရောက်ရောက် ထမ်းဆောင်နိုင်ရန်အတွက် စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့ကို ပေးထားသော အချိန်သည် လုံလောက်ပါသလား။

၃၂။ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းပုံအတိအကျသည် မည်သို့နည်း။

က။ ဖွဲ့စည်းပုံသည် အဖွဲ့၏ဘက်လိုက်မှုကင်းရှင်းရေးနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်ပြည့်မီမှုအတွက် အာမခံပေးနိုင်ပါသလား။

ခ။ သီးခြားလွှတ်လပ်သော ကျွမ်းကျင်သူပညာရှင်များ၊ နိုင်ငံရေးပါတီကိုယ်စားလှယ်များ၊ သို့မဟုတ် အခြားလူပုဂ္ဂိုလ်များဖြင့် ထည့်သွင်းဖွဲ့စည်းထားပါသလား။

ဂ။ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့၏ အချို့သောအဖွဲ့ဝင်များကို သို့မဟုတ် အဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌကို ရှေ့နေများ တရားသူကြီးများဖြင့်ဖွဲ့စည်းရမည်ဟု ဥပဒေက သတ်မှတ်ထားပါသလား။

ဃ။ တရားသူကြီးများဖြင့်ဖွဲ့စည်းရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားသည်ဆိုလျှင် ထိုတရားသူကြီးများကို မည်သူကခန့်အပ်မည်နည်း။

င။ တရားစီရင်ရေးစနစ်လွှတ်လပ်မှုအတွက် ထိရောက်သောနည်းစနစ်များ ရှိထားပါသလား။

၃၃။ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့ဝင်များကို မည်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် ရွေးချယ်ပါသနည်း။

က။ နိုင်ငံရေးပါတီများက ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် ခန့်အပ်ကြပါသလား။

ခ။ သီးခြားလွှတ်လပ်သော လူပုဂ္ဂိုလ်များကို နိုင်ငံရေးပါတီများက ခန့်အပ်ကြပါသလား။

ဂ။ အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍ၏ အလိုကျအတိုင်း ခန့်အပ်ပါသလား။

ဃ။ အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍမှ အမည်စာရင်းတင်သွင်းပေးပြီး တရားဥပဒေပြုရေး ကဏ္ဍမှ အတည်ပြုပေးရသည့် စနစ်ဖြစ်ပါသလား။

င။ သာမန်လူများစု သို့မဟုတ် ၃ ပုံ ၂ ပုံ လူနည်းစုဖြင့် ခန့်အပ်အတည်ပြုခြင်းလား။

စ။ နိုင်ငံရေးပါတီများက အမည်စာရင်းတင်သွင်းပေးပြီး အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍမှ အတည်ပြုပေးရသည့် စနစ်ဖြစ်ပါသလား။

ဆ။ အချို့သော အဖွဲ့ဝင်များကို အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများက အမည်စာရင်းတင်သွင်းပေးခြင်း သို့မဟုတ် အတည်ပြုပေးခြင်းများ လုပ်ခွင့်ရှိပါသလား။

ဇ။ ထိုသို့ လုပ်ခွင့်ရှိသည်ဆိုလျှင် ထိုအဖွဲ့အစည်းများသည် ပါတီဘက်လိုက်မှု ကင်းရှင်းပါသလား။

၃၄။ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့ ဥက္ကဋ္ဌကို မည်သို့ရွေးချယ်ပါသနည်း။

၃၅။ ဥက္ကဋ္ဌ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို ကန့်သတ်ချက်များ ထားရှိပါသလား။

၃၆။ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့၏ အစည်းအဝေးများအားလုံး သို့မဟုတ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို အများပြည်သူအတွက် တံခါးဖွင့်ထားပါသလား။

၃၇။ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့၏ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ချက်များကို နိုင်ငံရေးပါတီများက ကြည့်ရှုခွင့် အသုံးချခွင့်ရှိပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် မည်သို့ကြည့်ရှု အသုံးချနိုင်သလဲ။ (စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့တွင်ပါဝင်သော ကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့်၊ သို့မဟုတ် ပါတီကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့်၊ သို့မဟုတ် စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့အတွက် သီးခြားတာဝန်ပေးထားသော ကိုယ်စားလှယ်မှတစ်ဆင့်)

၃၈။ ပါတီဘက်လိုက်ခြင်းကင်းသော ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့များသည်လည်း ကြည့်ရှုခွင့် အသုံးချခွင့်ရှိပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် မည်သို့ကြည့်ရှု အသုံးချနိုင်သလဲ။

၃၉။ သတင်းမီဒီယာများသည်လည်း ကြည့်ရှုခွင့် အသုံးချခွင့်ရှိပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် မည်သို့ကြည့်ရှု အသုံးချနိုင်သလဲ။

၄၀။ နယ်မြေဒေသအလိုက် ရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့များကို မည်သို့ဖွဲ့စည်းထားသနည်း။

က။ မည်သည့်နည်းလမ်းများဖြင့် တည်ထောင်ပေးထားသနည်း။

ခ။ နယ်မြေဒေသအလိုက် စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့များကို လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာမည်မျှပေးထားသနည်း။

၄၁။ ဗဟိုရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့နှင့် ၎င်း၏လက်အောက်ခံအဖွဲ့များသည် အခြားအစိုးရကဏ္ဍများ ဌာနများ၏ ကူညီထောက်ပံ့မှုကို တောင်းခံနိုင်သည့်အခွင့်အာဏာများ ရှိပါသလား။ (ဥပမာ၊ အစိုးရဝန်ထမ်းများ၊ ကျောင်းဆရာများ၊ လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများ၊ စစ်တပ်)

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် ထိုအစိုးရဝန်ထမ်းများသည် ပါတီဘက်လိုက်ခြင်းမရှိစေရန် အတားအဆီး အစီအမံများရှိပါသလား။

၄၂။ ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများသည် ၎င်းတို့၏တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရာတွင် တာဝန်ခံမှုရှိစေဖို့အတွက် ရေးဆွဲထားသောစနစ်များရှိပါသလား။ (ဥပမာ၊ စာရင်းစစ်ချုပ်ရုံးအရာရှိများ ၊ အစိုးရအပေါ်တိုင်တန်းမှုများကို စစ်ဆေးကြားနာသည့်အရာရှိများသည် ၎င်းတို့၏တာဝန်များကို မှန်မှန်ကန်ကန်ထမ်းဆောင်ပေးဖို့လိုအပ်ရာတွင် နိုင်ငံသားများ၏ မကျေနပ်ချက်များရှိလာပါက အသုံးပြုနိုင်သည့် တိုင်ကြားရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ ဌာနတွင်းစည်းကမ်းကြပ်မတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ)

က။ ပြဿနာများ မကျေနပ်ချက်များကို အချိန်မီဖြေရှင်းပေးနိုင်ရေးအတွက် အဆိုပါစနစ်များက လုပ်ဆောင်ပေးပါသလား။

ခ။ အဆိုပါစနစ်များသည် လုပ်ငန်းစဉ်အဆင်ပြေချောမွေ့စေရေးအတွက် အနည်းဆုံးလိုအပ်ချက်ကို ပြည့်မီပါသလား။

ဂ။ ထိုသို့ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ပုံများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အများပြည်သူအတွက် အစီရင်ခံစာများ စာရင်းဇယားများ ထုတ်ပြန်ပေးရမည်ဟု သတ်မှတ်ချက်ရှိထားပါသလား။

၄၃။ မဲပြားများလုံခြုံရေးအတွက် အစီအမံများကိုလည်း မဲပြားများ ပုံစံရေးဆွဲခြင်း၊ ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ ပုံနှိပ်ခြင်း၊ ဖြန့်ဝေခြင်း၊ ပြန်လည်စုဆောင်းခြင်းဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များထဲတွင် ထည့်သွင်းထားပါသလား။

၄၄။ တိုင်းပြည်များအလိုက်ထူးခြားသော အခြေအနေများအရ အများပြည်သူယုံကြည်ကိုးစားမှုကို တည်ဆောက်ပြီးထိန်းသိမ်းထားရေး ရည်မှန်းချက်များအရ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အစိတ်အပိုင်းများကို လက်တွေ့ဖြစ်ပေါ်လာအောင် လုပ်ဆောင်ရာတွင် အချိန်ကိုက် အကောင်အထည်ပေါ်လာရေးအတွက် ဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် ထည့်သွင်းထားပါသလား။

က။ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အစိတ်အပိုင်း အသီးသီးအလိုက် အချိန်ကိုက် အကောင်အထည်ပေါ်ရေး ပြဌာန်းချက်များသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု တသမတ်တည်းဖြစ်ပါသလား။

ခ။ မဲများကိုရေတွက်ခြင်း၊ မဲရလဒ်များကိုစာရင်းသွင်းခြင်း၊ အနိုင်ရသူများကိုကြေငြာခြင်းနှင့် ဆိုင်သော အချိန်ကိုက် လုပ်ဆောင်မှုများသည် အခြားသောလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် တိကျခြင်း၊ အချိန်ကိုက်လုပ်ဆောင်ခြင်းများကို ဖြည့်ဆည်းပေးပါသလား။

ဂ။ တိုင်တန်းမှုများ၊ စောဒကတက်မှုများကို အချိန်မီဖြေရှင်းရခြင်းများ ရှိသော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရသူများ ရလဒ်များကို အချိန်ကိုက် ကြေငြာနိုင်ပါသလား။

၄၅။ ရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့ဝင်များသည် တရားစွဲအပြစ်ပေးခံရခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရှိပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် မည်သည့်ကင်းလွတ်ခွင့်မျိုးလဲ။ အချိန်ဘယ်လောက်ကြာကြာ ကင်းလွတ်ခွင့်ရသလဲ။

၄၆။ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို တိုင်ကြားနိုင်ပါသလား။ တရားဥပဒေကြောင်းအရ ပြန်လည်သုံးသပ်နိုင်ပါသလား။

၄၇။ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့ဝင်များကို ရာထူးမှဖယ်ရှားနိုင်ပါသလား။

က။ ဖယ်ရှားနိုင်သည်ဆိုလျှင် မည်သူက မည်သည့်အကြောင်းပြချက်များဖြင့် ဖယ်ရှားနိုင်သနည်း။

၄၈။ ရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့အတွက် ဘတ်ဂျက်ချပေးထားပါသလား။

က။ ထိုဘတ်ဂျက်ငွေကို မည်သည့်နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းက ပေးနေသနည်း။(လွှတ်တော်၊ ဝန်ကြီးဌာနတစ်ခုခု သို့မဟုတ် အခြား)

ခ။ ဘတ်ဂျက်ရှိသည်ဆိုလျှင် ငွေသုံးစွဲမှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့အနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်မည်မျှရှိပါသလဲ။

ဂ။ ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အထူးသီးသန့်ဘတ်ဂျက်ရှိပါသလား။

ဃ။ ငွေကြေးသုံးစွဲမှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့သည် မည်သူ့ကို မည်သည့်နည်းလမ်းများဖြင့် တာဝန်ခံရှင်းပြရသနည်း။

၄၉။ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာမည်မျှရှိသနည်း။ (ဥပမာ၊ နည်းစနစ်ပိုင်းအုပ်ချုပ်မှုအတွက် တာဝန်ရှိရုံလား၊ မီဒီယာအသုံးချနိုင်ခွင့်အပေါ်ကိုရော ထိန်းချုပ်ခွင့်ရှိပါသလား၊ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအတွက် အရေးယူနိုင်ပါသလား။)

၅၀။ ဗဟိုရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့နှင့် ၎င်း၏လက်အောက်ခံအဖွဲ့များသည် ၎င်းတို့၏လုပ်ဆောင်မှုများနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ရှိအောင်လုပ်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ချက်ရှိပါသလား။

က။ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့နှင့် ၎င်း၏လက်အောက်ခံအဖွဲ့များသည် အများပြည်သူတက်ရောက်နိုင်သော အစည်းအဝေးများကိုကျင်းပပေးရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။

ခ။ သတ်မှတ်ထားသည်ဆိုလျှင် အစည်းအဝေးအားလုံးကို သို့မဟုတ် အချို့သောအစည်းအဝေးများကိုသာ အများပြည်သူအတွက် ဖွင့်ပေးထားရမည်လား။

ဂ။ ရွေးကောက်ပွဲ စီမံအုပ်ချုပ်မှုများနှင့်ပတ်သက်ပြီး မှတ်တမ်းများကို အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သော စာရွက်စာတမ်းများအဖြစ်ရရှိနိုင်ပါသလား။ ထိုစာရွက်စာတမ်းများကို ရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့နှင့် အခြားအဖွဲ့များထံတွင် ပုံမှန်တောင်းယူ၍ ရရှိနိုင်ပါသလား။

ဃ။ မဲရလဒ်စာရင်းသွင်းခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် မဲရုံများမှ တကွတပြားစီဖြစ်နေသော မဲများနှင့် လမ်းခုလတ်ရှိ မဲစာရင်းသွင်းခြင်းနေရာများမှ ရလဒ်များကို ပြည်သူလူထုချက်ချင်း လက်လှမ်းမှီသိရှိနိုင်အောင် ခွင့်ပြုပေးထားပါသလား။

င။ မဲပြားများ၊ မဲပေးစက်များနှင့် အခြားရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အရေးကြီးပစ္စည်းများကို ရွေးကောက်ပွဲ မကျင်းပခင်၊ ကျင်းပနေစဉ်နှင့် ကျင်းပပြီးနောက်တွင်ပါ ပြည်သူလူထု စစ်ဆေးနိုင်အောင် ခွင့်ပြုပေးထားပါသလား။

စ။ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဆက်စပ်သော အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာများမှန်ကန်ကောင်းမွန်ခြင်းရှိမရှိကို စစ်ဆေးအတည်ပြုနိုင်ရန်အတွက် လုံလောက်သောပွင့်လင်းမြင်သာမှု တိုင်းတာနည်းစနစ်များထားရှိပေးထားပါသလား။

လေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်း

ရည်မှန်းချက်။ ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များတွင် ပြည်သူလူထုယုံကြည်ကိုးစားမှုကို လိုအပ်သည်ဖြစ်ရာ ထိုယုံကြည်မှုကို တည်ဆောက်နိုင်ရန် ရွေးကောက်ပွဲယှဉ်ပြိုင်သူများနှင့် ပြည်သူလူထုအတွက် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစေရေး။

- စံသတ်မှတ်ချက်များ သို့မဟုတ်ညွှန်းကိန်းများ -ဥပဒေမူဘောင်
- ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်အစိတ်အပိုင်းများအားလုံးနှင့် ပတ်သက်ပြီး သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေခွင့်၊ လက်ခံခွင့်၊ ပေးဝေခွင့်ဆိုသောနိုင်ငံသားတို့၏ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်အစိတ်အပိုင်းများအားလုံးနှင့် ပတ်သက်ပြီး သွားရောက်ကြည့်ရှုကာ စိုးရိမ်မှုများကို ဖော်ထုတ်ပြောဆိုခွင့်၊ ကုစားမှုများတောင်းဆိုခွင့်ကို နိုင်ငံရေးပါတီကိုယ်စားလှယ်များ၊ ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် အဆိုတစ်ခုကို ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်သူများ၊ ထောက်ခံသူများ၊ မဲပေးရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူများ အားပေးအပ်ခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲများ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရေး လုပ်ဆောင်ပေးရန် စိတ်ဝင်စားသော အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများသည် ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်အစိတ်အပိုင်းများအားလုံးနှင့် ပတ်သက်ပြီး (အနည်းဆုံးအားဖြင့်) သွားရောက်လေ့လာစောင့်ကြည့် ခွင့်ပေးအပ်ခြင်း

- ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ် အစိတ်အပိုင်းများ အားလုံးနှင့် ပတ်သက်ပြီး သတင်းမီဒီယာများအား သွားရောက်လေ့လာ စောင့်ကြည့် ခွင့်ပေးအပ်ခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ် အစိတ်အပိုင်းများ အားလုံးနှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများမှ သွားရောက်လေ့လာ စောင့်ကြည့်နိုင်အောင် ဖန်တီးပေးခြင်း
- နိုင်ငံရေးပါတီကိုယ်စားလှယ်များ၊ ရွေးကောက်ခံ ပါတီကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် အဆိုတစ်ခုကို ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်သူများ၊ ထောက်ခံသူများ၊ မဲပေးရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူများ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်သူများ မီဒီယာများအား ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သော နေရာများ ပစ္စည်းများအား သွားရောက်လေ့လာ ကြည့်ရှုခွင့်ပေးအပ်ခြင်း

စဉ်းစားရမည့်မေးခွန်းများ

၅၁။ နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ မဲပေးရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူများ သည် ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ် အစိတ်အပိုင်းများ အားလုံးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကြည့်ရှုလေ့လာခွင့် ပေးထားပါသလား။ ထိုအထဲတွင်

- က။ မဲပြားများနှင့် အခြားအငြင်းပွားလွယ်သော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပစ္စည်းများကို ပုံနှိပ်ခြင်း ဖြန့်ဝေခြင်း
- ခ။ မဲရုံနေရာ ရွေးချယ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်
- ဂ။ ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများကို သင်တန်းပေးလေ့ကျင့်ခြင်း အစီအစဉ်
- ဃ။ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် မှတ်ပုံတင်စာရင်းများကို မှန်မမှန်စစ်ဆေးခြင်း
- င။ မဲပြားများ စံသတ်မှတ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီခြင်းရှိမရှိ ပြန်လည်စစ်ဆေးခြင်း
- စ။ မဲပေးခြင်းနှင့် မဲပြားများရေတွက်ခြင်း အပါအဝင် မဲရုံအတွင်းလုပ်ငန်းစဉ်များ
- ဆ။ နောက်ဆုံးရလဒ်များကို ဆုံးဖြတ်ပြီးသည်အထိ တိုင်းခရိုင်များနှင့် အခြားမဲရေတွက်ရာနေရာများအားလုံးအတွင်း မဲရုံများတွင် ရလဒ်များကို စာရင်းသွင်းခြင်း
- ဇ။ ရွေးကောက်ပွဲ တိုင်တန်းမှုများ၊ အယူခံဝင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ
- ဈ။ မူဝါဒရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း၊ ပုံစံရေးဆွဲခြင်းအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်း၊ လေ့ကျင့်ခြင်းနှင့် အသုံးပြုခြင်းအပြင် ဝယ်ယူခြင်း၊ စမ်းသပ်ခြင်း အဆင့်တိုင်းတွင် အသုံးပြုသောရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာများ

၅၂။ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများကို ဥပဒေအရ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအရ အခြားနည်းလမ်းများအရ အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းရှိပါသလား။

- က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် အထက်ပါမေးခွန်းတွင် ဖော်ပြထားသော လုပ်ငန်းစဉ်များအပြင် ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ် အစိတ်အပိုင်းများ အားလုံးနှင့် ပတ်သက်ပြီး လက်လှမ်းမီအောင် ခွင့်ပြုပေးထားပါသလား။
- ခ။ ခွင့်ပြုပေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် မည်သည်တို့ပါဝင်သနည်း။
- ဂ။ ခွင့်ပြုပေးခြင်းကို ထိထိရောက်ရောက်နှင့် အချိန်မီဖြစ်အောင် လုပ်ပေးရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။
- ဃ။ ခွင့်ပြုမိန့်ကို အဖွဲ့အစည်းများထံ အရင်ပေးအပ်ပြီး ထို့နောက်တွင်မှ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းကို အဖွဲ့အစည်းများမှတစ်ဆင့် ပြန်လည်ပေးအပ်ပါသလား။
- င။ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများကို တရားဝင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းအတွက် သီးခြားဥပဒေများရှိပါသလား။
- စ။ ရှိသည်ဆိုလျှင် ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်ရေးကို အနှောင့်အယှက် အဟန့်အတားဖြစ်စေမည့် ကြောင်းကျိုးမဆီလျော်သော ကန့်သတ်ချက်များ ပါဝင်နေသလား။(ဥပမာ၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများထံမှ ငွေကြေးသို့မဟုတ် အကူအညီအထောက်အပံ့များ မယူရအောင်တားမြစ်ထားခြင်းမျိုး)

၅၃။ ဥပဒေများသို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် သတင်းမီဒီယာများကို အသိအမှတ်ပြုထားပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ် အစိတ်အပိုင်းများ အားလုံးနှင့် ပတ်သက်ပြီး လက်လှမ်းမှီအောင် ခွင့်ပြုပေးထားပါသလား။

၅၄။ သတင်းမီဒီယာများကို ခွင့်ပြုပေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်သည် မည်သို့မည်ပုံနည်း။

၅၅။ နိုင်ငံတကာ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်များကို လက်လှမ်းမှီအောင် ခွင့်ပြုပေးထားပါသလား။

က။ ပေးထားသည်ဆိုလျှင် ခွင့်ပြုပေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်သည် မည်သို့မည်ပုံနည်း။

ခ။ မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ လေ့လာစောင့်ကြည့်နိုင်မည်နည်း။

၅၆။ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲ ၊ မဲပေးရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူများ ပြည်တွင်း လေ့လာစောင့်ကြည့်သူအဖွဲ့များ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်သူများ သတင်း မီဒီယာများအား အပေါ်တားမြစ်ကန့်သတ်ချက်များ ထားရှိပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် မည်သို့သောကန့်သတ်ချက်များဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့သည် အခြေခံဥပဒေလာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့် သဟဇာတဖြစ်ပါသလား။

၅၇။ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်စာရင်းများ တိကျမှန်ကန်မှုရှိမရှိ နိုင်ငံသားများစစ်ဆေးပိုင်ခွင့်ကို ဥပဒေက ပေးအပ်ထားပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်း လေ့လာစောင့်ကြည့်သူအဖွဲ့များ သတင်းမီဒီယာများ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်သူများကို မှတ်ပုံတင်စာရင်းများ ရေးသွင်းခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် မှတ်ပုံတင်စာရင်းများ တိကျမှန်ကန်မှုရှိမရှိ စစ်ဆေးခွင့်ပေးထားပါသလား။

၅၈။ မဲရလဒ်ကြေငြာစာရွက်များကို ရွေးကောက်ပွဲပြီးနောက် ရက်အနည်းငယ်ကြာအောင် အများပြည်သူအတွက် မဲရုံအလိုက် ကပ်ပေးထားရမည်ဟု ဥပဒေများသို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဖြင့်သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၅၉။ နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ မဲရုံများ၊ ပြည်နယ်တိုင်း ခရိုင်နှင့် ဗဟိုမဲစာရင်းသွင်း ဌာနများရှိ ရွေးကောက်ပွဲ ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူများကို မဲရလဒ်စာရင်း တရားဝင်မိတ္တူများ ပေးအပ်ရမည်ဟု ဥပဒေများသို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဖြင့် သတ်မှတ်ထားပါသလား။

က။ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများ မီဒီယာကိုယ်စားလှယ်များ နိုင်ငံတကာစောင့်ကြည့်သူများအတွက်လည်း တရားဝင် မိတ္တူများ ပေးအပ်ရပါသလား။

၆၀။ ရွေးကောက်ပွဲ ယှဉ်ပြိုင်သူများနှင့်/သို့မဟုတ် ရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများအတွက် မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်စာရင်းများ စစ်ဆေးခွင့်ကို ဥပဒေများသို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဖြင့် ပေးအပ်ထားပါသလား။

၆၁။ အပြိုင်မဲရေတွက်ခြင်း (ပီစီတီ သို့မဟုတ် အမြန်ရေတွက်ခြင်းဟုလည်းခေါ်) နှင့်/သို့မဟုတ် မဲရုံအထွက်သဘောထားတောင်းခံခြင်းကို ဥပဒေများသို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဖြင့် ခွင့်ပြုထားပါသလား။

က။ ခွင့်ပြုထားခြင်းများရှိလျှင် မည်သည့်ကြိုတင်အခြေအနေမျိုး ကန့်သတ်ချက်မျိုး ထားရှိသနည်း။ ၎င်းတို့သည် အခြေခံဥပဒေလာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့် မည်သို့သဟဇာတဖြစ်ပါသနည်း။

မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် မဲပေးသူစာရင်းများ

ရည်မှန်းချက်။ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီသည့် နိုင်ငံသားများက မဲပေးခွင့်ကို အသေအချာကျင့်သုံးနိုင်စေရန်၊ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် မကိုက်သူများ မဲပေးခွင့်မရစေရန်နှင့် အကြိမ်ကြိမ်အခါခါ မဲပေးခြင်းကို တားမြစ်ရန်

စံသတ်မှတ်ချက်များ သို့မဟုတ်ညွှန်းကိန်းများ -ဥပဒေမူဘောင်

- မဲပေးခွင့်သတ်မှတ်ချက်များကို နိုင်ငံတကာမူများနှင့်အညီ စံသတ်မှတ်ချက်များ ရေးဆွဲထားခြင်း
- မဲဆန္ဒရှင်များ အလွယ်တကူကျင့်သုံးနိုင်သော အထောက်အထားစိစစ်ခြင်းနှင့် သတ်မှတ်ချက်ကိုက်ညီခြင်းရှိမရှိ ဆုံးဖြတ်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များကို ချမှတ်ထားခြင်း၊ လိမ်ညာမှုများမဖြစ်အောင် စီမံထားခြင်း
- အသက်အရွယ်ပြည့်မှီသွား၍ ပထမဆုံးအကြိမ် မဲပေးခွင့် ရလာသူများအပါအဝင် သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ပြည့်သူများအားလုံး အတွက် အကျိုးပိုင်ပြီး တိကျသော မဲပေးသူ မှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို ချမှတ်ပေးထားခြင်း
- မဲပေးသူစာရင်းကို နိုင်ငံသားများက လွယ်လွယ်ကူကူ စစ်ဆေးနိုင်ပြီး အမှန်ပြင်ဆင်ပေးနိုင်သော လုပ်ငန်းစဉ်ကို လက်လှမ်းမှီအောင် စီမံပေးထားခြင်း
- နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ၊ မဲပေးရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူများ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ အနေဖြင့် မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ပြီး ၊ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်အချက်အလက်များနှင့် စာရင်းများ တိကျမှုရှိမရှိကို စစ်ဆေးခွင့်ပေးခြင်း
- မဲပေးခြင်းကို အဆင်ပြေချောမွေ့စေသော၊ မဲပေးခွင့်မဆုံးရှုံးအောင် ကာကွယ်ပေးသော၊ လိမ်ညာမဲထည့်မှုများ မဖြစ်အောင်ကာကွယ်ပေးသော မဲပေးသူစာရင်းများကို ထုတ်ပြန်ခြင်း

စဉ်းစားရမည့်မေးခွန်းများ

၆၂။ အခြေခံဥပဒေ၊ ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများထဲတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲထားသော မဲပေးသူအရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်များသည် အဘယ်နည်း။

- က။ အနိမ့်ဆုံးသတ်မှတ်ထားသည့် အသက်အရွယ်ကို ပြည့်မှီမှု၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ နေထိုင်ရာနေရာ စသည်များနှင့် ပတ်သက်ပြီးသတ်မှတ်ထားသည့် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် သတ်မှတ်ချက်များ ကိုက်ညီပါသလား။
- ခ။ သတ်မှတ်ချက်များတွင် ဉာဏ်ရည်ပြည့်မှီခြင်း မရှိခြင်းကိုလည်း စဉ်းစားပါသလား။
- ဂ။ ရှိသည်ဆိုလျှင် မဲပေးပိုင်ခွင့်ကို အကြီးအကျယ်ကန့်သတ်ထားခြင်း မဖြစ်အောင် တားဆီးပေးသည့် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။
- ဃ။ သတ်မှတ်ချက်များတွင် စစ်မှုထမ်းသူများ၏ မဲပေးခွင့်ကိုလည်း စဉ်းစားပါသလား။
- င။ ရှိသည်ဆိုလျှင် မဲပေးခွင့်ကို ကျယ်ပြန့်အောင် လုပ်ဆောင်ပေးသည့် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။
- စ။ ရာဇဝတ်မှုကြောင်းအရ ပြစ်မှုထင်ရှားသူများအတွက်ကိုရော သတ်မှတ်ချက်များတွင်ထည့်သွင်း စဉ်းစားပါသလား။
- ဆ။ စဉ်းစားသည်ဆိုလျှင် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများကို ရုပ်သိမ်းခြင်းနှင့် ပြန်လည်ပေးအပ်ခြင်းကြားရှိ အချိုးအစားသည် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။
- ဇ။ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပချိန်တွင် ပြည်ပကို ရောက်နေသူများ၊ ဒုက္ခသည်များ၊ ပြည်တွင်းနေရာပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သူများအတွက်ကိုလည်း သတ်မှတ်ချက်များထဲတွင် စဉ်းစားပါသလား။
- ဈ။ စဉ်းစားပါသည်ဆိုလျှင် မဲပေးခွင့်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၆၃။ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်စာရင်းကို ပြုစုဖို့အတွက် မည်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်ကို အသုံးပြုသနည်း။

- က။ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်းသည် လူထုမှ စတင်ဆောင်ရွက်ရသည့် ဖြစ်စဉ်လား။(မှတ်ပုံတင် စာရင်းသွင်းရာနေရာသို့ ပြည်သူများက သွားရောက်ရခြင်း)
- ခ။ နိုင်ငံတော်မှ စတင်ဆောင်ရွက်ရသည့် ဖြစ်စဉ်လား။(စာရင်းပါအရေအတွက်နှင့် လက်ရှိအရေအတွက်ကို တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးကြည့်ခြင်း)

၈။ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်းကို နိုင်ငံတော်မှ ဖန်တီးပေးသည်လား။(အရပ်ဖက်နိုင်ငံသား လူဦးရေစာရင်းကို အသုံးပြု၍ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်စာရင်းကို ဖန်တီးခြင်း)

ဃ။ ရောစပ်စနစ်လား။ ရောစပ်စနစ်ဖြစ်သည်ဆိုလျှင် မည်ကဲ့သို့ ရောစပ်ထားပါသလဲ။

၆၄။ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်းသည် စဉ်ဆက်မပြတ်သို့မဟုတ် အချိန်အပိုင်းအခြားအလိုက် လုပ်ဆောင်သော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ပါသလား။

က။ အချိန်အပိုင်းအခြား အလိုက်လုပ်သည်ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲမကျင်းပခင် မည်မျှစောလုပ်ဆောင်ပြီး မည်သည့်အချိန်တွင် ပြီးဆုံးသွားသနည်း။

၆၅။ မှတ်ပုံတင်ထားပြီးသူများ စာရင်းနှင့် မှတ်ပုံတင်ခွင့်ရှိသူများ စာရင်းကို ပြုစုရာတွင် လက်တွေ့ကျသော အချိန်ဇယားကို ဥပဒေအရသတ်မှတ်ပြဌာန်းထားပါသလား။

- က။ မှတ်ပုံတင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်သည် အချိန်မည်မျှကြာမြင့်သနည်း။
- ခ။ လူသစ်များအတွက် မှတ်ပုံတင်စာရင်း မည်သည့်အချိန်တွင် ပိတ်သနည်း။
- ဂ။ ပဏာမစာရင်းကို မည်သည့်အချိန်တွင် အများပြည်သူအတွက် ထုတ်ပြန်ပေးသနည်း။
- ဃ။ မှတ်ပုံတင်စာရင်းကို စစ်ဆေးပြီး ပြင်ဆင်နိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံသားများကို ပေးထားသော တိုင်ကြားကန့်ကွက်ချိန်သည် မည်မျှကြာသနည်း။
- င။ ပြင်ဆင်ထားပြီးသော စာရင်းကို မည်သည့်အချိန်တွင် အများပြည်သူအတွက် ထုတ်ပြန်ပေးသနည်း။ နောက်ဆုံးအပြီးသတ်စာရင်းကို မရေးဆွဲမီတွင် နိုင်ငံသားများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများသည် ပြန်လည်စိစစ်သုံးသပ်ခွင့်ရှိပါသလား။
- စ။ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင် ဇယားများနှင့် စာရင်းများကို မဲရုံများအသီးသီးသို့ မည်သည့်အချိန်တွင် စတင်ပို့ဆောင်ပေးပြီး လုပ်ငန်းစဉ်များသည် အချိန်သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။
- ဆ။ ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင်မဲပေးခွင့်မကျင့်သုံးနိုင်အောင် မေးခွန်းထုတ်တားမြစ်ခံရနိုင်ပါသလား။ နိုင်ငံသားများ၏ မဲများသည် ထည့်သွင်းရေတွက်သည့် အထဲပါဝင်သွားအောင် အငြင်းပွားမှုများကို အချိန်မှီဖြေရှင်းနိုင်ပါသလား။

၆၆။ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင် လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး အချိန်၊ နေရာ၊ ပါဝင်သည့်အကြောင်းအရာများကို အများပြည်သူအတွက် ပညာပေးနိုင်အောင် ဥပဒေများ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ပြဌာန်းထားပါသလား။

၆၇။ မှတ်ပုံတင် လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း နိုင်ငံသားများ၏ သက်သေအထောက်အထားများကို စိစစ်ခြင်းကို မည်ကဲ့သို့လုပ်ဆောင်ပါသလဲ။

- က။ သတ်မှတ်ချက်ပြည့်မီကြောင်း မည်သည့်အထောက်အထားများကို ပြရပါသလဲ။ (ဥပမာ။ မွေးစာရင်း၊ ပတ်စ်ပို့တ်၊ အခြားအစိုးရထုတ် သက်သေအထောက်အထားများ၊ ကျမ်းကျိန်သော သက်သေများ)
- ခ။ မွေးစာရင်းများ အခြားအစိုးရထုတ် သက်သေအထောက်အထားများကို ရယူခြင်း တောင်းယူခြင်းကို လွယ်လွယ်ကူကူလုပ်ဆောင်၍ ရပါသလား။ သို့မဟုတ် မှတ်ပုံတင်ရာတွင် အဟန့်အတားဖြစ်စေပါသလား။

၆၈။ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင် လုပ်ငန်းစဉ်ကို သတ်မှတ်ချက်နှင့်ကိုက်ညီသော နိုင်ငံသားများအားလုံး ပါဝင်ကြည့်ရှုခွင့်ရအောင် လုပ်ဆောင်ရမည်ဟုပြောသည့် ဥပဒေများ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ရှိပါသလား။

- က။ မှတ်ပုံတင်သည့်နေရာများကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ သွားရောက်နိုင်ပါသလား။
- ခ။ နိုင်ငံသားများ အလွယ်တကူသွားနိုင်သည့်နေရာများတွင် မှတ်ပုံတင်နေရာများ ဖွင့်ထားပါသလား။
- ဂ။ အမျိုးသမီးများ၊ သက်ကြီးရွယ်အိုများ၊ ပထမဆုံးအကြိမ် အသက်ပြည့်မီပြီးမဲပေးမည့်သူများ အပါအဝင် သတ်မှတ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီသူအားလုံးအတွက် အဆင်ပြေစေမည့် အချိန်တွင် လုပ်ငန်းများလုပ်ဆောင်ပါသလား။

၆၉။ မဲပေးခွင့် သက်သေခံကဒ်ပြားများ ထုတ်ပေးပါသလား။

- က။ ထုတ်ပေးသည်ဆိုလျှင်၊ မှတ်ပုံတင်သည်နှင့် ချက်ချင်းထုတ်ပေးပါသလား။ နောင်တချိန်ကျမှ ထုတ်ပေးပါသလား။
- ခ။ သက်သေခံကဒ်ပြား ထုတ်ပေးခြင်းသည် လုံခြုံစိတ်ချရပြီး ထိရောက်မှုရှိပါသလား။

၇၀။ မဲပေးခွင့်ရသူများ၏ စာရင်းကို မည်သည့်နေရာတွင် ထုတ်ပြန်ပေးသနည်း။(အင်တာနက် ဝဘ်ဆိုဒ်၊ သတင်းစာ၊ စာသင်ကျောင်းများ၊ အနီးအနားရှိ အဆောက်အဦများ၊ ခရိုင်အစိုးရရုံး၊ မြို့တော်ခန်းမ၊ သို့မဟုတ် အခြားနေရာများ)

၇၁။ နောက်ဆုံးအပြီးသတ် စာရင်းကို ထုတ်ပြန်ပြီးချိန်တွင် နောက်ဆက်တွဲမှတ်ပုံတင်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်နိုင်စေရန် ပြဌာန်းချက်များထားရှိပါသလား။

၇၂။ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပသည့်နေ့ မတိုင်ခင်ကလေးတွင်မှကပ်ပြီး အသက်ပြည့်သူများသို့မဟုတ် ကျင်းပသည့်နေ့တွင်မှ အသက်ပြည့်သူများသည်လည်း မဲပေးခွင့်ရှိပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် ထိုသူများမှတ်ပုံတင်ခြင်းအတွက် သီးခြားပြဌာန်းချက်များ ထားရှိပါသလား။

၇၃။ ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင်မှ မဲရုံများတွင် မှတ်ပုံတင်ခွင့်ရှိသည် သို့မဟုတ် နောက်ဆက်တွဲမဲပေးသူစာရင်းတွင် ထပ်ပေါင်းထည့်ခွင့်ပြုသော ဥပဒေများလည်း ရှိပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် ထိုသူများသည် သတ်မှတ်များနှင့်ကိုက်ညီကြောင်း မည်သို့သက်သေထုနိုင်သနည်း။
ခ။ သို့မဟုတ် ထိုသူများသည် မဲရုံအများအပြားတွင် အကြိမ်များစွာ မဲပေးမည့်သူများဖြစ်ပါက ၊ မဲပေးနိုင်အောင် ကာကွယ်ရန် မည်သည့်အတားအဆီး အစီအမံများ ရှိထားသနည်း။

၇၄။ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပချိန်တွင် နိုင်ငံအတွင်း ရှိမနေသည့် နိုင်ငံသားများကို ဥပဒေအရ မဲပေးခွင့်ပြုထားပါသလား။

က။ ခွင့်ပြုထားသည်ဆိုလျှင် မည်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် လုပ်ဆောင်ပေးသနည်း။ (သံရုံးများတွင် မဲပေးခြင်း၊ ကိုယ်စားလှယ်မဲ၊ အခြား)
ခ။ သက်ဆိုင်ရာ မဲပေးသူစာရင်းထဲသွင်းနိုင်အောင် မည်သည့်အချိန်ဇယားများကို သတ်မှတ်ပေးထားသနည်း။
ဂ။ မည်သည့် ခရိုင်များတွင် မဲပေးခွင့်မှတ်ပုံတင်ထားသနည်း။ (ဥပမာ။ ဇာတိမြို့ရွာများ၊ မြို့တော်ကြီးသို့မဟုတ် အခြားနေရာ)

၇၅။ ဒုက္ခသည်များနှင့် ပြည်တွင်းနေရာပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်သူများကိုလည်း မဲပေးခွင့်ပြုထားသည်ဆိုလျှင် မဲပေးခွင့်ကိုမချိုးဖောက်မိအောင်နှင့် တရားမဝင်မဲပေးခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်မလာအောင် လုံလောက်သော အစီအမံများ ထားရှိပါသလား။

၇၆။ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင် စာရင်းများကို မှန်မမှန်စစ်ဆေးကြည့်ပြီး အမှားအယွင်းများကို ပြင်ဆင်နိုင်အောင် မဲပေးသူများကို အခွင့်အလမ်းပေးထားပါသလား။

က။ ထိုကဲ့သို့ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ထားပါသလား။
ခ။ ထို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အများပြည်သူသိအောင် မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ မည်သည့်မီဒီယာတွင် မည်သူက ထုတ်ပြန်ပေးထားသနည်း။
ဂ။ စာရင်းများတွင် အမှားအယွင်းများကို ပြင်ဆင်နိုင်အောင် မဲပေးသူများကို အချိန်မည်မျှပေးထားသနည်း။
ဃ။ မှားယွင်းသည်ဟု ယုံကြည်ရသော မှတ်ပုံတင်စာရင်းများအား ကန့်ကွက်နိုင်သည့်အခွင့်အရေးကို မဲဆန္ဒရှင်များသို့မဟုတ် မည်သူကို ပေးအပ်ထားသနည်း။

၇၇။ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ မဲပေးရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူများအား လေ့လာစောင့်ကြည့်ခွင့် ပေးထားပါသလား။

က။ ပေးထားသည်ဆိုလျှင် လုပ်ငန်းစဉ်၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို စစ်ဆေးအတည်ပြုနိုင်အောင် ပြဌာန်းချက်များသည် ပြည့်စုံ လုံလောက်ပါသလား။

၇၈။ လုပ်ငန်းစဉ်ကို စစ်ဆေးအတည်ပြုနိုင်ရန်အတွက် သို့မဟုတ် မဲဆန္ဒရှင်ရှင်များကို စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သည့်အခါ အသုံးပြုနိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ မဲပေးရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူများအား မဲပေးသူမှတ်ပုံတင် စာရင်းမိတ္တူများ ပေးအပ်ပါသလား။

က။ ပေးအပ်သည်ဆိုလျှင် မှတ်ပုံတင်လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်နေစဉ် မည်သည့်အချိန်တွင် ပေးအပ်သနည်း သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်ခင် အချိန်မည်မျှစောပြီး ပေးအပ်သနည်း။

၇၉။ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများ နှင့်/သို့မဟုတ် သတင်းမီဒီယာများအား မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ခွင့် ပေးထားပါသလား။

က။ပေးထားသည်ဆိုလျှင် လုပ်ငန်းစဉ်၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို စစ်ဆေးအတည်ပြုနိုင်အောင် ပြဌာန်းချက်များသည် ပြည့်စုံ လုံလောက်ပါသလား။

၈၀။ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများသည်လည်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို စစ်ဆေးနိုင်ရန် နှင့်/သို့မဟုတ် မဲဆန္ဒရှင်ရှင်များကို စည်းရုံးလှုံ့ဆော် နိုင်ရန်အတွက် မဲပေးသူ မှတ်ပုံတင်စာရင်းမိတ္တူများ ရရှိပါသလား။

က။ ရရှိသည်ဆိုလျှင် မည်သည့်အချိန်တွင် ရရှိပါသနည်း။

၈၁။ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင် စာရင်းဇယားများကို စစ်ဆေးနိုင်ရန်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများနှင့် ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများကို မဲပေးသူ မှတ်ပုံတင်စာရင်းများအား အသုံးပြုခွင့် ပေးပါသလား။

၈၂။ မှတ်ပုံတင် စာရင်းဇယားများကို စစ်ဆေးနိုင်ရန်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲစီမံကြီးကြပ်မှု ကော်မတီသည် လွတ်လပ်သော ပြင်ပ လူပုဂ္ဂိုလ် အဖွဲ့အစည်းများထံမှ အကူညီတောင်းခံပြီး စစ်ဆေးမှုရလဒ်များကို အများပြည်သူအတွက် ထုတ်ပြန်ပေးပါသလား။

၈၃။ မဲပေးခွင့်ရသူစာရင်းကို အီလက်ထရောနစ် မှတ်ပုံတင်စာရင်းထဲတွင်လည်း ထည့်သွင်းပါသလား။

က။ ထည့်သွင်းထားသည်ဆိုလျှင် ထိုကဲ့သို့နည်းပညာများကို အသုံးပြုခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူး၊ ပုံစံသတ်မှတ်ချက်များ၊ မှာကြားရယူခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၊ မဲပေးသူများကို မှတ်ပုံတင်ရာတွင် ၊ စာရင်းပြုစုရာတွင်နှင့် စာရင်းဇယားများကို ထုတ်ပြန်ပေးရာတွင် အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာများကို စမ်းသပ်ခြင်း အသုံးပြုခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရာတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာရေး လုပ်ဆောင်ချက်များ ဥပဒေတွင်ရှိပါသလား။

ခ။ အီလက်ထရောနစ် မဲပေးသူစာရင်းနှင့် အီလက်ထရောနစ် မဲပေးခြင်းနည်းပညာများကို ချိတ်ဆက်ထားခြင်း မရှိနိုင်အောင်သေချာစေရန် ပွင့်လင်းမြင်သာရေး ပြဌာန်းချက်များနှင့် အခြားအစီမံများကို ထည့်သွင်းချမှတ်ထားပါသလား။ သို့မဟုတ်ပါက လျှို့ဝှက်မဲပေးခြင်း ပျက်ပြားသွားနိုင်ပေသည်။

ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးခြင်း

ရည်မှန်းချက်။ မဲပေးခွင့်ကိုကျင့်သုံးနိုင်စေရန်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများအနက်မှ သင့်တော်သူကို အသိအမြင်ရှိရှိ ရွေးချယ်နိုင်ရန်အတွက် မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးချယ်စရာများ၊ မဲပေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်များ အကြောင်း မဲဆန္ဒရှင်များအား ပြည့်ဝလုံလောက်စွာ သတင်းအချက်အလက်ပေးရန်

စံသတ်မှတ်ချက်များ၊ ညွှန်းကိန်းများ-ဥပဒေမူဘောင်

- ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးလုပ်ဆောင်မှုများ အတွက် ရွေးကောက်ပွဲစီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့ကို တာဝန်များရှင်းရှင်းလင်းလင်း အပ်နှံခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ အနေဖြင့် မလိုလားအပ်သော တားမြစ်ချုပ်ချယ်မှုများ မရှိပဲ ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်
- စစ်မှုထမ်းများဆီသို့ ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးလုပ်ငန်းများ ရောက်ရှိလာအောင် စစ်တပ်အနေဖြင့် ခွင့်ပြုရန်
- ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးလုပ်ငန်းများတွင် သတင်းမီဒီယာ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် ပတ်သက်ပြီး ရှင်းလင်းသော ပြဌာန်းချက်များ ချမှတ်ပေးနိုင်ရန်

စဉ်းစားရမည့်မေးခွန်းများ

၈၄။ ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးခြင်းလုပ်ဆောင်ရန် မည်သူများတွင် တာဝန်ရှိပြီး အခြားမည်သူများလည်း လုပ်ဆောင်နိုင်သည်ကို ဥပဒေအရ ပြဌာန်းထားပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲစီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့၏ တာဝန်များသည် မည်သို့ရှိနေသနည်း။

ခ။ အခြားအစိုးရ အဖွဲ့အစည်း၏ တာဝန်များသည်လည်း မည်သို့ရှိနေသနည်း။

ဂ။ သတင်းမီဒီယာများအနေဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးခြင်း လုပ်ဆောင်ရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု ဥပဒေပြဌာန်းချက်တွင် ပါဝင်ပါသလား။

ဃ။ ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးခြင်းတွင် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍကိုလည်း ဥပဒေပြဌာန်းချက်များက ထည့်သွင်းပြောကြားပါသလား။

င။ ပြောကြားသည်ဆိုလျှင် အဆိုပါ ပြဌာန်းချက်များတွင် မလိုလားအပ်သော တားမြစ်ကန့်သတ်ချက်များ ပါဝင်ပါသလား။

၈၅။ ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးခြင်းအတွက် ပြဌာန်းထားသော ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ထုတ်ပြန်ချက်များရှိပါသလား။

- က။ မဲပေးခွင့် ပြည့်မီခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီးတော့လည်း စံသတ်မှတ်ချက်များ ဥပဒေတွင်ပါဝင်ပါသလား။
- ခ။ အထောက်အထားများကို စိစစ်ခြင်း၊ အတည်ပြုပေးခြင်းနှင့် လိုအပ်သော အထောက်အထားစာရွက်စာတမ်းများကို ရယူခြင်းလုပ်ငန်းများအကြောင်းကိုလည်း ဥပဒေတွင်ပါဝင်ပါသလား။
- ဂ။ မှတ်ပုံတင်မည့်နေရာဌာနတွင် မဲပေးသူလာရောက်ရသည်ဆိုပါက ရက်စွဲ၊ အချိန်နှင့် နေရာများအကြောင်းကိုလည်း ဥပဒေတွင်ပါဝင်ပါသလား။
- ဃ။ စာရင်းပါအရေအတွက်နှင့် လက်ရှိအရေအတွက်ကို တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးကြည့်ပြီး မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်းကို အစိုးရမှ ဖန်တီးပေးသည်ဆိုလျှင် အမျိုးမျိုးသော နေရာများကို စာရင်းကောက်ယူသူများ လွှမ်းခြုံမိစေမည့် လုပ်ငန်းစဉ်၊ ရက်စွဲ၊ အချိန်နှင့် သတင်းအချက်အလက် အမျိုးအစားများ အကြောင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဥပဒေတွင်ပါဝင်ပါသလား။
- င။ အရပ်ဖက်လူဦးရေ မှတ်ပုံတင်စာရင်းများမှ အချက်အလက်များကို မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်စာရင်းများထဲသို့ အစိုးရမှ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ဥပဒေတွင်ပါဝင်ပါသလား။
- စ။ နောက်ဆက်တွဲ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း နှင့်/သို့မဟုတ် သတ်မှတ်ချက်နှင့်ကိုက်ညီသော မဲပေးသူများသည် ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် မှတ်ပုံတင်နိုင်ခြင်းရှိမရှိ နှင့်ပတ်သက်ပြီးတော့လည်း ဥပဒေတွင်ပါဝင်ပါသလား။

၈၆။ ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးခြင်းအတွက် ပြဌာန်းထားသော ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် မဲပေးသူမှတ်ပုံတင် စာရင်းပါ ရေးသွင်းထားမှုများကို စစ်ဆေးပြီး ပြင်ဆင်နိုင်ရန်အတွက် ထုတ်ပြန်ထားချက်များရှိပါသလား။

- က။ နာမည်များကို စစ်ဆေးပြီး အမှန်ပြင်ဆင်ရန်အတွက် ရက်စွဲ၊ အချိန်နှင့် နေရာများအကြောင်း ဥပဒေတွင်ပါဝင်ပါသလား။
- ခ။ အမှန်ပြင်ဆင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်(တောင်းဆိုခြင်း၊ ကန့်ကွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ဟုလည်း တခါတရံခေါ်သည်။)သည် ဥပဒေတွင်ပါဝင်ပါသလား။(ဥပမာ၊ မဲပေးသူ ကာယကံရှင်ကိုယ်တိုင်၏ သတင်းအချက်အလက်များကို ပြင်ဆင်ခြင်း၊ ကွယ်လွန်သွားပြီဖြစ်သော၊ အသက်မပြည့်သေးသော၊ အခြားအကြောင်းအချက်များအရ မဲပေးခွင့်မရှိသူများကို စာရင်းထဲတွင်ထည့်ထားခြင်းကို ကန့်ကွက်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ မဲပေးရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူများ၊ အခြားအဖွဲ့အစည်းများသည် အမှန်ပြင်ဆင်ခြင်းကို စတင်လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်း ရှိမရှိ)
- ဂ။ အမှန်ပြင်ဆင်ထားသော မှတ်ပုံတင် စာရင်းများ၊ ဇယားများကို ပြည်လည်သုံးသပ်စစ်ဆေးခြင်းအတွက် ဥပဒေတွင်ပါဝင်ပါသလား။

၈၇။ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲသို့မဟုတ် မဲပေးရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲသို့မဟုတ် မဲပေးမှုတွင် တင်သွင်းသော အဆိုများကို ထောက်ခံသည့်သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်သည့် အုပ်စုများ၏ ရပ်တည်ချက်များ အကြောင်း မဲဆန္ဒရှင်များကို သတင်းအချက်အလက်ပေးခြင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် ပြဌာန်းချက်များ ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် ပါဝင်ပါသလား။

- က။ အဆိုပါ ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ ရွေးကောက်ပွဲစီမံကြီးကြပ်မှု အဖွဲ့တွင် မဲပေးသူလမ်းညွှန်စာစောင် ထုတ်ဝေဖြန့်ချိပေးဖို့ တာဝန်ရှိပါသလား။
- ခ။ အဆိုပါ ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ သတင်းအချက်အလက်များ ပေးရန် သတင်းမီဒီယာကို တာဝန်ပေးသည့် ပြဌာန်းချက်များ ရှိပါသလား။(ဥပမာ၊ အစိုးရထိန်းချုပ်မီဒီယာ၊ ပြည်သူပိုင်ငွေကြေးများဖြင့် မတည်ပေးထားသော မီဒီယာများအတွက် သတ်မှတ်ချက်။ ပုဂ္ဂလိကပိုင် မီဒီယာများအတွက် သတ်မှတ်ချက်နှင့် လမ်းညွှန်ချက်များ။)
- ဂ။ နိုင်ငံရေးအရ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများအနေဖြင့် စစ်မှုထမ်းများဆီသို့ သတင်းအချက်အလက်များ ဖြန့်ဝေပေးနိုင်ရန် စစ်တပ်ကခွင့်ပြုချက် ပေးရမည်ဆိုသည့် ပြဌာန်းချက်များ ရှိပါသလား။

၈၈။ ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးခြင်းတွင် လျှို့ဝှက်မဲပေးခြင်း အကြောင်းအရာများအပြင် မဲပေးရမည့် နေရာ၊ အချိန်နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအကြောင်းထည့်သွင်းရမည်ဟု ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက သတ်မှတ်ထားပါသလား။

က။ သတ်မှတ်ထားသည်ဆိုလျှင် အဆိုပါ ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ ရွေးကောက်ပွဲစီမံကြီးကြပ်မှု၏ တာဝန်ဝတ္တရားများ မည်သို့ရှိသနည်း။

ခ။ စစ်မှုထမ်းများဆီသို့ ထိုကဲ့သို့ သတင်းအချက်အလက်များ ဖြန့်ဝေပေးနိုင်ရန် စစ်တပ်နှင့် အခြားအစိုးရအဖွဲ့များက လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ချက်များ ရှိပါသလား။

ဂ။ အဆိုပါ ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ အများပြည်သူကို သတင်းအချက်အလက်များ ပေးရန် သတင်းမီဒီယာအတွက် သတ်မှတ်ချက်များ ရှိထားပါသလား။ (ဥပမာ၊ အစိုးရထိန်းချုပ်မီဒီယာ၊ ပြည်သူပိုင်ငွေကြေးများဖြင့် မတည်ပေးထားသော မီဒီယာများအတွက် သတ်မှတ်ချက်။ ပုဂ္ဂလိကပိုင် မီဒီယာများအတွက် သတ်မှတ်ချက်နှင့် လမ်းညွှန်ချက်များ။)

ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အနေအထား

ရည်မှန်းချက်။ နိုင်ငံရေးအရလွတ်လပ်စွာ အသင်းအဖွဲ့စည်းခွင့် ရှိစေရန်၊ နိုင်ငံရေး ဗဟုအသွင်စုံလင်စေရန်

စံသတ်မှတ်ချက်များ သို့မဟုတ် ညွှန်းကိန်းများ -ဥပဒေမူဘောင်

- နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားနိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများကို ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများနှင့်အညီ စည်းမျဉ်းများချမှတ်ခြင်း
- မလိုလားအပ်သော တားမြစ်ချုပ်ချယ်မှုများ နှင့်/သို့မဟုတ် တဖက်သတ်ဆန့်သော ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ကျင့်သုံးခြင်းများ မရှိအောင် မှန်ကန်သောလုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်ပေးခြင်း
- ငွေကြေးသုံးစွဲမှုများ၊ ဘဏ္ဍာရေး ကိစ္စရပ်များကို ထုတ်ပြန်ကြေငြာခြင်းအတွက် ရှင်းလင်းသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ချမှတ်ပေးခြင်း
- ပါတီများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အနေအထားတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို ဖော်ဆောင်ပေးခြင်း

စဉ်းစားရမည့်မေးခွန်းများ

၈၉။ နိုင်ငံရေးပါတီများကို ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့်/သို့မဟုတ် ပါတီလုပ်ဆောင်မှုများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ အခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်ပါသလား။

က။ ပါဝင်သည်ဆိုလျှင် မည်သည့်အရာများနည်း။

၉၀။ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားနိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများ(ဥပမာ။ကိုယ်စားလှယ်လောင်းကို ထောက်ခံရေးလှုပ်ရှားသည့်အုပ်စုများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲသို့မဟုတ် မဲပေးမှုတွင် တင်သွင်းသော အဆိုများကို ထောက်ခံသည့်သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်သည့် အုပ်စုများ)နှင့် သက်ဆိုင်သော သီးခြားဥပဒေရှိပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် အခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

ခ။ ရွေးကောက်ပွဲ ကာလ အနေအထားအတွင်း နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အခန်းကဏ္ဍအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်စေမည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်ပါသလား။

ဂ။ ပါဝင်သည်ဆိုလျှင် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။ မည်သို့ကိုက်ညီပါသနည်း။

၉၁။ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများထဲတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အခြားနိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် သက်ဆိုင်သော မည်သည့်ပြဋ္ဌာန်းချက်များရှိပါသနည်း။

က။ ၎င်းတို့သည် အခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

ခ။ ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံရေးပါတီ ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

ဂ။ မကိုက်ညီဟု ဆိုလျှင် မည်သည့်ဥပဒေက ထိန်းချုပ်ထားသနည်း။

ဃ။ ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၉၂။ နိုင်ငံရေးပါတီများကို ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်း လျှောက်လွှာများအတွက် မည်သည့်အစိုးရအဖွဲ့အစည်းမှ လက်ခံသနည်း။ အသိအမှတ်ပြုခြင်းအတွက် မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းမှ စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ပေးသနည်း။

၉၃။ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားနိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများကို ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်းအတွက် မည်သည့်အရာများလိုအပ်သနည်း။

- က။ လျှောက်လွှာနှင့်အတူ မည်သည့်စာရွက်စာတမ်းများကို တပါတည်းပူးတွဲတင်ပြရသနည်း။
- ခ။ နောက်ဆုံးဆုံးဖြတ်ချက် မချခင်တွင် လျှောက်လွှာများကို အချိန်မည်မျှပေး၍ လက်ခံစဉ်းစားမည်ဆိုသော အချိန်ကာလသတ်မှတ်ချက် ရှိပါသလား။
- ဂ။ တရားဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သော မည်သည့်အခြေအနေမျိုးတွင် လျှောက်ထားချက်များကို ပယ်ချနိုင်ပါသနည်း။
- ဃ။ လျှောက်ထားချက်များကို ပယ်ချလိုက်သည့်အခါတွင် ပယ်ချရသည့်အကြောင်းရင်းများကို နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားနိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများထံ စာဖြင့်ရေးသားအကြောင်းပြန်ရပါသလား။
- င။ ငြင်းပယ်ခံရသော နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားနိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများသည် မပြည့်စုံမှု မှားယွင်းမှုများရှိနေသော လျှောက်လွှာများကို ပြင်ဆင်ရေးသားနိုင်ပါသလား။
- စ။ ပယ်ချခံရသည့်အခါ အယူခံဝင်ခွင့်ရှိပါသလား။
- ဆ။ အယူခံဝင်ခွင့်ရှိသည်ဆိုလျှင် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအဆင့်ဆင့်နှင့် အချိန်ကာလသတ်မှတ်ချက်များမည်သို့ရှိသနည်း။

၉၄။ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားနိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဥပဒေကြောင်းအရ ရပ်တည်ချက်ကို ဆိုင်ငံထားနိုင်ပါသလား သို့မဟုတ် ပယ်ဖျက်ပစ်နိုင်ပါသလား။

- က။ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်ဆိုလျှင် မည်သည့်အခြေအနေများတွင် လုပ်ဆောင်နိုင်သနည်း။
- ခ။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ရန် မည်သူက ဆုံးဖြတ်ချက်ချပေးသနည်း။
- ဂ။ မည်သည့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် လုပ်ဆောင်ရသနည်း။
- ဃ။ အယူခံဝင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ရှိပါသလား။
- င။ ဆိုင်ငံထားမှုသည် မည်မျှကြာနိုင်သနည်း။
- စ။ ဥပဒေကြောင်းအရ ရပ်တည်ချက်ကို ပြန်လည်အပ်နှင်းရာတွင် မည်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် သွားရမည်နည်း။

၉၅။ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားနိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများ၏ ရပ်တည်ချက် မူဝါဒနှင့် လမ်းစဉ်များအပေါ်တွင် ကန့်သတ်ထားခြင်းများ ရှိပါသလား။

- က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် မည်သည့်အရာများနည်း။
- ခ။ ၎င်းတို့သည် အခြေခံဥပဒေ ပြဌာန်းချက်များနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။
- ဂ။ လွတ်လပ်စွာ ဆန္ဒထုတ်ဖော်တင်ပြခွင့်ဆိုသည့် နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၉၆။ နိုင်ငံရေးပါတီများက ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ရွေးချယ်ခြင်း နည်းစနစ်နှင့်ပတ်သက်ပြီး ပြဌာန်းချက်များ ဥပဒေတွင်ပါဝင်ပါသလား။

- က။ ပြည်နယ် တိုင်း ခရိုင်အဆင့် မဏာမ ရွေးကောက်ပွဲများ အရင်ကျင်းပရမည်ဟု သတ်မှတ်ချက်ရှိပါသလား။
- ခ။ ပါတီညီလာခံကြီးများ၊ ပါတီတွင်းအစည်းအဝေးများနှင့် အခြားနည်းလမ်းများကိုသုံးပြီး နိုင်ငံရေးပါတီများက ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ရွေးချယ်ရမည်ဆိုသည့် ပြဌာန်းချက်များရှိပါသလား။
- ဂ။ အမျိုးသမီးများနှင့် လူနည်းစု ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် သတ်မှတ်ချက်များရှိပါသလား။(ဥပမာ။ ကိုတာစနစ်၊ အမျိုးကျကိုယ်စားပြု ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံများတွင် ပါတီများကတင်သွင်းသည့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်းတွင် အထူးသတ်မှတ်နေရာပေးသည့်စနစ်၊ အမျိုးသမီးများ နှင့်/သို့မဟုတ် လူနည်းစု ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ အတွက် သီးခြားမဲပေးခြင်းမျိုး)

၉၇။ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားနိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများသည် အစိုးရငွေကြေးနှင့် အခြားသော အစိုးရတိုက်ရိုက်အထောက်အပံ့များကို လက်ခံရယူပါသလား။ (ဥပမာ။ ရုံးခန်းများ၊ တယ်လီဖုန်းဆက်သွယ်ရေးစနစ်များ၊ ပို့ဆောင်ဆက်သွယ်ရေးများ စသဖြင့်)

- က။ လက်ခံရယူ ကြသည်ဆိုလျှင် ထိုသို့လက်ခံခြင်းအတွက် မည်သည့်သတ်မှတ်ချက်များ ရှိသနည်း။
- ခ။ ထိုသို့ ကူညီထောက်ပံ့ခြင်းအတွက် ပြဌာန်းချက်များသည် တရားမျှတမှုနှင့် သမာသမတ်ကျကျဆက်ဆံမှုဆိုသည့် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၉၈။ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားနိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများသည် ဝင်ငွေများ၊ ငွေကြေးသုံးစွဲမှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အစီရင်ခံစာတင်ဖို့ လိုအပ်ပါသလား။

က။ တင်ရသည်ဆိုလျှင် မည်သည့်အချိန်နောက်ဆုံးထားတင်ရပါသလဲ။

ခ။ မည်သူ့ဆီကို တင်ရပါသနည်း။

ဂ။ သတင်းအချက်အလက် တစ်စုံတရာကို အများပြည်သူအတွက် ရနိုင်ပါသလား။

ဃ။ အစီရင်ခံစာရေးသားခြင်း၊ ဘဏ္ဍာရေးကိစ္စသတ်မှတ်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး မည်သည့်ပြစ်ဒဏ်များ၊ မည်သည့်တာဝန်ခံမှုများကို ပြဌာန်းထားသနည်း။

၉၉။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားနိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ဖြည့်ဆည်းရသော သတ်မှတ်ချက်များရှိပါသလား။(ဥပမာ။ နောက်ဆုံးကျင်းပခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနည်းဆုံးမဲအရေအတွက် မည်မျှရမည်ဆိုသည်မျိုး၊ လက်မှတ်ရေးထိုးတောင်းခံခြင်းအတွက် လက်မှတ်များစုဆောင်းခြင်းမျိုး၊ သဘောထားစစ်တမ်းများတွင် အနည်းဆုံးရရှိရမည့် ထောက်ခံမှု)

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၁၀၀။ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားနိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများ၏ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေမှုကို မဲဆွယ်စည်းရုံးကာလအတွင်း ပယ်ဖျက်ပစ်နိုင်ပါသလား။

က။ ပယ်ဖျက်ပစ်နိုင်သည်ဆိုလျှင် မည်သည့်အခြေအနေများတွင် ဖြစ်နိုင်သနည်း။

ခ။ အယူခံဝင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များထားရှိပါသလား။

ဂ။ ထိုလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၁၀၁။ နိုင်ငံရေးပါတီများ အခြားနိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် သက်ဆိုင်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ပါတီများ၊အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများ၊ သတင်းမီဒီယာများ၊ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများ လေ့လာစောင့်ကြည့်နေအောင် လမ်းဖွင့်ပေးထားပါသလား။

မဲပြားများသတ်မှတ်ချက်ကိုက်ညီခြင်း

ရည်မှန်းချက်။ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်ကို အစစ်အမှန်ကျင့်သုံးခွင့်ရပြီး ကိုယ်စားလှယ်လောင်းဖြစ်ခြင်း၊ မဲပြားပေါ်တွင် စာရင်းသွင်းခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး မှန်ကန်သော စံနှုန်းများချမှတ်စေရန်

စံသတ်မှတ်ချက်များ သို့မဟုတ်ညွှန်းကိန်းများ -ဥပဒေမူဘောင်

- ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ရာတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့်ကိုက်ညီသော စံသတ်မှတ်ချက်များကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းချမှတ်ထားခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲဖြင့် အဆုံးအဖြတ်ခံယူရသော ဆန္ဒခံယူပွဲသို့မဟုတ် မဲပေးရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက် လှုပ်ရှားမှုများအတွက် နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီသော စံနှုန်းများချပေးခြင်း
- မလိုလားအပ်သော တားမြစ်ချုပ်ချယ်မှုများ ကင်းစင်သည့်၊ တဖက်သတ်သို့မဟုတ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများမရှိသည့်မဲပြားများ သတ်မှတ်ချက်ကိုက်ညီအောင် လုပ်ပေးခြင်း
- မဲပြားများ သတ်မှတ်ချက်ကိုက်ညီအောင် လုပ်ပေးခြင်း အတွက် ရှင်းလင်းပြီးလက်တွေ့ကျသော အချိန်ဇယားကို ချမှတ်ပေးခြင်း

စဉ်းစားရမည့်မေးခွန်းများ

၁၀၂။ ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ရန်အတွက် အရည်အချင်းပြည့်ရှိခြင်း မပြည့်မီခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး အခြေခံဥပဒေနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေထဲတွင် မည်သည့်သတ်မှတ်ချက်များကို ပြဋ္ဌာန်းထားသနည်း။

က။ ထိုသတ်မှတ်ချက်များသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု လိုက်လျောညီထွေရှိပါသလား။

ခ။ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံနိုင်ခြင်း၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိခြင်းဆိုသည့် နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့်လည်း အဆိုပါ သတ်မှတ်ချက်များသည် လိုက်လျောညီထွေရှိပါသလား။

၁၀၃။ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံနိုင်သည့် အရည်အချင်းနှင့်ပြည့်စုံခြင်းဆိုသည့် အကြောင်းအရာအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်နေသော အခြားဥပဒေများတွင်လည်း သတ်မှတ်ချက်များ ရှိပါသေးလား။(ဥပမာ။ နိုင်ငံရေးပါတီ ဥပဒေ၊ ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေ နှင့် ဒေဝါလီဥပဒေ)

က။ ထိုသတ်မှတ်ချက်များသည် အခြေခံဥပဒေနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိပါသလား။

ခ။ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိပါသလား။ မရှိဘူးဆိုလျှင် မည်သည့်ဥပဒေက ထိန်းချုပ်ထားပါသနည်း။

ဂ။ နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့်လည်း လိုက်လျောညီထွေရှိပါသလား။

၁၀၄။ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို မည်သူက အဆိုပြုနိုင်သနည်း။ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပပေးရသော ဆန္ဒခံယူပွဲသို့မဟုတ် မဲခွဲဆုံးဖြတ်မှု အကြောင်းအရာများကို မည်သူက အဆိုပြုတင်သွင်းနိုင်သနည်း။(ဥပမာ။ နိုင်ငံရေးပါတီများက ပါတီကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် အမည်စာရင်းတင်သွင်းပေးရသည်။ လျှောက်လွှာများ၊ မိမိကိုယ်ကို အဆိုပြုလွှာများနှင့် နိုင်ငံသားတစ်စုတို့က အဆိုပြုလွှာများကို ပါတီအရာရှိများက လက်မှတ်ရေးထိုးပေးရသော စနစ်မျိုးလည်းရှိသည်)

၁၀၅။ မဲပြားပေါ်တွင် ပါရှိသော နိုင်ငံရေးပါတီ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲသို့မဟုတ် မဲခွဲဆုံးဖြတ်မှုအတွက် အကြောင်းများ၏ သတ်မှတ်ချက်ပြည့်မီခြင်းရှိမရှိ ကိစ္စကို နိုင်ငံသားများက မေးခွန်းထုတ်နိုင်အောင် ဥပဒေက ခွင့်ပြုထားပါသလား။

က။ ခွင့်ပြုထားသည်ဆိုလျှင် မည်သို့သော အခြေအနေမျိုးရှိလျှင် မေးခွန်းထုတ်နိုင်မည်နည်း။

ခ။ မေးခွန်းထုတ်သော လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ အစိတ်အပိုင်းများက မည်သို့ရှိနေသနည်း။

၁၀၆။ မဲပြားပေါ်တွင်ပါဝင်စေဖို့၊ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်စေဖို့ နိုင်ငံရေးပါတီများက ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ရွေးချယ်ပေးခြင်းကို ထိန်းကျောင်းပေးသော ဥပဒေရှိပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် သတ်မှတ်ချက်များသည် နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၁၀၇။ နိုင်ငံရေးပါတီဝင်မဟုတ်သော တသီးပုဂ္ဂလကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည်လည်း မဲပြားပေါ်တွင် ပါဝင်နိုင်သည့်အခွင့်အရေးရှိပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် မည်သည့်အရည်အချင်း သတ်မှတ်ချက်များကို ထားရှိပါသနည်း။

ခ။ လွတ်လပ်စွာရွေးကောက်ခံပိုင်ခွင့်ဆိုသော နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့်လည်း ကိုက်ညီပါသလား။

၁၀၈။ မဲပြားပေါ်တွင်ထည့်သွင်းဖော်ပြခံရဖို့အတွက် ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်၏ မည်သည့်အဆင့်တွင် လျှောက်ထားနိုင်သနည်း။

၁၀၉။ မဲပြားပေါ်တွင်ထည့်သွင်းဖော်ပြခံရဖို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းအတွက် အချိန်မည်မျှပေးထားသနည်း။

၁၁၀။ မဲပြားပေါ်တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြခံရသည့်အကြောင်းကို ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ မည်သည့်အချိန်တွင် နောက်ဆုံးထားကြေငြာသနည်း။

၁၁၁။ မဲပြားပေါ် ထည့်သွင်းဖော်ပြခံရဖို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းတွင် မည်သည့်အစိတ်အပိုင်းများ ပါဝင်သနည်း။

က။ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲသို့မဟုတ် မဲပေးရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရှေ့ဆောင်ရွက်ပြုသူအုပ်စုများသည် မဲပြားပေါ်တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြခံရန် မည်သည့်အချိန်တွင် လျှောက်ထားရပြီး မည်သည့် ပစ္စည်းများကိုလည်း တင်သွင်းရမည်နည်း။

ခ။ လျှောက်လွှာတွင် ပါတီခေါင်းဆောင်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ထောက်ပံ့ရေးအုပ်စုခေါင်းဆောင်များ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲသို့မဟုတ် မဲပေးရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရှေ့ဆောင်ရွက်ပြုသူ ခေါင်းဆောင်များ၏ အမည်များနှင့် အချက်အလက်များကို ဖော်ပြရပါသလား။

- ဂ။ ဖော်ပြရသည်ဆိုလျှင် တောင်းဆိုထားသော အချက်အလက်များသည် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်စေပြီး သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲယှဉ်ပြိုင်ခြင်းနှင့် မသက်ဆိုင်သည့် အချက်အလက်များဖြစ်နေပါသလား။
- ဃ။ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းကိုယ်တိုင်နှင့် ၎င်း၏မိသားစုဝင်များ၏ ငွေကြေးပိုင်ဆိုင်မှု အချက်အလက်များကိုပါ ဖော်ပြရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။
- င။ သတ်မှတ်ထားသည်ဆိုလျှင် တောင်းဆိုချက်များသည် ကြောင်းကျိုးမဆီလျော်ဘူးလား။
- စ။ လျှောက်ထားခပေးဆောင်ရ သို့မဟုတ် အာမခံငွေတင်ထားရပါသလား။
- ဆ။ ငွေကြေးပေးရသည်ဆိုလျှင် ထိုငွေကြေးကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရာတွင် အဟန့်အတားဖြစ်စေပါသလား။
- ဇ။ မဲပြားပေါ် ထည့်သွင်းဖော်ပြခံရဖို့ လက်မှတ်ရေးထိုးထောက်ခံမှုများကိုလည်း တင်ပြရပါသလား။
- ဈ။ တင်ပြရသည်ဆိုလျှင်၊ လက်မှတ်အရေအတွက်မည်မျှကို ကောက်ခံပေးရပါသနည်း။

၁၁၂။ မဲပြားပေါ် ထည့်သွင်းဖော်ပြခံရဖို့ ထောက်ခံလက်မှတ်များ တင်ပြရသည်ဆိုလျှင် ထိုသို့တင်ပြခြင်းကြောင့် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်စေသလား။

- က။ မဲပြားပေါ် ထည့်သွင်းဖော်ပြခံရဖို့ ကြိုးစားရာမှာ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခု၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတစ်ယောက် အတွက်ကိုသာ ထောက်ခံပြီး လက်မှတ်ထိုးခွင့်ရှိတယ်လို့ မဲပေးသူတွေကို ကန့်သတ်ထားပါသလား။ ထိုကဲ့သို့ ကန့်သတ်ထားခြင်းသည် ဗဟုအသွင်စုံလင်မှုကို အားမပေးပဲ တားမြစ်ထားပြီး လျှို့ဝှက်မဲပေးခြင်း သဘောတရားကိုလည်း ချိုးဖောက်ပါတယ်။ ထို့အပြင် မဲပေးသူများသည် တစ်ဦးတစ်ဖွဲ့တည်းကိုသာ ထောက်ခံလက်မှတ်ထိုးပါသည်ဟု စစ်ဆေးနေရသောကြောင့် လက်မှတ်ကောက်ခံသူများ အပေါ်တွင်လည်း တရားမျှတမှုမရှိသော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကို ကျရောက်စေပါသည်။
- ခ။ တိုင်းပြည်အခြေအနေအလိုက် လက်မှတ်များကို ကောက်ခံရသည်ဖြစ်ခြင်း၊ အချိန်မီ ကောက်ခံရသည်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် လက်မှတ်အရေအတွက် အများကြီးတင်ပြခြင်းသည် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်စေသလား။
- ဂ။ လက်မှတ်များသည် ပထဝီအနေအထားနှင့် အခြားကွဲပြားစုံလင်မှုများကို ထင်ဟပ်စေရသည်ဆိုလျှင် ၊ ထိုကဲ့သို့သတ်မှတ်ချက်များသည် ကြောင်းကျိုးဆီလျော်ပါသလား။

၁၁၃။ ထောက်ခံလက်မှတ်များ မှန်ကန်မှုရှိမရှိ၊ ဥပဒေနှင့်ကိုက်ညီခြင်းရှိမရှိဆိုသည်များကို စစ်ဆေးအတည်ပြုခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်သည် မည်သို့ရှိနေသနည်း။

- က။ စစ်ဆေးအတည်ပြုခြင်း ကို မည်သူကလုပ်ဆောင်ပေးသနည်း။
- ခ။ ထောက်ခံလက်မှတ်များကို စစ်ဆေးအတည်ပြုခြင်းသည် လက်တွေ့ကျပါသလား။ (ဥပမာ။ အချိန်ကိုက်ညီအောင်လုပ်ပေးခြင်း၊ တာဝန်ပေးထားသော လူအရေအတွက်နှင့် အခြားအရင်းအမြစ်များ၊ နည်းစနစ်များသည် သင့်တော်ပါသလား)
- ဂ။ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲသို့မဟုတ် မဲပေးရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူအုပ်စုများသည် စစ်ဆေးအတည်ပြုခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် လေ့လာစောင့်ကြည့်ခွင့်ရပါသလား။
- ဃ။ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများနှင့် သတင်းမီဒီယာများသည် စစ်ဆေးအတည်ပြုခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် လေ့လာစောင့်ကြည့်ခွင့်ရပါသလား။
- င။ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများသည် စစ်ဆေးအတည်ပြုခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် လေ့လာစောင့်ကြည့်ခွင့်ရပါသလား။

၁၁၄။ ထောက်ခံလက်မှတ်များသည် အကျိုးမဝင်ကြောင်း သတ်မှတ်ခံရပါက သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူအုပ်စုများအတွက် မနှစ်နာမဆုံးရှုံးအောင် လုပ်ဆောင်ပေးမည့် အစီအမံများရှိပါသေးလား။

- က။ ထောက်ခံလက်မှတ်တစ်ခုသည် အကျိုးမဝင်ကြောင်း သတ်မှတ်ခံရပါက အခြားအကျိုးမဝင်သေးသော လက်မှတ်များသည် မဲပြားပေါ်တွင် ဖော်ပြခံရစေရေးအတွက် ဆက်လက်အထောက်အကူဖြစ်စေပါသေးလား။ သို့မဟုတ် ကျန်သည့်လက်မှတ်များပါ အကျိုးမဝင်တော့ဟု တဖက်သတ်ပယ်ချခံရပါသလား။
- ခ။ ထောက်ခံလက်မှတ်တစ်ခုသည် အကျိုးမဝင်ကြောင်း သတ်မှတ်ခံရပါက နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူအုပ်စုများသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အယူခံနိုင်ပါသေးလား။
- ဂ။ မဲပြားပေါ်တွင် ဖော်ပြခံရနိုင်လောက်အောင် အကျိုးမဝင်လက်မှတ်အရေအတွက်သည် များပြားနေပါက နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူအုပ်စုများသည် နောက်ဆုံးသတ်မှတ်ရက်မတိုင်မီတွင် နောက်ထပ်လက်မှတ်များကို ထပ်မံစုဆောင်းနိုင်ခွင့်ရှိပါသေးလား။

၁၁၅။ မဲပြားပေါ်တွင် ဖော်ပြမခံရနိုင်စေသည့်အထိ ဖြစ်လောက်အောင် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ မူဝါဒရည်မှန်းချက်များအပေါ်တွင် ကန့်သတ်ချက်များရှိနေပါသလား။ (ဥပမာ။ စစ်ပွဲသို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်မှုအကြောင်း၊ ခွဲထွက်မှုအကြောင်း၊ လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ တိုင်းရင်းသား၊ ကျား/မ၊ ဘာသာရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် အခြားအယူဝါဒများကို ထောက်ခံပြောဆိုခြင်း)

- က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် မည်သည့်အရာများနည်း။
- ခ။ ၎င်းတို့သည် အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။
- ဂ။ နိုင်ငံရေးအရ လွတ်လပ်စွာ ဆန္ဒသဘောထား ဖော်ထုတ်ပိုင်ခွင့်ဆိုသည့် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၁၁၆။ အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ အခြားလူအုပ်စုအတွက် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် ပတ်သက်ပြီးတော့လည်း ဥပဒေထဲတွင် ပြဌာန်းချက်များရှိပါသလား။

- က။ အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် ကိုတာစနစ်၊ သီးခြားရွေးကောက်ပွဲစနစ်၊ ပါတီကိုယ်စား လှယ်လောင်းစာရင်းတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ခွင့်ရရန်အတွက် အချိန်ကာလပိုင်းခြားသတ်မှတ်မှု များရှိပါသလား။
- ခ။ ရှိသည်ဆိုလျှင် ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။
- ဂ။ လူနည်းစု အုပ်စုဝင်ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် ကိုတာစနစ်၊ သီးခြားရွေးကောက်ပွဲစနစ်၊ သို့မဟုတ် လူနည်းစု ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ မဲပြားပေါ်တွင် ဖော်ပြခံရခြင်းအတွက်သတ်မှတ်ချက်များ ရှိပါသလား။
- ဃ။ ရှိသည်ဆိုလျှင် ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၁၁၇။ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်မှ နှုတ်ထွက်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီးမည်သည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ရှိထားပါသလဲ။

- က။ မဲပြားပေါ်တွင် ဖော်ပြခံရပြီးနောက်ပိုင်း မည်သည့်အချိန်တွင် နှုတ်ထွက်နိုင်ပါသလဲ။
- ခ။ နှုတ်ထွက်သည့်အတွက် အကြောင်းပြချက်များ ပေးရပါသလား။ ပေးရသည်ဆိုလျှင် မည်သည့်အကြောင်းပြချက်များသည် လက်ခံနိုင်ဖွယ်ရာ ဖြစ်သနည်း။
- ဂ။ နှုတ်ထွက်သွားသည့် ကိုယ်စားလှယ်နေရာတွင် အခြားသူနှင့်အစားထိုးခန့်အပ်ခြင်း လုပ်ဆောင်ရန် မည်သူ့ထံတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသနည်း။

၁၁၈။ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်ကို နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုအတွက်ထက်ပိုပြီး ကိုယ်စားပြုအမည်စာရင်း တင်သွင်းနိုင်ပါသလား။

၁၁၉။ ရွေးကောက်ပွဲ အောင်နိုင်ရေးညွှန်ပေါင်းဖွဲ့ခြင်း၊ မဟာမိတ်ဖွဲ့ခြင်းအတွက် သတ်မှတ်ချက်များ ရှိထားပါသလား။ ရှိသည်ဆိုလျှင် မဲပြားပေါ်တွင် ဖော်ပြခံရခြင်း၊ ရှေ့နောက်စီစဉ်ထားရှိခြင်းအပေါ် မည်သို့အကျိုးသက်ရောက်စေပါသနည်း။

၁၂၀။ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် မဲပြားပေါ်တွင် ကိုယ်စားပြုသင်္ကေတများ ပေးအပ်ပါသလား။

- က။ ပေးအပ်သည်ဆိုလျှင် သင်္ကေတများအချင်းချင်း ရှုပ်ထွေးမှုမရှိအောင် တားမြစ်ပေးမည့် ပြဌာန်းချက်များရှိပါသလား။
- ခ။ သင်္ကေတများကို မည်သို့ခွဲဝေပေးအပ်ပါသနည်း။
- ဂ။ မည်သည့်အချိန်တွင် ပေးအပ်ပါသနည်း။
- ဃ။ ထောက်ခံမှုရအောင် စည်းရုံးလှုပ်ရှားခြင်းအတွက် လုံလောက်သည့်အချိန်အခွင့်အလမ်း ပေးထားပါသလား။

၁၂၁။ နမူနာမဲပြားများကို လေ့လာသုံးသပ်ပြီး အမှားအယွင်းများရှိပါက ပြန်လည်ပြင်ဆင်နိုင်ရန် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် အခွင့်အလမ်းရှိပါသလား။

- က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် မည်သို့သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနည်း။
- ခ။ မဲပြားများ၏ ပုံစံ အပြင်အဆင်နှင့် ပတ်သက်ပြီး မည်သူ့ထံတွင် နောက်ဆုံးဆုံးဖြတ်ချက်အာဏာရှိသနည်း။

၁၂၂။ ဆန္ဒခံယူပွဲအတွက်နှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုမှုများအတွက် စကားလုံးများ၊စာသားများကို မည်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် ပြန်လည်စိစစ်သုံးသပ်သနည်း။

- က။ ဆန္ဒခံယူပွဲအတွက်နှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုမှုများအတွက် စကားလုံးများ၊စာသားများကို မည်သူက နောက်ဆုံးအဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်သနည်း။
- ခ။ ဆန္ဒခံယူပွဲအတွက်နှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုမှုများအတွက် စကားလုံးများ၊စာသားများ သို့မဟုတ် အပြင်အဆင်များကို နိုင်ငံသားများက မေးခွန်းထုတ်နိုင်ပါသလား။

၁။ မဲပြားတွင်ပါဝင်ခြင်း၊ ဆန္ဒခံယူပွဲအတွက်နှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုမှုများအတွက် စကားလုံးများ၊စာသားများ ထည့်သွင်းခြင်းတို့နှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူအုပ်စုများက အယူခံခွင့်ရှိပါသလား။

၁၂၃။ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုသူအုပ်စုများသည် မဲပြားများ ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် ဖြန့်ချိခြင်းကို စောင့်ကြည့်နိုင်သည့်အခွင့်အရေးရှိပါသလား။

၁၂၄။ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများနှင့် သတင်းမီဒီယာများသည် မဲပြားများကို ထုတ်လုပ်ခြင်း ဖြန့်ဝေခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး လေ့လာစောင့်ကြည့်ခွင့် ရှိပါသလား။

၁၂၅။ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများသည် မဲပြားများကို ထုတ်လုပ်ခြင်း ဖြန့်ဝေခြင်းကို ကြည့်ရှုလေ့လာခွင့် ရှိပါသလား။

ရွေးကောက်ပွဲမဲဆွယ်စည်းရုံးမှု

ရည်မှန်းချက်များ။ ရွေးကောက်ခံနိုင်ရေး ကြိုးပမ်းနေသူများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လှုပ်ရှားမှုကို ထောက်ခံသူများ သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်သူများအနေဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် စုစည်းဖော်ပြ၊ ဖြန့်ဝေ၊ ရှာဖွေလှုပ်ရှားနိုင်သည့် အခြေအနေများရရှိရေး၊ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများအကြောင်း နိုင်ငံသားများက နားလည်စေရေး၊ ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ လက်တုံ့ပြန်ခြင်း၊ အခြားပုံစံများဖြင့် အကျပ်ကိုင်ခြင်းများမရှိပဲ ရွေးကောက်ပွဲရွေးချယ်မှုများကို ပြုလုပ်နိုင်ကြောင်း သဘောပေါက်စေရန်

စံသတ်မှတ်ချက်များ သို့မဟုတ်ညွှန်းကိန်းများ - ဥပဒေမူဘောင်

- အစိုးရ အရင်းအမြစ်များ၊ ဝန်ထမ်းများ၏ အလုပ်ချိန်ကို အသုံးပြုခြင်း။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ၏ မဲဆွယ်စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ခွင့်ပြုမိန့်ပေးခြင်း၊ အခြားကိစ္စများ နှင့်ပတ်သက်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများ၊ အစိုးရအရာရှိများ၏ နိုင်ငံရေး အရဘက်မလိုက်ခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများနှင့် သူတို့ကို ထောက်ခံသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရာတွင်၊ ချိုးဖောက်ခံရသော အခွင့်အရေးများအတွက် ထိရောက်သော ကုစားမှုများကို ပေးအပ်ရာတွင် ဥပဒေအတိုင်း ကျောသားရင်သား မခွဲခြားရေး၊ ဥပဒေစောင့်ရှောက်မှုကို တန်းတူညီမျှရေး ဆိုသည့်အချက်များကို အတိအကျ လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲ အနိုင်ရရေးအတွက် မဲဆွယ်စည်းရုံးရာတွင် ငြိမ်းချမ်းစွာ စုဝေးခြင်း၊ အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့ခြင်း၊ လှုပ်ရှားခြင်း၊ နိုင်ငံရေးဆန္ဒသဘောထားများကို ဖော်ထုတ်ခြင်း များနှင့်ပတ်သက်ပြီး သတ်မှတ်ချက်များ ပြဌာန်းခြင်း။
- မဲပေးသူများက ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်သူများထံမှ သတင်းအချက်အလက်များကို တောင်းခံရယူရာတွင်လည်ကောင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်သူများက မဲပေးသူများထံ သတင်းအချက်အလက်များကိုဖြန့်ဝေပေးပြီး ထောက်ခံမှုရအောင် လုပ်ရာတွင် လည်ကောင်း အကြမ်းဖက်မှုများ၊ ခြိမ်းခြောက်အကျပ်ကိုင်ခြင်းများ မရှိပဲ လုပ်ဆောင်နိုင်မည့် အနေအထားများ ဖန်တီးပေးခြင်း

စဉ်းစားရမည့်မေးခွန်းများ

၁၂၆။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူ တစ်ယောက်ယောက် တဖတ်သတ်အသာစီးရမသွားစေရန် အစိုးရပိုင်အရင်းအမြစ်များကို မသုံးစွဲစေရဟု ဥပဒေစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက တားမြစ်ထားပါသလား။

က။ တားမြစ်ထားသည်ဆိုလျှင် ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် မည်သည့်ပြစ်ဒဏ်များ ခံရသနည်း။

ခ။ ဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအတွက် မည်သည့်ပြဌာန်းချက်များကို ချမှတ်ထားသနည်း။

ဂ။ ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ကျင့်သုံးခြင်းအတွက် အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သော အစီရင်ခံစာများကို ထုတ်ပြန်ပေးရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၁၂၇။ လက်ရှိရာထူး အာဏာရထားသူများ ရွေးကောက်ပွဲထပ်မံ ဝင်သည့်အခါ ရာထူးအာဏာကို အသုံးပြုပြီး တဖက်သတ်အသာစီးမရအောင် တားမြစ်ထားသည့်အချက်များ ရှိပါသလား။

- က။ တားမြစ်ထားသည်ဆိုလျှင် ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် မည်သည့်ပြစ်ဒဏ်များ ခံရသနည်း။
- ခ။ ဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအတွက် မည်သည့်ပြဌာန်းချက်များကို ချမှတ်ထားသနည်း။
- ဂ။ ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ကျင့်သုံးခြင်းအတွက် အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သော အစီရင်ခံစာများကို ထုတ်ပြန်ပေးရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၁၂၈။ ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူ တစ်ယောက်ယောက်အတွက် မဲဆွယ်စည်းရုံးပေးခြင်း၊ ထိုသူ့ကိုယ်စား လှုပ်ရှားပေးခြင်း၊ ထောက်ခံပေးခြင်းများလုပ်ရန် လက်အောက်ငယ်သားများအား စစ်ဖက်အရာရှိများ၊ ရဲမှုကြီးများ အပါအဝင် အစိုးရအရာရှိကြီးများက ဖိအားပေးခြင်း အကျပ်ကိုင်ခြင်းများ လုပ်လာနိုင်သည်ဖြစ်ရာ ထိုသို့မပြုလုပ်နိုင်စေရန် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက တားမြစ်ထားပါသလား။

- က။ တားမြစ်ထားသည်ဆိုလျှင် ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် မည်သည့်ပြစ်ဒဏ်များ ခံရသနည်း။
- ခ။ ဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအတွက် မည်သည့်ပြဌာန်းချက်များကို ချမှတ်ထားသနည်း။
- ဂ။ ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ကျင့်သုံးခြင်းအတွက် အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သော အစီရင်ခံစာများကို ထုတ်ပြန်ပေးရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၁၂၉။ အစိုးရဝန်ထမ်းများအနေဖြင့် သူတို့၏အလုပ်ချိန်အတွင်း ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူ တစ်ယောက်ယောက်အတွက် မဲဆွယ်စည်းရုံးပေးခြင်း မပြုလုပ်နိုင်စေရန် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက တားမြစ်ထားပါသလား။

- က။ တားမြစ်ထားသည်ဆိုလျှင် ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် မည်သည့်ပြစ်ဒဏ်များ ခံရသနည်း။
- ခ။ ဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအတွက် မည်သည့်ပြဌာန်းချက်များကို ချမှတ်ထားသနည်း။
- ဂ။ ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ကျင့်သုံးခြင်းအတွက် အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သော အစီရင်ခံစာများကို ထုတ်ပြန်ပေးရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၁၃၀။ ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများအတွက် လူစုရုံးခြင်း၊ ထောက်ခံခြင်းများ ပြသဖို့အတွက် ခွင့်ပြုမိန့်များ၊ အစိုးရပစ္စည်း အဆောက်အဦများကို အသုံးပြုခွင့်ပေးရာတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၊ တဖက်သတ်လုပ်ဆောင်ခြင်းများကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက တားမြစ်ထားပါသလား။

- က။ ထိုသို့သော ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများမှ အယူခံဝင်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများ ရှိပါသလား။
- ခ။ အယူခံဝင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကြောင့် အချိန်မီဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်ပါသလား။

၁၃၁။ တရားဝင် မဲဆွယ်စည်းရုံးလှုပ်ရှားကာလအတွက် အချိန်မည်မျှပေးထားသနည်း။

- က။ ထိုကာလကို အခြေခံဥပဒေ၊ ဥပဒေသို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအရ သတ်မှတ်ပေးထားပါသလား။
- ခ။ တရားဝင် မဲဆွယ်စည်းရုံးလှုပ်ရှား ကာလမတိုင်ခင်တွင် ရွေးကောက်ပွဲ အောင်နိုင်ရေးအတွက် စည်းရုံးလှုပ်ရှားနိုင်ပါသလား။
- ဂ။ စည်းရုံးလှုပ်ရှားနိုင်ခွင့်မရှိဟုဆိုလျှင် လှုပ်ရှားပါက မည်သည့်ပြစ်ဒဏ်များခံစားရပြီး ၊ ထိုတားမြစ်ချက်များကို တရားမျှတစွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန်အတွက် ပြဌာန်းချက်များ ရှိပါသလား။
- ဃ။ ထိုကဲ့သို့တားမြစ်ချက်များသည် နိုင်ငံရေးဆန္ဒသဘောထားကို လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ခွင့်အတွက် ချမှတ်ထားသည့် နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။
- င။ ရွေးကောက်ပွဲနေ့ မတိုင်ခင် မည်သည့်နေ့ရက်တွင် မဲဆွယ်စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုများကို ရပ်တန့်ရမည်ဟု ဥပဒေက သတ်မှတ်ထားပါသလား။
- စ။ သတ်မှတ်ထားသည်ဆိုလျှင် ရက်အရေအတွက် မည်မျှသတ်မှတ်ထားပြီး၊ မည်သည့်လှုပ်ရှားမှုများကို ကန့်သတ်တားမြစ်ထားသနည်း။
- ဆ။ ထိုကဲ့သို့တားမြစ်ချက်များသည် နိုင်ငံရေးဆန္ဒသဘောထားကို လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ခွင့်အတွက် ချမှတ်ထားသည့် နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၁၃၂။ မဲဆွယ်စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုများကို စွက်ဖက်ခြင်း၊ နှောင့်ယှက်ခြင်း၊ ဟန့်တားခြင်းများ မလုပ်နိုင်စေရန် သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူ၊ မဲဆွယ်စည်းရုံးလှုပ်ရှားသူ သို့မဟုတ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများကို ဦးတည်ရည်ရွယ်သည့် အကြမ်းဖက်မှုများ မလုပ်ဆောင်နိုင်စေရန် တားမြစ်ချက်များ ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများထဲတွင် ပါဝင်ပါသလား။

- က။ ပါဝင်သည်ဆိုလျှင် မည်သည့်ပြစ်ဒဏ်များကို ဖော်ပြထားသနည်း။
- ခ။ ရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်ကော်မတီနှင့် အခြားအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များသည် မည်သည့်နည်းစနစ်များကို အသုံးပြုကာ တားမြစ်ချက်များ၊ ပြဌာန်းချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်နေသနည်း။
- င။ ထိုကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြစ်မှုဆိုင်ရာ အရေးယူမှုများရှိပါက အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်း လုပ်ငန်းများသည်လည်း ရှေ့ဆက်တိုး လုပ်နိုင်ပါသလား။
- ဃ။ နိုင်ငံရေးပါတီဝင်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ထောက်ပံ့ရေးအုပ်စုများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရွက်လှုပ်ရှားမှုအုပ်စုများသည် တာဝန်ရှိကြောင်း သတ်မှတ်ခံရပါက နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ပါတီခေါင်းဆောင်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရွက်လှုပ်ရှားမှုအုပ်စု ခေါင်းဆောင်များသည်လည်း အပြစ်ပေးခံရနိုင်ပါသလား။
- စ။ အပြစ်ပေးခံရနိုင်သည်ဆိုလျှင် ပြစ်ဒဏ်များသည် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၁၃၃။ ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုအတွက် ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းများ ချမှတ်ထားပါသလား။

- က။ ချမှတ်ထားသည်ဆိုလျှင် ၎င်းတို့ကို ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေထဲတွင်ထည့်သွင်းထားပါသလား သို့မဟုတ် မိမိဆန္ဒအလျောက်လိုက်နာရသည်မျိုးလား။
- ခ။ အဆိုပါ ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းများသည် မည်သည့်အကြောင်းကိစ္စများကို အလေးထားသနည်း။
- င။ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရွက်လှုပ်ရှားမှုအုပ်စုများ အပေါ်တွင်လည်း အကျိုးဝင်ပါသလား။
- ဃ။ နိုင်ငံရေးပါတီများမှ ထိုကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းများကို လက်မှတ်ရေးထိုးရပါသလား။
- စ။ မည်သည့်နည်းလမ်းများဖြင့် ပြဌာန်းပါသနည်း။
- စ။ ထိုကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းများကို ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် မကျေနပ်ချက်များကို ထုတ်ဖော်ပေးမည့် နည်းစနစ်များလည်း ပါဝင်ပါသလား။

၁၃၄။ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများလုံခြုံရေး အတွက် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအား တာဝန်ပေးခြင်းကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် ခွင့်ပြုထားပါသလား။

က။ ခွင့်ပြုထားသည်ဆိုလျှင် လွတ်လပ်စွာလှုပ်ရှားသွားလာမှု၊ နိုင်ငံရေးအရ ဆန္ဒသဘောထားဖော်ထုတ်ပိုင်ခွင့်၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိခြင်း စသော နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၁၃၅။ မဲဆွယ်စည်းရုံးကာလအတွင်း နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရွက်လှုပ်ရှားမှုအုပ်စုများမှ ဖြန့်ဝေနိုင်သော ပုံနှိပ်၊ အသံလွှင့်၊ အင်တာနက် မီဒီယာပစ္စည်းများအပေါ် တားမြစ်ကန့်သတ်ချက်များ ရှိပါသလား။

- က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် မည်သည့်အရာများနည်း။
- ခ။ ထိုတားမြစ်ချက်များသည် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၁၃၆။ အများပြည်သူနှင့် သက်ဆိုင်သောနေရာများ၌ လှည့်လည်စည်းရုံးရာတွင် ကန့်သတ်တားမြစ်ချက်များရှိပါသလား။ (ဥပမာ။ အစိုးရထိန်းချုပ်မှုအောက်ရှိ ပန်းခြံများ၊ ရင်ပြင်များ၊ ကွင်းပြင်များ၊ ကျောင်းများ၊ ဈေးရောင်းဈေးဝယ် နေရာဌာနကြီးများ)

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် ထိုတားမြစ်ချက်များသည် နိုင်ငံရေးဆန္ဒသဘောထားကို လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ခွင့်အတွက် ချမှတ်ထားသည့် နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၁၃၇။ အများပြည်သူတက်ရောက်သော အစည်းအဝေးများ၊ ဆန္ဒထုတ်ဖော်ပွဲများ၊ ချီတက်ပွဲများအပေါ် ကန့်သတ်တားမြစ်ချက်များရှိပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် လွတ်လပ်စွာ စုဝေးခွင့်၊ အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းခွင့်၊ နိုင်ငံရေးဆန္ဒသဘောထားကို ထုတ်ဖော်ခွင့်အတွက် ချမှတ်ထားသည့် နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

မဲဆွယ်စည်းရုံးရာတွင် သုံးသည့်အရင်းအမြစ်များ

ရည်မှန်းချက်များ။ ရွေးကောက်တင်မြောက်ခံပိုင်ခွင့်ကို တရားမျှတစွာကျင့်သုံးနိုင်မည့် အခြေအနေများပေးအပ်နိုင်ရေး၊ ရွေးကောက်ပွဲ ဆုံးဖြတ်ချက်များလုပ်ဆောင်ရာ၌ မဲပေးသူများထံ အရေးကြီးသက်ဆိုင်သော သတင်းများ ပေးအပ်ရေး။

စံသတ်မှတ်ချက်များ သို့မဟုတ်ညွှန်းကိန်းများ - ဥပဒေမူဘောင်

- ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုများအတွက် နိုင်ငံတော်ပိုင်သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် ထိန်းချုပ်ထားသည့် အထောက်အပံ့ပစ္စည်းပစ္စယများကို လက်လှမ်းမီခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြည်သူပိုင် ငွေကြေးများကို သုံးစွဲခွင့်ပြုထားသည့်ကိစ္စများတွင် ငွေကြေးများကို တန်းတူညီမျှ ခွဲဝေချထားပေးခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပုဂ္ဂလိက ငွေကြေးထည့်ဝင်မှုများကို ခွင့်ပြုထားရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများကို တန်းတူညီမျှ ဆက်ဆံသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ချမှတ်ပေးခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲ ငွေကြေးသုံးစွဲမှုများကို ခွင့်ပြုထားရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ အားလုံးအတွက် တန်းတူညီမျှ ဆက်ဆံသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ချမှတ်ခြင်း

စဉ်းစားရမည့်မေးခွန်းများ

၁၃၈။ အစည်းအဝေးများ၊ ချီတက်ပွဲများနှင့် မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုများအတွက် နိုင်ငံတော် ထိန်းချုပ်ထားသည့် အထောက်အပံ့ပစ္စည်းပစ္စယများ အားလုံးကို ခွဲဝေပေးအပ်ရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူအားလုံးအတွက် တန်းတူညီမျှ ခွဲဝေပေးရမည်ဟု ဥပဒေများ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများထဲတွင် ရှင်းလင်းသည့် ပြဌာန်းချက်များ ထည့်သွင်းထားပါသလား။

၁၃၉။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ မဲဆွယ်စည်းရုံးမှု လုပ်ဆောင်သည့်အခါ ပုဂ္ဂလိကမှ ငွေကြေးထည့်ဝင်ခြင်းကို ခွင့်ပြုပါသလား။

က။ ခွင့်ပြုထားသည်ဆိုလျှင် အားလုံးအတွက် တန်းတူညီမျှငွေကြေးပေးသည့် စနစ်ပေါ်တွင် အခြေခံပါသလား သို့မဟုတ် တရားမျှတမှုရှိသည့် ပုံစံမျိုးဖြင့် အမျိုးကျခွဲဝေပေးပါသလား။

ခ။ ထိုသို့ပေးအပ်ထောက်ပံ့မှုများသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုခြင်းဆိုသည့် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၁၄၀။ ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုအတွက် ပုဂ္ဂလိကငွေကြေးထည့်ဝင်ခြင်းကို ခွင့်ပြုထားသည်ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူအားလုံးအတွက် တန်းတူညီမျှ ဆက်ဆံစေမည့် ဥပဒေ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ရှိထားပါသလား။

၁၄၁။ ပုဂ္ဂလိကငွေကြေးထည့်ဝင်ခြင်းအပေါ်ကန့်သတ်တားမြစ်ချက်များ ဥပဒေ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် ရှိပါသလား။

က။ ထိုသို့ကန့်သတ်ချက်များသည် ငွေကြေးမဟုတ်သည့် ထောက်ပံ့မှုများ၊ ပစ္စည်းပစ္စယများ၊ အခြားအခြင်းအရာများကို ထည့်ဝင်ပေးအပ်ခြင်းအတွက် လည်းအကျိုးဝင်ပါသလား။

ခ။ ထိုသို့ကန့်သတ်ချက်များကို မည်သည့်နည်းစနစ်များဖြင့် ချမှတ်ပြဌာန်းပါသနည်း။

ဂ။ ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုတွင် လွတ်လပ်စွာ သဘောထားဆန္ဒဖော်ထုတ်ခွင့်ရရေး ဆိုသည့် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၁၄၂။ မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုအတွက် ထည့်ဝင်လှူဒါန်းမှုများ၊ ထောက်ပံ့မှုများ နှင့် အသုံးစရိတ်များ သုံးစွဲမှုများကို နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လှုပ်ရှားမှုအုပ်စုများ နှင့်ဆန္ဒခံယူပွဲကန့်ကွက် သို့မဟုတ် ဆန့်ကျင်အုပ်စုများ အစီရင်ခံစာ ရေးသားဖော်ပြရမည်ဟု ဥပဒေ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ပြဌာန်းထားပါသလား။

က။ ပြဌာန်းထားသည်ဆိုလျှင် မည်သည့်သတင်းအချက်အလက်အမျိုးအစားများကို ဖော်ပြရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသနည်း။

ခ။ မည်သည့်အချိန်တွင် မည်သည့်နည်းလမ်းဖြင့် အဆိုပါသတင်းအချက်အလက်များကို အစီရင်ခံစာမည်နည်း။

ဂ။ ထို အစီရင်ခံစာများကို မည်သည့်အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းက လက်ခံယူသနည်း။

ဃ။ ထို အစီရင်ခံစာများကို အများပြည်သူအတွက်လည်း ထုတ်ပြန်ပေးပါသလား။

- c။ ထုတ်ပြန်ပေးသည်ဆိုလျှင် အစီရင်ခံစာ ပြုစုပြီးနောက် မည်မျှအကြာတွင် မည်သည့် မီဒီယာလမ်းကြောင်းဖြင့် ထုတ်ပြန်ပေးသနည်း။ (ဥပမာ။ အင်တာနက်တွင် တင်ပေးခြင်း၊ ပုံနှိပ်မိတ္တူများ ဖြန့်ဝေခြင်း)
- စ။ အစီရင်ခံစာများ ထုတ်ပြန်ရန် ပျက်ကွက်ခြင်းသို့မဟုတ် မမှန်မကန် အချက်အလက်များ ထည့်သွင်းရေးသားခြင်း၊ မမှန်မကန်အစီရင်ခံစာများ ထုတ်ပြန်ခြင်းအတွက် မည်သည့်ပြစ်ဒဏ်များ ခံရသနည်း။
- ဆ။ ပြဌာန်းချက်များကို မည်သည့်နည်းလမ်းများဖြင့် ချမှတ်ပြဌာန်းပါသနည်း။

မီဒီယာ

ရည်မှန်းချက်များ။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများအတွက် တရားမျှတ၊နည်းလမ်းကျသော ဆက်ဆံမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာရေး၊ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများနှင့် ပတ်သက်သော ရွေးကောက်ပွဲ အတွက်အရေးကြီးသော အကြောင်းအရာများနှင့် ပတ်သက်သော ပြည့်ဝ တိကျသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို မဲပေးသူများရရှိရေး။ ထိုသို့ ရရှိမှသာ အကြားအမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

စံသတ်မှတ်ချက်များ၊ ညွှန်းကိန်းများ-ဥပဒေမူဘောင်

- ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်သူတစ်ယောက်ယောက် အသာစီးရသွားစေရန်အတွက် မီဒီယာကို ဖိအားပေးခြင်းမျိုး အစိုးရမှ မလုပ်နိုင်စေရန် တားမြစ်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်သူများ အကြောင်း ၊ရွေးကောက်နှင့်ပတ်သက်သော အရေးကြီးကိစ္စများအကြောင်း တိကျပြီး သမာသမတ်ကျသော ရေးသားသတင်းပေးပို့မှုကို လုပ်ဆောင်သည့်အတွက် ဂျာနယ်လစ်များ၊ မီဒီယာ ပုဂ္ဂိုလ်များကို ဒဏ်ခတ်ခြင်းမပြုအောင် တားမြစ်ခြင်း၊
- နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက် အဆိုများကို ကန့်ကွက်သူများ၊ ဆန့်ကျင်သူများသည် အစိုးရပိုင်သို့မဟုတ် အစိုးရထိန်းချုပ်ထားသော မီဒီယာများကို အခကြေးငွေ ပေးစရာမလိုပဲ အသုံးပြုကြရာတွင် တရားနည်းလမ်းကျစွာ ခွင့်ပြုနိုင်ရေး သတ်မှတ်ပေးခြင်း
- အခပေးကြော်ငြာများကို ထည့်သွင်းရာတွင် အားလုံးတန်းတူညီမျှစွာ ရစေရန် သတ်မှတ်ပေးခြင်း
- ပြည်သူပိုင်လွတ်လပ်သော မီဒီယာများ၊ ပုဂ္ဂလိကပိုင် ငွေကြေးဖြင့်တည်ထောင်ထားသော မီဒီယာများကို ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်သူ အားလုံး တန်းတူရည်တူ အသုံးပြုနိုင်စေခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်သူ အားလုံးနှင့် ပတ်သက်ပြီး အစိုးရပိုင်သို့မဟုတ် အစိုးရထိန်းချုပ်ထားသော မီဒီယာများတွင် တိတိကျကျ မျှမျှတတ သတင်းဖော်ပြစေခြင်း
- ပြည်သူပိုင်လွတ်လပ်သော မီဒီယာများ၊ ပုဂ္ဂလိကပိုင် ငွေကြေးဖြင့်တည်ထောင်ထားသော မီဒီယာများတွင် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်သူ အားလုံးနှင့် ပတ်သက်ပြီးတိတိကျကျ မျှမျှတတ သတင်းဖော်ပြစေရန် လမ်းညွှန်ချက်များ ချပေးခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်သူများ၏ ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေးများကို မီဒီယာများမှ ချိုးဖောက်ပါက နစ်နာကြေးများကို တောင်းခံနိုင်မည့် စနစ်များချမှတ်ပေးခြင်း

စည်းစာချုပ်မည့်မေးခွန်းများ

- ၁၄၃။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီးရေးသားဖော်ပြထားသည့် မီဒီယာကို အစိုးရဆင်ဆာဖြတ်တောက်ခြင်း မလုပ်နိုင်ရန် ဥပဒေ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဖြင့် တားမြစ်ထားပါသလား။
- ၁၄၄။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်သူတစ်ယောက်ယောက် အသာစီးရသွားစေရန်အတွက် သို့မဟုတ် အကျိုးစီးပွားများ ပျက်ပြားသွားစေရန်အတွက် မီဒီယာကို ဖိအားပေးခြင်းမျိုး အစိုးရအရာရှိများမှ မလုပ်နိုင်စေရန် ဥပဒေစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက တားမြစ်ပါသလား။

က။ အစိုးရထောက်ပံ့မှုများ၊ ကြော်ငြာများ၊ ပုံနှိပ်မီဒီယာ၊ အသံလွှင့်မီဒီယာနှင့် အလားတူအခွင့်အလမ်းများကိုအသုံးပြုခွင့် ပေးမည်ဟု ကမ်းလှမ်းခြင်း၊ ရုပ်သိမ်းမည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခြင်းများကိုလည်း တားမြစ်ချက်က အလေးထားပြောဆိုပါသလား။

ခ။ အသရေဖျက်မှုဖြင့် တရားစွဲမည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ အမှုဖွင့်ခြင်း သို့မဟုတ် တရားမကြောင်းအရ အသရေဖျက်မှုဖြင့် တရားစွဲမည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ အမှုဖွင့်ခြင်းများကိုလည်း တားမြစ်ချက်က အလေးထားပြောဆိုပါသလား။

၁၄၅။ မီဒီယာဥပဒေနှင့် အခြားဥပဒေများထဲတွင် ပါဝင်သော ပြဌာန်းချက်များသည် အဆိုပါအကြောင်းကိစ္စများအတွက် အကျိုးဝင်ပါသလား။

- က။ အကျိုးဝင်သည်ဆိုလျှင် ပြဌာန်းချက်များသည် အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။
- ခ။ ပြဌာန်းချက်များသည် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေနှင့်လည်း ကိုက်ညီပါသလား။
- ဂ။ မကိုက်ညီဆိုလျှင် မည်သည့်ဥပဒေက ထိန်းချုပ်ထားပါသနည်း။
- ဃ။ ပြဌာန်းချက်များသည် သတင်းစာလွတ်လပ်ခွင့်ဆိုသည့် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့်လည်း ကိုက်ညီပါသလား။

၁၄၆။ ရွေးကောက်ပွဲ ယှဉ်ပြိုင်သူများ၏ ထုတ်ပြန်ကြေငြာချက်များကို မဲဆွယ်စည်းရုံးကာလအတွင်း ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြခြင်းအတွက် မီဒီယာများအပေါ်တွင် တာဝန်ပုံကျခြင်းမျိုး မဖြစ်စေရန် ဥပဒေက တားမြစ်ပေးပါသလား။

၁၄၇။ အစိုးရပိုင်သို့မဟုတ် အစိုးရထိန်းချုပ်ထားသော မီဒီယာများကို ရွေးကောက်ပွဲ ယှဉ်ပြိုင်သူအားလုံး အသုံးပြုနိုင်စေရန် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ခွင့်ပြုထားပါသလား။

- က။ ခွင့်ပြုထားသည်ဆိုလျှင် လွတ်လပ်ပြီး တရားမျှတသည့် နည်းလမ်းဖြင့်ခွင့်ပြုထားပါသလား။
- ခ။ ရွေးကောက်ပွဲ ယှဉ်ပြိုင်သူများကို အမျိုးအစားအလိုက်ခွဲခြားထားပြီး၊ မီဒီယာတွင် ဖော်ပြချိန်ကို အုပ်စုခွဲခြားထားသည့်အလိုက် ပေးအပ်သည်ဆိုလျှင် ပေးထားသော အနည်းဆုံးအချိန်ပမာဏသည် မဲပေးသူများအတွက် ယှဉ်ပြိုင်သူများ၏ နိုင်ငံရေး သဘောထားရည်မှန်းချက်များကို အခြေခံလောက် နားလည်နိုင်စေရန် လုံလောက်ပါသလား။
- ဂ။ ရွေးကောက်ပွဲ ယှဉ်ပြိုင်သူများကို အမျိုးအစားအလိုက်ခွဲခြားထားသည်ဆိုလျှင် ထိုသို့ခွဲခြားသည့်အတွက် ရှင်းလင်းသော၊ သမာသမတ်ကျသော၊ ဓမ္မဋ္ဌိဓာန်ကျသော စံသတ်မှတ်ချက်များ ထားရှိပါသလား။
- ဃ။ အဆိုပါ စံသတ်မှတ်ချက်များသည် နိုင်ငံရေးသဘောထား ဆန္ဒကိုလွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ခွင့်ပြုခြင်း၊ ဘက်လိုက်ခွဲခြားမှုမရှိခြင်း ဆိုသည့်နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။
- င။ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက် အဆိုများကို ကန့်ကွက်သူများ၊ ဆန့်ကျင်သူများသည် ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးဆုံးဖြတ်ခြင်း၏ ကောင်ကျိုးနှင့် ဆိုးကျိုးများကို ချိန်ဆနိုင်စေရန် မဲဆန္ဒရှင်များထံသို့ လက်လှမ်းမီမီ ဆက်သွယ်နိုင်စေရန် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ချမှတ်ထားပါသလား။
- စ။ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက် အဆိုများကို ကန့်ကွက်သူများ၊ ထောက်ခံသူများအတွက် လုံလောက်သော အချိန်ပမာဏကို စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ပေးအပ်ထားပါသလား။
- ဆ။ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက် အဆိုများကို ကန့်ကွက်သူများ၊ ထောက်ခံသူများ အပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲ ယှဉ်ပြိုင်သူများအတွက် အသံထုတ်လွှင့်ချိန်နှင့် ပုံနှိပ်မီဒီယာတွင် နေရာခွဲဝေပေးခြင်းအတွက် တရားမျှတ ရှင်းလင်းသော နည်းစနစ်များကို ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ခွင့်ပြုထားပါသလား။
- ဇ။ ရုပ်သံထုတ်လွှင့်မီဒီယာနှင့် ပုံနှိပ်မီဒီယာတွင် ပေးထားသော အချိန်နှင့် နေရာကြောင့် မဲပေးသူများအဖို့ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများအကြောင်း နားလည်စေရန် လုံလောက်ပါသလား။

၁၄၈။ ပြည်သူပိုင် လွတ်လပ်သော မီဒီယာများ၊ ပုဂ္ဂလိကပိုင် ငွေကြေးဖြင့်တည်ထောင်ထားသော မီဒီယာများက ရွေးကောက်ပွဲ ယှဉ်ပြိုင်သူများအတွက် အခကြေးငွေ ပေးစရာမလိုပဲ အသုံးပြုခွင့်ပေးရာတွင် တရားနည်းလမ်းကျစွာ ခွင့်ပြုနိုင်ရေးအတွက် ရှင်းလင်းသော သတ်မှတ်ချက်များကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ပြဌာန်းပေးပါသလား။

က။ ပြဌာန်းပေးထားသည်ဆိုလျှင် မီဒီယာတွင် ပေးထားသော အချိန်နှင့်နေရာသည် နိုင်ငံရေးသဘောထား ဆန္ဒကို လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ခွင့်ပြုခြင်းဆိုသည့် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၁၄၉။ အခပေး နိုင်ငံရေးကြော်ငြာများ ထည့်သွင်းခွင့်ကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ပြဌာန်းပေးပါသလား။

က။ ပြဌာန်းပေးသည်ဆိုလျှင် ကြော်ငြာများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲ ယှဉ်ပြိုင်သူအားလုံးထံမှ တူညီသောနှုန်းထားများ ကောက်ခံရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။

ခ။ နိုင်ငံရေးကြော်ငြာများအတွက် သတ်မှတ်ထားသော နှုန်းထားများသည် ပုံမှန်စီးပွားရေးကြော်ငြာများထက် မပိုစေရအောင် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက သတ်မှတ်ပေးပါသလား။

၁၅၀။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်သူ အားလုံးနှင့် ပတ်သက်ပြီး အစိုးရပိုင်သို့မဟုတ် အစိုးရထိန်းချုပ်ထားသော မီဒီယာများတွင် တိတိကျကျ မျှမျှတတ သတင်းဖော်ပြစေရန် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက သတ်မှတ်ပေးပါသလား။

က။ အဆင့်မြင့် အစိုးရအရာရှိကြီးများ၏ လုပ်ဆောင်မှုများအကြောင်း ဖော်ပြခြင်းကိုလည်း ရွေးကောက်ပွဲယှဉ်ပြိုင်သူများအကြောင်း ဖော်ပြခြင်းနှင့် တန်းတူသဘောထားရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။

ခ။ ရုပ်သံထုတ်လွှင့်မီဒီယာတွင် ဖော်ပြမှု၊ ပုံနှိပ်မီဒီယာတွင် ပေးထားသော နေရာများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်သူများအတွက် အဆင့်များ အုပ်စုများခွဲခြားထားခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီးတော့လည်း စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် ပြဌာန်းချက်များ ပါရှိပါသလား။

ဂ။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်သူများအကြောင်း ရေးသားထုတ်လွှင့် ဖော်ပြရာတွင် ကြာမြင့်ချိန် ကိုလည်း စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် သတ်မှတ်ချက်ပါရှိပါသလား။

ဃ။ ရိုက်ကူးထုတ်လွှင့်သည့် ရုပ်သံများ၊ ဓတ်ပုံအရွယ်အစား၊ စကားသံများ၊ တိုက်ရိုက်ရည်ညွှန်းကိုးကားချက်များကိုလည်း စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် အလေးပေးပြောဆိုပါသလား။

၁၅၁။ အစိုးရပိုင်သို့မဟုတ် အစိုးရထိန်းချုပ်ထားသော မီဒီယာများသည် သတင်းဖော်ပြချက်နှင့် အယ်ဒီတာ့အာဘော်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ခွဲခြားဖော်ပြရမည်ဟု ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၁၅၂။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်သူများအကြောင်း ရေးသားထုတ်လွှင့် ဖော်ပြရာတွင်လည်း အထက်ဖော်ပြပါ အကြောင်းကိစ္စများ နှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်သူပိုင် လွတ်လပ်သော မီဒီယာများ၊ ပုဂ္ဂလိကပိုင် ငွေကြေးဖြင့်တည်ထောင်ထားသော မီဒီယာများ အတွက်လည်း အကျိုးဝင်စေမည့် လမ်းညွှန်ချက်များကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၁၅၃။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်သူများ၏ အခွင့်အရေးများကို သတင်းမီဒီယာများ၏ ချိုးဖောက်ခြင်းခံရပါက ထိရောက်သောနစ်နာကြေးများကို တောင်းဆိုနိုင်မည့် စနစ်များကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက အလေးပေးပြောဆိုပါသလား။(ဥပမာ။ မီဒီယာအသုံးပြုခွင့်၊ အခပေးနိုင်ငံရေးကြော်ငြာများထည့်သွင်းခွင့်၊ သတင်းရေးသား ဖော်ပြခွင့်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ထိရောက်မြန်ဆန်သော တိုင်ကြားခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များ)

- ပြောဆိုထားသည်ဆိုလျှင် တိုင်ကြားခြင်း နစ်နာကြေးပေးခြင်းများအတွက် မည်သည့်အပိုင်းက ကိုင်တွယ်သနည်း။
- နစ်နာကြေးပေးခြင်း၊ ကုစားမှုပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များထဲတွင် ပြန်လည်ချေပခွင့်၊ အမှန်ပြင်ဆင်ခွင့်၊ ရုပ်သိမ်းခွင့်များ ထည့်သွင်းထားပါသလား။
- ရွေးကောက်ပွဲ ယှဉ်ပြိုင်သူတစ်ယောက်အနေဖြင့် မီဒီယာကို ပိုမိုသုံးစွဲခွင့်၊ ပိုမိုဖော်ပြခွင့်ရစေရန် အချိန်တိုးမြှင့်ပေးဖို့ ရွေးကောက်ပွဲစီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ များသည် အစိုးရပိုင်သို့မဟုတ် အစိုးရထိန်းချုပ်ထားသော မီဒီယာများကို အမိန့်ပေးနိုင်ပါသလား။

၁၅၄။ အချေအတင် ငြင်းခုံဆွေးနွေးပွဲများ၊ မြို့နယ်လုံးကျွတ်အစည်းအဝေးများနှင့် အခြားသော တွေ့ဆုံစည်းဝေးမှုများကဲ့သို့ ရွေးကောက်ပွဲလှုပ်ရှားမှု သတင်းအချက်အလက်များ အကြောင်းကိုလည်း ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက အလေးပေးပြောဆိုပါသလား။

က။ ပြောဆိုထားသည်ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲ ယှဉ်ပြိုင်သူအားလုံးကို တန်းတူညီမျှဆက်ဆံစေမည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ရေးဆွဲပေးထားပါသလား။

၁၅၅။ ရွေးကောက်ပွဲစီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့ သို့မဟုတ် အခြားအရင်းအမြစ်များမှ ပေးအပ်လာသော ရွေးကောက်ပွဲပညာပေး အကြောင်းအရာများကို မီဒီယာများမှ ထုတ်လွှင့်ကြေငြာဖို့ ပုံနှိပ်ဖော်ပြဖို့ ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက သတ်မှတ်ပေးထားပါသလား။

၁၅၆။ လူထုသဘောထား စစ်တမ်းရလဒ်များကို ရေးသားဖော်ပြအစီရင်ခံဖို့ကိုလည်း ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက အလေးပေးပြောဆိုပါသလား။(ဥပမာ။ လူထုသဘောထား စစ်တမ်းအတွက် မည်သူမှ ငွေကြေးထောက်ပံ့ပေးသနည်း၊ ကောက်ယူသောရက်စွဲ၊ ကောက်ယူသည့်ဧရိယာ၊ လက်ခံနိုင်သောအမှား ပမာဏ၊ ကိုယ်စားပြုလူဦးရေ အနည်းဆုံးအများဆုံး)

က။ အလေးပေးပြောဆိုထားသည်ဆိုလျှင် နိုင်ငံရေးသဘောထား ဆန္ဒကို လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ခွင့်ပြုခြင်းဆိုသည့် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၁၅၇။ မဲပေးခြင်း၊ မဲရေတွက်ခြင်း၊ ရလဒ်များစာရင်းသွင်းခြင်း၊ အရုံးအနိုင်ကိုခန့်မှန်းဖော်ပြခြင်း၊ တရားဝင်ရလဒ်များကို ဖော်ပြခြင်းအပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲနေ့ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက အလေးပေးပြောဆိုပါသလား။

က။ ပြောဆိုသည်ဆိုလျှင် နိုင်ငံရေးသဘောထား ဆန္ဒကို လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ခွင့်ပြုခြင်းဆိုသည့် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၁၅၈။ အစိုးရအခမ်းအနားများကို တက်ရောက်ခွင့်၊ အစိုးရအဆောက်အဦများအတွင်း ဝင်ရောက်ခွင့်ကို အချို့သောသတင်းထောက်များအတွက် တရားဝင်အသိအမှတ်ပြု ပေးအပ်ထားပါသလား။

က။ ပေးအပ်ထားသည်ဆိုလျှင် ခွင့်ပြုမိန့်များကို မည်သည့်နည်းဖြင့် ရယူရသနည်း။ မီဒီယာများတွင် မျက်နှာလိုက်ဖော်ပြခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲယှဉ်ပြိုင်သူများကို ထိခိုက်နစ်နာစေခြင်းများကို အကျပ်ကိုင်စေခိုင်းရေးသားခြင်းများ မဖြစ်အောင် ကာကွယ်မည့် အတားအဆီးအစီအမံများကိုလည်း ထည့်သွင်းထားပါသလား။

၁၅၉။ ဂျာနယ်လစ်များ၊ မီဒီယာပိုင်ရှင်များ အနေဖြင့် မိမိကိုယ်ကို စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းနိုင်အောင် ဖွဲ့ထားသည့် အဖွဲ့အစည်းများ ရှိပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲယှဉ်ပြိုင်သူများ၊ မဲပေးသူများ အသုံးပြုနိုင်မည့် တိုင်ကြားခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ နစ်နာကြေးပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကိုလည်း အဆိုပါအဖွဲ့များမှ ချမှတ်ပေးနိုင်ပါသလား။

မဲပေးခြင်း

ရည်မှန်းချက်များ၊ သတ်မှတ်ချက်နှင့် ပြည့်စုံသော မဲပေးသူအားလုံး လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် ကျင့်သုံးနိုင်စေရေး၊ တရားမဝင် မဲပေးမှုကို ကာကွယ်တားဆီးရေး၊ မဲပေးသူများ၏ဆန္ဒကို ဖော်ထုတ်ပေးရေး၊ လိမ်ညာမှုများကို ကာကွယ်တားဆီးရေး၊ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားမှုရစေရန် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ရှိအောင်လုပ်ပေးရေး

စံသတ်မှတ်ချက်များ၊ ညွှန်းကိန်းများ-ဥပဒေမူဘောင်

- အကြမ်းဖက်မှု၊ ခြိမ်းခြောက်မှု၊ အကျပ်ကိုင်မှုများ မဲရုံဧရိယာအတွင်းနှင့် အပြင်တွင်ကင်းစင်စေရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ချမှတ်ခြင်း
- အမျိုးသမီးများရော အမျိုးသားများပါ၊ လူနည်းစုအုပ်စုများရော၊ လူများစု အုပ်စုများပါ၊ လူကြီးများရော လူငယ်များပါ၊ စာမတတ်သူများ၊ ကိုယ်အင်္ဂါမသန်စွမ်းသူများ၊ ဒုက္ခိတများပါမကျန် အားလုံးအတွက် မဲပေးခွင့်ကို တန်းတူညီမျှ အစစ်မှန်ပေးအပ်ခြင်း
- မဲပေးခွင့်ကို ရုပ်သိမ်းခြင်း၊ တရားမဝင်မဲပေးခြင်း၊ မဲပုံးအတွင်း မမှန်မကန်မဲများ ထည့်ခြင်း၊ အီလက်ထရောနစ် မဲပေးစနစ်တွင်လည်း အလားတူလိမ်ညာမှုများ မဖြစ်ပေါ်အောင် သက်သေခံအထောက်အထားများ အတည်ပြုခြင်း၊ မဲပေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကို ချမှတ်ခြင်း
- လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ် သေချာဖြစ်ပေါ်စေရန် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ချမှတ်ခြင်း
- မဲမပေးမှီ၊ မဲပေးနေစဉ်နှင့် မဲပေးပြီးနောက်ပိုင်းများတွင်ပါ မဲပြားများ၏ လုံခြုံရေးကို အာမခံပေးနိုင်မည့် နည်းစနစ်များကို ချမှတ်ပေးခြင်း
- နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လှုပ်ရှားမှု ကို ထောက်ခံသည့် သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်သည့် အုပ်စုများ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများနှင့် သတင်းမီဒီယာများသည် နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများအတွက် (လျှို့ဝှက်မဲပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်မှလွဲ၍) လုပ်ငန်းစဉ်အားလုံးကို အဟန့်အတားမရှိသွားရောက်ကြည့်ရှု ခွင့်ပေးခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲနေ့ ပြဿနာများကို ချက်ချင်းဖြေရှင်းခြင်းအတွက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ တိုင်တန်းမှုများကို လုပ်ဆောင်ခြင်း

စဉ်းစားရမည့်မေးခွန်းများ

၁၆၀။ ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် မဲရုံဧရိယာတစ်ဝိုက်နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်နေရာများအတွက် လုံခြုံရေးစီမံချက် အပြည့်အစုံကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ပေးအပ်ထားပါသလား။

- က။ ပေးအပ်ထားသည်ဆိုလျှင် မဲရုံအပြင်ဘက် လုံခြုံရေးအစီအမံများအတွက် မည်သူ့တွင်တာဝန်ရှိသနည်း။
- ခ။ မဲရုံအပြင်ဘက် လုံခြုံရေးအစီအမံများသည် မဲပေးသူများကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ မဲဝယ်ခြင်းနှင့် အခြားပုံစံ ခြိမ်းခြောက်အကျပ်ကိုင်ခြင်းများ အတွက်ကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါသလား။
- ဂ။ မဲရုံအတွင်းပိုင်း လုံခြုံရေးအစီအမံများအတွက် မည်သူ့တွင်တာဝန်ရှိသနည်း။
- ဃ။ ရွေးကောက်ပွဲတာဝန်ရှိသူ အရာရှိများက မဆင့်ခေါ်လျှင် ရဲများနှင့် စစ်ဖက်အရာရှိများ မဲရုံဧရိယာအတွင်း မလာစေရဟု ပိတ်ပင်တားမြစ်ထားပါသလား။
- င။ ဆင့်ခေါ်လိုက်ပြီဆိုလျှင်လည်း မည်သည့်အချိန်တွင် ပြန်ထွက်သွားရမည်ကို မည်သူကဆုံးဖြတ်မည်နည်း။
- စ။ ခွင့်ပြုချက်မရသောသူများကို မဲရုံအတွင်းပိုင်း ဝင်ရောက်နေရာယူခြင်း မရှိစေရန် တားမြစ်ထားပါသလား။

၁၆၁။ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ပတ်သက်၍ အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ ဖိအားပေးခြင်း၊ မဲဝယ်ခြင်း၊ တရားမဝင်မဲပေးခြင်း၊ တရားမဝင်မဲများ မဲပုံးအတွင်းထည့်ခြင်း၊ မဲပုံးများခိုးခြင်းသို့မဟုတ် ဖျက်ဆီးခြင်းနှင့် အခြားပုံစံလိမ်ညာခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာပါက ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေအရ တရားစွဲခြင်း အပြစ်ပေးခြင်းများ လုပ်နိုင်ရန် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ခွင့်ပြုထားပါသလား။

က။ ခွင့်ပြုထားသည်ဆိုလျှင် မည်သည့်ပြစ်ဒဏ်များ ပေးသနည်း။

၁၆၂။ မဲရုံဧရိယာတွင် အဓိတာဝန်ရှိသူ မဲရုံမှူးသည် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုလုံးကို ကြီးကြပ်ထိန်းချုပ်ထားပြီး နှောင့်ယှက်ဟန့်တားသူများကို ဖယ်ရှားနိုင်သည့် အခွင့်အာဏာများကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ပေးအပ်ထားပါသလား။

က။ ပေးအပ်ထားသည်ဆိုလျှင် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် မဲရုံမှူး၏ ညွှန်ကြားချက်များကို လိုက်နာပြီး အကူအညီတောင်းခံမှုများကို ဖြည့်ဆည်းပေးရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၁၆၃။ ရွေးကောက်ပွဲမဲပေးခြင်းကို တစ်ရက်တည်း အပြီးကျင်းပ သို့မဟုတ် ရက်ပေါင်းများစွာကြာအောင် ကျင်းပပါသလား။

က။ ရက်ပေါင်းများစွာကြာအောင် ကျင်းပသည်ဆိုလျှင် ဘယ်နှစ်ရက်နည်း။

ခ။ မဲမပေးမှီ၊ မဲပေးနေစဉ်နှင့် မဲပေးသည့်နေ့/နေ့ရက်များ နောက်ပိုင်းများတွင် မဲပြားများ၏ လုံခြုံရေးကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန် မည်သို့စီမံထားသနည်း။

ဂ။ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ပြည့်စုံသူများသည် စာတိုက်မှတစ်ဆင့်မဲပေးခြင်း၊ သီးသန့်သတ်မှတ်ထားသော နေရာများသို့ ကြိုတင်သွားရောက်မဲပေးခြင်း၊ နာမကျန်းသူများ သွားလာလှုပ်ရှားခြင်းမပြုနိုင်သော သူများထံ ရွေ့လျားမဲပေးမှုများ ယူဆောင်သွားခြင်း နှင့် အခြားသီးသန့်စနစ်များ သုံး၍မဲပေးခွင့်ပြုထားခြင်း

ဃ။ ထိုကဲ့သို့ အထူးသီးသန့်မဲပေးစနစ်ဖြင့် မဲမပေးမှီ၊ မဲပေးနေစဉ်နှင့် မဲပေးသည့်နေ့/နေ့ရက်များ နောက်ပိုင်းများတွင် မဲပြားများ၏ လုံခြုံရေးကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန်နှင့် လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ကို အာမခံနိုင်ရန်အတွက် မည်သည့်သတ်မှတ်ချက်များ ထားရှိသနည်း။

င။ စစ်အခြေစိုက်စခန်းများ၊ ပင်လင်ပြင်ရှိ သင်္ဘောများတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော စစ်မှုထမ်းများ၊ ဆေးရုံပေါ်ရှိလူနာများ၊ အကျဉ်းထောင်ရှိ အကျဉ်းသားများ အတွက် အထူးသီးသန့်မဲရုံများ ထားရှိပါသလား။

စ။ ထိုကဲ့သို့ အခြေအနေမျိုး၌ မဲပေးရာတွင် မဲပြားများ၏ လုံခြုံရေးကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန်နှင့် လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ကို အာမခံနိုင်ရန်အတွက် မည်သည့်သတ်မှတ်ချက်များ ထားရှိသနည်း။

၁၆၄။ မဲရုံဖွင့်ချိန် ပိတ်ချိန်များသည် မည်သို့ရှိသနည်း။

က။ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ပြည့်စုံသောနိုင်ငံသားများသည် စစ်မှန်သော မဲပေးခွင့်ကိုရရန် အချိန်လုံလောက်ပါသလား။

၁၆၅။ မဲရုံနေရာများကို ရွေးချယ်သတ်မှတ်ရန် မည်သည့်အချက်များကို သတ်မှတ်ထားပါသနည်း။

က။ သတ်မှတ်ချက်များသည် အမျိုးသမီးများနှင့် လူနည်းစုအုပ်စုများကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမရှိစေရ ဆိုသော နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

၁၆၆။ ကိုယ်အင်္ဂါ ချွတ်ယွင်းနေသူများ ဒုက္ခိတများအတွက်လည်း မဲရုံကို လက်လှမ်းမီနိုင်အောင် နေရာရွေးချယ်ထားရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၁၆၇။ မဲရုံတစ်ခုစီတွင် မဲပေးသူအရေအတွက် အများဆုံး မည်မျှသတ်မှတ်ပေးထားသနည်း။ ထိုသတ်မှတ်ထားသည့် အများဆုံးအရေအတွက် လာရောက်မဲပေးပါက၊ မဲရုံဖွင့်ချိန်အတွင်း အလွယ်တကူ လက်ခံဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါသလား။ တနိုင်ငံလုံးအဆင့်လာရောက်မဲပေးသည့်အချိန်၊ မဲပေးသည့်နှုန်းနှင့်ဆိုပါကလည်း အလွယ်တကူ လက်ခံဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါသလား။

၁၆၈။ မဲပေးသူများအား သူတို့သွားရောက်မဲပေးရမည့် မဲရုံများအကြောင်း အသိပေးခြင်းအတွက် မည်သည့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့်ဆောင်ရွက်ပြီး အသိပေးရန် ထိုလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် လုံလောက်ပါသလား။

၁၆၉။ မဲရုံများတွင် ရွေးကောက်ပွဲပညာပေး အမှတ်အသားများ လမ်းညွှန်ချက်များကို ထားရှိစေမည့် ပြဌာန်းချက်များရှိပါသလား။

၁၇၀။ စာမတတ်မြောက်သူများလည်း သူတို့၏ ရွေးကောက်ပွဲမဲပေးရွေးချယ်မှုကို လွယ်လွယ်ကူကူပြုလုပ်နိုင်စေရန်နှင့် လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးနိုင်စေရန်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲယှဉ်ပြိုင်သူများကို ကိုယ်စားပြုသည့် သင်္ကေတများ မဲပြားတွင် အသုံးပြုပါသလား။

၁၇၁။ မျက်မမြင်များသည်လည်း လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးပြီး ရွေးချယ်မဲပေးမှုများ ပြုလုပ်နိုင်စေရန်အတွက် အထူးသီးသန့်မဲပေးခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများလည်း ထားရှိပါသလား။

၁၇၂။ မဲပေးမှုမစတင်ခင်တွင် ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများက မဲပြားများအကြောင်းရှင်းပြပြီး မဲပုံးများအတွင်း မဲပေးစက်များအတွင်း မည်သည့်မဲမှ ရှိမနေကြောင်းကို အနားတွင်ရှိနေသူအားလုံးအား ရှင်းပြရမည်ဟု ဥပဒေက သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၁၇၃။ အသုံးမပြုတော့သော ပျက်စီးသွားသော မဲပြားများအား ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများက ထိန်းချုပ်ထားခြင်း၊ မဲပုံးများ မဲပေးစက်များအား ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုလုံးနှင့် ရွေးကောက်ပွဲပြီးနောက်တွင်ပါ ထိန်းချုပ်ထားခြင်း၊ မဲရုံတစ်ခုစီအတွက် ခွဲတမ်းချထားပေးသော မဲပြားများအကြောင်းကို ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများက ရှင်းပြခြင်းများ လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၁၇၄။ အမှန်တကယ်မဲပေးသူများ အရေအတွက်နှင့် မဲပေးသူစာရင်းတွင် လာရောက်စာရင်းသွင်းထားသူများ အရေအတွက်ကို ကိုက်ညီအောင် ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများက ပြသရမည်ဟု ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၁၇၅။ မဲရုံအရာရှိများအနေဖြင့် မဲပြားများအား မဲပေးသူများထံ ထုတ်ပေးပေးမှီ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိမရှိ စစ်ဆေးပေးရမည်ဟု ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက သတ်မှတ်ထားပါသလား။

- က။ သတ်မှတ်ထားသည်ဆိုလျှင် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အလွယ်တကူအကောင်အထည်ဖော်ရန် ဖြစ်နိုင်ပါသလား။
- ခ။ ပါတီဘက်လိုက် ကြားဝင်စွက်ဖက်ခြင်းများမရှိပဲ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အလွယ်တကူအကောင်အထည်ဖော်ရန် ဖြစ်နိုင်ပါသလား။

၁၇၆။ အီလက်ထရောနစ်မဲပေးစက်များကို အသုံးပြုခွင့် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ပေးထားပါသလား။

က။ ပေးထားသည်ဆိုလျှင် ပေးလိုက်သည့်မဲတိုင်းအတွက် မဲပေးသူအတည်ပြု စက္ကူသက်သေခံလက်မှတ် ထုတ်ပေးရန်လိုအပ်ပါသလား။

ခ။ စက်ဖြင့်မဲပေးသည့်အခါ ဘေးလူအကူအညီတောင်းခံရသည်ဆိုလျှင် လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ကို အာမခံပေးနိုင်ပါသလား။

ဂ။ နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လှုပ်ရှားမှုကို ထောက်ခံသည့် သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်သည့် အုပ်စုများ ပြည်တွင်း ဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများသည် အီလက်ထရောနစ်မဲပေးစက်များကို တပ်ဆင်သည့်အခါတွင် ကောင်းမွန်စွာလည်ပတ်ခြင်း ရှိမရှိဆိုသည်များကို စစ်ဆေးခွင့်ပြုရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။

ဃ။ အီလက်ထရောနစ်နည်းပညာများကို ပုံစံရေးဆွဲခြင်း၊ စမ်းသပ်ခြင်း၊ ထောက်ခံချက်ပေးခြင်း၊ ဝယ်ယူခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများကို လေ့ကျင့်ပေးခြင်း၊ ပို့ဆောင်ပေးခြင်း စသောလုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်များကို အဆိုပါ ကိုယ်စားလှယ်များက ကြည့်ရှုစစ်ဆေးခြင်းကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ခွင့်ပြုထားပါသလား။

င။ မဲပေးမှုများပြုလုပ်နေစဉ်အတွင်း ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများသည် ရှင်းလင်းတိကျသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအတိုင်း လိုက်လံလုပ်ဆောင်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။

စ။ အီလက်ထရောနစ်နည်းပညာများနှင့် ပတ်သက်ပြီး လုံခြုံရေးအစီအမံများကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖော်ပြထားပါသလား။

ဆ။ စက်ကိရိယာများတွင် မှတ်ပုံတင်ထားသော မဲများ၏ လုံခြုံရေးကို ကာကွယ်ရန်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် မဲပေးစက်များကို ကျပန်းနမူနာယူပြီး ရွေးချယ်စစ်ဆေးရန် သတ်မှတ်ထားပါသလား။

ဇ။ စက်ကိရိယာများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ချို့ယွင်းချက်များ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရေးအတွက် ရှင်းလင်းပြီး စိတ်ချရသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ထားရှိပါသလား။

ဈ။ စက္ကူမဲပြားဖြင့် မဲထည့်ခြင်းအပြင် အခြားနည်းလမ်းများကိုလည်း ပေးအပ်ထားပါသလား။

ည။ စက်ကိရိယာများချို့ယွင်းပြီး ပုံမှန်အလုပ်မလုပ်တော့ပါက အသုံးပြုနိုင်ရန် စက္ကူမဲပြားများကို အဆင်သင့် အလုံလောက်ထားရမည်ဟုလည်း သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၁၇၇။ မဲပေးမည့်သူများ၏ သက်သေအထောက်အထားများနှင့် သတ်မှတ်ချက်များ ပြည့်မီခြင်းရှိမရှိကို စစ်ဆေးအတည်ပြုခြင်းအတွက် ရှင်းလင်းပြီးကြောင်းကျိုးဆီလျော်သော နည်းလမ်းများကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ပေးအပ်ထားပါသလား။ (ဥပမာ။ မဲပေးခွင့်ကိစ္စများ သို့မဟုတ် အခြားအစိုးရထုတ် အထောက်အထား၊ သို့မဟုတ် အမည် နေရပ်လိပ်စာနှင့် အခြားသတ်မှတ်ချက်များကို ဖော်ပြထားသည့် စာရွက်စာတမ်း)

က။ မဲပေးခွင့်ဆုံးရှုံးခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးရန်အတွက် သက်သေအထောက်အထား စာရွက်စာတမ်းများအားလုံးကို မဲပေးမည့်သူများ အလွယ်တကူရယူနိုင်အောင် စီမံပေးထားပါသလား။

ခ။ တောင်းခံထားသော သက်သေအထောက်အထား စာရွက်စာတမ်းများသည် လူစားထိုးမဲပေးခြင်းများ မပြုလုပ်နိုင်အောင် ကာကွယ်ပေးပါသလား။

၁၇၈။ လူတစ်ယောက်သည် ၎င်းမည်သူမည်ဝါဖြစ်ကြောင်း သက်သေအထောက်အထား ခိုင်လုံစွာတင်ပြနိုင်သော်လည်း ၎င်း၏အမည်သည် တရားဝင်မဲပေးသူစာရင်းတွင် မပါဝင်ပါက ထိုသူ့အတွက် မဲပေးခွင့်ရစေမည့် နည်းလမ်းများရှိပါသလား။

က။ ထိုသို့သော သူများသည် မဲပေးရန်သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ပြည့်စုံပြီး မဲရုံတစ်ခုခုတွင် မဲပေးခွင့်ရစေရန် တရားရုံးများ၊ ရွေးကောက်ပွဲအာဏာပိုင်များထံတွင် လျှောက်ထားကာ မဲပေးခွင့်အထောက်အထားစာရွက်စာတမ်းနှင့်အတူ ပုံမှန်အတိုင်းမဲပြန်ပေးနိုင်မည်လား။

ခ။ ထိုသို့သော သူများသည် ယာယီ သို့မဟုတ် အတည်မပြု သို့မဟုတ် ပဏာမမဲများကို ထည့်ထားပြီး နောက်ပိုင်းမှ စိစစ်အတည်ပြုကာ တရားဝင်ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်များထဲတွင် ထည့်သွင်းရေတွက်စေမည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ရှိထားပါသလား။

ဂ။ ထိုကဲ့သို့သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် မဲပေးခွင့်မဆုံးရှုံးအောင် ကာကွယ်ပေးရန်၊ တရားမဝင်မဲပေးမှု မဖြစ်အောင်ကာကွယ်ပေးပါသလား။

၁၇၉။ လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်သည့် ရှင်းလင်းသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ချမှတ်ပေးပါသလား။

က။ မဲပြားပေါ်တွင် ရွေးချယ်အမှတ်အသားပြုရန် ၊ မဲပေးစက်တွင် ရွေးချယ်ခလုပ်နှိပ်ရန်အတွက် သီးသန့်လုံခြုံသော နေရာကိုစီမံပေးထားရမည်ဟု ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက တောင်းဆိုထားပါသလား။ ထိုကဲ့သို့သော သီးသန့်လုံခြုံသည့် နေရာမျိုးတွင် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်သည် မည်သို့မည်ပုံမဲပေးသည်ကို မြင်နိုင် သိနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။

ခ။ အီလက်ထရောနစ်နည်းပညာများကို ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အသုံးပြုသည်ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲတွင် လူများမည်သို့မဲပေးခဲ့သည် ဆိုသည်ကို ဆုံးဖြတ်နိုင်ဖို့အတွက် အီလက်ထရောနစ် မဲပေးသူစာရင်း စာအုပ်နှင့် အီလက်ထရောနစ်မဲပေးစက် နှစ်ခုကြား ချိတ်ဆက်ထားဖို့ဖြစ်နိုင်ပါသလား။ သို့မဟုတ် အခြားနည်းလမ်းများဖြင့် ဆုံးဖြတ်ဖို့လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသလား။

ဂ။ မဲပြားများပေါ်တွင်နှင့် လက်ခံဖြတ်ပိုင်းများပေါ်တွင် အမှတ်စဉ်နံပါတ်များ ရေးမှတ်ထားသည်ဆိုလျှင်၊ လူတစ်ယောက်မည်သို့မဲပေးခဲ့သည်ဆိုသည်ကို ခြေရာခံလိုက်နိုင်ပါသလား။

၁၈၀။ လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ကို လုံခြုံစိတ်ချမှုရှိစေရန်၊ အမှတ်ခြစ်ရွေးချယ်ခြင်း မလုပ်ရသေးသော မဲပြားတစ်ခုသို့မဟုတ် မဲပြားများကို ယူဆောင်ပြီး မဲရုံမှထွက်ခွာသွားခြင်း မလုပ်ဆောင်နိုင်စေရန် မဲပုံးများ မဲပေးစက်များကို ကာကွယ်စောင့်ကြပ်မည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ခွင့်ပြုထားပါသလား။

၁၈၁။ လူတစ်ယောက်တည်းမှ မဲပြားများအများကြီး ကို အမှတ်အသားပြုပြီး ရွေးချယ်ခြင်းမပြုနိုင်စေရန် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ချမှတ်ပေးထားပါသလား။(ဥပမာ။ မဲပေးသူစာရင်းတွင် မဲပေးသူများက လက်မှတ်ရေးထိုးရစေခြင်းမျိုး၊ မဲပေးသူသက်သေခံကတ်ပြားတွင် အမှတ်အသားပြုခြင်းမျိုး သို့မဟုတ် မဲရုံမှ ပြန်မထွက်မီတွင် မဲပေးသူ၏ လက်ချောင်းတွင် မင်တို့ပေးခြင်း၊ စသည်တို့ကို လုပ်ဆောင်စေခြင်း)

၁၈၂။ မဲရုံတွင်မဲပေးခြင်းကို ရွှေ့ဆိုင်းထားခြင်း သို့မဟုတ် ပိတ်သိမ်းခြင်း လုပ်ရမည့် အခြေအနေများကို သတ်မှတ်ထားသည့် ဥပဒေ ပြဌာန်းချက်များရှိပါသလား။

- က။ ပြဌာန်းထားသည်ဆိုလျှင် မည်သည့်အခြေအနေမျိုးနည်း။
- ခ။ မည်သူထံတွင် ဆုံးဖြတ်နိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသနည်း။
- ဂ။ အယူခံဝင်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ သတ်မှတ်ထားပါသလား။ သို့မဟုတ် မဲရုံတွင်မဲပေးခြင်းကို အချိန်တိုးလုပ်ဆောင်မည့် နည်းလမ်းများ ရှိပါသလား။

၁၈၃။ မဲရုံများဖွင့်နိုင်ဖို့ ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်သည့် အချိန်မှစ၍ မဲပေးခြင်းပြီးဆုံးပြီး မဲရုံများပိတ်သိမ်းချိန်အထိ နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လှုပ်ရှားမှု ကို ထောက်ခံသည့် သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်သည့် အုပ်စုများ မဲရုံဧရိယာအတွင်း ရှိနေရမည်ဟု ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက သတ်မှတ်ထားပါသလား။

က။ သတ်မှတ်ထားသည်ဆိုလျှင် မဲရုံဧရိယာအတွင်း လုပ်ငန်းစဉ်များအားလုံးကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ခွင့် ရှိပါသလား။

ခ။ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို နေရာတွင်ပင် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုပြီး ကုစားမှုများကို ချက်ချင်းတောင်းခံခွင့် ပြုထားပါသလား။

ဂ။ မဲလာပေးသူများ၏ အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်များကို ပြည့်စုံခြင်း ရှိမရှိကို မေးခွန်းထုတ်နိုင်ပါသလား။

ဃ။ မေးခွန်းထုတ်သော်လည်း သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ပြည့်စုံသည့် မဲပေးသူများ၏ မဲပေးခွင့်ကို မဆုံးရှုံးစေရန် အကာအကွယ်ပေးနိုင်ပါသလား။

င။ ရွေးကောက်ပွဲမကျင်းပမီ ၊ ကျင်းပနေစဉ်နှင့် ကျင်းပပြီးနောက်တွင် တိုင်တန်းမှုများပြုလုပ်ပြီး ကုစားမှုများကို တောင်းခံနိုင်ခွင့် သူတို့ကို ပေးထားပါသလား။

၁၈၄။ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများ ကို မဲရုံဧရိယာအတွင်း ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုခွင့် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ပေးအပ်ထားပါသလား။

က။ ပေးအပ်ထားသည်ဆိုလျှင် မဲရုံဧရိယာအတွင်း လုပ်ငန်းစဉ်များအားလုံးကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ခွင့် ရှိပါသလား။

၁၈၅။ သတင်းမီဒီယာများကို မဲရုံဧရိယာအတွင်း ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုခွင့် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ပေးအပ်ထားပါသလား။

က။ ပေးအပ်ထားသည်ဆိုလျှင် မဲရုံဧရိယာအတွင်း လုပ်ငန်းစဉ်များအားလုံးကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ခွင့် ရှိပါသလား။

၁၈၆။ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများကို မဲရုံဧရိယာအတွင်း ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုခွင့် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ပေးအပ်ထားပါသလား။

က။ ပေးအပ်ထားသည်ဆိုလျှင် မဲရုံဧရိယာအတွင်း လုပ်ငန်းစဉ်များအားလုံးကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ခွင့် ရှိပါသလား။

မဲရေတွက်ခြင်း

ရည်မှန်းချက်များ။ မဲများအားလုံးကို တိတိကျကျ ရိုးရိုးသားသားရေတွက် မှတ်တမ်းတင်ပြီး တရားဝင်ရလဒ်များတွင် ဖော်ပြစေရေး။ လိမ်ညာမှုများကို ကာကွယ်တားဆီးရေး။ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားမှုရှိစေရန်အတွက် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပေးအပ်နိုင်ရေး။

စံသတ်မှတ်ချက်များ၊ ညွှန်းကိန်းများ-ဥပဒေမူဘောင်

- မဲများစတင်ရေတွက်ဖို့ ပြင်ဆင်သည့်အခါ မဲပြားများနှင့် အခြားအရေးကြီး ပစ္စည်းများကို လုံခြုံစွာ ထိန်းသိမ်းထားရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ချမှတ်ခြင်း
- နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လှုပ်ရှားမှု ကို ထောက်ခံသည့် သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်သည့် အုပ်စုများ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများ သတင်းမီဒီယာများ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများမှ စိစစ်အတည်ပြုပေးနိုင်မည့် အနေအထားမျိုးဖြင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစွာ မဲရေတွက်စေခြင်း
- မဲပြားများ သတ်မှတ်ချက်နှင့် မပြည့်စုံဆိုပြီး မှားယွင်းဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ မဲများကို ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများထံ မှားယွင်းထည့်သွင်းခြင်း၊ တိကျမှန်ကန်မှုမရှိ မသင့်တော်သည့်နည်းလမ်းများဖြင့် မဲရလဒ်များကို မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ တိကျမှန်ကန်မှုမရှိ မသင့်တော်သည့်နည်းလမ်းများဖြင့် မဲရလဒ်များကို လွှဲပြောင်းပေးခြင်း ပေါင်းထည့်ခြင်း စသည်တို့မဖြစ်ခြင်း
- မဲရလဒ်များကို တိကျသေချာသည့် နည်းလမ်းဖြင့် ဖော်ပြစေရန် စီမံပေးခြင်း

- မဲရေတွက်ခြင်း၊ စာရင်းသွင်းခြင်း၊ မဲရလဒ်များကို အစီရင်ခံဖော်ပြခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး တိုင်တန်းခြင်း၊ မဲရလဒ်များကို မေးခွန်းထုတ်ခြင်း၊ ထိရောက်သော ကုစားမှုများကို ပေးအပ်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် နည်းလမ်းများကို ချမှတ်ပေးခြင်း

စဉ်းစားရမည့်မေးခွန်းများ

၁၈၇။ နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လှုပ်ရှားမှု ကို ထောက်ခံသည့် သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်သည့် အုပ်စုများ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများနှင့် သတင်းမီဒီယာများ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများအတွက် မဲများကို ရေတွက်ခြင်း၊ မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ ရလဒ်များကို စာရင်းလွှဲပြောင်းထည့်ခြင်း မဲပြားများနှင့် မဲပေးသူများကို မှတ်တမ်းတင်သည့် အီလက်ထရောနစ် ကိရိယာများ အပါအဝင် အငြင်းပွားမှု အလွယ်တကူဖြစ်စေနိုင်သော ပစ္စည်းကိရိယာများကို သယ်ယူပို့ဆောင်ခြင်းစသော ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်အားလုံးကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ဖို့ ခွင့်ပြုထားပါသလား။

က။ ခွင့်ပြုထားသည်ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သော စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ဖော်ထုတ်ခွင့်၊ မဲပြားများသတ်မှတ်ချက်နှင့် ပြည့်စုံညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ/မဲရေတွက်မှုများ တိကျခြင်းရှိမရှိ ဆိုသည်နှင့် ပတ်သက်ပြီး စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို မေးခွန်းထုတ်ခွင့်၊ မဲရုံတွင်ပင် နောက်တစ်ကြိမ် ပြန်လည်ရေတွက်ခြင်းကို တောင်းဆိုခွင့် သို့မဟုတ် တိုင်တန်းခြင်း ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြခြင်း များကို ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လှုပ်ရှားမှု ကိုယ်စားလှယ်များအပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်သူများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များက လုပ်ဆောင်နိုင်မည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ချမှတ်ထားပါသလား။

၁၈၈။ အသုံးမပြုသည့်မဲပြားများ ၊ မဲပေးခြင်းကို မှတ်တမ်းတင်ထားသည့် အီလက်ထရောနစ် ကိရိယာများ အပါအဝင် အလွယ်တကူအငြင်းပွားဖွယ်ရာဖြစ်စေမည့် ပစ္စည်းများကို လုံခြုံအောင် ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်ကို အဆုံးသတ်ခြင်းအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ချမှတ်ပေးထားပါသလား။

၁၈၉။ စက္ကူမဲပြားများကို အသုံးပြုသည်ဆိုလျှင် မဲပုံးများကို မရိုးမသားပြင်ဆင်ပြောင်းလဲထားခြင်းရှိမရှိ ဆိုသည်ကို မဲပုံးကို မဖွင့်မီ ကြိုတင်စစ်ဆေးရမည်ဟု ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက သတ်မှတ်ပေးထားပါသလား။

- က။ မဲပြားများကို မပြောင်းရွှေ့မီ မဲပုံးအတွင်းပါဝင်ပစ္စည်းများကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။
- ခ။ မဲပြားများကို မဲပုံးအတွင်းမှ ထုတ်ယူရာတွင် လူမြင်ကွင်းတွင် လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။
- ဂ။ မဲဆန္ဒရှင်၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းထင်ဟပ်စေရန် ရည်ရွယ်ရေးဆွဲထားသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအတိုင်း မဲပြားများကို သတ်မှတ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီခြင်းရှိမရှိ ဆုံးဖြတ်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။
- ဃ။ မဲပြားများ သတ်မှတ်ချက်ဘောင်အတွင်း အကျုံးဝင်ခြင်းရှိမရှိ ဆုံးဖြတ်သည့်အခါ ရွေးကောက်ပွဲယှဉ်ပြိုင်သူများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများနှင့် သတင်းမီဒီယာများအနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်၏ အခြေခံအကြောင်းရင်းများကို နားလည်စေသည့်နည်းလမ်းဖြင့် ဆုံးဖြတ်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။
- င။ မဲဆန္ဒရှင်များက ကိုယ်စားလှယ်လောင်း မည်သူ့ကို ရွေးချယ်လိုက်သည်ဆိုပြီး ဆုံးဖြတ်လိုက်သည့်အခါ ရွေးကောက်ပွဲယှဉ်ပြိုင်သူများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများ သတင်းမီဒီယာများအနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်၏ အခြေခံအကြောင်းရင်းများကို နားလည်စေသည့်နည်းလမ်းဖြင့် ဆုံးဖြတ်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။
- စ။ မဲပြားများကို ရေတွက်ဖို့ အမျိုးအစားတူအလိုက် အုပ်စုခွဲသည့်အခါ မဲပြားပေါ်တွင် မည်သည့်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းကို ရွေးချယ်ထားသည်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မြင်နိုင်စေသည့်နည်းဖြင့် ခွဲခြားရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။
- ဆ။ မဲပြားများကို ရေတွက်ပြီး ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတစ်ယောက်ချင်းစီအလိုက်ရမှတ်များကို ရေတွက်သည့်အခါ အနားတွင်ရှိသူအားလုံး အလွယ်တကူစောင့်ကြည့်နည်းများဖြင့် ရေတွက်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။
- ဇ။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ၏ တရားဝင်မဲရေတွက်ရလဒ် စာရွက်စာတမ်းများကို တစ်ယောက်ထက်ပိုသော ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများက စစ်ဆေးအတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။ ရွေးကောက်ပွဲယှဉ်ပြိုင်သူများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များကိုလည်း လက်မှတ်ထိုးခွင့် ပြုထားပါသလား။

၅။ မဲရလဒ်စာရင်း မိတ္တူကို မဲရုံတွင် အများပြည်သူမြင်နိုင်စေရန် ရက်ပေါင်းများစွာကြာအောင် ကပ်ပေးထားရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။

ည။ လက်မှတ်ရေးထိုး အတည်ပြုထားသော မဲရလဒ်စာရင်း မိတ္တူများကို နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လှုပ်ရှားမှုကို ထောက်ခံသည့် သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်သည့် အုပ်စုများထံ ပေးဝေရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။ ထို့အပြင် မိတ္တူများကို ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများနှင့် သတင်းမီဒီယာကိုယ်စားလှယ်များထံ ပေးပို့ရမည်ဟုလည်း သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၁၉၀။ ယာယီ သို့မဟုတ် အတည်မပြုရသေး သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်သူပေါ်ထားသည့် မဲပြားများအတွက် လက်ခံဆောင်ရွက်ပေးနေသည့်အခါတွင်လည်း မဲပေးခွင့် မဆုံးရှုံးစေရန်နှင့် တရားမဝင် မဲပေးခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်မလာစေရန် ဟန့်တားမည့် ရှင်းလင်းသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ချမှတ်ပေးရမည်ဟု ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ပြောထားပါသလား။

က။ ပြောထားသည်ဆိုလျှင် မည်သည့်နေရာ မည်သည့်အချိန်တွင် မည်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် ပြန်လည်သုံးသပ် စဉ်းစားပေးရမည်နည်း။

၁၉၁။ အီလက်ထရောနစ်နည်းဖြင့် စကင်ဖတ်ထားသည့် မဲပြားများကို အသုံးပြုသည်ဆိုလျှင် မဲပြားများကို စက်အတွင်းမှ ထုတ်ယူဖယ်ရှားခြင်းကို လူ့မြင်ကွင်းတွင်လုပ်ဆောင်ရမည်၊ စက်တွင် မှတ်ပုံတင်စာရင်းသွင်းထားသော အရေအတွက်နှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးပြီး ရွေးထုတ်ရမည်ဟု ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၁၉၂။ မည်သည့် အီလက်ထရောနစ် မဲပေးစက်မျိုးကို အသုံးပြုချိန်တွင်မဆို စက်တွင်မှတ်တမ်းတင်ထားသော မဲပြားများနှင့် မဲရုံတွင်အမှန်တကယ်လာရောက်မဲပေးသူများ၏ တရားဝင်မှတ်တမ်းကို တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးရန် ရှင်းလင်းသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ချမှတ်ပေးပါသလား။ (ဥပမာ။ မဲပေးသူ မှတ်ပုံတင်စာရင်းကို လက်မှတ်ထိုးသူ အရေအတွက်)

၁၉၃။ မည်သည့် အီလက်ထရောနစ် မဲပေးစက်မျိုးကို အသုံးပြုချိန်တွင်မဆို အီလက်ထရောနစ် စက်ပစ္စည်းများကို ဖြုတ်သိမ်းခြင်း၊ ပြင်ဆင်ခြင်းမလုပ်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများဖြင့် ထုပ်ပိုးခြင်း၊ လုံခြုံရေးအတွက် သတ်မှတ်ထားသည့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် အညီ သယ်ယူပို့ဆောင်ခြင်းများအတွက် ရှင်းလင်းသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ချမှတ်ပေးပါသလား။

၁၉၄။ တရားဝင်ရလဒ်များကို တိုင်တန်းခြင်း စောဒကတက်ခြင်း ရှိသည်ဖြစ်စေ မရှိသည်ဖြစ်စေ အီလက်ထရောနစ် စနစ်ဖြင့်မဲပေးခြင်းကို ကျင့်သုံးသည်ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲပြီးချိန်တွင် မဲပေးစက်များကို ကျပ်နန်းနမူနာရွေးချယ်ပြီး စစ်ဆေးရမည်ဟု ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ချမှတ်ပေးထားပါသလား။

၁၉၅။ ရေတွက်ပြီးသား မဲရလဒ်များကို မဲရုံမှနေ၍ ဗဟိုရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပရေးဌာနတစ်ခုသို့ အီလက်ထရောနစ်နည်း(ဥပမာ။ တယ်လီဖုန်း၊ ဖက်စ်၊ အင်တာနက်)ဖြင့် လွှဲပြောင်းပေးအပ်သည်ဆိုလျှင် လွှဲပြောင်းလိုက်သော အရေအတွက်များကို အတိအကျစစ်ဆေးနိုင်ရန် ဗဟိုရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပရေးဌာနကို ရောက်လာသော စာရင်းများကို မှတ်တမ်းတင်နိုင်ရန် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ချမှတ်ပေးပါသလား။

၁၉၆။ အပြိုင်မဲရေတွက်ခြင်း (ပီပီတီ PVT) သို့မဟုတ် အမြန်ရေတွက်ခြင်း၊ မဲရုံအတွက် စစ်တမ်းကောက်ခြင်းများကို နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လှုပ်ရှားမှု ကို ထောက်ခံသည့် သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်သည့် အုပ်စုများ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများနှင့် သတင်းမီဒီယာများ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများလုပ်ဆောင်နိုင်စေရန် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ခွင့်ပြုထားပါသလား။

က။ ခွင့်ပြုထားသည်ဆိုလျှင် ထိုသို့လုပ်ဆောင်ချက်များအပေါ် အခြားကန့်သတ်ချက်များ ရှိနေသေးပါသလား။ နိုင်ငံရေးသဘောထားဆန္ဒကို လွတ်လပ်စွာ ဖော်ထုတ်ခွင့်ပြုခြင်းဆိုသော နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့်လည်း ကိုက်ညီပါသလား။

မဲရလဒ်များကို စာရင်းသွင်းခြင်းနှင့် ကြေငြာခြင်း

ရည်မှန်းချက်များ။ မဲပေးသူများ၏ ဆန္ဒသဘောထားများကို တိတိကျကျ ရိုးရိုးသားသား စာရင်းသွင်း၊ မှတ်တမ်းတင်ပြီး တရားဝင်ရလဒ်များတွင် ထင်ဟပ်ဖော်ပြရေး။ လိမ်ညာမှုများကို တားဆီးရေး။ ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားမှု ရစေရန် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို ဖော်ဆောင်ပေးရေး

စံသတ်မှတ်ချက်များ၊ ညွှန်းကိန်းများ-ဥပဒေမူဘောင်

- မဲရလဒ်များကို စာရင်းသွင်းခြင်းနှင့် ကြေငြာခြင်းကို နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လှုပ်ရှားမှုကို ထောက်ခံသည့် သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်သည့် အုပ်စုများ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများ သတင်းမီဒီယာများ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများ စစ်ဆေးအတည်ပြုနိုင်မည့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ရှိရှိနည်းလမ်းဖြင့် လုပ်ဆောင်ခြင်း
- မဲပြားများ သတ်မှတ်ချက်နှင့် မပြည့်စုံဆိုပြီး မှားယွင်းဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ မဲများကို ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများထံ မှားယွင်းထည့်သွင်းခြင်း၊ တိကျမှန်ကန်မှုမရှိ မသင့်တော်သည့်နည်းလမ်းများဖြင့် မဲရလဒ်များကို မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ တိကျမှန်ကန်မှုမရှိ မသင့်တော်သည့်နည်းလမ်းများဖြင့် မဲရလဒ်များကို လွှဲပြောင်းပေးခြင်း ပေါင်းထည့်ခြင်းများ မဖြစ်ပေါ်အောင် အစီအမံများကို ချမှတ်ပေးခြင်း
- မဲရလဒ်များကို တိတိကျကျ အစီရင်ခံဖော်ပြအောင်ကြပ်မတ်လုပ်ကိုင်ပေးခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်များကို စိန်ခေါ်မေးခွန်းထုတ်ခြင်းအပါအဝင် မဲရလဒ်များကို စာရင်းသွင်းခြင်း အစီရင်ခံဖော်ပြခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး တိုင်တန်းနိုင်ရန် နည်းစနစ်များ ချမှတ်ပေးခြင်း၊ ထိရောက်သော ကုစားမှုများ နစ်နာကြေးပေးခြင်းအတွက် နည်းစနစ်များ ချမှတ်ပေးခြင်း

စဉ်းစားရမည့်မေးခွန်းများ

၁၉၇။ စံသတ်မှတ်ချက်နှင့် ပြည့်စုံသော စက္ကူမဲပြားများ နှင့်/သို့မဟုတ် အီလက်ထရောနစ် မဲပေးမှတ်တမ်းတင်စက်များကို မဲရုံမှနေ၍ ရေတွက်မည့်နေရာသို့ ယူဆောင်သွားသောအခါ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ရှင်းလင်းသော လုံခြုံရေးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ချမှတ်ပေးပါသလား။

က။ နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လှုပ်ရှားမှုကို ထောက်ခံသည့် သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်သည့် အုပ်စုများ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများ သတင်းမီဒီယာများ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများသည် ထိုသို့သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး လမ်းကြောင်းတစ်လျှောက်တွင် အတူလိုက်ပါသွားခွင့် ပြုရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၁၉၈။ မဲရလဒ်များကို စာရင်းသွင်းပြီး စုစုပေါင်းရလဒ်များကို အစီရင်ခံပေးသည့်ဌာနရှိ ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများအနေဖြင့် မဲရေတွက် အစီရင်ခံချက်များကို လက်ခံရာ၌၊ မှတ်တမ်းတင်ရာ၌၊ စာရင်းများကို စုပေါင်းရာ၌၊ အခြားနယ်မြေဒေသများမှမဲများနှင့် ထပ်ပေါင်းရန် ပို၍အဆင့်မြင့်သည့် နေရာသို့ ထပ်မံပို့ဆောင်ပေးရာ၌ သို့မဟုတ် ရလဒ်ကို ကြေငြာရာ၌၊ မဲပြားများ၊ မဲပြားများနှင့် မဲလာပေးသူများကို မှတ်တမ်းတင်သည့် အီလက်ထရောနစ် ကိရိယာများ အပါအဝင် အငြင်းပွားလွယ်သော ရွေးကောက်ပွဲ ပစ္စည်းများကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရာ သယ်ယူပို့ဆောင်ရာ၌ လိုက်နာရမည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အစုံအလင်ကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ချမှတ်ထားပါသလား။

၁၉၉။ နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လှုပ်ရှားမှု ကို ထောက်ခံသည့် သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်သည့် အုပ်စုများ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများ သတင်းမီဒီယာများ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများသည် မဲရလဒ်များကို (ကြားအဆင့်နှင့် ဗဟိုအဆင့်)စာရင်းသွင်းသည့် အဆုံးအဖြတ်ပေးသည့် နေရာများတွင် ရှိနေနိုင်စေရန် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ခွင့်ပြုထားပါသလား။

က။ မဲရေတွက် အစီရင်ခံချက်များကို လက်ခံရာ၌၊ မှတ်တမ်းတင်ရာ၌၊ စာရင်းများကို စုပေါင်းရာ၌၊ အခြားနယ်မြေဒေသများမှမဲများနှင့် ထပ်ပေါင်းရန် ပို၍အဆင့်မြင့်သည့် နေရာသို့ ထပ်မံပို့ဆောင်ပေးရာ၌ သို့မဟုတ် ရလဒ်ကို ကြေငြာရာ၌၊ မဲပြားများ၊ မဲပြားများနှင့် မဲလာပေးသူများကို မှတ်တမ်းတင်သည့် အီလက်ထရောနစ် ကိရိယာများ အပါအဝင်

အငြင်းပွားလွယ်သော ရွေးကောက်ပွဲ ပစ္စည်းများကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း သယ်ယူပို့ဆောင်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး လုပ်ဆောင်ပုံအဆင့်ဆင့်ကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ဖို့ ထိုကိုယ်စားလှယ်များအားလုံးကို ခွင့်ပြုထားပါသလား။

ခ။ ခွင့်ပြုထားသည်ဆိုလျှင် ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လှုပ်ရှားမှုနှင့် သက်ဆိုင်သူများအပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲကိုယ်စားလှယ်များအားလုံးသည် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ မဲပြားများ သတ်မှတ်ချက်နှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိမရှိ နှင့်/သို့မဟုတ် မဲရေတွက်ခြင်းများ တိကျခြင်းရှိမရှိကို မေးခွန်းထုတ်ခွင့်၊ မဲရုံအတွင်းမှာပင် နောက်တစ်ကြိမ်ပြန်လည်ရေတွက်ဖို့ တောင်းဆိုခွင့်နှင့်/သို့မဟုတ် တိုင်တန်းခြင်း ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြခြင်းများအတွက် ရှင်းလင်းသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ခွင့်ပြုထားပါသလား။

၂၀၈။ အလယ်အလတ်နှင့် ဗဟိုအဆင့်မဲရေတွက် နေရာဌာနများတွင် ယာယီမဲများကို ပြန်လည်သုံးသပ်၊ သတ်မှတ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီသည်ဟုဆုံးဖြတ်ပြီး မဲရလဒ်စာရင်းများထဲတွင် ထည့်သွင်းသောအခါ မဲပေးခွင့်မဆုံးရှုံးစေရန်နှင့် တရားမဝင်မဲပေးမှုများ ဖြစ်ပေါ်မလာစေရန် ရှင်းလင်းသော အတားအဆီးအစီအမံများကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ချမှတ်ပေးထားပါသလား။

က။ နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လှုပ်ရှားမှု ကို ထောက်ခံသည့် သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်သည့် အုပ်စုများသည် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို စောင့်ကြည့်ပြီး စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုပြီး မေးခွန်းထုတ်ကန့်ကွက်နိုင်စေရမည်ဟု ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက သတ်မှတ်ထားပါသလား။

ခ။ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများ၊ သတင်းမီဒီယာများနှင့် နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများသည်လည်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းကို လေ့လာစောင့်ကြည့်စေရမည်ဟု ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၂၀၉။ အောက်ခြေအဆင့်မဲရုံမှနေ၍ အလယ်အလတ်အဆင့်များအပါအဝင် ဗဟိုစာရင်းသွင်း ဌာနတစ်ခုချင်းစီမှ စုပေါင်းရလဒ်များအပါအဝင်(စုစုပေါင်းရလဒ်များ အပါအဝင် မပေါင်းရသေးသော ရလဒ်များလည်းအပါ)အဆင့်ပေါင်းစုံမှ ပေါင်းထည့်ထားသည့် မဲအရေအတွက်ကို ဖော်ပြထားသည့် မဲရလဒ်စာရင်း မိတ္တူကို အများပြည်သူ စစ်ဆေးကြည့်ရှုနိုင်အောင် ပြသထားရမည်ဟု ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက သတ်မှတ်ထားပါသလား။

က။ စစ်ဆေးအတည်ပြုထားသော စာရင်းသွင်းပြီးသား မဲရေတွက်မှုရလဒ် မိတ္တူကို နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လှုပ်ရှားမှု ကို ထောက်ခံသည့် သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်သည့် အုပ်စုများ အားပေးဝေရမည်ဟုတ် သတ်မှတ်ထားပါသလား။ ထို့အပြင် မိတ္တူများကို ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများ သတင်းမီဒီယာများ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများကိုလည်း ပေးရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။

ခ။ စုစုပေါင်းပြီးသားနှင့် မပေါင်းရသေးသော မဲပေးရလဒ်များကို ရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့၏ အင်တာနက်ဝက်ဘ်ဆိုက်တွင် အချိန်မှီတင်ပေးရမည်ဟုလည်း သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၂၁၀။ ရေတွက်မှု တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းပြီးသွားသော တရားဝင်မဲပေး ရလဒ်များကိုလည်း ပြည်သူလူထုအတွက် ထုတ်ပြန်ပေးရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။ အချိန်ကာလ မည်မျှကြာတိုင်းကြာတိုင်း ထုတ်ပေးရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၂၁၁။ တရားဝင် မဲရလဒ်များကို အကြိုထုတ်ပြန်ပေးခြင်းအတွက် ရှင်းလင်းပြီး ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သော အချိန်ဇယားကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက သတ်မှတ်ပေးထားပါသလား။

၂၁၂။ အခြေခံအကျဆုံး မဲရုံအဆင့်၊ မဲရလဒ်များကို စာရင်းသွင်းသည့် အလယ်အလတ်အဆင့်နှင့် မဲရလဒ်များကို နောက်ဆုံးစာရင်းသွင်းသည့် အဆင့်များတွင် မဲရလဒ်များကို မေးခွန်းထုတ်ကန့်ကွက်ခြင်းအတွက် အခြေခံလုပ်ဆောင်မှုများ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ချမှတ်ထားပါသလား။

၂၁၃။ မဲပြားများ မှတ်ပုံတင်ရာတွင်သုံးသည့် အီလက်ထရောနစ် ပစ္စည်းကိရိယာများ၊ အီလက်ထရောနစ် မဲပေးစက်မှ ထွက်လာသည့် မဲပေးသူအတည်ပြု ဖြတ်ပိုင်းများ၊ မဲပေးရလဒ်များကို အီလက်ထရောနစ်နည်းဖြင့် ပေးပို့ခြင်း လက်ခံခြင်း မှတ်တမ်းတင်ခြင်းအတွက် အသုံးပြုသည့် ပစ္စည်းကိရိယာများ အပါအဝင် အငြင်းပွားလွယ်သည့် ပစ္စည်းများနှင့် မဲပြားများကို ထိန်းသိမ်းခြင်းအတွက် ဥပဒေပြဌာန်းချက်များ ရှိပါသလား။

၂၀၆။ ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်များကို တရားဝင်ထုတ်ပြန် ကြေငြာခြင်းအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ အချိန်ဇယားများကို မည်ကဲ့သို့ချမှတ်ထားသနည်း။

၂၀၇။ ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်များကိုထုတ်ပြန် ကြေငြာ ပြီးနောက်တွင် အနိုင်ရသူများကို ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုစေမည့် ရက်အတိအကျကို သတ်မှတ်ထားပါသလား။

က။ သတ်မှတ်ထားသည်ဆိုပါက မည်သည့်အခြေအနေများ ပေါ်ပေါက်လာလျှင် ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုခြင်းကို ဆိုင်းငံ့ထားနိုင်သနည်း။

တိုင်ကြားခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ

ရည်မှန်းချက်များ။ မှန်ကန်သောလုပ်ငန်းစဉ်များ ဖြစ်ပေါ်လာရေး၊ ဥပဒေရေးရာမှတ်တိုင်တွင် အားလုံးတန်းတူညီမျှဖြစ်ရေး၊ တန်းတူညီမျှ အကာအကွယ်ရရေး၊ ထိရောက်သော နစ်နာကြေးပေးခြင်း ကုစားမှုပေးခြင်းဖြစ်ပေါ်လာရေး၊ ရွေးကောက်ပွဲတိုင်ကြားမှုများ ကန့်ကွက်မှုများကို ကိုင်တွယ်ရသော အုပ်ချုပ်ရေးရုံးများ၊ တရားရုံးများ၏ ဘက်လိုက်မှုကင်းခြင်း စွမ်းဆောင်ရည်ပြည့်ခြင်းတွင် ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားမှုရှိလာစေရေး။

စံသတ်မှတ်ချက်များ၊ ညွှန်းကိန်းများ-ဥပဒေမူဘောင်

- တိုင်ကြားခြင်းနှင့် အခြားဥပဒေရေးရာ ဆောင်ရွက်မှုများကို မည်သူများက လုပ်နိုင်သနည်း။ တိုင်းကြားခြင်းနှင့် အခြားဥပဒေရေးရာ ဆောင်ရွက်မှုများအတွက် မည်သည့်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ သို့မဟုတ် တရားရုံးတွင် စီရင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသနည်း။ မှန်ကန်ကြောင်းသက်သေကို မည်သူက ပြရသနည်း။ သက်သေအထောက်အထားနှင့် မျက်မြင်သက်သေများကို တင်ပြခြင်း၊ တိုင်ကြားလွှာတင်ခြင်းနှင့် အခြားဥပဒေရေးရာ ဆောင်ရွက်မှုများကို မည်သည့်အချိန်တွင် လုပ်ဆောင်ရသနည်း။ တိုင်ကြားခြင်းနှင့် အခြားဥပဒေရေးရာ ဆောင်ရွက်မှုများကို ကြားနာစစ်ဆေးပြီး စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ အယူခံဝင်ခြင်း များအပါအဝင် မည်သည့် ဥပဒေသို့မဟုတ် တရားဥပဒေစီရင်ရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ကျင်သုံးနေသည် ဆိုခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ပြောကြားထားသော တိုင်ကြားခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အဆင့်ဆင့်ကို ချမှတ်ခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော တိုင်တန်းမှုများနှင့် အခြားဥပဒေရေးရာ ဆောင်ရွက်မှုများကို အချိန်မီဆုံးဖြတ် ဖြေရှင်းပေးခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်သူများကို တာဝန်ခံစေခြင်း၊ ထိရောက်သော နစ်နာကြေးပေးခြင်းများ အပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သော တိုင်တန်းမှုများအတွက် လျော်ကြေးပေးခြင်း
- ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပြည်သူလူထု ယုံကြည်ကိုးစားမှုရှိစေရန် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသော စနစ်များကို ထည့်သွင်းပေးခြင်း

စဉ်းစားရမည့်မေးခွန်းများ

၂၀၈။ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ် အစိတ်အပိုင်းအားလုံးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဥပဒေကြောင်းအရ ဆောင်ရွက်မှုများ၊ ကန့်ကွက်မှုများ၊ တိုင်တန်းမှုများကို လုပ်ဆောင်ခြင်းအတွက် ရှင်းလင်းသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ခွင့်ပြုထားပါသလား။(ဥပမာ။ မဲဆန္ဒနယ်မြေများ ရေးဆွဲခြင်း၊ နိုင်ငံရေးပါတီများကို ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ မဲပြားများ သတ်မှတ်ချက်နှင့် ပြည့်မီမရှိဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ မဲပေးသူ မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးအတွက် ဘဏ္ဍာငွေအသုံးစရိတ် ပြဌာန်းချက်များ၊ သတင်းမီဒီယာများကို အသုံးပြုခြင်း၊ အသိအမှတ်ပြုဆက်ဆံခြင်း၊ မဲဆွယ်စည်းရုံး လှုပ်ရှားမှုများ၊ မဲပေးခြင်း၊ ရေတွက်ခြင်း၊ မဲစာရင်းသွင်းခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို ဆုံးဖြတ်ကြေငြာခြင်း)

၂၀၉။ ထိုကဲ့သို့သော ဥပဒေရေးရာကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်ပြီး စွမ်းဆောင်ရည်ပြည့်ဝသော အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားဥပဒေပြုရေး (ဥပမာ။ မဲဆန္ဒနယ်မြေများ ရေးဆွဲခြင်းကို ဥပဒေပြုရေး ကဏ္ဍမှအလေးပေး လုပ်ကိုင်ခြင်းမျိုး)၊ တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့အစည်းများမှ စီရင်ဆုံးဖြတ်ရမည်ဖြစ်ပြီး အခြေခံအခွင့်အရေးကဲ့သို့ သေးငယ်သည့် ကိစ္စများကို တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍမှကိုင်တွယ်ရမည်ဟု ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ခွင့်ပြုထားပါသလား။

၂၁၀။ တိုင်းကြားမှု အမျိုးအစားအသီးသီးကို မည်သူများက လုပ်ဆောင်နိုင်သည်၊ မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းများက ဥပဒေအတိုင်း စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်၊ မှန်ကန်ကြောင်းသက်သေကို မည်သူက ပြရမည်၊ တိုင်းကြားရာတွင် လိုအပ်ချက်များ၊ သက်သေအထောက်အထား တင်ရာတွင် လိုက်နာရသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ဥပဒေအရ အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အယူခံဝင်ခြင်းများအတွက် အချိန်ကိုက်လုပ်ဆောင်ရခြင်းအပါအဝင် မည်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးသို့မဟုတ် တရားရုံးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အသုံးပြုနိုင်သည်ဆိုသည့် ကိစ္စများအတွက် ဥပဒေစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများပါ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများက အလေးပေးပြောကြားပါသလား။

၂၁၁။ ထိုကဲ့သို့သော ရွေးကောက်ပွဲ ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး အုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေကျင့်ထုံး၊ တရားမဥပဒေကျင့်ထုံး ၊ ပြစ်မှုကြောင်း ဥပဒေကျင့်ထုံးများတွင်လည်း အလေးပေး ပြောထားပါသလား။

- က။ ပြောထားသည်ဆိုလျှင် ပြဌာန်းချက်များသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ကိုက်ညီပါသလား။
- ခ။ မကိုက်ညီဆိုလျှင် မည်သည့်ဥပဒေက ထိန်းချုပ်ထားပါသနည်း။
- ဂ။ ပြဌာန်းချက်များသည် အခြေခံဥပဒေပါ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။
- ဃ။ တရားရေးလမ်းကြောင်း မှန်ကန်တည့်မတ်ရေး၊ တရားဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် အားလုံးတန်းတူညီမျှဖြစ်ပြီး အကာအကွယ်ညီတူမျှတူရရေးဆိုသည့် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ထိုပြဌာန်းချက်များ ကိုက်ညီပါသလား။

၂၁၂။ ရွေးကောက်ပွဲ ကိစ္စရပ်များကို တိုင်တန်းသည့်အခါ၊ ကန့်ကွက်သည့်အခါနှင့် အခြားဥပဒေကြောင်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများကို လုပ်ဆောင်သည့်အခါ ထိရောက်သော ကုစားပေးခြင်းများကို ဥပဒေစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ခွင့်ပြုထားပါသလား။

က။ ခွင့်ပြုထားသည်ဆိုလျှင် ပေးအပ်လိုက်သော ကုစားမှုများသည် နစ်နာမှုများအတွက် ပြေလည်စေပါသလား၊ တိုင်ကြားထားသော နစ်နာမှုများ နောက်ထပ် မကျူးလွန်အောင် ကာကွယ်တားဆီးပေးပါသလား၊ ထိရောက်သော ကုစားမှုများကို အချိန်မှီပေးအပ်နိုင်ပါသလား။

၂၁၃။ ကုစားမှုများကို ထိထိရောက်ရောက် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအတွက် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ခွင့်ပြုထားပါသလား။

က။ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအတွက် မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းက တာဝန်ယူထားရပြီး ထိုတာဝန်ရှိအဖွဲ့တွင် လုံးလောက်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့် အရင်းအမြစ်များ ရှိပါသလား။

၂၁၄။ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ချိုးဖောက်သော လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်တွင်သာ တာဝန်ရှိသည် သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးပါတီ ခေါင်းဆောင်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လှုပ်ရှားမှု ကို ထောက်ခံသည့် သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်သည့် အုပ်စုခေါင်းဆောင်များ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်အဖွဲ့ ခေါင်းဆောင်များ သတင်းမီဒီယာအယ်ဒီတာနှင့် ထုတ်ဝေသူများသည်လည်း သူတို့၏အဖွဲ့ဝင်များ ဝန်ထမ်းများ၏ ချိုးဖောက်မှုအတွက် တာဝန်ရှိသည်ဟု ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက အလေးပေးပြောထားပါသလား။

- က။ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်း လုပ်ရပ်အတွက် ကျန်သူများပါ တာဝန်ရှိသည်ဟု ဆိုထားလျှင် မည်သည့်ပြစ်ဒဏ်များကို ပေးနိုင်သနည်း။
- ခ။ ထိုကဲ့သို့ သတ်မှတ်ချက်များသည် အခြေခံဥပဒေပါ အချက်များနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။
- ဂ။ လွတ်လပ်စွာ အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ သဘောထားဆန္ဒကို ထုတ်ဖော်ခြင်းဆိုသော နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။ မှန်ကန်တည့်မတ်သော တရားဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်လည်း ကိုက်ညီပါသလား။

၂၁၅။ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် တိုင်တန်းမှုများကို ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်မည့် အထူးအုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့များကို ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်မှု အဖွဲ့များ သို့မဟုတ် အခြားအစိုးရအဖွဲ့များအတွင်းတွင် ထည့်သွင်းဖွဲ့စည်းထားပါသလား။

က။ ဖွဲ့စည်းထားသည်ဆိုလျှင် ထိုအဖွဲ့ဝင်များကို မည်သို့ခန့်အပ်သနည်း။

ခ။ တိုင်တန်းမှုများကို နိုင်ငံရေးအရ ဘက်လိုက်မှုမရှိပဲ ထိထိရောက်ရောက် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးမည့် အစီအမံများကို လုံလောက်အောင် ချမှတ်ပေးထားပါသလား။

၂၁၆။ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ပတ်သက်သော အမှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးရန် တာဝန်ပေးထားသည့် အထူးတရားရုံးများ ရှိပါသလား။

က။ ရှိသည်ဆိုလျှင် တရားသူကြီးများကို မည်သို့ခန့်အပ် သို့မဟုတ် ရွေးချယ်သနည်း။

ခ။ တိုင်တန်းမှုများကို နိုင်ငံရေးအရ ဘက်လိုက်မှုမရှိပဲ ထိထိရောက်ရောက် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးမည့် အစီအမံများကို လုံလောက်အောင် ချမှတ်ပေးထားပါသလား။

၂၁၇။ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ချိုးဖောက်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး လွတ်လပ်စွာ စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး အရေးယူဆောင်ရွက်ဖို့ ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်မှု အဖွဲ့ထံတွင် အာဏာရှိပါသလား။

က။ အာဏာရှိသည်ဆိုလျှင် ထိုအာဏာကို ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်မှု အဖွဲ့အတွင်းရှိ မည်သည့်အဖွဲ့ထံတွင် ပေးအပ်ထားသနည်း။ ၎င်းအဖွဲ့၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် မှန်ကန်တည့်မတ်သော တရားဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖြစ်ပေါ်ရေးဆိုသည့် နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများနှင့်လည်း ကိုက်ညီပါသလား။

၂၁၈။ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်သည့် ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများ အစိုးရအရာရှိများ၏ လုပ်ဆောင်မှုများကို နိုင်ငံသားများ ရွေးကောက်ပွဲ ယှဉ်ပြိုင်သူများက တိုင်ကြားနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်မျိုး ရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်မှု အဖွဲ့အတွင်း ထားရှိပါသလား။

က။ ထားရှိသည်ဆိုလျှင် တာဝန်ရှိကြောင်း စီရင်ဆုံးဖြတ်ခံရသည့် အဆိုပါအရာရှိများအတွက် အုပ်ချုပ်ရေးလမ်းကြောင်းမှ အပြစ်ပေးသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ထားရှိပါသလား။

ခ။ မှန်ကန်တည့်မတ်သော တရားဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုသည့် အဆိုပါအရာရှိများ၏ အခွင့်အရေးကို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် အကာအကွယ်ပေးထားပါသလား။

၂၁၉။ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်သည့် ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများ အစိုးရအရာရှိများ၏ လုပ်ဆောင်မှုများကို ဖော်ထုတ်နိုင်သည့် ဌာနတွင်း လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ရွေးကောက်ပွဲ စီမံကြီးကြပ်မှုအဖွဲ့တွင် ရှိထားပါသလား။

က။ ထားရှိသည်ဆိုလျှင် တာဝန်ရှိကြောင်း စီရင်ဆုံးဖြတ်ခံရသည့် အဆိုပါအရာရှိများအတွက် အုပ်ချုပ်ရေးလမ်းကြောင်းမှ အပြစ်ပေးသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ထားရှိပါသလား။

ခ။ မှန်ကန်တည့်မတ်သော တရားဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုသည့် အဆိုပါအရာရှိများ၏ အခွင့်အရေးကို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် အကာအကွယ်ပေးထားပါသလား။

၂၂၀။ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သော တိုင်တန်းမှုများအတွက် အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားဥပဒေပြုရေး၊ တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့များ၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အယူခံဝင်နိုင်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ခွင့်ပြုထားပါသလား။

က။ အယူခံဝင်မှုများကို မည်သည့်နေရာတွင် လျှောက်ထားရမည်၊ အယူခံလွှာတင်ခြင်းနှင့် အရေးယူလုပ်ဆောင်ခြင်းအတွက် အတွက် အချိန်ဇယား၊ ယခင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပြန်လည်ပြင်ဆင် ပြောင်းလဲနိုင်မည့် အခြေအနေ၊ (လိုအပ်မည်ဆိုလျှင်) ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ် အားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော တိုင်တန်းမှုများအတွက် နောက်ထပ်အယူခံဝင်မှု အမျိုးမျိုးအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အခြေအနေများကို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများက ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သတ်မှတ်ထားပါသလား။

၂၂၁။ ရွေးကောက်ပွဲ တိုင်တန်းမှုများအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအဆင့်ဆင့်ကို တိုင်ကြားသူကိုယ်တိုင်နှင့် အများပြည်သူအတွက် လေ့လာသိရှိခွင့် ပေးထားပါသလား။

၂၂၂။ ရွေးကောက်ပွဲ တိုင်တန်းမှုများနှင့် အယူခံဝင်မှုများအတွက် စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို နောက်ထပ်ပိုအရေးကြီးသော ဆုံးဖြတ်ချက်များအတွက် အကြောင်းပြချက်အဖြစ် အသုံးပြုရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသလား။

က။ ရွေးကောက်ပွဲ တိုင်တန်းမှုများနှင့် အယူခံဝင်မှုများအတွက် စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို စာရေးသားမှတ်တမ်းတင် ထားရမည်လား။

ခ။ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အများပြည်သူအတွက် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေပေးရမည်လား။

၂၂၃။ စာရေးသားမှတ်တမ်းတင်ထားသော တိုင်ကြားမှုများနှင့် အဖြေများသည် အများပြည်သူမှတ်တမ်းများ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်လာပါသလား။

၂၂၄။ မဲများကို ပြန်လည်ရေတွက်ခြင်း၊ နောက်တစ်ကြိမ်ပြန်လည် ရွေးကောက်ပွဲပြန်လည်ကျင်းပခြင်း လုပ်ဆောင်ဖို့လိုအပ်သည့် အခြေအနေများကို အတွက် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖော်ပြထားပါသလား။

က။ မဲများကို ပြန်လည်ရေတွက်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲ ပြန်လည်ကျင်းပခြင်းအတွက် မည်သည့်အဖွဲ့တွင် ဆုံးဖြတ်ခွင့်အာဏာရှိသနည်း။

ခ။ တိုင်ကြားနိုင်ခွင့်၊ မှန်ကန်ကြောင်းသက်သေကို ပြုခြင်း၊ တိုင်းကြားရာတွင် လိုအပ်ချက်များ၊ သက်သေအထောက်အထား တင်ရာတွင်လိုက်နာရသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ အချိန်ကိုက်လုပ်ဆောင်ရခြင်း စသည့်ကိစ္စများအတွက် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ချမှတ်ထားပါသလား။

ဂ။ မဲများကို ပြန်လည်ရေတွက်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲ ပြန်လည်ကျင်းပခြင်း လုပ်ဆောင်ရန်အမိန့်ပေး လိုက်ပြီဆိုပါက အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် ရှင်းလင်းသော လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ချမှတ်ထားပါသလား။

ဃ။ မဲများ ပြန်လည်ရေတွက်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲ ပြန်လည်ကျင်းပခြင်း လုပ်ဆောင်ပြီဆိုပါက နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် မဲပေးရေး ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်လှုပ်ရှားမှုကို ထောက်ခံသည့် သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်သည့်အုပ်စုများ ပြည်တွင်းဘက်မလိုက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများ သတင်းမီဒီယာများ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများအတွက် လေ့လာကြည့်ရှုခွင့်ကို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအတိုင်း ပေးအပ်ထားပါသလား။

၂၂၅။ ရွေးကောက်ပွဲ တစ်ခုလုံးကို သို့မဟုတ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို ဖျက်သိမ်းခြင်းသို့မဟုတ် ရွှေ့ဆိုင်းခြင်း လုပ်ဆောင်ရမည့် အခြေအနေများကို အခြေခံဥပဒေ၊ တရားဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ထည့်သွင်းရေးထားပါသလား။

က။ ဖျက်သိမ်းခြင်းသို့မဟုတ် ရွှေ့ဆိုင်းခြင်းလုပ်ဆောင်ဖို့ မည်သည့်အဖွဲ့တွင် ဆုံးဖြတ်ခွင့်အာဏာရှိသနည်း။

ခ။ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ဖို့ သို့မဟုတ် အယူခံဝင်ဖို့ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ရှိပါသလား။

ဂ။ နိုင်ငံတော်အရေးပေါ် အခြေအနေကြေငြာခြင်းနှင့် ဒီမိုကရေစီလုပ်ငန်းစဉ်များကို ရပ်တန့်ဆိုင်းငံ့ထားခြင်းများအတွက် ချမှတ်ထားသည့် နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့် အဆိုပါ ပြဌာန်းချက်များ ကိုက်ညီပါသလား။

၂၂၆။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုဆိုသည်ကို တရားဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆို သတ်မှတ်ပေးထားပါသလား။

က။ သတ်မှတ်ပေးထားသည်ဆိုလျှင် ပြစ်မှုဆိုင်ရာကျင့်ထုံးများနှင့် ကိုက်ညီပါသလား။

ခ။ မကိုက်ညီဆိုလျှင် မည်သည့်ဥပဒေက ထိန်းချုပ်ထားသနည်း။

ဂ။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုများအတွက် အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် မည်သည့်အဖွဲ့ကို တာဝန်ပေးထားသနည်း။

ဃ။ ထိုကဲ့သို့လုပ်ဆောင်မှုများတွင် စွပ်စွဲပြစ်တင်ခံရသူများကို မှန်ကန်တည့်မတ်သော တရားဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုသည့် အခွင့်အရေးများကို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများက အာမခံပေးထားပါသလား။

၂၂၇။ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရာတွင် ကြားဝင်ဖျန်ဖြေပေးခြင်း၊ ခုံသမာဓိအဖွဲ့ဖြင့် စစ်ဆေးပေးခြင်း သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေး မဟုတ်သည့် အခြားလမ်းကြောင်းများဖြင့် ဖြေရှင်းခြင်းကို ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက ခွင့်ပြုထားပါသလား။

- က။ ခွင့်ပြုထားသည်ဆိုလျှင် လုပ်ငန်းစဉ်ကို မည်သည့်နည်းဖြင့်စတင်သနည်း။
- ခ။ မည်သူသို့မဟုတ် မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းက လုပ်ငန်းစဉ်ကို စီမံကြီးကြပ်သနည်း။
- ဂ။ လုပ်ငန်းစဉ်သည် မည်သည့်သော အကြောင်းကိစ္စများကို ကိုင်တွယ်စဉ်းစားသနည်း။
- ဃ။ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးအတွက် မည်သို့သောလုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်များကို လုပ်ငန်းစဉ်က ချမှတ်ပေးထားသနည်း။
- င။ လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်မှုများကို အများပြည်သူသိရှိအောင် မှတ်တမ်းတင်ရန် ခွင့်ပြုထားပါသလား။

၂၂၈။ နိုင်ငံရေးပါတီ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် အခြားရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများ အနေဖြင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်း လုပ်အားပေး လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ကျင့်ထုံးများကို ချမှတ်ပေးထားပါသလား။

- က။ ကျင့်ထုံးများ ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ နှင့်/သို့မဟုတ် အခြားကိစ္စများကို ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများမှ နစ်နာချက်များကို ထုတ်ဖော်ခွင့်အတွက် လုပ်ဆောင်ပုံလုပ်ဆောင်နည်းများကို ကျင့်ထုံးများက ချမှတ်ပေးထားပါသလား။
- ခ။ ချမှတ်ပေးထားသည်ဆိုလျှင် နစ်နာချက် ထုတ်ဖော်ခြင်း လုပ်ဆောင်ပုံလုပ်ဆောင်နည်း များကိုမည်သို့ စတင်ပြီး မည်သူများမှ ကူညီဆောင်ရွက်ပေး သို့မဟုတ် စီမံကြီးကြပ်ပေးသနည်း။
- ဂ။ နစ်နာချက် ထုတ်ဖော်ခြင်း လုပ်ဆောင်ပုံလုပ်ဆောင်နည်းတွင် ကျေအေးရေးဆွေးနွေးခြင်း၊ ကြားဝင်ဖျန်ဖြေပေးခြင်း၊ သို့မဟုတ် အခြားနည်းဖြင့် နစ်နာမှု သို့မဟုတ် အငြင်းပွားမှုကို ပြေလည်အောင်ဖြေရှင်းခြင်းများ ပါဝင်ပါသလား။
- ဃ။ လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်မှုများကို အများပြည်သူသိရှိအောင် မှတ်တမ်းတင်ရန် ခွင့်ပြုထားပါသလား။

နောက်ဆက်တွဲများ

နောက်ဆက်တွဲ(၁)

ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး အမျိုးသားဒီမိုကရေစီ အင်စတီကျု (NDI) မှ ထုတ်ပြန်သုံးသပ်ချက် ပေးထားသော သို့မဟုတ် လေ့လာဆန်းစစ်ထားသော နေရာများ

အာဖရိက

ဘူရင်ဒီ
အီသီယိုးပီးယား
ဂမ်ဘီယာ
မာလီ
မိုရိုကို
မိုလ်ဒိုဗား
နိုင်ဂျီးရီးယား
ဆီနီဂေါလ်
တောင်အာဖရိက
ဆူဒန်
ဇင်ဘာဘွေ

ယူရေးရှား

အဇာဘိုင်ဂျန်
ဂျော်ဂျီယာ
ခါဇက်စတန်
ခါရိုစတန်
ရုရှဖက်ဒရေးရှင်း
ယူကရိန်း

လက်တင်အမေရိကားနှင့် ကာရစ်ဘီယန်

ဒိုမီနီကန်ရီပတ်ဘလစ်
ဂါယာနာ
ဟေတီ
မက္ကဆီကို
ပါရာဂွေး
ပီရူး
ဗင်နီဇွဲလား

အာရှ

အာဖဂန်နစ္စတန်
ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်
ကမ္ဘောဒီးယား
အရှေ့တီမော
ဟောင်ကောင်
အင်ဒိုနီးရှား

နီပေါလ်
ပါကစ္စတန်
စကာရ

အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသ

ဂျော်ဒန်
ပါလက်စတိုင်း
ယီမင်

ဥရောပ ဗဟိုအရှေ့ပိုင်း

အယ်လ်ဘေးနီးယား
ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဗီဂိုဗီးနား
မက်ဆီဒိုးနီးယား
မွန်တီနီဂရိုး
ရိုမေးနီးယား
ဆားဘီးယား
စလိုဗက်ကီးယား

ရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး ကြေငြာချက်များ၊ အစီရင်ခံစာများ ပြုစုထုတ်ပြန်ခြင်း လုပ်ငန်း၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး လေ့လာဆန်းစစ်ချက်များ၊ အကြံဉာဏ်များပေးရာတွင် နောက်ထပ်နိုင်ငံအများအပြားကိုလည်း နေရှင်နယ်ဒီမိုကရက်တစ်အင်စတီကျု၊ NDI မှ ထပ်မံထည့်သွင်းထားပါသည်။ ထိုကြေငြာချက် မိတ္တူများကို www.ndi.org တွင် “Access Democracy” နှင့် “Electoral Programs” ဆိုပြီး ရယူနိုင်ပါသည်။

နောက်ဆက်တွဲ (၂)

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များနှင့် ပတ်သက်၍ မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရာတွင် နေရှင်နယ်ဒီမိုကရက်တစ်အင်စတီကျု၊ NDI မှ ကူညီထောက်ပံ့ပေးထားသည့် နေရာများ

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များနှင့် ပတ်သက်၍ မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရာတွင် နေရှင်နယ်ဒီမိုကရက်တစ်အင်စတီကျု၊ NDI မှ ကူညီထောက်ပံ့ပေးထားသည့် နေရာများ

အာမေးနီးယား It's Your Choice (IYC) အဖွဲ့
Website: www.iyc.am
Email: iyc@arminco.com

အာဖဂန်နစ္စတန် Free and Fair Elections Foundation of Afghanistan (FEFA) အဖွဲ့
Email: fefa@fefa.org.af

အာဘီဂျင်ဂျန် For the Sake of Civil Society (FSCS) အဖွဲ့
Election Monitoring Center (EMC) အဖွဲ့
Website: www.smm-az.org/
Email: emcaz2001@gmail.com

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် Fair Election Monitoring Alliance (FEMA) အဖွဲ့
Email: fema@hol-online.com

ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာစီဂိုဗီးနား Centers for Civic Initiative (CCI) အဖွဲ့
Website: www.ccibh.org

ဘူလ်ဂေးရီးယား Bulgarian Association for Fair Elections and Civil Rights (BAFECE) အဖွဲ့

ကမ္ဘောဒီးယား Committee for Free and Fair Elections (COMFREL) အဖွဲ့
Website: www.comfrel.org
Email: comfrel@comfrel.org

Coalition for Free and Fair Elections (COFFEL) အဖွဲ့
Neutral and Independent Committee for Fair Elections in Cambodia (NICFEC) အဖွဲ့
Email: nicfec@wicam.com.kh

ခရိုအေးရှား GONG အဖွဲ့
Website: www.gong.hr
Email: gong@gong.hr

ဒိုမီနီကန် ရီပတ်ဘလစ်စ် Participación Ciudadana (Citizen Participation) အဖွဲ့
www.pciudadana.com/index.html

အီဂျစ် Egyptian Organization for Human Rights (OEHR) အဖွဲ့
www.eohr.org.eg/
The Independent Commission for Electoral Review (ICER) အဖွဲ့
Ibn Khaldun Center for Development Studies (ICDS) အဖွဲ့

အီသီယိုးပီးယား Ab-Bu-Gi-Da အဖွဲ့

ဂျော်ဂျီယာ International Society for Fair Elections and Democracy (ISFED) အဖွဲ့
www.isfed.ge
info@isfed.ge

ဂါယာနာ Electoral Assistance Bureau (EAB) အဖွဲ့
www.eabguyana.org.gy

အင်ဒိုနီးရှား The Center for Electoral Reform (CETRO) အဖွဲ့
www.cetro.or.id

LP3ES အဖွဲ့
www.lp3es.or.id

The Indonesian Parliamentary Center Jurdil Aceh အဖွဲ့

အီရတ် Election Information Network (EIN) အဖွဲ့
Website: www.iraqiein.org

ဂျော်ဒန် The National Center for Human Rights အဖွဲ့

Al Urdon Al Jedid Research Center အဖွဲ့

Al Hayat Center for Civil Society Development အဖွဲ့

Website: www.hayatcenter.org
Email: info@hayatcenter.org

ကိုဆိုပို Reforma အဖွဲ့

လက်ဘနွန် Lebanese Association for Democratic Elections (LADE) အဖွဲ့
Civil Campaign for Electoral Reform (CCER) အဖွဲ့
Website: www.ccerlebanon.org

မာဒါဂတ်စကာ Education des Citoyens (KMF/CNOE) အဖွဲ့
Email: cnoe@moov.mg

မက်ဆီကို Alianza Civica (Civic Alliance)
Website: www.alianzacivica.org.mx

မွန်တီနီဂရိုး Association of Young Journalists of Montenegro (AMN) အဖွဲ့
Center for Democratic Transitions (CDT) အဖွဲ့
Website: www.cdtmn.org
Email: cdtmn@t-com.me

နီပေါလ် National Election Observation Committee (NEOC) အဖွဲ့
Website: www.neocnepal.org

နိုင်ဂျီရီးယား Transition Monitoring Group (TMG) အဖွဲ့
Website: www.tmgigeria.org

Nigeria Bar Association (NBA) အဖွဲ့
Website: www.nigerianbar.org
Email: nba@nigeriabar.org

Nigeria Labor Congress (NLC) အဖွဲ့
Website: www.nlcng.org

Trade Union Congress of Nigeria (TUC) အဖွဲ့

ပီရူး Transparencia (Transparency) အဖွဲ့
Website: www.transparencia.org.pe

ရိုမေးနီးယား Asociatia Pro Democratia (Pro-Democracy Association – APD) အဖွဲ့
Website: www.apd.ro

ဂျူးဗတ်ဒရေရှင်း Voice Coalition (GOLOS) အဖွဲ့
Website: www.golos.org
Email: golos@golos.org

ဆားဘီးယား CeSID (Serbian Center for Free Elections and Democracy) အဖွဲ့
Website: www.cesid.org

ဆလိုဗားကီးယား Obcianske Oko (Civic Eye) အဖွဲ့
Website: www.obcianskeoko.sk
MEMO'98 အဖွဲ့
Website: www.memo98.sk
Email: memo98@memo98.sk

သီရိလင်္ကာ Movement for Free and Fair Elections (MFFE) အဖွဲ့
People's Action for Free and Fair Elections (PAFFREL) အဖွဲ့
Website: www.paffrel.lk
Centre for the Monitoring of Election Violence (CMEV) အဖွဲ့
Website: www.cpalanka.org/election_monitoring.html

ထိုင်း: PollWatch အဖွဲ့
People's Network for Elections in Thailand (PNET)အဖွဲ့

ယူကရိန်း: Committee of Voters of Ukraine (CVU) အဖွဲ့
Website: www.cvu.org.ua
Email: cvu@cvu.kiev.ua

ဗင်နီဇွဲလား: Escuela de Vecinos de Venezuela (School of Neighbors – EVV) အဖွဲ့
Queremos Elegir (We Want to Choose) အဖွဲ့
Website: www.queremoselegir.org/

ယီမင် Arab Democratic Institute (ADI) အဖွဲ့

ဇမ်ဘီယာ Committee for a Clean Campaign/Foundation for Democratic Process (FODEP) အဖွဲ့
Website: www.fodep.org.zm
Email: fodep@coppernet.zm

ဇင်ဘာဘွေ Zimbabwe Election Support Network (ZESN) အဖွဲ့
Website: www.zesn.org
Email: zesn@africaonline.co.zw
Zimbabwe Lawyers for Human Rights အဖွဲ့
Website: www.zlhr.org.zw
Email: zlhr@icon.co.zw

နောက်ဆက်တွဲ (၃)

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ နှင့်ပတ်သက်ပြီး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်များ

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း

အပိုဒ် ၂

လူတိုင်းသည် လူ့အခွင့် အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် အခွင့်အရေး အားလုံး၊ လွတ်လပ်ခွင့် အားလုံးတို့ကို ပိုင်ဆိုင်ခံစားခွင့်ရှိသည်။ လူမျိုးနွယ်အားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ အသားအရောင်အားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ ကျား ၊ မ ၊ သဘာဝအားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ ဘာသာစကားအားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာအားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံရေးယူဆချက်၊ သို့တည်းမဟုတ် အခြားယူဆချက်အားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံနှင့် ဆိုင်သော၊ သို့တည်းမဟုတ် လူမှုအဆင့်အတန်းနှင့် ဆိုင်သော ဖွဲ့စည်းမှုအားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ပစ္စည်း ဥစ္စာ ဂုဏ်အားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ မျိုးရိုးဇာတိအားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ အခြား အဆင့်အတန်း အားဖြင့် ဖြစ်စေ ခွဲခြားခြင်းမရှိစေရ။

အပိုဒ် ၃

လူတိုင်း၌ အသက်ရှင်ရန်လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လုံခြုံစိတ်ချခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၇

လူအားလုံးတို့သည် ဥပဒေအရာ၌ တူညီကြသည်အပြင်၊ ဥပဒေ၏ အကာအကွယ်ကို ခြားနားခြင်း မခံရစေဘဲ တူညီစွာခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဤကြေညာ စာတမ်းပါ သဘောတရားများကို ဖိဆန်၍ ခွဲခြားခြင်းမှ လည်းကောင်း၊ ထိုသို့ခွဲခြားခြင်းကိုလှုံ့ဆော်ခြင်းမှ လည်းကောင်း၊ ကင်းလွတ် စေရန် အကာအကွယ်ကို တူညီစွာ ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၈

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက သော်လည်းကောင်း၊ အခြား ဥပဒေက သော်လည်းကောင်း လူတိုင်းအတွက် ပေးထားသည့် အခြေခံအခွင့်အရေး များသည် ချိုးဖောက် ဖျက်ဆီးခြင်းခံခဲ့ရလျှင် ထိုသို့ ချိုးဖောက်ဖျက်ဆီးသော ပြုလုပ်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသောနစ်နာချက် အတွက် ထိုသူသည် နိုင်ငံဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်တရားရုံးတွင် ထိရောက်စွာ သက်သာ ခွင့်ရနိုင်စေရမည်။

အပိုဒ် ၁၃

(၁)လူတိုင်းတွင် မိမိ၏နိုင်ငံ နယ်နိမိတ် အတွင်း၌ လွတ်လပ်စွာ သွားလာ ရွှေ့ပြောင်း နိုင်ခွင့်၊ နေထိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(၂)လူတိုင်းတွင် မိမိနေထိုင်ရာ တိုင်းပြည်မှ လည်းကောင်း၊ အခြားတိုင်းပြည်မှလည်းကောင်း ထွက်ခွာ သွားပိုင်ခွင့်ရှိသည်အပြင်၊ မိမိ၏ တိုင်းပြည်သို့ ပြန်လာ ပိုင်ခွင့်လည်းရှိသည်။

အပိုဒ် ၁၉

လူတိုင်းတွင် လွတ်လပ်စွာ ထင်မြင် ယူဆနိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ ဖွင့်ဟ ဖော်ပြနိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အဆိုပါ အခွင့်အရေးများ၌ အနှောင့်အယှက်မရှိဘဲ လွတ်လပ်စွာ ထင်မြင်ယူဆနိုင်ခွင့် ပါဝင် သည့်အပြင်၊ နိုင်ငံနယ်နိမိတ်များကို ထောက်ထားရန် မလိုဘဲသတင်းအကြောင်းအရာနှင့် သဘောတရားများကို တနည်းနည်းဖြင့် လွတ်လပ်စွာ ရှာယူဆည်းပူးနိုင်ခွင့်၊ လက်ခံနိုင်ခွင့်နှင့် ဝေငှဖြန့်ချိခွင့်တို့လည်း ပါဝင်သည်။

အပိုဒ် ၂၀

(၁)လူတိုင်းတွင် လွတ်လပ် အေးချမ်းစွာ စုဝေးနိုင်ခွင့် နှင့် ဖွဲ့စည်းနိုင်ခွင့် တို့ ရှိသည်။

(၂)မည်သူ့ကိုမျှ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုသို့ ဝင်စေရန် အတင်းအကျပ်မပြုရ။

အပိုဒ် ၂၁

(၁) လူတိုင်းတွင် မိမိနိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်ရေး၌ ကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ၊ လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်လိုက်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့်ဖြစ်စေ ပါဝင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့် ရှိသည်။

(၂) လူတိုင်းတွင် မိမိနိုင်ငံရှိ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းအဖွဲ့၌ ဝင်ရောက်နိုင်ရန် တူညီသည့် အခွင့်အရေးရှိသည်။

(၃) ပြည်သူပြည်သားတို့၏ ဆန္ဒသည် အုပ်ချုပ် အာဏာ၏ အခြေခံဖြစ်ရမည်။ အဆိုပါ ဆန္ဒကို အချိန်ကာလပိုင်းခြားလျက်စစ်မှန်သောရွေးကောက်ပွဲများဖြင့်ထင်ရှားစေရမည်။ ရွေးကောက် ပွဲများတွင်လည်း လူတိုင်းအညီအမျှ ဆန္ဒမဲ ပေးနိုင်ခွင့် ရှိရမည်အပြင် ၊ ထိုရွေးကောက်ပွဲများကိုလျှို့ဝှက် မဲပေး စနစ်ဖြင့် ဖြစ်စေ၊ အလားတူ လွတ်လပ်သော မဲပေးစနစ် ဖြစ်ဖြစ်စေ၊ ကျင်းပရမည်။

နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်

အပိုဒ် ၂

၁။ ဤစာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအစိုးရအသီးသီးအနေဖြင့် မိမိတို့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေနှင့် စီရင်အုပ်ချုပ်သည့် နယ်မြေများတွင် နေထိုင်ကြ သော ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းအတွက် ဤပဋိညာဉ်စာတမ်းက အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများကို လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ နိုင်ငံရေးခံယူချက်၊ အခြားသောအယူအဆ၊ အမျိုးသားရေးနှင့် လူမှုရေးဖွဲ့စည်းမှု စီးပွားရေး အဆင့်အတန်း၊ မွေးဖွားရာ ဇာတိဖြစ်မြစ်နှင့် အခြားအဆင့်အတန်းများ အလိုက်ခွဲခြားမှုမရှိဘဲ လေးစားလိုက်နာရမည်ဟု အာမခံ သည်။

၂။ အကယ်၍ လက်ရှိအခြေအနေတွင် ဤပဋိညာဉ်စာတမ်းက အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများကို စောင့်ရှောက်လိုက် နာရေးအတွက် လိုအပ်သော ဥပဒေများ သို့မဟုတ် အခြားသောစီမံခန့်ခွဲမှုများ ရေးဆွဲပြဌာန်းထားခြင်းမရှိသေးပါက ဤစာချုပ် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံအစိုးရတိုင်းက မိမိတို့ နိုင်ငံအသီးသီး၏ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေနည်းကျလုပ်ငန်းစဉ်အတိုင်း ဤလိုအပ်သော ဥပဒေများ ပြဌာန်းအတည်ပြုရေးကို ဆောင်ရွက်မည်ဟု အာမခံသည်။

၃။ ဤပဋိညာဉ်စာတမ်းကို ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးကြသော အဖွဲ့ဝင်အစိုးရတိုင်းက

(က) ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ ပဋိညာဉ်စာတမ်းပါ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့်အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခြင်းခံရပါက ချိုးဖောက် သူသည် အစိုးရထူးကို ကိုင်စွဲ၍ ကျူးလွန်ခြင်းဖြစ်စေကာမူ ဤချိုးဖောက်ခံရမှုကို ကုစားရန်အတွက် ထိုချိုးဖောက်သူအား ထိရောက်စွာ အရေးယူမည်ဟူ၍လည်းကောင်း၊

(ခ) ဤကဲ့သို့ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသဖြင့် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုအပေါ် တောင်းဆိုသောပုဂ္ဂိုလ်၏ အခွင့်အရေး များအား သက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ကြသည့် တရားရုံး၊ အုပ်ချုပ်ရေးဌာနနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့ ကသော်လည်းကောင်း၊ အခြားသက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခုက သော်လည်းကောင်း အသိအမှတ်ပြုပြီး တရားဥပဒေရေးအရ အရေးယူရေးအတွက် ဦးတည်ဆောင်ရွက်မည်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊

(ဂ) စီရင်ချမှတ်ထားသော ဆောင်ရွက်ချက်များအတိုင်း သက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းက အကောင်အထည်ဖော် ကြမည်ဟု တာဝန်ယူကြောင်းကိုလည်း အာမခံပါသည်။

အပိုဒ်(၃)

ဤပဋိညာဉ်စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ အစိုးရတိုင်းက ဤပဋိညာဉ်စာတမ်းပါ ပြည့်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးရာအခွင့်အရေးအားလုံးအား ယောက်ျား၊ မိန်းမ၊ မခွဲခြားပဲ တန်းတူခံစားပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း အာမခံသည်။

အပိုဒ်(၁၂)

၁။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နယ်မြေအတွင်း၌ တရားဝင်နေထိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း အဆိုပါနိုင်ငံအတွင်း လွတ်လပ်စွာ သွားလာခွင့်ရှိပြီး မိမိ နှစ်သက်ရာအရပ်၌ နေထိုင်နိုင်သော လွတ်လပ်ခွင့်လည်းရှိသည်။

အပိုဒ် ၁၉

၁။ လူသားတိုင်းသည် မည်သည့်စွက်ဖက်မှုမပါဘဲ မိမိတို့၏အတွေးအခေါ်အယူဆများကို လွတ်လပ်စွာ စွဲကိုင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၂။ လူတိုင်းလွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုရေးသား ဖော်ပြပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဤအခွင့်အရေးတွင် လွတ်လပ်စွာပြောဆိုပိုင်ခွင့်၊ နယ်နမိတ်ပိုင်း ခြားကျော်လွန်၍ နှုတ်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ စာရေးသား၍ဖြစ်စေ၊ ပုံနှိပ်၍ဖြစ်စေ၊ အနုပညာအမျိုးမျိုးနှင့်ဖြစ်စေ၊ အမျိုးမျိုးသော သတင်းအချက် အလက်၊ အတွေးအခေါ်များကို လွတ်လပ်စွာဖြန့်ချိပိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာလက်ခံပိုင်ခွင့်တို့ရှိသည်။

၃။ ဤအပိုဒ်ပါ အပိုဒ်(၂) ပါ အခွင့်အရေးကို ကျင့်သုံးရာတွင် အထူးစောင့်ရှောက်ရမည့်တာဝန်နှင့် ဝတ္တရားများရှိသည်။ ထို့ကြောင့်

ဤအခွင့်အရေးများအပေါ် ကန့်သတ်ချက်တစ်စုံတစ်ရာ ရှိနိုင်သည်။ သို့သော် ဤကန့်သတ်ချက်များသည် ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီရမည် ဖြစ်ပြီး -

(က) အခြားပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ဤအခွင့်အရေးနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာတို့ကို လေးစားရမည်။

(ခ) နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး၊ လူထုအတွင်း သဟဇာတရှိရေး၊ လူထုကျန်းမာရေးနှင့် လူထုစာရိတ္တတို့ကို ကာကွယ်ရေး။

အပိုဒ် ၂၀

၁။ စက်မက်တိုက်ခိုက်ရေးအတွက် ဝါဒဖြန့်မှုမှန်သမျှကို ဥပဒေကတားမြစ်ရမည်။

၂။ လူလူချင်းခွဲခြားမှု၊ ရန်လိုမှုနှင့် အကြမ်းဖက်မှုမှန်သမျှတို့ကို သွေးထိုးလှုံ့ဆော်သည့် အမျိုးသားရေး သို့မဟုတ် လူမျိုးရေး သို့မဟုတ် ဘာသာရေးအမုန်းပွားရန် ဝါဒဖြန့်မှုမှန်သမျှကို ဥပဒေဖြင့်တားမြစ်ရမည်။

အပိုဒ် ၂၁

ငြိမ်းချမ်းစွာ စုရုံးပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုသည်။ ဒီမိုကရေစီ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွင်း နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး သို့မဟုတ် လူထု လုံခြုံအန္တရာယ်ကင်းရေး၊ လူထုအတွင်း သဟဇာတရှိရေး ၊ လူထုကျန်းမာရေး၊ လူထုအကျင့်စာရိတ္တထိန်းသိမ်းရေးနှင့် အခြား ပုဂ္ဂိုလ်ရေးတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်တို့အား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်လိုအပ်သည်နှင့်အညီ ဥပဒေအရမျှတရန် လိုအပ်သော ကန့်သတ်ချက်မျိုးမှလွဲ၍ မည်သည့်ကန့်သတ်ချက်မျှ ဤအခွင့်အရေးပေါ်မချမှတ်ရ။

အပိုဒ် ၂၂

၁။ လူသားတိုင်းတွင် မိမိ၏အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ရေးအတွက် အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ တည်ထောင်ပိုင်ခွင့်နှင့် ပေါင်းစည်းခွင့်တို့ အပါအဝင် အခြားပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် လွတ်လပ်စွာ အသင်းအပင်းဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၂၅

နိုင်ငံသားတိုင်းတွင် အပိုဒ် (၂) တွင် ဖော်ပြထားသော ခွဲခြားမှုနှင့် အကျိုးအကြောင်းမဆီလျော်သော ကန့်သတ်ချက်များမရှိဘဲ အောက်ပါအခွင့်အလမ်းများအား ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(က) ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် တိုက်ရိုက်သော်လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်သော ကိုယ်စားလှယ်မှ တဆင့်သော်လည်းကောင်း၊ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည်။

(ခ) ပြည်သူ့ရေးရာ ကိစ္စများ၏ဆန္ဒကို လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ခွင့်အား အာမခံလျက် အရွယ်ရောက်သူတိုင်း လူတစ်ကိုယ် မဲတစ်ပြား စနစ်ဖြင့် လျှို့ဝှက်စွာမဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိပြီး အချိန်မှန်မှန်ကျင်းပသော စစ်မှန်သည့်ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ဂ) နိုင်ငံတော်၏ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများ ယေဘုယျအားဖြင့် တန်းတူဆက်သွယ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၂၆

ဥပဒေရေးရာမဟုတ်ဘဲ လူသားတိုင်းတန်းတူညီမျှမှုရှိပြီး ဥပဒေ၏ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို တန်းတူခံယူပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ခွဲခြားမှု မှန်သမျှ ဥပဒေအရ တားမြစ်ရမည်ဖြစ်ပြီး လူတိုင်းကို လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာ၊ နိုင်ငံ ရေးခံယူချက်၊ အခြားသောအယူအဆ၊ အမျိုးသားရေးနှင့် လူမျိုးရေးဖော်ပြမှု၊ ဥစ္စာနေပိုင်ဆိုင်မှုအခြေအနေ၊ လူတန်းစားဖော်ပြမှုနှင့် အခြားသောအဆင့်အတန်းတို့အပေါ် လိုက်၍ခွဲခြားခြင်းမှ ထိရောက်စွာနှင့် တန်းတူညီမျှစွာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် ဥပဒေအရ အာမခံရမည်။

၁။ နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂၅ နှင့် ပတ်သက်ပြီး ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ အထွေထွေ သဘောထားမှတ်ချက် အမှတ် ၂၅ ကိုအောက်တွင်ကြည့်ပါ။

လူမျိုးချင်းခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံသဏ္ဍာန်အမျိုးမျိုး ပပျောက်ရေး နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်

အပိုဒ် ၅

ယခုသဘောတူညီချက် အပိုဒ် ၂ တွင် ဖော်ပြထားသော တာဝန်ဝတ္တရားများနှင့်အညီ လူမျိုးအချင်းချင်း ခွဲခြားမှုပုံသဏ္ဍာန်မျိုးစုံကို တားမြစ်နိုင်ရန်နှင့် တိုက်ဖျက်နိုင်ရန် သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ထိုးထားသည့် နိုင်ငံများမှ ဆောင်ရွက်ကြရသည်။ လူမျိုးနွယ်အားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ အသားအရောင်အားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ မျိုးရိုးဇာတိအားဖြင့်ဖြစ်စေ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမရှိပဲ ဥပဒေရေးရာမဟုတ်ဘဲ အားလုံးတန်းတူညီမျှ အဆိုပါအခွင့်အရေးကို ခံစားနိုင်စေရန် အာမခံချက်ပေးရမည်။ အထူးသဖြင့် အောက်ပါအခွင့်အရေးများကို ရရှိအောင်လုပ်ဆောင်ပေးရမည် .....

၈။ အားလုံးတန်းတူညီမျှ မဲပေးခွင့်အပေါ်တွင် အခြေခံသော ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်(မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်) ဆိုသည့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများ၊ အစိုးရလုပ်ငန်း အများပြည်သူအုပ်ချုပ်ရေး လုပ်ငန်း အဆင့်ဆင့်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်၊ အစိုးရမှ ပေးသောဝန်ဆောင်လုပ်ငန်းများကို လက်လှမ်းမှီသုံးစွဲနိုင်ခွင့် ယ။ အခြားနိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများ၊ အထူးသဖြင့်

.....

၉။ သဘောထားဆန္ဒများကို လွတ်လပ်စွာဖော်ပြခွင့်

အပိုဒ် ၆

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံအခွင့်အရေးများကို ယခုသဘောတူစာချုပ်နှင့် ဆန့်ကျင်ကာ ချိုးဖောက်ရာကျသည့် လူမျိုးချင်းခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ရှိလာပါက အရည်အချင်းပြည့်ဝ ထိရောက်သော နိုင်ငံအဆင့်တရားရုံးများ၊ အခြားအင်စတီကျူးရှင်းများမှတစ်ဆင့် အကာအကွယ်ပေးမှုများ၊ ကုစားပေးမှုများကို နိုင်ငံနယ်နိမိတ်အတွင်း နေကြသောသူများအားလုံး ရရှိနိုင်ရန် သဘောတူစာချုပ်ပါနိုင်ငံများက လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။ ထိုကဲ့သို့ ခွဲခြားမှုများကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသော ထိခိုက်နစ်နာမှုများအတွက် ထိုကဲ့သို့တရားရုံးများမှတစ်ဆင့် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ပေးခြင်း၊ ကျေနပ်အောင်လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းများကို တောင်းဆိုခံစားခွင့် ရှိစေရမည်။

အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားမှုအမျိုးမျိုး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်

အပိုဒ် (၃)

အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အမျိုးသမီးများ၊ အပြည့်အဝဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် တိုးတက်ခြင်းတို့အား သေချာမှုဖြစ်စေခြင်းအလို့ငှာ အမျိုးသားများ နှင့် တန်းတူရည်တူရှိခြင်းအပေါ် အခြေခံသော အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်မှုတို့အား အကောင်အထည် ဖော်လုပ်ဆောင်ခြင်းနှင့် အကျိုးခံစားပိုင်ခွင့်တို့ကို အာမခံသော လိုအပ်သောလုပ်ဆောင်ချက်တို့အား နယ်ပယ်တိုင်းတွင် အထူး သဖြင့် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုနယ်ပယ်များတွင် လုပ်ဆောင်စေရမည်။

အပိုဒ် (၄)

၁။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ တန်းတူရည်တူမှု ဖြစ်ရှိနေချက်အား ပိုမိုလျင်မြန်စေသော ရည်မှန်းချက် ဖြင့် လက်ခံကျင့်သုံးသော ယာယီလုပ်ဆောင်ခြင်းများအား ဤစာချုပ်စာတမ်း၏ ဖော်ညွှန်းချက်အရ ခွဲခြားခြင်းဟု မခံယူစေရ။ သို့သော် မညီမျှမှု (သို့) ခွဲခြားထားသော အဆင့်များအား ဆက်လက်တည်မြဲစေရေးအား နောက်ဆက်တွဲပေါ်ပေါက်မှုအတွက် လိုအပ်ခြင်းအဖြစ် ဖြစ်စေခြင်း လုံးဝမဖြစ်စေရ။ တူညီသောအခွင့်အရေးနှင့် တူညီသောရည်မှန်းချက်များ ရရှိချိန်တွင် ယင်းလုပ် ဆောင်ခြင်းများအား ရပ်ဆိုင်းခြင်းပြုစေရမည်။

အပိုဒ် (၇)

အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ၎င်းနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးနှင့် လူထုဘဝတွင် အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားမှုပြုခြင်းအား ပပျောက်စေရေးကို လုပ်ဆောင် မှုများအားလုံး လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး အထူးသဖြင့် အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူရည်တူ အခွင့်အရေးဖြစ်သော

၁။ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲအားလုံးတို့တွင် ဆန္ဒမဲပေးခြင်းနှင့် လူထုရွေးကောက် တင်မြှောက်ခြင်း အားလုံးတို့တွင် ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်ရှိခြင်း။

၂။ အစိုးရမှဝါဒများရေးဆွဲခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်လုပ်ဆောင်ခြင်းတို့တွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်ခြင်းနှင့် အစိုးရယန္တရားအဆင့် အားလုံးတို့တွင် အလုပ်ရာထူးရရှိခြင်း၊ ပြည်သူ့လုပ်ငန်းများအား လုပ်ဆောင်ခြင်း။

၃။ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံ၏လူမှုဘဝတို့အား ထမ်းဆောင်သော အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်ခြင်း အာမခံချက်အတွက် လိုအပ်သည့်လုပ်ဆောင်မှုအားလုံးတို့အား လုပ်ဆောင်ရမည်။

အပိုဒ် ၈

စာချုပ်ဝင်နိုင်ငံများသည် အမျိုးသမီးများအား အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူညီမျှရှိစေပြီး လိင်ခွဲခြားခြင်းမရှိစေပဲ နိုင်ငံတကာအဆင့်တွင် ယင်းတို့၏ အစိုးရများကို ကိုယ်စားပြုသည့် အခွင့်အရေးများနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် အခွင့်အရေးများ ရရှိစေရန် အာမခံချက်ရှိစေရေးအတွက် သင့်လျော်သည့်နည်းလမ်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။

အမျိုးသမီးများ နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်

အပိုဒ် ၁

ရွေးကောက်ပွဲအားလုံးတွင် အမျိုးသမီးများသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမခံရပဲ အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။

အပိုဒ် ၂

ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပြီး ခန့်အပ်ရသော အများပြည်သူဆိုင်ရာနိုင်ငံအဆင့် ရာထူးနေရာအားလုံးအတွက် အမျိုးသမီးများသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမခံရပဲ အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ ဝင်ရောက်ရွေးချယ်ခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၃

အများပြည်သူဆိုင်ရာ နိုင်ငံအဆင့် ရာထူးနေရာများအတွက် အမျိုးသမီးများသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမခံရပဲ အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူ တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ခွင့်၊ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

လူသားနှင့် အများပြည်သူရပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ အာဖရိက ပဋိညာဉ်စာချုပ်

အပိုဒ် ၂

လူပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းသည် ဤပဋိညာဉ်စာချုပ်က အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများ လွတ်လပ်မှုများကို လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ နိုင်ငံရေးခံယူချက်၊ အခြားသောအယူအဆ၊ အမျိုးသားရေးနှင့် လူမှုရေးဖွဲ့စည်းမှု စီးပွားရေး အဆင့်အတန်း၊ မွေးဖွားရာ ဇာတိဖြစ်မြစ်နှင့် အခြားအဆင့်အတန်းများ အလိုက်ခွဲခြားမှုမရှိဘဲ ရယူခံစားနိုင်ခွင့်ပေးထားသည်။

အပိုဒ် ၃

၁။ ဥပဒေရေးရာမှတ်တိုင်တွင် လူတိုင်းအားလုံးတန်းတူညီမျှဖြစ်သည်။

၂။ ဥပဒေ၏ အားလုံးတပြေးညီ တန်းတူညီမျှ အကာအကွယ်ပေးမှုကို လူတိုင်းရပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၉

၁။ လူတိုင်းသည် သတင်းအချက်အလက်များကို ရယူလက်ခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၂။ လူတိုင်းသည် သူ၏သဘောထားအယူအဆများကို ဥပဒေဘောင်အတွင်းမှနေ၍ ဖော်ပြ၊ ဖြန့်ချိပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၁၀

၁။ ဥပဒေများကို လေးစားလိုက်နာလျှင် လူတိုင်းသည် အသင်းအဖွဲ့များကို လွတ်လပ်စွာဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၂။ အပိုဒ် ၂၉ တွင်ဖော်ပြထားသော သွေးစည်းညီညွတ်ရေးအတွက် လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသော်လည်း အသင်းအဖွဲ့တစ်ခုကို ဝင်ရောက်ရန် မည်သူ့ကိုမျှ အတင်းအကျပ် မခိုင်းစေရ။

အပိုဒ် ၁၁

လူတိုင်းသည် အခြားသူများနှင့်အတူ လွတ်လပ်စွာစုဝေးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဥပဒေအရ လိုအပ်၍ပြဌာန်းထားသည့် ကန့်သတ်ချက်များအတိုင်းသာ အဆိုပါအခွင့်အရေး ကျင့်သုံးမှုကို ကန့်သတ်နိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် တိုင်းပြည်လုံခြုံရေး၊ ဘေးကင်းရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ ကိုယ်ကျင့်တရားများ၊ အခြားသူများ၏လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် အခွင့်အရေးများကို ထိပါးလာနိုင်မှသာ အဆိုပါအခွင့်အရေးကို ကန့်သတ်နိုင်သည်။

အပိုဒ် ၁၂

၁။ ဥပဒေကိုလေးစားလိုက်နာလျှင် လူတိုင်းသည် မိမိ၏နိုင်ငံ နယ်နိမိတ် အတွင်း၌ လွတ်လပ်စွာ သွားလာ ရွှေ့ပြောင်း နိုင်ခွင့်၊ နေထိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၁၃

၁။ နိုင်ငံသားတိုင်းတွင် မိမိနိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်ရေး၌ ကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ၊ လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်လိုက်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့်ဖြစ်စေ ဥပဒေပြဌာန်းချက်များနှင့် ကိုက်ညီသည့်အတိုင်း ပါဝင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အမေရိကန် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်

အပိုဒ် ၁၃။ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ် ကြံဆနိုင်ခွင့်

၁။ လူတိုင်းတွင် လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ် ကြံဆနိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ဆန္ဒသဘောထားဖော်ထုတ်ခွင့်ရှိသည်။ အဆိုပါ အခွင့်အရေးများ၌ နိုင်ငံနယ်နိမိတ်များကို ထောက်ထားရန်မလိုပဲ သတင်းအကြောင်းအရာနှင့် သဘောတရားများကို လွတ်လပ်စွာ ရှာဖွေဆည်းပူးနိုင်ခွင့်၊ လက်ခံနိုင်ခွင့်နှင့် ဝေငှဖြန့်ချိခွင့်တို့လည်း ပါဝင်သည်။ နှုတ်အားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ စာရေးသားခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ပုံနှိပ်ခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အနုပညာပုံစံဖြင့်ဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်ရွေးချယ်မှု မီဒီယာပုံစံတစ်မျိုးမျိုးကို ကြားခံထား၍ဖြစ်စေ ဖော်ပြနိုင်သည်။

၂။ ယခုဖော်ပြလိုက်သည့် စာပိုဒ်ပါ အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးရာတွင် ကြိုတင်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ခြင်း မရှိစေရ။ သို့သော်နောက်ဆက်တွဲ တာဝန်ယူစေခြင်းတော့ရှိနိုင်ပြီး တာဝန်ယူရမည့် အတိုင်းအတာနှင့် ရည်ရွယ်ချက် ကိုလည်း ဥပဒေအရလိုအပ်သလို အောက်ပါအတိုင်း ပြဌာန်းနိုင်သည်။

- က။ အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာကိုလေးစားလိုက်နာရန်
- ခ။ တိုင်းပြည်လုံခြုံရေး၊ အများပြည်သူတည်ငြိမ်အေးချမ်းရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ ကိုယ်ကျင့်သိက္ခာများကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်းဖြစ်သည်။

အပိုဒ် ၁၄။ ခုခံချေပခွင့်

၁။ မှန်ကန်တိကျခြင်းမရှိသော၊ ထိုးနှက်တိုက်ခိုက်သော အတွေးအခေါ်များ ကြေညာချက်များကို တရားဥပဒေထိန်းချုပ်မှုအောက်ရှိ ဆက်သွယ်ရေး မီဒီယာများမှတစ်ဆင့် လူထုကိုယေဘုယသဘော ဖြန့်ဝေအသိပေးခြင်းကြောင့် နစ်နာထိခိုက်သွားသူ တစ်စုံတစ်ယောက်သည် အဆိုပါမီဒီယာလမ်းကြောင်းကိုပင် ဥပဒေတွင်ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ပြန်လည်အသုံးပြု၍ ခုခံချေပခွင့်၊ အမှန်ပြင်ဆင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၁၅။ စုဝေးနိုင်ခွင့်

လက်နက်ကိုင်ဆောင်ခြင်းမရှိပဲ လွတ်လပ်အေးချမ်းစွာ စုဝေးနိုင်ခွင့်ရှိသည်။ တိုင်းပြည်လုံခြုံရေး၊ အများပြည်သူ ဘေးကင်း တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးဆိုသည့် အကျိုးစီးပွားများအတွက် သို့မဟုတ် အများပြည်သူကျန်းမာရေး၊ ကိုယ်ကျင့်သိက္ခာများ အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများ လွတ်လပ်ခွင့်များကို ကာကွယ်ပေးခြင်းအတွက် လိုအပ်၍ပြဌာန်းထားသော ဥပဒေများနှင့် ကိုက်ညီသည့် ပုံသဏ္ဍာန်များမှလွဲ၍ အဆိုပါအခွင့်အရေးကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်း မရှိစေရ။

အပိုဒ် ၁၅။ အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်

လူတိုင်းသည် အယူဝါဒအရေးအတွက်၊ နိုင်ငံရေးအတွက်၊ စီးပွားရေးအတွက်၊ ဘာသာရေးအတွက်၊ လူမှုရေး ယဉ်ကျေးမှုအတွက် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုအတွက် အလုပ်သမားသမဂ္ဂအတွက်၊ အားကစားအတွက် သို့မဟုတ် အခြားရည်ရွယ်ချက်များအတွက် လွတ်လပ်စွာအသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၂၂။ လွတ်လပ်စွာလှုပ်ရှားသွားလာ နေထိုင်ခွင့်

၁။ သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ထိုးထားသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နယ်မြေအတွင်း၌ တရားဝင်နေထိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း အဆိုပါနိုင်ငံအတွင်း လွတ်လပ်စွာ သွားလာခွင့်ရှိပြီး ဥပဒေပြဌာန်းချက်များကို လိုက်နာကာ မိမိနှစ်သက်ရာအရပ်၌ နေထိုင်နိုင်သော လွတ်လပ်ခွင့်လည်းရှိသည်။

အပိုဒ် ၂၃။ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့တွင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်

၁။ နိုင်ငံသားတိုင်းသည် အောက်ပါအခွင့်အရေးများနှင့် အခွင့်အလမ်းများကို ရယူပိုင်ခွင့်ရှိကြသည်။

က။ လူတိုင်းတွင် မိမိနိုင်ငံ၏အုပ်ချုပ်ရေး၌ ကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ၊ လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်လိုက်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များမှ တစ်ဆင့်ဖြစ်စေ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ခ။ စစ်မှန်သော ရွေးကောက်ပွဲများတွင် လူတိုင်းအညီအမျှ ဆန္ဒမဲပေးနိုင်ခွင့်၊ ဝင်ရောက်အရေးပိုင်ခွင့်ရှိရမည့်အပြင် ၊ ထိုရွေးကောက်ပွဲများကို မဲပေးသူများ၏ ဆန္ဒသဘောထားလွတ်လပ်စွာ ဖော်ထုတ်မှုကို ထင်ဟပ်စေမည့် လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ဖြင့် အရွယ်ရောက်သူတိုင်း မဲပေးနိုင်အောင် ကျင်းပရမည်။

ဂ။ လူတိုင်းသည် ထိုနိုင်ငံအတွင်းပေးသော ဝန်ဆောင်ထောက်ပံ့မှုများကို တန်းတူညီမျှမှုအခြေခံထား၍ ရယူနိုင်ခွင့် ရှိသည်။

၂။ ယခုအထိ ဖော်ပြခဲ့သော အခွင့်အရေးများနှင့် အခွင့်အလမ်းများကိုကျင့်သုံးရာတွင် ဥပဒေများက ထိန်းကွပ်ထားသည်ဖြစ်ရာ ထိန်းကွပ်မှုများသည် အသက်အရွယ်၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ နေထိုင်ရာအရပ်၊ ဘာသာစကား၊ ပညာရေး၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာကျန်းမာခြင်း၊ ရာဇဝတ်မှုများကြောင့် လွတ်လပ်သောတရားရုံးများ၏ တရားစီရင်ခံထားရခြင်း ဆိုသည့်အချက်များပေါ်တွင်သာ အခြေခံထားရမည်။

အပိုဒ် ၂၄။ တန်းတူညီမျှ အကာအကွယ်ပေးခံရမှု

လူတိုင်းသည် ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ ထို့အတွက် သူတို့သည် တရားဥပဒေ၏ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမခံရပဲ ရယူပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

လူသားအခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များဆိုင်ရာ အမေရိကန် ကြေငြာစာတမ်း

အပိုဒ် ၄

လူတိုင်းတွင် လွတ်လပ်စွာစုံစမ်းဖော်ထုတ်ပိုင်ခွင့်၊ စိတ်ကူးကြံဆပိုင်ခွင့်၊ ဆန္ဒသဘောထားဖော်ထုတ်ပိုင်ခွင့်၊ အတွေးအခေါ်များကို ဖြန့်ဖြူးပိုင်ခွင့်၊ မည်သည့်မီဒီယာကြားခံနယ်ကို မဆိုအသုံးပြုပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၅

လူတိုင်းသည် အစိုးရအဖွဲ့များထဲတွင် တိုက်ရိုက်သော်လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်သော ကိုယ်စားလှယ်မှ တစ်ဆင့်သော်လည်းကောင်း၊ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည်။ လျှို့ဝှက်စွာမဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသော အချိန်မှန်မှန်ကျင်းပသော စစ်မှန်သော လွတ်လပ်တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မဲပေးနိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၆

လူတိုင်းသည် မည်သို့သော ဘုံအကျိုးစီးပွားမျိုးအတွက်မဆို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအတိုင်းစနစ်တကျ ကျင်းပသော အစည်းအဝေးများတွင်လည်းကောင်း၊ အလွတ်သဘောဆွေးနွေးမှုများတွင်လည်းကောင်း၊ ပါဝင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၇

လူတိုင်းသည် နိုင်ငံရေးအတွက် စီးပွားရေးအတွက် ဘာသာရေးအတွက် လူမှုရေးအတွက် ယဉ်ကျေးမှုအတွက် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု အတွက် အလုပ်သမားသမဂ္ဂအတွက်၊ တရားဥပဒေနှင့်ညီညွတ်သည့် အခြားမည်သည့်အကျိုးစီးပွားအတွက်မဆို အခြားသူများနှင့် လက်တွဲ၍ မြှင့်တင်ခွင့်၊ ကျင့်သုံးခွင့် ကာကွယ်ခွင့်ရှိသည်။

အမေရိကတိုက်လုံးဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်စာချုပ်

အပိုဒ် ၁--

အမေရိကတိုက်ကြီးများရှိ ပြည်သူများသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ရယူခံစားနိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ၎င်းနိုင်ငံများရှိ အစိုးရများသည်လည်း ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ပေးရမည်။

အပိုဒ် ၃

ကိုယ်စားပြုဒီမိုကရေစီစနစ်တစ်ခု၏ မရှိမဖြစ်အစိတ်အပိုင်းများထဲတွင် လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို လေးစားလိုက်နာခြင်း၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုနှင့်အညီ အာဏာကိုကျင့်သုံးခြင်း၊ လက်လှမ်းမီအသုံးပြုနိုင်ခြင်း၊ လျှို့ဝှက်စွာမဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိပြီး အချိန်မှန်မှန်ကျင်းပသော စစ်မှန်သည့်ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မဲပေးနိုင်ခြင်း၊ ပြည်သူများက အချုပ်အခြာအာဏာကို ပိုင်ဆိုင်သည့်အနေဖြင့် အရွယ်ရောက်သူတိုင်း မဲပေးခွင့်ရှိခြင်း၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ အဖွဲ့အစည်းများကို စုံစုံလင်လင်ခွင့်ပြုထားသည့်စနစ်ဖြစ်ခြင်း၊ တိုင်းပြည်အာဏာများကို ခွဲဝေသည့်စနစ်ကျင့်သုံးပြီး ထိုခွဲဝေထားသည့် ကဏ္ဍများသည် လွတ်လပ်မှုရှိခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များ ကာကွယ်ရေး ဥရောပ သဘောတူစာချုပ်

အပိုဒ် ၁၀--

၁။ လူတိုင်းတွင် လွတ်လပ်စွာ သဘောထားဆန္ဒ ဖော်ထုတ်နိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အဆိုပါအခွင့်အရေးများ၌ အစိုးရအာဏာပိုင်များ၏ အနှောင့်အယှက်မရှိဘဲ လွတ်လပ်စွာ ထင်မြင်ယူဆနိုင်ခွင့် ပါဝင်သည့်အပြင်၊ နိုင်ငံနယ်နိမိတ်များကို ထောက်ထားရန်မလိုပဲ သတင်းအကြောင်းအရာနှင့် သဘောတရားများကို တနည်းနည်းဖြင့် လွတ်လပ်စွာ ရှာယူဆည်းပူးနိုင်ခွင့်၊ လက်ခံနိုင်ခွင့်နှင့် ဝေငှဖြန့်ချိခွင့်တို့လည်း ပါဝင်သည်။ သို့သော် ရေဒီယိုအသံလွှင့်ခြင်း၊ ရုပ်မြင်သံကြားအသံလွှင့်ခြင်း၊ ရုပ်ရှင်လုပ်ငန်းများအတွက် အစိုးရထံတွင် လိုင်စင်များလျှောက်ထားစရာ၊ ရယူစရာမလိုပဲ လုပ်ကိုင်နိုင်သည်ဟု ယခုအပိုဒ်မှ အဆုံးအဖြတ်မပေးနိုင်ပေ။

၂။ ထိုလွတ်လပ်ခွင့်များတွင် တာဝန်များနှင့်ဝတ္တရားများ ပူးတွဲပါရှိနေသောကြောင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ ကန့်သတ်ချက်များ၊ အခြေအနေများ၊ ဥပဒေတွင်ဖော်ပြထားသည့် ပြစ်ဒဏ်များအလိုက် လိုက်နာကျင့်ကြံရသည်များ ရှိနိုင်သည်။ ဒီမိုကရေစီ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ လိုအပ်ချက်နှင့်အညီ၊ အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားနှင့်အညီ၊ နယ်မြေတည်တံ့ခိုင်မြဲရေး သို့မဟုတ် အများပြည်သူလုံခြုံရေးနှင့်အညီ၊ မတည်ငြိမ်မှုများ ရာဇဝတ်မှုများကို တားဆီးခြင်းနှင့်အညီ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ကိုယ်ကျင့်တရားများကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့်အညီ၊ အခြားသူများ၏ ဂုဏ်သတင်းကျော်ဇောမှုနှင့် အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးခြင်းနှင့်အညီ၊ လျှို့ဝှက်ထားပါမည်ဟု ကတိပေးရယူထားသောသတင်းများကို မထုတ်ပြန်မီအောင် ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းပေးခြင်းနှင့်အညီ၊ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် ဘက်မလိုက်မှုကို ထိန်းသိမ်းပေးခြင်းနှင့်အညီလည်း ကျင့်သုံးရမည်ဖြစ်သည်။

အပိုဒ် ၁၁-- လွတ်လပ်စွာစုဝေးခွင့်နှင့် အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းခွင့်

၁။ လူတိုင်းတွင် လွတ်လပ်အေးချမ်းစွာ စုဝေးနိုင်ခွင့်နှင့် အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းနိုင်ခွင့်တို့ရှိသည်။ ၎င်းတို့၏အကျိုးစီးပွားများကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်ရန်အတွက် လူတိုင်းသည်အလုပ်သမားသမဂ္ဂများကို ဖွဲ့စည်းခွင့်နှင့် ဝင်ရောက်ခွင့်လည်းရှိသည်။

အပိုဒ် ၁၃-- ထိရောက်သော သက်သာခွင့်ရှိခြင်း

ယခုသဘောတူစာချုပ်ပါ အခြေခံအခွင့်အရေးများ လွတ်လပ်ခွင့်များသည် ချိုးဖောက်ဖျက်ဆီးခြင်းခံခဲ့ရလျှင် ထိုသို့ ချိုးဖောက်ဖျက်ဆီးမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသောနစ်နာချက်အတွက် ထိုသူသည် နိုင်ငံအဆင့်အာဏာပိုင်ရှေ့မှောက်တွင် ထိရောက်စွာ

သက်သာခွင့်ရနိုင်စေရမည်။ ထိုသို့ချိုးဖောက်ခြင်းကို ကျူးလွန်သူသည် ၎င်း၏ရာထူးအာဏာများကို အသုံးပြုကျူးလွန်စေကာမူ သက်သာခွင့်ကိုရစေရမည်။

အပိုဒ် ၁၄-- ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကိုတားမြစ်ခြင်း

ယခုသဘောတူစာချုပ်တွင် ဖော်ပြထားသည့် အခွင့်အရေးအားလုံး၊ လွတ်လပ်ခွင့်အားလုံးတို့ကို ရရှိနိုင်အောင် ကာကွယ်ပေးထားရမည်။ လူမျိုးနွယ်အားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အသားအရောင်အားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ကျား/မသဘာဝအားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ဘာသာစကားအားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာအားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံရေးယူဆချက်၊ သို့တည်းမဟုတ် အခြားယူဆချက်အားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားတွင် ပါဝင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်စေ လူမှုအဆင့်အတန်းနှင့်ဆိုင်သော ဇစ်မြစ်အားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ပစ္စည်းဥစ္စာဂုဏ်အားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ မျိုးရိုးဇာတိအားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ အခြားအဆင့်အတန်းအားဖြင့်ဖြစ်စေ ခွဲခြားခြင်းမရှိစေရ။

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များ ကာကွယ်ရေး ဥပဒေ သဘောတူစာချုပ်အတွက် နောက်ဆက်တွဲသဘောတူညီချက်(အမှတ် ၁)

အပိုဒ် ၃-- လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပပိုင်ခွင့်

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များကို ပြည်သူများမှရွေးချယ်ရာတွင် သဘောထားဆန္ဒများကို လွတ်လွတ်လပ်လပ်ဖော်ပြနိုင်စေရန် အာမခံချက် ပေးသည့်အခြေအနေ၌ လျှို့ဝှက်စနစ်ကျင့်သုံး ရွေးကောက်ပွဲများကို စာချုပ်ကိုသဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် နိုင်ငံများက ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သည့် အချိန်ကာလပိုင်းခြား၍ကျင်းပကြသည်။

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များ ကာကွယ်ရေး ဥပဒေ သဘောတူစာချုပ်အတွက် နောက်ဆက်တွဲသဘောတူညီချက်(အမှတ် ၄)

အပိုဒ် ၂-- လွတ်လပ်စွာ လှုပ်ရှားသွားလာခွင့်

၁။ တိုင်းပြည်နယ်နိမိတ်အတွင်း ဥပဒေနှင့်အညီရှိနေသော လူတိုင်းတွင် မိမိ၏နိုင်ငံနယ်နိမိတ်အတွင်း၌ လွတ်လပ်စွာ စိတ်ကြိုက်ရွေးချယ် လှုပ်ရှား၊ သွားလာ၊ရွှေ့ပြောင်းနိုင်ခွင့်၊ နေထိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ဒေသအလိုက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေ ပဋိညာဉ်

အပိုဒ် ၃ -- ဒေသဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်

ဒေသအလိုက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုသည်မှာ ဒေသဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များသည် ၎င်းတို့၏တာဝန်ဝတ္တရားများအတိုင်း ဒေသခံပြည်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားကို ရည်သန်လျက် အများပြည်သူလုပ်ငန်းဆောင်တာများထဲမှ များပြားလှသော အစိတ်အပိုင်းကို ဥပဒေခွင့်ပြုချက်များထဲမှအတိုင်း စီမံအုပ်ချုပ်သော စွမ်းရည်နှင့် အခွင့်အရေးကိုဆိုလိုသည်။

ထိုအခွင့်အရေးကို တိုက်ရိုက်ဖြစ်သော၊ တန်းတူညီမျှဖြစ်သော၊ အရွယ်ရောက်သူတိုင်းမဲပေးခွင့်ရှိသော အခြေခံပေါ်မူတည်ထားသည့် လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြောက်လိုက်သော အဖွဲ့ဝင်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် ကောင်စီများ၊ လွှတ်တော်များက ကျင့်သုံးသည်။ သို့သော်ထိုသို့ကျင့်သုံးမှုသည် နိုင်ငံသားများပါဝင်သည့် ညီလာခံများ၊ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲများ၊ သို့မဟုတ် ပြဌာန်းဥပဒေများမှခွင့်ပြုထားသည့် နိုင်ငံသားတိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းများကို ထိခိုက်ပျက်စီးစေခြင်းမရှိစေရ။

လူသားကဏ္ဍဆိုင်ရာ ကွန်ဖရင့်အတွင်း ၁၉၉၀ ခုနှစ် ကိုပင်ဟေဂင် အစည်းအဝေးမှတ်တမ်း(၁၉၉၀ ခုနှစ် ကိုပင်ဟေဂင် မှတ်တမ်း)

လူသားအခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်မှုအစုံအလင်အား လေးစားလိုက်နာစေရေး၊ လူသားအချင်းချင်း ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရေး၊ လူသားသဘောသဘာဝနှင့် ဆက်စပ်နေသောပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရေးများအတွက် ဗဟုသဘောဆောင်သော ဒီမိုကရေစီနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုများသည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်ဟု တက်ရောက်လာသောနိုင်ငံများက အသိအမှတ်ပြုသည်။ လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲများနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအပေါ် အခြေခံသော ဒီမိုကရေစီလူ့အဖွဲ့အစည်းများကို တည်ဆောက်ရန် သံဓိဋ္ဌာန်အပြင် ဒီမိုကရေစီအယူအဆများနှင့် ဗဟုသဘောဆောင်သောနိုင်ငံရေးဝါဒများအတွက် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ စိတ်ရည်သန်မှုကိုလည်း လက်ခံကြိုဆိုသည်။

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်မှုများကို လေးစားလိုက်နာခြင်း အားကောင်းလာစေရန်၊ အခွင့်အရေးများ ရရှိခံစားစေရန်၊ လူသားအချင်းချင်း ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရန်၊ လူသားသဘောသဘာဝနှင့် ဆက်စပ်နေသောပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်စေရန် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အောက်ပါအကြောင်းအရာများကို သဘောတူကြသည်။

(၃) ဒီမိုကရေစီဆိုသည်မှာ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် ခွဲခြားမရစကောင်းသော အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သည်ဟု ထပ်မံအတည်ပြုသည်။ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပတ်သက်လာလျှင် ဗဟုဝါဒသဘောဆောင်မှု၏ အရေးကြီးပုံကို အသိအမှတ်ပြုသည်။

(၅) လူသားအချင်းချင်းကြား တန်းတူညီမျှဖြစ်ပြီး ငြင်းပယ်ရပ်သိမ်း၍မရသော အခွင့်အရေးများနှင့် မွေးရာပါဂုဏ်သိက္ခာများကို အပြည့်အဝဖော်ပြရာတွင် တရားမျှတမှုရှိခြင်း၏ အောက်ပါအစိတ်အပိုင်းများ ပါဝင်သည်ဟု အလေးအနက်ကြေညာသည်။

(၅.၁)..... မဲဆန္ဒရှင်များက သူတို့၏ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ရွေးချယ်ရာတွင် လွတ်လပ်စွာဆန္ဒသဘောထား ဖော်ထုတ်နိုင်စေရန် လျှို့ဝှက်မဲစနစ်ကျင့်သုံးခြင်း၊ သို့မဟုတ် အခြားအလားတူလွတ်လပ်သော စနစ်များကို ကျင့်သုံး၍ ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သည့် အချိန်ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် လုပ်ဆောင်သည့်ရွေးကောက်ပွဲများ....

(၅.၁၀).. ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများဖြစ်ပေါ်လာပါက ထိရောက်သည့်နစ်နာကြေးများ၊သက်သာခွင့်များကို လူတိုင်းတောင်းဆိုခံစားနိုင်ခွင့်။ သို့မှသာ အခြေခံအခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာစေမည့် အာမခံချက်များရှိလာ၊ ပြဌာန်းထားသည့် ဥပဒေများ ဂုဏ်သိက္ခာရှိလာမည်ဖြစ်သည်။

(၆)စစ်မှန်ပြီး အချိန်မှန်ကျင်းပသော ရွေးကောက်ပွဲများမှတစ်ဆင့် လွတ်လွတ်လပ်လပ်၊ မျှမျှတတ ဖော်ပြလိုက်သော ပြည်သူပြည်သားတို့၏ ဆန္ဒသည် အစိုးရ၏ အာဏာနှင့်တရားဝင်မှုအတွက် အခြေခံဖြစ်ရမည်ဟု အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ကြေညာသည်။ တိုင်းပြည်ကို အုပ်ချုပ်ခြင်းတွင် နိုင်ငံသားများကိုယ်တိုင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်ကိုလည်း အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ထိုအချက်များနှင့် လျော်ညီအောင် လေးစားအသိအမှတ်ပြုသည်။ တိုက်ရိုက်သော်၎င်း တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲများမှတစ်ဆင့် လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်လိုက်သော ကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့်သော်၎င်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

(၇)ပြည်သူပြည်သားတို့၏ ဆန္ဒသည် အုပ်ချုပ်အာဏာ၏ အခြေခံဖြစ်စေရန် ရည်သန်၍၊ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည်

(၇.၁) တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲများကို ဥပဒေတွင်ပြဌာန်းထားသည့်အတိုင်း ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သော အချိန်ကာလများပိုင်းခြားလျက် ကျင်းပပေးရမည်။

(၇.၅) တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများအဖွဲ့များ၏ ကိုယ်စားလှယ်များအနေနှင့်ဖြစ်စေ ရွေးကောက်ပွဲများကို ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ပြီး ရာထူးတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်နိုင်ခွင့်ကို လေးစားလိုက်နာရမည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ မရှိစေရ။

(၇.၆) လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းဖြစ်စေ၊ အုပ်စုလိုက်ဖြစ်စေ နိုင်ငံရေးပါတီများ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများကို လွတ်လပ်ခွင့်အပြည့်ဖြင့် တည်ထောင်ခွင့်ရှိပြီး ထိုအခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုနိုင်ငံရေးပါတီများက ရွေးကောက်ပွဲအတွက်

လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ကြရာတွင် အာဏာပိုင်များ၊ တရားဥပဒေများက တန်းတူညီမျှဆက်ဆံစေရန်အတွက် လိုအပ်သော တရားဥပဒေအာမခံချက်များကို ပေးထားရမည်။

(၇.၈) ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များတွင် ပင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်လိုစိတ်ရှိသော လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းကိုဖြစ်စေ၊ အုပ်စုလိုက်ကိုဖြစ်စေ ခွဲခြားဘက်လိုက်မှုမရှိသော မီဒီယာအသုံးပြုခွင့်များပေးနိုင်ရန် တရားဥပဒေကြောင်းအရ အခက်အခဲအတားအဆီးများ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းအရ အခက်အခဲအတားအဆီးများ မရှိစေရ

(၈) ပြည်တွင်းဖြစ်စေ၊ ပြည်ပမှဖြစ်စေ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများ ရှိနေခြင်းသည် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများတွင် ကျင်းပနေသည့် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များကို တိုးတက်ကောင်းမွန်စေသည်ဟု စာချုပ်ကိုသဘောတူထားသည့် နိုင်ငံများမှ ယူဆသည်။ ထို့ကြောင့် CSCE(ယခု OSCE)တွင်ပါဝင်သည့် နိုင်ငံများမှလေ့လာစောင့်ကြည့်သူများ၊ အခြားသင့်တော်သည့် ပုဂ္ဂလိက အင်စတီကျူးရှင်းများ၊ လေ့လာစောင့်ကြည့်လိုသည့် အသင်းအဖွဲ့များကို ဥပဒေတွင်ခွင့်ပြုထားသည့် အချိန်အတွင်းလေ့လာရန် ဖိတ်ခေါ်သည်။ ဒေသန္တရအဆင့် ရွေးကောက်ပွဲများအတွက်လည်း အလားတူလေ့လာစောင့်ကြည့်ခွင့်ရအောင် ကြိုးပမ်းအားထုတ်သည်။ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများသည် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းမဖြစ်အောင်လည်း ကြိုးစားကြသည်။

(၉) သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများသည် အောက်ပါတို့ကို ထပ်မံအတည်ပြုသည်

(၉.၁) လွတ်လပ်စွာ သတင်းဆက်သွယ်ခွင့်အပါအဝင် လွတ်လပ်စွာဆန္ဒသဘောထား ထုတ်ဖော်ခွင့် လူတိုင်းတွင်ရှိသည်။ လူတိုင်းတွင် လွတ်လပ်စွာထင်မြင် ယူဆနိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာဖွင့်ဟ ဖော်ပြနိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အဆိုပါ အခွင့်အရေးများ၌အနှောင့်အယှက်မရှိဘဲ လွတ်လပ်စွာ ထင်မြင်ယူဆနိုင်ခွင့် ပါဝင်သည့်အပြင်၊ နိုင်ငံနယ်နိမိတ်များကို ထောက်ထားရန်မလိုဘဲ သတင်းအကြောင်းအရာနှင့် သဘောတရားများကို တနည်းနည်းဖြင့် လွတ်လပ်စွာ ရှာယူဆည်းပူးနိုင်ခွင့်၊ လက်ခံနိုင်ခွင့်နှင့် ဝေငှဖြန့်ချိခွင့်တို့လည်း ပါဝင်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်ရာတွင် ကန့်သတ်ချက်များသည် ဥပဒေနှင့်အညီသာ ဖြစ်ရမည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများနှင့်လည်း ကိုက်ညီရမည်ဖြစ်သည်။ မှတ်ပုံတင်မှုပိုင်ခွင့် အပါအဝင် ဉာဏ်ဏပစ္စည်းမူပိုင်ခွင့်ကို တချိန်တည်းတွင် ထိန်းသိမ်းထားသလို တခြားတဖက်တွင်လည်း မည်သည့်စာရွက်စာတမ်းကိုမဆို ဖတ်ရှုအသုံးပြုခွင့်၊ ပြန်လည်ပွားများခွင့်ရှိစေရန် အကန့်အသတ်များမထားပဲ စီမံပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။

(၁၀) လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံရပိုင်ခွင့်များကို လူတစ်ဦးချင်းတစ်ယောက်ချင်းစီမှ သိနားလည်ပြီး ဆက်လက်လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ၊ ထိုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်နှင့် မြှင့်တင်ပေးနိုင်ရန်အတွက် လူတစ်ယောက်ချင်းကဖြစ်စေ၊ လူအများစုပေါင်း၍ဖြစ်စေ တက်တက်ကြွကြွနှင့် ပါဝင်လုပ်ဆောင်နိုင်စေရန်အတွက် လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ငံများသည် သူတို့၏ ကတိကဝတ်ကို အောက်ပါအတိုင်းပြုကြသည်။

(၁၀.၁) လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံရပိုင်ခွင့်များအကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များ သဘောထားအမြင်များကို လူတစ်ယောက်ချင်းကဖြစ်စေ၊ လူအများစုပေါင်း၍ဖြစ်စေ လွတ်လပ်စွာ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေဖြန့်ချိခြင်းအပါအဝင် ရှာယူဆည်းပူးနိုင်ခွင့်၊ လက်ခံနိုင်ခွင့်နှင့် ဝေငှဖြန့်ချိခွင့်ကို လေးစားလိုက်နာ အသိအမှတ်ပြုရမည်ဖြစ်သည်။

(၁၀.၂) လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံရပိုင်ခွင့်များ ကာကွယ်စောင့်ရှောက် မြှင့်တင်ရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းထားသော အစိုးရမဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများ၊ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ၊ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်အဖွဲ့များတွင် ထိထိရောက်ရောက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်၊ ထိုအဖွဲ့အစည်းများ ဖွဲ့စည်းခွင့်ကို နိုင်ငံသားများအား အသေအချာ ပေးအပ်စေရန်။

(၁၀.၄) ပြည်တွင်းနှင့် ပြည်ပရှိအလားတူ အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အနှောင့်အယှက်အဟန့်အတားမရှိပဲ အဆိုပါအသင်းအဖွဲ့များမှ ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်နိုင်စေခွင့်ကိုလည်း ပေးအပ်ရမည်။ အလားတူအဖွဲ့များနှင့် အပြန်အလှန်ဖလှယ်ခြင်း၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ထိတွေ့ဆက်ဆံခြင်းကိုလည်း လုပ်ဆောင်ခွင့်ပေးရမည်။ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံရပိုင်ခွင့်များ ကာကွယ်စောင့်ရှောက် မြှင့်တင်ရေးအတွက် နိုင်ငံအတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာရှိ စေတနာအလျောက် ငွေကြေးလှူဒါန်းထည့်ဝင်မှုများကို ဥပဒေမှခွင့်ပြုထားသည့်အတိုင်း တောင်းခံခွင့်၊ လက်ခံယူခွင့် အသုံးပြုခွင့်များရှိစေရမည်။

(၂၄) အထက်ဖော်ပြပါ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံရပိုင်ခွင့်များ ကျင့်သုံးခြင်းအတွက် ဥပဒေတွင်ဖော်ပြထားသည့် ကန့်သတ်ချက်များမှလွဲ၍ အခြားမည်သည့်ကန့်သတ်ချက်များမှ မရှိစေအောင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။ နိုင်ငံတကာတရားဥပဒေ၊ (အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်) ပါ တာဝန်ပစ္စည်းများနှင့်လည်း ကိုက်ညီစေရမည်။ နိုင်ငံတကာ ကတိကဝတ်များ (အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး

ကြေညာစာတမ်း၊ ပါအချက်များ) နှင့် ကိုက်ညီစေရမည်။ ကန့်သတ်ချက်များရှိပါကလည်း ချွင်းချက်သဘောပင်ဖြစ်စေရမည်။ ကန့်သတ်ချက်များကို မတော်မတရားကျင့်သုံးပြီး တဖက်သတ်ဆန့်ဆန် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခြင်းများ မရှိအောင်၊ အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးရာတွင် ထိရောက်မှုရှိစေအောင် စာချုပ်ပါနိုင်ငံများမှ အသေအချာလုပ်ဆောင်ပေးရမည်။

ဒီမိုကရေစီလူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတွင် ထိုအခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံရပိုင်ခွင့်များကို တနည်းတဖုံဖြင့်ချိုးဖောက်ခြင်းသည် ထိုနိုင်ငံရှိ ကျင့်သုံးအကောင်အထည်ဖော်နိုင်သော ဥပဒေရည်မှန်းချက်များထဲမှ တစ်ခုနှင့် ဆက်စပ်နေရမည်ဖြစ်ပြီး ထိုဥပဒေများ၏ရည်ရွယ်ချက်နှင့် နီးကပ်တင်းကျပ်စွာ အချိုးကျနေရမည်။

နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်အပိုဒ် ၂၅ နှင့်ပတ်သက်ပြီး ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ အထွေထွေ သဘောထားမှတ်ချက် အမှတ် ၂၅

၁။ အများပြည်သူနှင့် သက်ဆိုင်သော အရေးကိစ္စများတွင်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်၊ ဝန်ဆောင်မှုများကို ရယူခွင့်၊ ရွေးကောက်ပွဲတွင်မဲပေးခွင့်နှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်များကို သဘောတူစာချုပ်အပိုဒ် ၂၅ က အသိအမှတ်ပြုထားပြီး အကာအကွယ်ပေးထားသည်။ မည်သည့်အခြေခံဥပဒေများနှင့် အစိုးရပုံစံမျိုးကို ကျင့်သုံးသည်ဖြစ်စေ နိုင်ငံသားများမှအဆိုပါ အကာအကွယ်ပေးထားသော အခွင့်အရေးများကို ရယူခံစားနိုင်စေရန်အတွက် လိုအပ်သော သင့်တော်သော ဥပဒေများ၊ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများကို လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု သဘောတူညီချက်မှ သတ်မှတ်ထားသည်။ ပြည်သူလူထု၏ သဘောတူဆန္ဒဖြင့်အခြေခံဖြစ်တည်လာပြီး သဘောတူစာချုပ်၏ အခြေခံသဘောတရားများနှင့်လည်း ကိုက်ညီသည့် ဒီမိုကရေစီအစိုးရမျိုးအတွက်ဆိုလျှင် အပိုဒ် ၂၅ သည် အခရာကျပေသည်။

၂။ သဘောတူစာချုပ်အပိုဒ် ၂၅တွင် ပြဆိုထားသော အခွင့်အရေးများသည် ပြည်သူလူထု၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ဆိုသည်နှင့် ဆက်နွယ်မှုရှိသော်လည်း ခြားနားပါသည်။ အပိုဒ် ၁(၁)ပါ အခွင့်အရေးများကြောင့် ပြည်သူတိုင်းတွင် မိမိတို့၏ နိုင်ငံရေးစနစ်ကို မိမိတို့ကိုယ်တိုင် လွတ်လပ်စွာပြဌာန်းခွင့်ရှိကြပြီး၊ အခြေခံဥပဒေများနှင့် အစိုးရပုံစံများကို ရွေးချယ်ခွင့်လည်းရှိသည်။ ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည့် လူတစ်ဦးချင်းအခွင့်အရေးများကိုလည်း အပိုဒ် ၂၅ တွင် ပြောထားသည်။ ထိုအခွင့်အရေးများသည် လူတစ်ဦးချင်းအခွင့်အရေးဖြစ်သည့် အလျောက် ပထမဆန္ဒအလျောက် နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူညီချက်တွင် အကျုံးဝင်တောင်းဆိုနိုင်ပါသည်။

၃။ သဘောတူစာချုပ်တွင် အသိအမှတ်ပြုထားသော အခြားအခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်များ (နယ်မြေဒေသအတွင်း နေထိုင်ကြသူအားလုံးအတွက် အသေအချာစီမံပေးထားပြီး နိုင်ငံတော်တရားစီရင်ရေး အာဏာစက်အောက်တွင်လည်း ကျရောက်နေသည်) နှင့်မတူသည်မှာ အပိုဒ် ၂၅ သည် နိုင်ငံသားတိုင်း၏ အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးထားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အပိုဒ် ၂၅ဖြင့်အကာအကွယ်ပေးထားသော အခွင့်အရေးများအရ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုပေးသော ဥပဒေပြဌာန်းချက်များကို နိုင်ငံတော်အစီရင်ခံစာများက အလေးပေးဖော်ပြသင့်သည်။ အဆိုပါအခွင့်အရေးများကို ရယူခံစားရာတွင် နိုင်ငံသားများအချင်းချင်းကြား လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ အမျိုးသားရေး သို့မဟုတ် လူမှုရေးဖော်ပြချက်၊ နိုင်ငံရေးသို့မဟုတ် အခြားအယူအဆ၊ ဥစ္စာဓနပိုင်ဆိုင်မှုအခြေအနေ၊ မွေးရာဇာတိနှင့်အခြားလူတန်းစား စသည်တို့ အပေါ်မူတည်ပြီး မခွဲခြားဘဲ တန်းတူခံယူခွင့်ရှိသည်။ မွေးရာဇာတိအရ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ရသူများနှင့် နောက်ပိုင်းကျမှ လျှောက်ထားပြီးရယူသူများအကြား ခွဲခြားခြင်းများသည် အပိုဒ် ၂၅ နှင့် သဟဇာတဖြစ်မဖြစ်ဆိုသော မေးခွန်းများကို ပေါ်ထွက်လာစေပါသည်။ အမြဲတမ်းနေထိုင်ခွင့် ရသူများကဲ့သို့ လူအုပ်စုတစ်ခုခုသည် အဆိုပါအခွင့်အရေးများကို အကန့်အသတ်ဖြင့်ရနေပါသလား ဆိုသည်ကိုလည်း နိုင်ငံတော်အစီရင်ခံစာများက ဖော်ပြသင့်သည်။ ဥပမာ ဒေသဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲများတွင်သာ မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိခြင်း သို့မဟုတ် အချို့သောအစိုးရရာထူးများကိုသာ ရယူနိုင်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။

၄။ အပိုဒ် ၂၅ဖြင့် အကာအကွယ်ပေးထားသော အခွင့်အရေးများ ကျင့်သုံးနိုင်ခွင့်အခြေအနေတစ်ခုခုကို ကြောင်းကျိုးဆီလျော်ပြီး ဓမ္မဓိဌာန်ကျသည့် သတ်မှတ်ချက်များဖြင့် အခြေခံသတ်မှတ်သည်မျိုးဖြစ်သင့်သည်။ ဥပမာ၊ ရွေးကောက်ပွဲမဲပေးပိုင်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးရန် သတ်မှတ်ထားသောအသက်ထက် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင် အရွေးခံခြင်းသို့မဟုတ် အချို့သောအစိုးရရာထူးများကို ထမ်းဆောင်ခြင်းအတွက် အသက်ကန့်သတ်ချက်ကို ပိုမိုမြင့်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲမဲပေးပိုင်ခွင့်ကို အရွယ်ရောက်သူ နိုင်ငံသားအားလုံး ရသင့်သည်။ ကြောင်းကျိုးဆီလျော်ပြီး ဓမ္မဓိဌာန်လည်းကျသည့်အပြင် ဥပဒေဖြင့်ပါ ပြဌာန်းဖော်ပြထားသော

အခြေအနေများမှလွဲ၍ ကျန်သည့်အခြေအနေများတွင် နိုင်ငံသားများခံစားရမည့် အဆိုပါအခွင့်အရေးများကို ဆိုင်းငံ့ခြင်းသို့မဟုတ် ချန်ထားခြင်း မလုပ်ရပါ။ ဥပမာ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ချို့ယွင်းနေကြောင်း အထင်အရှားပြနိုင်ပါက လူတစ်ယောက်ကို မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် အစိုးရရာထူးတာဝန်များ ထမ်းဆောင်ခွင့်ကို ရုပ်သိမ်းနိုင်သည်။

၅။ စာပိုဒ်(က)တွင် ရည်ညွှန်းထားသည့် ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စများ ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ကျယ်ပြန့်သည့် အယူအဆဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ဆက်နွှယ်နေသည်။ အထူးသဖြင့် တရားဥပဒေပြုရေးအာဏာ၊ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအာဏာများနှင့် ဆက်နွှယ်နေသည်။ အများပြည်သူနှင့် သက်ဆိုင်သောစီမံအုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍအားလုံးအတွက်လည်း လွှမ်းမိုးမှုရှိသည်။ နိုင်ငံတကာအဆင့်၊ နိုင်ငံအဆင့်၊ ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့်နှင့် ဒေသဆိုင်ရာအဆင့် မူဝါဒများချမှတ် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအတွက်လည်း လွှမ်းမိုးမှုရှိသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ခွဲဝေချထားခြင်းနှင့် အပိုဒ် ၂၅ဖြင့်အကာအကွယ်ပေးထားသော အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံသားများကျင့်သုံးနိုင်မည့် နည်းလမ်းများကို အခြေခံဥပဒေများ၊ အခြားဥပဒေများဖြင့် ချမှတ်ပြဌာန်းထားသင့်သည်။

၆။ နိုင်ငံသားများသည် ဥပဒေပြုအဖွဲ့အစည်းများ၏ အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်နေသောအခါ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာများကို ရယူနိုင်ခွဲထားနိုင်သော အခါတွင် သူတို့အနေဖြင့် ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စများကို တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ထိုသို့ တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို စာပိုဒ်(ခ)ဖြင့် ထောက်ခံပေးထားသည်။ အခြေခံဥပဒေကို ရွေးချယ်သည့်အခါမျိုးနှင့် ပြောင်းလဲသည့်အခါမျိုး သို့မဟုတ် ပြည်သူတစ်ရပ်လုံးနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စများကို ဆန္ဒခံယူပွဲဖြင့်ဆုံးဖြတ်သည့်အခါမျိုး သို့မဟုတ် စာပိုဒ်(ခ)ဖြင့် ကိုက်ညီစွာဆောင်ရွက်သည့် မဲပေးရွေးချယ်ခြင်းများနှင့် ကြိုလာသောအခါတွင်လည်း နိုင်ငံသားများသည် ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စများတွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ကြသည်။ ဒေသဆိုင်ရာ ပြဿနာများ၊ တစ်ခုသောလူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အကြောင်းကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆုံးဖြတ်ခွင့်ရှိသည့် လူထုအစည်းအဝေးများ တက်ရောက်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် အစိုးရနှင့် တိုင်ပင်စေ့စပ်ရာတွင် ကိုယ်စားပြုရန်စွဲစည်းထားသည့် နိုင်ငံသားအဖွဲ့များတွင်ပါဝင်ခြင်းဖြင့်လည်း တိုက်ရိုက်ပါဝင်ကောင်း ပါဝင်ရနိုင်သည်။ နိုင်ငံသားများကိုယ်တိုင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ရမည့် အခြေအနေမျိုးဖန်တီးလာသောအခါတွင် အပိုဒ် ၂ ၊ စာပိုဒ်ခွဲ ၁ တွင်ဖော်ထားသည့်အကြောင်းပြချက်များအပေါ်မူတည်ပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၊ ကြောင်းကျိုးမဆီလျော်သည့် ကန့်သတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်း မလုပ်ဆောင်သင့်ပါ။

၇။ လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့် ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စများတွင် နိုင်ငံသားများက ဆောင်ရွက်သည့်အခါ အဆိုပါကိုယ်စားလှယ်များက အစိုးရအာဏာများကို အမှန်တကယ်ကျင့်သုံးပြီး ထိုအာဏာကိုကျင့်သုံးသည့်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်များမှတစ်ဆင့် တာဝန်ခံရမည်ဟု အပိုဒ် ၂၅တွင် အတိအလင်းပြောထားသည်။ အခြေခံဥပဒေ ပြဌာန်းချက်များနှင့် အညီခွဲဝေအပ်နှင်းထားသော အာဏာများကိုသာ အဆိုပါကိုယ်စားလှယ်များမှ ကျင့်သုံးရမည်ဟုလည်း အတိအလင်း ပြောထားသည်။ လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့် ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စများတွင် ပါဝင်ခြင်းကို ရွေးကောက်ပွဲမဲပေးခြင်းမှ တစ်ဆင့်ကျင့်သုံးပြီး၊ အဆိုပါ မဲပေးခြင်းကိုလည်း စာပိုဒ် ၁ နှင့်ကိုက်ညီသည့် ဥပဒေများအတိုင်း ကျင်းပရမည်ဖြစ်သည်။

၈။ ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စများတွင် နိုင်ငံသားများက ဆောင်ရွက်ရာတွင် အများပြည်သူတိုင်ပင်နှီးနှောမှုများမှတစ်ဆင့် ဩဇာလွှမ်းမိုးစေရန် ကြိုးစားခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ သူတို့ကိုယ်တိုင်စုဖွဲ့နိုင်သည့် စွမ်းရည်များမှတစ်ဆင့်လည်းကောင်း၊ လုပ်ဆောင်နိုင်ကြသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းကို လွတ်လပ်စွာ ဆန္ဒသဘောထားထုတ်ဖော်ခြင်း၊ စုဝေးခြင်း၊ အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့ခြင်းများ လုပ်စေခြင်းဖြင့် ထောက်ခံပေးထားသည်။

၉။ ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စများတွင် နိုင်ငံသားများက မဲပေးသူများအနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများအနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးကို အပိုဒ် ၂၅ စာပိုဒ်(ခ)တွင် တိကျသည့်ပြဌာန်းချက်များဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ စစ်မှန်သည့်ရွေးကောက်ပွဲများကို စာပိုဒ် ၁ နှင့်ကိုက်ညီစွာ အချိန်မှန်မှန်ကျင်းပပေးခြင်းသည် သူတို့ကို အပ်နှင်းထားသည့် တရားဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာများကို ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များက ကျင့်သုံးရာတွင် တာဝန်ခံမှုရှိစေရေးအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပါသည်။ ထိုရွေးကောက်ပွဲများကို အချိန်အပိုင်းအခြားအလိုက်ကျင်းပရမည်ဖြစ်ပြီး ထိုအချိန်အပိုင်းအခြားသည် လိုအပ်သည်ထက် ပိုမိုကြာမြင့်သင့်ပါ။ ထို့အပြင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်သူများမှ လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်လိုက်သော ဆန္ဒသဘောထားအပေါ်တွင်သာ အစိုးရများ၏

လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ဆက်လက်ပြီးအခြေခံသင့်သည်။ စာပိုဒ် ၁ တွင်ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဥပဒေအရလည်း အာမခံချက်ရှိသင့်သည်။

၁၀။ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ဆန္ဒခံယူပွဲများတွင် မဲပေးခွင့်ကို ဥပဒေဖြင့်သတ်မှတ်ပြဌာန်းပေးထားရမည်။ မဲပေးနိုင်ရန်အတွက် အနည်းဆုံးရှိထားရမည့် အသက်သတ်မှတ်ချက်လိုမျိုး ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သည့်ကန့်သတ်ချက်များကိုသာ ထားရှိနိုင်သည်။ ခန္ဓာကိုယ်သန်စွမ်းခြင်းအပေါ်မူတည်ပြီး မဲပေးခွင့်ကိုကန့်သတ်ခြင်း သို့မဟုတ် စာတတ်မြောက်ရမည်၊ ပညာအဆင့်မြင့်မားရမည်၊ ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်ရမည်ဆိုသော ကန့်သတ်ချက်များဆိုလျှင်တော့ ကြောင်းကျိုးဆီလျော်မည်မဟုတ်ပါ။ နိုင်ငံရေးပါတီဝင်ဖြစ်မှ မဲပေးခွင့်ပြုမည်၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးပါတီဝင်ဖြစ်ပါကမဲပေးခွင့်မပြုဟုသော ကန့်သတ်ချက်များလည်း မထားသင့်ပါ။

၁၁။ ရွေးကောက်ပွဲ မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူများအားလုံးသည် ထိုအခွင့်အရေးကို ကျင့်သုံးနိုင်စေရန်အတွက် နိုင်ငံတော်မှထိရောက်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။ မဲပေးသူများကို မှတ်ပုံတင်ရန်လိုအပ်သည်ဆိုလျှင် လုပ်ငန်းများအဆင်ပြေချောမွေ့အောင် ကူညီပေးသင့်ပြီး အခက်အခဲအတားအဆီးများကို ဖယ်တီးပေးသင့်ပါ။ မဲပေးခွင့် မှတ်ပုံတင်ရန်အတွက် ရပ်ကွက်/ရွာ အတွင်းနေထိုင်ကြောင်း အထောက်အထားများ ပြသရသည်ဆိုလျှင် ထိုကဲ့သို့ကန့်သတ်ချက်များသည် ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သင့်သည်။ အိုးမဲ့၊ အိမ်မဲ့များကို မဲပေးခွင့်ဆုံးရှုံးသွားစေသည့် ကန့်သတ်ချက်မျိုးမဖြစ်သင့်ပါ။ မဲပေးသူများကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ အကျပ်ကိုင်ခြင်းများကို မဖြစ်အောင် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများဖြင့် တားမြစ်ထားသလို မှတ်ပုံတင်ရာတွင် သို့မဟုတ် မဲပေးရာတွင် အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းများ မဖြစ်အောင်လည်း ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများဖြင့် တားမြစ်ထားသင့်ပြီး ထိုဥပဒေများကို တင်းတင်းကျပ်ကျပ် အကောင်အထည်ဖော်သင့်သည်။ အပိုဒ် ၂၅ပါ အခွင့်အရေးများကို အကြားအမြင်နဲ့စပ်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းက ကျင့်သုံးနိုင်စေရန်အတွက်ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲပညာပေးခြင်းနှင့် မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း ပညာပေးလှုပ်ရှားမှုများ လိုအပ်ပါသည်။

၁၂။ ရွေးကောက်ပွဲမဲပေးခွင့်ကို ထိထိရောက်ရောက်ကျင့်သုံးပြီး၊ ထိုအခွင့်အရေးကို အပြည့်အဝ အကာအကွယ်ပေးနိုင်ရန်အတွက် လွတ်လပ်စွာ ဆန္ဒဖော်ထုတ်နိုင်သော၊ စုဝေးနိုင်သော၊ အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့နိုင်သော အခြေအနေများ မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပါသည်။ အခွင့်အရေးများကို ထိထိရောက် ရောက်မကျင့်သုံးနိုင်စေရန် အဟန့်အတားဖြစ်စေသော စာမတတ်မြောက်ခြင်း၊ ဘာသာစကားအခက်အခဲဖြစ်ခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း၊ လွတ်လပ်စွာသွားလာလှုပ်ရှားမှုမပြုနိုင်ခြင်း စသည့်အခက်အခဲများကို ကျော်လွှားနိုင်ရန်အတွက် အပြုသဘောဆောင်သောလုပ်ဆောင်မှုများလည်း ရှိသင့်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲမဲပေးခြင်းနှင့် ပတ်သက်သော သတင်းအချက်အလက်များ၊ အထောက်အကူပြုပစ္စည်းများကို လူနည်းစုအသုံးပြု ဘာသာများဖြင့်လည်း ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေသင့်သည်။ စာမတတ်မြောက်သူများလည်း မှန်ကန်သောဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ပြီး မဲပေးရန်အတွက်လိုအပ်သော သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိစေရန် ဓာတ်ပုံများ၊ သင်္ကေတများကဲ့သို့ တိကျသောနည်းစနစ်များကိုလည်း ထည့်သွင်းပေးထားသင့်သည်။ ယခုဖော်ပြထားသော အခက်အခဲများကို မည်ကဲ့သို့ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းထားဆိုသည်နှင့်ပတ်သက်ပြီး သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ထိုးထားသည့်နိုင်ငံများက သူတို့၏အစီရင်ခံစာများတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသင့်သည်။

၁၃။ ရွေးကောက်ပွဲမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်သော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို သဘောတူစာချုပ် လက်မှတ်ထိုးထားသည့် နိုင်ငံများက သူတို့၏အစီရင်ခံစာများတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသင့်သလို အစီရင်ခံစာပါ ကာလအတွင်းထိုစည်းကမ်းများကို ကျင့်သုံးသည့်အကြောင်းကိုလည်း ဖော်ပြသင့်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲမဲပေးခွင့်ကို အဟန့်အတားဖြစ်စေသော အချက်များကိုလည်း ဖော်ပြသင့်ပြီး အခက်အခဲများကို ကျော်လွှားနိုင်စေရန်လုပ်ဆောင်ထားသည့် အပြုသဘောဆောင်ရွက်မှုများကိုလည်း ဖော်ပြပေးသင့်သည်။

၁၄။ ရွေးကောက်ပွဲမဲပေးပိုင်ခွင့်ကို ရုပ်သိမ်းထားသည့် ဥပဒေပြဌာန်းချက်များ အကြောင်းကိုလည်း အစီရင်ခံစာများတွင် ထည့်သွင်းရှင်းပြသင့်သည်။ ရုပ်သိမ်းထားသည့် ဥပဒေပြဌာန်းချက်များသည် မွေမိဌာန်ကျပြီး ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သည့် အချက်များပေါ်တွင်သာ အခြေခံသင့်သည်။ ပြစ်မှုတစ်ခုခုကို ကျူးလွန်ကြောင်းတွေ့ရ၍ ရွေးကောက်ပွဲမဲပေးခွင့်ကို ရုပ်သိမ်းထားသည်ဆိုလျှင် ကျူးလွန်သောပြစ်မှုအတိုင်းအတာ၊ ပြစ်ဒဏ်အတိုင်းအတာနှင့် ဆိုင်းငံ့သည့် အချိန်ကာလအတိုင်းအတာတို့

အချိုးအစားကိုက်ညီသင့်သည်။ လွတ်လပ်ခွင့်ရုပ်သိမ်းခံထားရသော်လည်း ပြစ်မှုကျူးလွန်ကြောင်း မထင်ရှားသေးသောသူများအတွက် မဲပေးခွင့်မရုပ်သိမ်းသင့်ပေ။

၁၅။ ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးနှင့် အခွင့်အလမ်းကို ထိထိရောက်ရောက် အကောင်အထည်ဖော်ပေးမှသာ ရွေးကောက်ပွဲ မဲပေးခွင့်ရှိသူများသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများထဲမှ သူတို့နှစ်သက်ရာ ကိုယ်စားလှယ်ကို လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အနည်းဆုံးရှိထားရမည့် အသက်အရွယ်လိုမျိုး ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ခွင့်အပေါ် ချထားသောကန့်သတ်ချက်များသည် ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျပြီး ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သည့် အချက်များပေါ်တွင်သာ အခြေခံသင့်သည်။ ထိုသို့ ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သည့် ကန့်သတ်ချက်များမှလွဲ၍ ကျန်သည့် အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ပြည့်စုံသည့်လူပုဂ္ဂိုလ်များကို ရွေးကောက်ပွဲမဝင်နိုင်အောင် ပညာအရည်အချင်း၊ မျိုးရိုးဇာတိ၊ နေထိုင်ရာဒေသ၊ နိုင်ငံရေးအယူဝါဒ စသည့်အကြောင်းအချက်များအပေါ်မူတည်ပြီး ကြောင်းကျိုးမဆီလျော်သည့် ကန့်သတ်ချက်များမထားသင့်ပေ။ ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သည့်အတွက်ကြောင့်လည်း ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ၊ အခွင့်အရေးနည်းပါးမှုများ မဖြစ်ပေါ်သင့်ပေ။ ရွေးကောက်ပွဲမဝင်ရောက်နိုင်အောင် တားမြစ်ခံထားရသည့် လူအုပ်စုများ၊ လူပုဂ္ဂိုလ် အချိုးအစားများအတွက် ဥပဒေ ပြဌာန်းချက်များရှိလျှင်လည်း သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ထိုးထားသည့်နိုင်ငံများက အစီရင်ခံစာများတွင် ထည့်သွင်းရှင်းပြသင့်သည်။

၁၆။ အမည်စာရင်းတင်သွင်းရသည့် နေ့ရက်၊ အခကြေးငွေ သို့မဟုတ် အာမခံကြေးငွေများ သတ်မှတ်ထားရာတွင်လည်း ကြောင်းကျိုးဆီလျော်ရမည်ဖြစ်ပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် ပုံစံမျိုးမဖြစ်သင့်ပေ။ အချို့သော ရာထူးနေရာများ(ဥပမာ။ တရားစီရင်ရေးဌာန အရာရှိများ၊ စစ်ဖက်အဆင့်မြင့်အရာရှိများ၊ အဆင့်မြင့်အစိုးရရာထူးများ)အတွက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့်နည်းများဖြင့် မခန့်အပ်ရန် ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သည့် သတ်မှတ်ချက်များရှိသည်ဆိုလျှင်၊ အကျိုးစီးပွားချင်း ပဋိပက္ခမဖြစ်အောင် ရည်ရွယ်ထားသော လုပ်ဆောင်မှုများသည် စာပိုဒ် ၁ တွင် အကာအကွယ်ပေးထားသော အခွင့်အရေးများကို မလိုအပ်ပဲ ကန့်သတ်သည်မျိုးမဖြစ်သင့်ပေ။ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့်နည်းဖြင့် ခန့်အပ်ထားသူများကို ရာထူးမှဖယ်ရှားခြင်းအတွက် ပြဌာန်းထားသည့် ဥပဒေများသည် ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျ ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သင့်ပြီး၊ တရားမျှတသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကိုလည်း တပါတည်းထည့်သွင်းထားသင့်သည်။

၁၇။ နိုင်ငံရေးပါတီအဖွဲ့ဝင်များဖြစ်ရမည် သို့မဟုတ် မည်သည့်ပါတီအဖွဲ့ဝင်ဖြစ်မှ ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်သည်ဆိုပြီး ရွေးကောက်ပွဲယှဉ်ပြိုင်ခွင့်ကို ကြောင်းကျိုးမဆီလျော်ပဲ ကန့်သတ်တားမြစ်သည်မျိုးမလုပ်သင့်ပေ။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူ တစ်ယောက်တွင် ထောက်ခံသူမည်ရွေးမည်မျှ အနည်းဆုံးရှိထားရမည်ဆိုပြီး သတ်မှတ်ချက်များထားရှိသည်ဆိုလျှင် ထိုသတ်မှတ်ချက်သည် ကြောင်းကျိုးဆီလျော်ပြီး ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအတွက် အတားအဆီးမဖြစ်သင့်ပေ။ နိုင်ငံရေးသဘောထား အယူအဆပေါ်မူတည်ပြီး လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်၏ ရွေးကောက်ပွဲယှဉ်ပြိုင်ခွင့်ကို မရုပ်သိမ်းသင့်ပေ။ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၅ စာပိုဒ် ၁ ကို ချိုးဖောက်ခြင်းလည်း မဖြစ်သင့်ပေ။

၁၈။ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့်နည်းများဖြင့် ခန့်အပ်သည့်ရာထူးနေရာများအတွက် သတ်မှတ်ချက်များ၊ ထိုရာထူးနေရာများအတွက် အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်များ၊ ကန့်သတ်တားမြစ်ချက်များအတွက် ဥပဒေ ပြဌာန်းချက်များကိုလည်း နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများတွင် ထည့်သွင်းရှင်းပြသင့်သည်။ အသက်ကန့်သတ်ချက်လိုမျိုး ကြိုတင်သတ်မှတ်ချက်များ၊ အခြားအရည်အချင်း ကန့်သတ်ချက်များကိုလည်း အစီရင်ခံစာများတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြသင့်သည်။ အစိုးရဝန်ထမ်းများ (ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များနှင့် စစ်မှုထမ်းများအပါအဝင်)သည် အချို့သော တိတ်ကျကျ ဖော်ပြထားသည့် ရာထူးနေရာများအတွက် ရွေးကောက်ယှဉ်ပြိုင်ခွင့်မရှိဟု ကန့်သတ်တားမြစ်ထားလျှင် အစီရင်ခံစာများတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြသင့်သည်။ ရွေးကောက်တင်မြှောက် ခံထားရသူများကို ရာထူးမှဖယ်ရှားခြင်းအတွက် ဥပဒေအကြောင်းပြချက်များ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကိုလည်း အစီရင်ခံစာများတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြသင့်သည်။

၁၉။ ရွေးကောက်ပွဲများကို လွတ်လပ်တရားမျှတသော နည်းလမ်းများဖြင့် အချိန်မှန်ကျင်းပပေးပြီး စာပိုဒ် ၁ နှင့် ကိုက်ညီဆီလျော်ရမည်ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်တင်မြှောက်နိုင်ခွင့်များကို ထိထိရောက်ရောက်ကျင့်သုံးနိုင်ရန် အာမခံချက်ပေးထားသော ဥပဒေမူဘောင်များအတွင်းမှလည်း ကျင်းပပေးရမည်ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲမဲပေးခွင့်ရှိသူများသည် သူတို့နှစ်သက်ရာ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းကို လွတ်လပ်စွာမဲပေးထောက်ခံနိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဆန္ဒခံယူပွဲ၊ သဘောထားတောင်းခံပွဲများတွင် တင်သွင်းထားသော အဆိုပြုချက်များကို လွတ်လပ်စွာ ထောက်ခံခံ သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်မဲပေးနိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ အစိုးရများကို လွတ်လပ်စွာ ထောက်ခံနိုင် သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်နိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးရာတွင် မဲပေးသူ၏ ဆန္ဒသဘောထားကို ထိခိုက်ပျက်စီးစေ၊ အဟန့်အတားဖြစ်စေသည့် မလျော်မကန် ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုများ၊ အကျပ်ကိုင်မှုများမရှိစေရ။

မဲပေးသူများသည် အကြမ်းဖက်ခံရခြင်းများမရှိပဲ၊ အကြမ်းဖက်မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခံရခြင်းများမရှိပဲ၊ အကျပ်ကိုင်ခံရခြင်း၊ ဖျားယောင်းခံရခြင်း၊ လှည့်စားခံရခြင်းများ မရှိစေပဲ ဆန္ဒသဘောထားများကို လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ခွင့်ရသင့်သည်။ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းကိုယ်စား သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးပါတီများကိုယ်စား အလွန်အကျွံငွေကြေးသုံးစွဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်ပါက မဲပေးသူများ၏ လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်မှုများ ပျက်စီးသွားနိုင်ပြီး ဒီမိုကရေစီဖြစ်စဉ်တစ်ခုလုံး ပုံသဏ္ဍာပျက်ယွင်းသွားနိုင်သောကြောင့် တည့်မတ်ထိန်းသိမ်းပေးဖို့ လိုအပ်ပါသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆွယ်စည်းရုံးမှု အသုံးစရိတ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သော ကန့်သတ်ချက်များသည် မှန်ကန်သင့်တော်နိုင်သည်။ စစ်မှန်သောရွေးကောက်ပွဲများ၏ ရလဒ်များကို လေးစားလိုက်နာပြီး အကောင်အထည်ဖော်သင့်သည်။

၂၀။ ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များကို ကြီးကြပ်ပေးပြီး၊ တရားမျှတ၊ ဘက်လိုက်မှုကင်းသည့် နည်းလမ်းများ၊ သဘောတူစာချုပ်နှင့် ကိုက်ညီသည့် ဥပဒေများနှင့်အညီ ပြဌာန်းထားသည့် ဥပဒေများနှင့် အညီရွေးကောက်ပွဲ ဖြစ်စဉ်များကို ကျင်းပနိုင်ရေးအတွက် လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲအာဏာပိုင်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းထားသင့်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲမဲပေးရာတွင် လျှို့ဝှက်စနစ်ကျင့်သုံးစေရန် နိုင်ငံတော်အပိုင်းမှလည်း လိုအပ်သောအရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်သင့်သည်။ ကိုယ်စားလှယ်လွှဲ၍ မဲထည့်သည့်စနစ်ကိုလည်း ခွင့်ပြုထားပါက လျှို့ဝှက်စနစ်ကိုပင် ကျင့်သုံးစေရန်ပင်ဖြစ်သည်။ မဲပေးသူများအနေဖြင့် သူတို့မည်သူ့ကိုမဲပေးမည်၊ သို့မဟုတ် မည်သူ့ကိုမဲပေးရန် ရည်ရွယ်ထားကြောင်းကို ဖွင့်ပြောစေရန် ဖိအားပေးခြင်း အကျပ်ကိုင်ခြင်း တစ်စုံတရာဖြစ်ပေါ်မလာစေရန် အကာအကွယ်ပေးရမည်ဟု ဆိုလိုသည်။ မဲပေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို တရားဥပဒေနှင့်မကိုက်ညီပဲ စွက်ဖက်ခြင်း၊ တဖက်သတ်ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းများ မဖြစ်စေရန်လည်း ကာကွယ်ပေးရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးများကို ရုပ်သိမ်းခြင်းသည် သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂၅ နှင့် မကိုက်ညီပါ။ မဲပေးသူများလုံခြုံရေးကိုလည်း အာမခံချက်ပေးနိုင်ရမည်ဖြစ်ပြီး မဲများကို ရွေးကောက်ပွဲကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ သို့မဟုတ် သူတို့၏ကိုယ်စားလှယ်များ ရှေ့မှောက်တွင်ရေတွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ မဲပေးခြင်းနှင့် မဲရေတွက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကို အလွတ်သဘောစစ်ဆေးနိုင်ခွင့်ရှိသင့်သည်။ တရားရေးလမ်းကြောင်းမှတစ်ဆင့် ပြန်လည်စိစစ်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် အခြားအလားတူ လုပ်ငန်းစဉ်များလည်း ရှိထားသင့်သည်။ သို့မှသာ မဲပြားများလုံခြုံစိတ်ချရသည် မဲရေတွက်ခြင်းများ စိတ်ချရသည်ဟု မဲပေးသူများက ယုံကြည်စိတ်ချနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ မသန်မစွမ်းသူများ၊ မျက်မမြင်များ၊ စာမတတ်သူများမဲပေးရာတွင် ကူညီလုပ်ကိုင်ပေးသူများသည်လည်း နိုင်ငံရေးအရ အမှီအခိုကင်းသူများဖြစ်သင့်သည်။ ထိုသို့အစီအမံများ လုပ်ထားကြောင်းကိုလည်း ရွေးကောက်ပွဲမဲပေးသူများအား အပြည့်အဝအသိပေးထားသင့်သည်။

၂၁။ မည်သည့်ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို ကျင့်သုံးရမည်ဟု သဘောတူစာချုပ်က မချမှတ်ပေးထားသော်လည်း ၊ တိုင်းပြည်အလိုက်ရွေးချယ်ကျင့်သုံးသော စနစ်များသည် အပိုဒ် ၂၅ တွင် အကာအကွယ်ပေးထားသော အခွင့်အရေးများနှင့် ကိုက်ညီရမည်ဖြစ်ပြီး မဲပေးသူများမှ လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်လိုက်သော သဘောထားဆန္ဒများကို အာမခံချက်ပေးနိုင်ရမည်ဖြစ်ပြီး လက်တွေ့အကောင်အထည် ဖော်နိုင်စေရမည်ဖြစ်သည်။ လူတစ်ကိုယ်-မဲတစ်ပြားဆိုသော အခြေခံသဘောတရားကို ကျင့်သုံးရမည်ဖြစ်သည်။ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်မူဘောင်များထဲတွင် လူတစ်ယောက်ပေးလိုက်သော မဲတစ်ပြားသည် အခြားသူတစ်ယောက်ပေးလိုက်သော မဲပြားနှင့် တန်ဖိုးချင်းတူရမည်ဖြစ်သည်။ မဲဆန္ဒနယ်မြေများရေးဆွဲခြင်းနှင့် နယ်မြေတစ်ခုချင်းအလိုက် ခွဲဝေပေးသောမဲအရေအတွက်သည် နယ်မြေအတွင်း မဲပေးသူများစုဝေနေသည့် အနေအထားကို ယိုယွင်းစေခြင်း မဖြစ်သင့်ပါ။ တစ်စုတစ်ဖွဲ့ကို ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် ပုံစံမျိုးလည်း မဖြစ်သင့်ပါ။ နိုင်ငံသားများက သူတို့၏ကိုယ်စားလှယ်များကို လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများကို ဖယ်ရှား၊ ကန့်သတ်သည့် ပုံစံမျိုးလည်းမဖြစ်သင့်ပါ။

၂၂။ စစ်မှန် လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲများကို အချိန်မှန်ကျင်းပနိုင်စေရန်၊ မဲဆန္ဒရှင်များ၏ လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်တင်ပြလိုက်သော သဘောထားဆန္ဒများကို အာမခံမှုပေးနိုင်စေရန်နှင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိစေရန် မည်ကဲ့သို့သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်ထားသည်ကို နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများထဲတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသင့်သည်။ မည်သည့်ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်များကိုကျင့်သုံးပြီး လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း မတူညီသော နိုင်ငံရေး အမြင်များကို ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များထဲတွင် ကိုယ်စားပြုဖော်ပြနိုင်အောင် မည်သို့စီမံလုပ်ဆောင်ထားသည်ကိုလည်း အစီရင်ခံစာများထဲတွင် ဖော်ပြထားသင့်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲမဲပေးခွင့်ကို နိုင်ငံသားအားလုံး လွတ်လပ်စွာကျင့်သုံးနိုင်စေရန် စီမံထားသည့် ဥပဒေများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်၏ လုံခြုံမှု၊ လျှို့ဝှက်မှုနှင့် တရားဝင်မှုများကို ဥပဒေဖြင့်အာမခံချက် မည်ကဲ့သို့ပေးထားသည်ကိုလည်း အစီရင်ခံစာများထဲတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြသင့်သည်။ အဆိုပါအာမခံချက်များကို အစီရင်ခံစာပါ ကာလအတွင်း လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်သည့် အကြောင်းကိုလည်း အစီရင်ခံစာတွင်လည်း ရှင်းလင်းဖော်ပြသင့်သည်။

၂၃။ အစိုးရရာထူးနေရာများကို နိုင်ငံသားများအားလုံး ယေဘုယအားဖြင့် တန်းတူညီမျှလက်လှမ်းမီခွင့် ရှိစေနိုင်ရေးကို သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂၅ အပိုဒ်ခွဲ (ဂ) တွင်ဖော်ပြထားသည်။ ယေဘုယအားဖြင့် တန်းတူညီမျှလက်လှမ်းမီခွင့်ရှိစေအောင် လုပ်ဆောင်ရာတွင် ရာထူးနေရာများကို ခန့်အပ်ခြင်း၊ ရာထူးတိုးပေးခြင်း၊ တာဝန်မှဆင်းခွဲထားခြင်း၊ ဖြုတ်ပယ်ခြင်းစသည်တို့အတွက် စည်းကမ်းသတ်မှတ်ချက်များ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျပြီး ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သင့်သည်။ အစိုးရဌာနများ၊

ဝန်ဆောင်မှုများကို နိုင်ငံသားများအားလုံး တန်းတူညီမျှလက်လှမ်းအောင် လုပ်ဆောင်ပေးသော တချို့ဖြစ်ရပ်များတွင် သင့်တော်သည့် ခွဲခြားမှုတိုက်ဖျက်ရေး အစီအမံများကို ထည့်သွင်းလုပ်ဆောင်သင့်သည်။ အစိုးရဌာနများ၊ ဝန်ဆောင်မှုများကို နိုင်ငံသားများအားလုံး တန်းတူညီမျှလက်လှမ်းမီခြင်း၊ အရည်အချင်းအပေါ် အဓိကမူတည်ခန့်အပ်ခြင်း၊ ပေးဝေခြင်း၊ ရာထူးသက်တမ်းများကို အတည်တကျသတ်မှတ်ပေးခြင်းများကြောင့် အစိုးရရာထူးတာဝန် ထမ်းဆောင်ရသူများသည် နိုင်ငံရေးအရ ကြားဝင်နှောင့်ယှက်ခံရခြင်း၊ ဖိအားပေးခြင်းများမှ ကင်းလွတ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ အပိုဒ် ၂၅ အပိုဒ်ခွဲ ၈ တွင် ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးရာတွင် အပိုဒ် ၂ အပိုဒ်ခွဲ ၈ တွင် ဖော်ပြထားသော အကြောင်းအချက်များပေါ်မူတည်ပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း မခံရစေရန် အထူးပင်အရေးကြီးပါသည်။

၂၄။ အစိုးရရာထူးနေရာများကို လက်လှမ်းမီစေခြင်း၊ ကန့်သတ်တားမြစ်ချက်များ၊ ရာထူးနေရာများကို ခန့်အပ်ခြင်း၊ ရာထူးတိုးပေးခြင်း၊ တာဝန်မှဆိုင်ခံထားခြင်း၊ ဖြုတ်ပယ်ခြင်းစသည်တို့အတွက် လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ အဆိုပါလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် တရားစီရင်ရေးရှုထောင့်မှ သုံးသပ်ချက်များ၊ တခြားနယ်ပယ်မှ သုံးသပ်ချက်များကိုလည်း အစီရင်ခံစာတွင်လည်း ရှင်းလင်းဖော်ပြသင့်သည်။ အားလုံးတန်းတူညီမျှ အခွင့်အရေးရစေရန် မည်ကဲ့သို့သတ်မှတ်ချက်ထားသည်ကို အစီရင်ခံစာထဲတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြသင့်သည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ လျော့နည်းသွားအောင် လုပ်ဆောင်ထားခြင်းရှိမရှိနှင့် မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ လုပ်ဆောင်ထားသည် ဆိုတာများကိုလည်းထည့်သွင်းဖော်ပြသင့်သည်။

၂၅။ အပိုဒ် ၂၅ တွင် ကာကွယ်ပေးထားသော အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝကျင့်သုံးနိုင်စေရန် အလို့ငှာ၊ နိုင်ငံသားများ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များကြားတွင် အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သော နိုင်ငံရေးနှင့်ဆိုင်သော ပြဿနာအကြောင်းအရာများနှင့် ပတ်သက်ပြီး သတင်းအချက်အလက်များ အတွေးအခေါ်များကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် လက်ခံခြင်း မျှဝေခြင်းသည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ပြည်သူလူထုကို သတင်းပေးရာတွင် တားမြစ်ချုပ်ချယ်ခြင်း ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ခံရခြင်းများမရှိပဲ လွတ်လပ်သော စနယ်ဇင်းများနှင့် အခြားမီဒီယာများက မှတ်ချက်ပေးနိုင်ခြင်း ဖော်ပြနိုင်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် အတွက်ဆိုလျှင် သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၁၉၊ ၂၁ နှင့် ၂၂ တွင် အာမခံချက်ပေးထားသော အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝခံစားရခြင်းနှင့် လေးစားလိုက်နာခြင်း ရှိဖို့လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများတွင် ကိုယ်တိုင်ပါဝင်ခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားအသင်းအဖွဲ့များတွင်ပါဝင်ပြီးလည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများကို လုပ်ဆောင်နိုင်ခွင့်ရှိဖို့လည်း လိုအပ်ပါသည်။ အများပြည်သူနှင့် သက်ဆိုင်သော အချေအတင်ဆွေးနွေးမှုများတွင် ပါဝင်ခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ငြိမ်းချမ်းသော ဆန္ဒပြပွဲများ၊ အစည်းအဝေးများတွင် ပါဝင်ခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဝေဖန်ကန့်ကွက်ခြင်း ဆန့်ကျင်ခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေးအကြောင်းအရာများကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲမဲဆွယ်စည်းရုံးမှုများ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေးအယူအဆများကို ကြေညာဖြန့်ဝေခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကျင့်သုံးသည့် လွတ်လပ်မှုများလည်း ပါဝင်သည်။

၂၆။ နိုင်ငံရေး၊ အများပြည်သူအရေးအတွက် အသင်းအဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းထားခြင်း၊ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအပါအဝင် လွတ်လပ်စွာအသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခြင်းသည် သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂၅ တွင် အကာအကွယ်ပေးထားသော အခွင့်အရေးများအတွက် မရှိမဖြစ်တွဲစပ်ထားရမည့် အရာဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ပါတီဝင်များသည် အများပြည်သူရေးရာကိစ္စများ၊ ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များတွင် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ နိုင်ငံသားများမှ အပိုဒ် ၂၅ ပါ အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးနိုင်အောင် လုပ်ဆောင်ပေးရာတွင် အပိုဒ် ၂၅ ပါ ပြဌာန်းချက်များကို နိုင်ငံရေးပါတီများက လေးစားလိုက်နာစေရေးအတွက် အစိုးရများက ပြည်တွင်ရေးကိစ္စများကို စီမံဆောင်ရွက်ရာတွင် ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်သင့်သည်။

၂၇။ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၅ အပိုဒ်ခွဲ (က) ပါ ပြဌာန်းချက်များနှင့် ပတ်သက်ရာတွင်၊ သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၂၅ တွင် အသိအမှတ်ပြုထား အကာအကွယ်ပေးထားသော အခွင့်အရေးများကို အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် သဘောတူစာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများ လွတ်လပ်မှုများကို ဖျက်ဆီးခြင်း၊ ကန့်သတ်ခြင်းကို ရည်ရွယ်လုပ်ဆောင်သော လုပ်ရပ်များသည် မှန်ကန်ကြောင်း တရားဝင်ကြောင်းပြဆိုသည့် သဘောမျိုးမဖြစ်စေရ။ လက်ရှိသဘောတူစာချုပ်ထဲတွင် အပ်နှင်းထားသော အတိုင်းအတာထက် ကျော်လွန်ပြီး အဓိပ္ပာယ်မဖွင့်ရ။

ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲအတွက် အရေးကြီးသော နောက်ထပ်နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများ

ယခုဖော်ပြထားပြီးသော နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများပါ ပြဌာန်းချက်များအပြင်၊ နိုင်ငံအများအပြားပါဝင်သော အသင်းများ၊ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများ၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များပါဝင်သော အသင်းအဖွဲ့များမှ ထုတ်ပြန်ထားသော ကြေငြာချက်များ၊

စာချုပ်စာတမ်းများလည်းရှိသေးပြီး သူတို့သည်လည်း ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲ အတွက်အရေးကြီးပါသည်။ ထိုနောက်ထပ်အရေးကြီး စာချုပ်စာတမ်းများထဲတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည်

- ဒီမိုကရေစီ၊ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အာဖရိကပဋိညာဉ်စာတမ်း(၂၀၀၇ ခုနှစ်။ အသက်မဝင်သေး)
- အာဖရိကတိုက်တွင် ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများ စီမံကျင်းပခြင်းအတွက် မူဝါဒများဆိုင်ရာ အာဖရိကသမဂ္ဂကြေငြာစာတမ်း(၂၀၀၂)
- လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အာရပ်ဋီညာဉ် (၁၉၉၄။ အသက်မဝင်သေး)
- ဓနသဟာယနိုင်ငံများ၏ ဓနသဟာယနိုင်ငံများ အခြေခံမူများ (၁၉၇၁)ကြေငြာချက်
- ဓနသဟာယနိုင်ငံများ၏ ဟာရဲရဲ ဓနသဟာယနိုင်ငံများ ကြေငြာချက် (၁၉၉၁)
- ဟာရဲရဲ ဓနသဟာယနိုင်ငံများ ကြေငြာချက်(၁၉၉၅)ဆိုင်ရာ မီးလ်ဘရွတ်ခ်ဓနသဟာယ လှုပ်ရှားမှုပရိုဂရမ်
- ဓနသဟာယနိုင်ငံများ၏ အိဒင်ဘာ ထုတ်ပြန်ကြေငြာချက်(၁၉၉၇)
- ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ လွတ်လပ်သောဓနသဟာယနိုင်ငံများအဖွဲ့၏ တန်းတူညီမျှအခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်မှုအတွက် သဘောတူညီချက်(၂၀၀၂)
- ပဋိပက္ခကာကွယ်တားဆီးရေး၊ စီမံခန့်ခွဲရေး၊ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရေး၊ ငြိမ်းချမ်းမှုတည်ဆောက်ရေး၊ လုံခြုံရေးများရရှိလုပ်ဆောင်နည်းများဆိုင်ရာ အကြံသဘောတူညီချက်ကို ဖြည့်စွက်သည့် ဒီမိုကရေစီ ၊ ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်ရေးများဆိုင်ရာ အာဖရိကနိုင်ငံများ စီးပွားရေးအသိုက်အဝန်း၏ အကြံသဘောတူညီချက်(၂၀၀၁)
- ရွေးကောက်ပွဲကိစ္စရပ်များအတွက် ကောင်းမွန်သော ဥပဒေကျင့်ထုံးမှတစ်ဆင့် ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေပ ကော်မရှင် (ဗင်းနစ်ကော်မရှင်)(၂၀၀၂)
- ဥပဒေပသမဂ္ဂ အခြေခံအခွင့်အရေးများ သဘောတူညီချက်(၂၀၀၀)
- လွတ်လပ်ပြီးတရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် စံသတ်မှတ်ချက်ဆိုင်ရာ အင်တာပါလီမန်ယူနီယံ ကြေငြာချက်(၁၉၉၄)
- အစွလာမ် ဘာသာတရားလာ လူ့အခွင့်အရေးများအတွက် ကိုင်ရိုကြေငြာချက်။ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးများ၏ ၁၉ ကြိမ်မြောက် အစွလာမ်ကွန်ဖရင့်။
- ဥပဒေပတိုက်သစ်အတွက် ဥပဒေပလုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ ပဲရစ် ပဋိညာဉ်(၁၉၉၀)
- ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများ စီမံကျင်းပခြင်းအတွက် တောင်အာဖရိက ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အသိုက်အဝန်း အခြေခံသဘောတရားများနှင့် လမ်းညွှန်ချက်များ (၂၀၀၄)
- တောင်အာဖရိက ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အသိုက်အဝန်းပါလီမန်ဖိုရမ်တွင် သဘောတူကျင့်သုံးခဲ့သော တောင်အာဖရိက ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အသိုက်အဝန်း ဒေသရွေးကောက်ပွဲများအတွက် စံနှုန်းသတ်မှတ်ချက်များ

ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များ ခိုင်မာအားကောင်းအောင်လုပ်ဆောင်ရာတွင် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး ခုံရုံးများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်သည်လည်း နိုင်ငံတကာစာချုပ်စာတမ်းများအပြင် အရေးကြီးသော မှီငြမ်းကိုးကားစရာများဖြစ်ပါသည်။ ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်ပါ နောက်ဆက်တွဲ (၄) သည်လည်း အကိုးအကားပြုမှတ်တမ်းတင်ထားသော အဆိုပါခုံရုံးများ၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများအတွက်လည်း အရေးကြီးပါသည်။

ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ အထွေထွေညီလာခံသို့ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး ရုံးမှတင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာများ၊ OAS အထွေထွေညီလာခံဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် အကြံသဘောတူညီချက်များ၊ ဝန်ထမ်းများ၏ အစီရင်ခံစာများအမျိုးအမျိုးသော နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၏ အသုံးပြုနည်းလမ်းညွှန်နှင့် လက်ကိုင်စာအုပ်များသည်လည်း ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေမူဘောင်များ ခိုင်မာအားကောင်းအောင်လုပ်ဆောင်ရာတွင်လည်း အရေးကြီးပါသည်။ ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အရေးကြီးသော နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများထုတ် မှီငြမ်းကိုးကားစာအုပ်များနှင့်၊ လက်တွေ့နယ်ပယ်များထဲမှ ပညာရှင်များထုတ် မှီငြမ်းကိုးကားစာအုပ်များကိုလည်း စာဖတ်သူများလွယ်ကူအဆင်ပြေစေရန် ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်ပါ နောက်ဆက်တွဲ (၅) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

နောက်ဆက်တွဲ (၄)

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပတ်သက်ပြီး မှတ်သားသင့်သည့်

နိုင်ငံတကာစီရင်ထုံး ဥပဒေ

ကုလသမဂ္ဂ စနစ်

ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ

နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (ICCPR) အကောင်အထည်ဖော်မှုနှင့် စာချုပ်ပါ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို သဘောတူထားသော နိုင်ငံများ၏ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ရန် ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးကော်မတီကို စာချုပ်ပါ သဘောတူညီချက်များအရ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားပါသည်။ စာချုပ်ထဲတွင် အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများကို လက်မှတ်ထိုးထားသော နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းများမှ ချိုးဖောက်ပါက လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်ချင်းမှ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီကိုတိုင်ကြားနိုင်သည်ဟု နောက်ဆက်တွဲ ဆန္ဒအလျောက် သဘောတူညီချက် Optional Protocol တွင် ခွင့်ပေးထားပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီအကြောင်း အကျဉ်းချုံးသုံးသပ်ချက်နှင့် ကန့်ကွက်တိုင်ကြားခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အောက်ပါဝက်ဘ်ဆိုဒ် လိပ်စာများတွင်ကြည့်ပါ။

လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီသည် ယေဘုယသဘောထားမှတ်ချက်များကိုလည်း ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေပြီး သဘောတူစာချုပ်ပါ အပိုဒ်များကို ထိုမှတ်ချက်များထဲတွင် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆို ရှင်းပြထားပါသည်။ အပိုဒ် ၂၅ ပါ ပြဌာန်းချက်များကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆို ရှင်းပြရန်အတွက် ယေဘုယသဘောထားမှတ်ချက် အမှတ် ၂၅ ကို ထုတ်ပြန်ထားပြီး အပိုဒ် ၂၅ သည် ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် အဓိကသက်ဆိုင်ပါသည်။ ယေဘုယသဘောထားမှတ်ချက် အမှတ် ၂၅ ကို ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲ (၃)တွင် ပြန်လည်ထည့်သွင်းထားပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ အကြောင်းမိတ်ဆက်

<http://www.unhchr.ch/html/menu2/6/a/introhc.htm>

လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ(လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်ချင်းစီ၏ တိုင်ကြားမှုကို ကော်မတီမှစဉ်းစားရန်)ကို အကျဉ်းချုံးဖော်ပြချက်

<http://www.unhchr.ch/html/menu2/8/overcerd.htm>

သဘောတူစာချုပ်ပါ နောက်ဆက်တွဲ ဆန္ဒအလျောက်သဘောတူညီချက်အရ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီကိုင်တွယ်သော အမှုများ။ ထိုအမှုများသည် ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများနှင့် သက်ဆိုင်သည်။

Sinitsin v. Belarus
CCPR/C/88/D/1047/2002, 88th Session (16/01/2007)
http://www.bayefsky.com/doc/belarus_t5_iccpr_1047_2002.doc

သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂၅ နှင့် အပိုဒ် ၂ ကို ချိုးဖောက်သည်ဆိုသည့်အကြောင်း ပြောဆိုချက်ကို ထိုအမှုက ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ အပိုဒ် ၂၅သည် လွတ်လပ်စွာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်ကို ပြောဆိုထားပြီး အပိုဒ် ၂ သည် အရည်အချင်းရှိသော အာဏာပိုင်တစ်ယောက်မှ ပြန်လည်သုံးသပ်ပြီးနောက်တွင် ထိရောက်သော ကုစားမှုများကို ပေးအပ်ရမည်ဟု ပြောဆိုထားသည်။ တိုင်ကြားထားသူသည် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲဝင်ရန် ထောက်ခံလက်မှတ်များကို စုဆောင်းတင်ပြခဲ့သော်လည်း လက်မှတ်များသည် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းနှင့်မညီ၊ သမ္မတရွေးကောက်ပွဲဝင်ရန် အမည်တင်သွင်းမှုသည် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းနှင့်မညီဟု ဘယ်လာရစ် အာဏာပိုင်များမှ ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် တိုင်ကြားသူအတွက် ထိရောက်သော ကုစားမှုများကို မရနိုင်ခြင်း၊ လွတ်လပ်ပြီး ဘက်လိုက်မှုကင်းသော အဖွဲ့ရှေ့မှောက်တွင် ပထမဆုံးဖြတ်ချက်ကို မကန့်ကွက်နိုင်ခြင်းများလည်း ဖြစ်ခဲ့သည်။

Gorji-Dinka v. Cameroon

ဥပဒေတွင် အခိုင်အမာဖော်ပြထားသော ဓမ္မဓိဌာန်ကျပြီး ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သည့် အခြေအနေများမှလွဲ၍ ကျန်အခြေအနေများတွင် မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်ကို မဆိုင်းငံ့ထားရ မပယ်ဖျက်ရ ဆိုသည့်အချက်ကို ထိုအမှုက ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ အစိုးရ၏ လွတ်လပ်မှုရပ်သိမ်းခြင်းကို ခံထားရသော်လည်း ပြစ်မှုထင်ရှားကြောင်း မစီရင်ခံရသေးသူများ၏ မဲပေးခွင့်ကိုဆုံးရှုံးသွားအောင် ကန့်သတ်မထားရ။ မူလအခြေအနေအတိုင်းဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ခွင့်ရှိသူကို ထိုသူ၏ နိုင်ငံရေးယုံကြည်ချက်ကြောင့် အဆိုပါအခွင့်အရေးကို မပိတ်ပင်ရ။ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံထားရသော်လည်း ပြစ်မှုထင်ရှားကြောင်း မစီရင်ခံရသေးသည့် တိုင်ကြားကန့်ကွက်သူကို ဓမ္မဓိဌာန်ကျပြီး ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သည့် အခြေအနေများမရှိပဲ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်စာရင်းမှ ပယ်ဖျက်ခြင်းသည် သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ်၂၅ ချိုးဖောက်ကြောင်း ပြောဆိုချက်ကို ထိုအမှုက ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Svetik v. Belarus
CCPR/C/81/D/927/2000, 81st Session (25/08/2004)
<http://www1.umn.edu/humanrts/undocs/html/927-2000.html>

သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၁၉ ကို ချိုးဖောက်ထားကြောင်း ထိုအမှုက ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ ကျင်းပတော့မည့် ဒေသန္တရ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် နိုင်ငံသားများမပါဝင်အောင် ပန်ကြားတိုက်တွန်းသည့် သတင်းစာကြေညာချက်ကို ပါဝင် လက်မှတ်ရေးထိုးသည့်အတွက် တရားရုံးသို့ ဆင့်ခေါ်ပြီး စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဖြစ်ဒက် (ဒက်ဇွေ) တပ်သည့် အမှုဖြစ်သည်။

Matyus v. Slovakia
CCPR/C/75/D/923/2000, (22/07/2002)
http://www.bayefsky.com/pdf/slovakia_t5_iccpr_923_2000.pdf

ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆန္ဒနယ်မြေများသည် နေထိုင်သူလူဦးရေအလိုက် အချိုးကျဖြစ်စေရမည်ဟု ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေက ပြဌာန်းထားသည်။ ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ တန်းတူညီမျှဖြစ်စေရမည်ဟု အခြေခံဥပဒေက ပြောထားသည်။ သို့သော်လည်း တူညီသည့် မြူနီစပါယ်ကောင်စီရွေးကောက်ပွဲများတွင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတစ်ယောက်ချင်းအတွက်ပေးထားသည့် မဲပေးသူအချိုးအစားသည်အရ မဲဆန္ဒနယ်မြေများအကြီးအသေး ကွာခြားခြင်းရှိနေခြင်းကြောင့် သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂၅ ကို ချိုးဖောက်ထားကြောင်း ထိုအမှုက ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Gillot et al. v. France
CCPR/C/75/D/932/2000, 75th Session (26/07/2000)
[http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/12769c97c02eee6ac1256c38002e171f?OpenDocument](http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/12769c97c02eee6ac1256c38002e171f?OpenDocument)

ပြည်သူများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အတွက် ကျင်းပပေးသော ဆန္ဒခံယူပွဲများတွင် မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်လာလျှင် ICCPR သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၁ နှင့် ၂၅ကို ပူးတွဲစဉ်းစားရမည်။ သက်ဆိုင်ရာ ပြည်သူများ၏ သဘောထားဆန္ဒကို ပေါ်လွင်စေရန် ချမှတ်ထားသော အမြဲတမ်းဆက်တိုက် ၁၀ နေ့ထိုင်းထားခြင်း ဆိုသည့် သတ်မှတ်ချက်သည် ဓမ္မဓိဌာန်ကျရမည်ဖြစ်ပြီး တိုင်းရင်းသားလူမျိုးရေးအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမရှိစေပဲ ပြည်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားနှင့် အချိုးအစားကျရမည် ဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားသည်။ ထို့ကြောင့် ဤအမှုတွင် သဘောတူစာချုပ်ပါ အပိုဒ်များကို ချိုးဖောက်ထားခြင်းမရှိပါ။

Ignatane v. Latvia
CCPR/C/72/D/884/1999, 72nd Session (31/07/01)
<http://www.unhcr.org/refworld/country,,HRC,,RUS,,3f588ef83,0.html>

သက်ဆိုင်ရာဒေသအတွက် တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားသော ဘာသာစကားကို ကျွမ်းကျင်မှုမရှိသည့်အတွက်ဆိုကာ မြို့တော်ကောင်စီရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူစာရင်းမှ ပယ်ဖျက်သည့်အတွက် သဘောတူစာချုပ်ပါ အပိုဒ် ၂၅ နှင့် ၂ ကို ချိုးဖောက်ခြင်းများရှိနေကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Paraga v. Croatia
CCPR/C/71/D/727/1996, 71st Session (14/05/01)
<http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/385c2add1632f4a8c12565a9004dc311/43ca3525ebaeac5c1256a6c00282bd1?OpenDocument&Highlig>

သဘောတူစာချုပ်ပါ နောက်ဆက်တွဲဆန္ဒအလျောက်ကျင့်ဝတ်ကို သဘောတူထားသော နိုင်ငံသည် အချိန်မီရုံးတင်စစ်ဆေးခြင်း လုပ်ဆောင်မပေးထား၍ ကန့်ကွက်တိုင်ကြားထားသော သူ့အတွက် ထိရောက်သော ကုစားမှုများကို ပေးအပ်ရမည်။ ထိုသို့ပေးအပ်မှသာ ရွေးကောက်ပွဲကို ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မည် ဆိုသည့်အချက်ကို ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Debrecezeny v. The Netherlands
CCPR/C/53/D/500/1992, 53rd Session (04/04/95)
<http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/385c2add1632f4a8c12565a9004dc311/2dcdf9e50eb93c14802566e2003b534b?OpenDocument&Highlight=0,CCPR%2FC%2F53%2FD%2F500%2F1992>

သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂၅ သည် အကြွင်းမဲ့မှန်ကန်သော အခွင့်အရေးမဟုတ်ပဲ ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သည့်၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကင်းသည့် အချက်များအပေါ်မူတည်၍ ကန့်သတ်တားမြစ်နိုင်ကြောင်းကို ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Altesor v. Uruguay
CCPR/C/15/D/10/1977, 15th Session (29/03/82)
<http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/385c2add1632f4a8c12565a9004dc311/cad5b64ef38b37dfc1256ab5002970bb?OpenDocument&Highlight=0,CCPR%2FC%2F15%2FD%2F10%2F1977>

နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများကို ကြောင်းကျိုးမဆီလျော်ပဲ ကန့်သတ်တားမြစ်ထား (ဥပမာ။ "နိုင်ငံတော်အား ဆူပူနှောင့်ယှက်သည့်" အဖွဲ့များဖွဲ့စည်းခြင်း၊ အဖွဲ့များတွင်ပါဝင်ခြင်းအတွက် ထောင်ဒဏ် ၁၅ နှစ်အထိချခြင်း)သည့်အတွက် ၁၉၇၆ ခုနှစ် ဥရုဂွေး အင်စတီကျူးရှင်း အက် အမှတ် ၄ သည် သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂၅ နှင့် မကိုက်ညီ ကြောင်းကို ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Silva v. Uruguay
CCPR/C/12/D/34/1978, 12th Session (08/04/81)
<http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/385c2add1632f4a8c12565a9004dc311/f10e81351f2b8152c1256ab20044fb61?OpenDocument&Highlight=0,CCPR%2FC%2F12%2FD%2F34%2F1978>

မဲပေးခြင်း အပါအဝင် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများကို ၁၅ နှစ်အထိ လှုပ်ရှားခွင့် ပိတ်ပင်ခြင်းသည် သဘောတူစာချုပ်ပါ အပိုဒ် ၂၅ တွင် ပြဌာန်းထားသည့် အခွင့်အရေးများကို ကြောင်းကျိုးမဆီလျော်ပဲ ကန့်သတ်တားမြစ်ထားခြင်း ဖြစ်သည့်ဆိုသည့်အချက်ကို ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

အာဖရိကစနစ်

လူသားနှင့် ပြည့်သူ့အခွင့်အရေး အာဖရိက ကော်မရှင်

လူသားနှင့် ပြည့်သူ့အခွင့်အရေး အာဖရိက ပဋိညာဉ်ကို အနက်အဓိပ္ပါယ် ပြန်ဆိုပြီး လူသားနှင့် ပြည့်သူ့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် လူသားနှင့် ပြည့်သူ့အခွင့်အရေး အာဖရိက ကော်မရှင်ကို ပဋိညာဉ်စာချုပ်အရ ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ လူသားနှင့် ပြည့်သူ့အခွင့်အရေး၊ အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်ရေးအတွက် အခြေခံသဘောတရားများနှင့် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများကို ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းဆိုသည်မှာ ကော်မရှင်၏များပြားလှသော တာဝန်များထဲတွင် ပါဝင်ပါသည်။ ထိုအခြေခံသဘောတရားများနှင့် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများအပေါ်တွင်မူတည်ပြီး အာဖရိကအစိုးရများသည် သူတို့၏ ဥပဒေပြုခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို အခြေခံရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ကော်မရှင်နှင့် ကော်မရှင်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ အကျဉ်းချုပ်ကို အောက်ပါ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်လိပ်စာများတွင် ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

လူသားနှင့် ပြည့်သူ့အခွင့်အရေး အာဖရိက ကော်မရှင်အကြောင်းမိတ်ဆက်
http://www.achpr.org/english/_info/mandate_en.html

ကော်မရှင်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ အကျဉ်းချုပ်
http://www.achpr.org/english/_info/rules_en.html

လူသားနှင့် ပြည့်သူ့အခွင့်အရေး အာဖရိက တရားရုံး

လူသားနှင့် ပြည့်သူ့အခွင့်အရေး အာဖရိကတရားရုံးကို တည်ထောင်ရေးဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာချုပ် နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူညီချက်အရ လူသားနှင့် ပြည့်သူ့အခွင့်အရေး အာဖရိကတရားရုံးကို တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် စတင်အသက်ဝင်ခဲ့သည်။ လူသားနှင့် ပြည့်သူ့အခွင့်အရေး အာဖရိက ကော်မရှင်သည်လည်ကောင်း၊ ပဋိညာဉ်စာချုပ်ကို သဘောတူထားပြီး ကန့်ကွက်တိုင်ကြားမှုများ လုပ်သည့်နိုင်ငံသည်လည်ကောင်း၊ ပဋိညာဉ်စာချုပ်ကို သဘောတူထားပြီး ကန့်ကွက်တိုင်ကြားခြင်းခံထားရသည့် နိုင်ငံသည်လည်ကောင်း၊ အာဖရိကအစိုးရများ အချင်းချင်းကြားဖွဲ့စည်းထားသည့် အဖွဲ့များသည်လည်ကောင်း လူသားနှင့် ပြည့်သူ့အခွင့်အရေး အာဖရိကတရားရုံးတွင် လာရောက်အမှုဖွင့်နိုင်သည်။ တရားရုံးအကြောင်းနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ အကျဉ်းချုပ်ကို အောက်ပါ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်လိပ်စာများတွင် ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

လူသားနှင့် ပြည့်သူ့အခွင့်အရေး အာဖရိက တရားရုံးမိတ်ဆက်
http://www.aict-ctia.org/courts_conti/achpr/achpr_home.html

တရားရုံးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ အကျဉ်းချုပ်
http://www.achpr.org/english/_info/court_en.html

ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများနှင့် သက်ဆိုင်သော လူသားနှင့် ပြည့်သူ့အခွင့်အရေး အာဖရိက ကော်မရှင်အမှုများ။

Modise v. Botswana, Case No. 97/03 (2000)
<http://www1.umn.edu/humanrts/africa/comcases/97-93c.html>

သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းပြည်ရှိ ဘိုးဘွားမိဘများမှ ပေါက်ဖွားဆင်းသက်လာသူကို နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်မပြု ငြင်းပယ်ခြင်းအတွက် ပဋိညာဉ်စာချုပ် အပိုဒ်ခပ (အစိုးရလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်)ကို ချိုးဖောက်သည်ဆိုသည့်အချက်ကို ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ နှစ်နာကြောင်းတိုင်ကြားသူသည် အတိုက်အခံ နိုင်ငံရေးပါတီကို တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ၊ သူ၏နိုင်ငံရေးလုပ်ဆောင်မှုများကို ပိတ်ဆို့ဟန့်တားရန်အတွက် လုပ်ဆောင်မှုများကြောင့် ဒုက္ခခံစားခဲ့ရကြောင်း ကော်မရှင်မှ မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။

ဥရောပစနစ်

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥရောပတရားရုံး

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ဥရောပသဘောတူညီချက်အရ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများတွင် သဘောတူညီချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအား စောင့်ကြည့်ရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥရောပတရားရုံး (ECHR) ကို တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ ဥရောပကောင်စီအဖွဲ့ဝင် ၄၄ နိုင်ငံလုံးသည် သဘောတူညီချက်ကို လက်မှတ်ထိုးထားပါသည်။ သဘောတူညီချက်တွင် အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများကို လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ငံများက ချိုးဖောက်ခြင်းရှိနေသည်ဟု လူတစ်ဦးချင်း တစ်ယောက်ချင်းက လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥရောပတရားရုံးသို့ လျှောက်ထားတိုင်ကြားနိုင်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥရောပတရားရုံးအကြောင်း အကျဉ်းချုပ်

<http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/The+Court/The+Court/History+of+the+Court/>

ဥရောပတရားရုံးသို့ လျှောက်ထားခြင်းနှင့် လျှောက်လွှာအတွက် ညွှန်ကြားချက်များ

<http://www.echr.coe.int/Notesfor%20guidanceApplicants/NoticeENG.pdf>

ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများနှင့် သက်ဆိုင်သော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥရောပတရားရုံးအမှုများ

Georgia Labor Party v. Georgia (8/7/08), (App. No. 9103/04)
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/viewhbkkm.asp?action=open&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649&key=71576&sessionId=4507150&skin=hudoc-en&attachment=true>

ဤအမှုမှ အောက်ပါအချက်များကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မများ ရှိပြီး တည်ထောင်ရေး နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၃ တွင်ပါဝင်သော လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပခွင့်ကို ချိုးဖောက်ပါက လူတစ်ဦးချင်းတစ်ယောက်ချင်းမှ တိုင်ကြားနိုင်သည်။ ယေဘုယကျကျ စဉ်းစားသုံးသပ်မည်ဆိုပါက ၂၀၀၄ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ဂျော်ဂျီယာနိုင်ငံ "နောက်တစ်ကျော့" ပါလီမန်ရွေးကောက်ပွဲများကို ကျင်းပခဲ့သည့် အခြေအနေများအရ ဆိုလျှင် မဲပေးသူ မှတ်ပုံတင်စနစ်သစ်ကို စတင်ကျင့်သုံးခြင်းသည် နောက်ဆက်တွဲသဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၃ ကို မချိုးဖောက်ပါ။ ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်အဆင့်ဆင့်တိုင်းသည် ပြင်ပနိုင်ငံရေးအင်အားစုများ၏ လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်မှုကို တနည်းတဖုံခံစားကြရသော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်များကိုယ်တိုင်က အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခြင်းများ လိမ်ညာခြင်းများ လုပ်ဆောင်သည့် သက်သေအထောက်အထား လုံးဝမရှိသောကြောင့် ၊ ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ကြောင်းကို ပြောဆိုသည့် ခိုင်လုံသော အထောက်အထားများမရှိပါ။ ဂျော်ဂျီယာနိုင်ငံ ခူလိုနှင့် ခူဘိုလက်တီ မဲဆန္ဒနယ်မြေ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို ဖျက်သိမ်းရန် ဗဟိုရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်၏ဆုံးဖြတ်ချက်သည် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိ၊ ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှုမရှိ၊ ခိုင်မာသော သက်သေအထောက်အထား မှန်ကန်ကြောင်းပြဆိုမှုများ လုံးဝမရှိပဲဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်း၊ လူဦးရေတစ်ခုလုံး၏ ကြီးမာသောအစိတ်အပိုင်းကို မဲပေးခွင့်ဆုံးရှုံးသွားစေရန် လုပ်ဆောင်သလိုဖြစ်သွားခြင်း၊ ထို့အတွက်ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မများ တည်ထောင်ရေး အကြံသဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၃ ပါ ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်သွားစေသည်။

Yumak & Sadak v. Turkey (8/7/08), (App. No. 10226/03)
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/viewhbkkm.asp?action=open&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649&key=71601&sessionId=4507150&skin=hudoc-en&attachment=true>

ဤအမှုမှ အောက်ပါအချက်များကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ တူရကီပါလီမန်အမတ်နေရာများကို ခွဲဝေရာတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများ အနေဖြင့် တနိုင်ငံလုံးအဆင့်တွင် အနည်းဆုံး မဲ ၁၀% ရမှသာ တူရကီပါလီမန်အမတ်နေရာများကို ခွဲဝေရာတွင် ပါဝင်နိုင်မည်ဆိုသည့် ကန့်သတ်ချက်(၁၀% အနိမ့်ဆုံးသတ်မှတ်ချက်)သည် သက်ဆိုင်ရာတိုင်းပြည်အနေအထားအရ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မများ တည်ထောင်ရေး နောက်ဆက်တွဲသဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၃ ကို မချိုးဖောက်ပါ။ သို့သော် ထိုအနိမ့်ဆုံးသတ်မှတ်ချက်သည် မြင့်မားလွန်းနေပြီး လျော့ချပေးသင့်သည်ဟု တရားရုံးသည် အခြားဥပဒေပုဒ်မကောင်စီ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုင်ပင်၍ သဘောတူဆုံးဖြတ်ထားပါသည်။

Russian Conservative Party of Entrepreneurs and Others v. Russia (11/1/07), (App. No. 55066/00, 55638/00)
<http://sim.law.uu.nl/SIM/CaseLaw/hof.nsf/233813e697620022c1256864005232b7771e3d4a4233cbc2c1257264003cd73b?OpenDocument>

ဤအမှုမှ အောက်ပါအချက်များကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်းတွင် ပါဝင်သူအချို့မှ လျှောက်လွှာတွင် မမှန်သတင်းအချက်အလက်များကို ဖြည့်သွင်းပြီး၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်း စာရင်းမှနေလည်း နောက်ပိုင်းတွင် အတင်းအဓမ္မပြန်လည် ရုပ်သိမ်းသွားခြင်းများကို အကြောင်းပြု၍ ပါတီတစ်ခုလုံး၏ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို လက်ခံစာရင်းသွင်းရန် ငြင်းဆန်ထားခြင်း၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ စာရင်းကို ပြန်လည်အတည်ပြုပေးရန် ဒေသတွင်းတရားရုံးတစ်ခု၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အထက်ရုံးမှ ပြန်လည်ပယ်ချခြင်းများ ရှိနေသည့်အတွက် တရားရေးလမ်းကြောင်း ရေရာသေချာမှုမရှိပဲ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မများ တည်ထောင်ရေး နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၃ ကိုချိုးဖောက်သည့် တရားလက်လွတ်အပြုအမူလည်းဖြစ်ပါသည်။

Py v. France (11/01/05), (App. No. 66289/01)
<http://sim.law.uu.nl/SIM/CaseLaw/hof.nsf/1d4d0dd240bfee7ec12568490035df05/855a8b88c60b23bfc1256f8500305d8f?OpenDocument>

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်နှင့် ပတ်သက်ပြီးလုပ်ဆောင်သော ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် ဆန္ဒခံယူပွဲမတိုင်မီ ၁၀ နှစ်အထိ နေထိုင်ထားမှသာ နယူကလီယား နှီးယား ဒေသတွင်မဲပေးနိုင်သည်ဆိုသော ကန့်သတ်ချက်သည် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်အတွက်

မဲပေးခွင့်ဆုံးရှုံးသွားလျှင်တောင် အချို့သော သီးသန့်ထူးခြားနေသည့် အစိုးရအကျိုးစီးပွားများကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲမဲပေးခွင့်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မများ ရုံး တည်ထောင်ရေး နောက်ဆက်တွဲသဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၃ ကိုမချိုးဖောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Hirst v. United Kingdom (6/10/05), (App. No. 74025/01)
<http://www.echr.coe.int/Eng/Press/2005/Oct/GrandChamberJudgmentHirstvUK061005.htm>

ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ ဥပဒေချိုးဖောက်သူ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူ အမျိုးမျိုးအစားစားနှင့် ချမှတ်ထားသော ပြစ်ဒဏ်များအပါအဝင် ၊ ပြစ်မှုထင်ရှားကြောင်း စီရင်ခံထားရသော သူများကို ယေဘုယကျကျ အလိုအလျောက်၊ တဖက်သတ်မဲပေးခွင့်ရုပ်သိမ်းခြင်းသည် အစိုးရများ၏ အကျိုးစီးပွားနှင့် အချိုးအစားမကျပဲ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မများ တည်ထောင်ရေး အကြိုသဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၃ ကို ချိုးဖောက်ရာရောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Melnichenko v. Ukraine (19/10/04), (App. 17707/02)
<http://www.echr.coe.int/Eng/Press/2004/Oct/ChamberJudgmentMelnichenkovUkraine191004.htm>

ပါလီမန်ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်မည်ဆိုလျှင် ယူကရိန်းနိုင်ငံအတွင်း အမြဲတမ်းပုံမှန်နေထိုင်ရမည်ဟု ဥပဒေက သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားခြင်း မရှိသော်လည်း ကိုယ်စားလှယ်လောင်းမှတ်ပုံတင်ရာတွင် ယာယီသန်းခေါင်စာရင်း လိပ်စာကို အသိအမှတ်ပြုလက်ခံထားသော်လည်း ၊ တိုင်းပြည်ပြင်ပတွင် ၅ နှစ်ကျော်နေထိုင်ဖူးထားပြီး ကိုယ်စားလှယ်လောင်းမှတ်ပုံတင်ရာတွင် ယာယီသန်းခေါင်စာရင်း လိပ်စာဖြင့် လျှောက်ထားသည့်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲမှတ်ပုံတင်ခွင့် ငြင်းပယ်ခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မများ တည်ထောင်ရေး အကြိုသဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၃ ကို ချိုးဖောက်ရာရောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Aziz v. Cyprus (22/6/04), (App. No. 69949/01)
<http://www.echr.coe.int/eng/Press/2004/June/ChamberJudgmentAzizvCyprus220604.htm>

ဂရိ-ဆိုက်ပရပ်စ်နယ်မြေ နီကိုရှားဒေသတွင် နေထိုင်သော တူရကီ-ဆိုက်ပရပ်စ်တစ်ယောက်ကို မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်စာရင်းတွင် ထည့်သွင်းရန် ငြင်းဆန်ခြင်းသည် အဆိုပါပုဂ္ဂိုလ်အမြဲတမ်းနေထိုင်ခဲ့သော ဒေသတွင်းရှိ ကိုယ်စားလှယ်များထံမှ သူကြိုက်ရာ ကိုယ်စားလှယ်အား ရွေးချယ်ခွင့်ကို ပိတ်ပင်တားမြစ်ရာ ရောက်သည်။ သို့ဖြစ်သည့်အတွက်ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မများ တည်ထောင်ရေး နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၃ နှင့် အပိုဒ် ၁၄ ကို ချိုးဖောက်ရာရောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Zadanoka v. Latvia (17/6/04), (App. No. 58278/00)
<http://www.echr.coe.int/Eng/Press/2004/June/ChamberJudgmentZdanokavLatvia.htm>

အခြေခံဥပဒေနှင့် မညီညွတ်ကြောင်း နောက်ပိုင်းတွင် ကြေငြာခံရသည့် လတ်ဗီးယား ကွန်မြူနတီပါတီတွင် ယခင်က ဝင်ရောက်လှုပ်ရှားထားဖူးသည့် အတွက်ကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ခွင့်မရှိဟု ဥပဒေထုတ်ပြန်ကာ ရာသက်ပန် တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်းသည် အဆိုပါအစိုးရ၏ တရားနည်းလမ်းကျသော ရည်မှန်းချက်များနှင့် အချိုးအစားမကျ မကိုက်ညီပဲ (ECHR) လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မများ သဘောတူညီချက်၏ နောက်ဆက်တွဲသဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၃ ကို ချိုးဖောက်ရာရောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Geraguyun Khorhurd Patgamavorakan Akumb v. Armenia (decision pending), (App. No. 11721/04)

အာမေးနီးယန်း ဗဟိုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် (CEC) ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ အစည်းအဝေး မှတ်တမ်းအကျဉ်းချုပ်များ၊ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် ဘဏ္ဍာငွေထည့်ဝင်လျှူဒါန်းမှုနှင့် ပတ်သက်သော သတင်းအချက်အလက်များကို ထုတ်ပြန်ပေးဖို့ အစိုးရမဟုတ်သော ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့၏ တောင်းဆိုချက်ကို ငြင်းပယ်ခြင်းကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မများ သဘောတူညီချက်အရ အကာအကွယ်ပေးထားသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို လက်ခံရယူခွင့်နှင့် ပေးပေးခွင့် (အပိုဒ် ၁၀)၊

တရားမျှတသော တရားရုံးများတွင် ကြားနာခွင့် (အပိုဒ် ၆၊ အပိုဒ် ၁)နှင့် စစ်မှန်သောရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခွင့်(အကြိုသဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၃) ကို ချိုးဖောက်ကြောင်း အဆိုပါ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့မှ ဤအမှုတွင် အခိုင်အမာပြောထားသည်။

Podkolzina v. Latvia (5/8/02), (App. No. 46726/99)(In French)
<http://www.legislationline.org/legislation.php?tid=57&lid=1156&less=false>
English digest of the case available at:
<http://www.echr.coe.int/eng/Press/2002/apr/PR%20Podkolzina%2009042002E.htm>

တိုင်းပြည်၏ တရားဝင်ရုံးသုံးဘာသာစကားကို တတ်ကျွမ်းကြောင်း ထောက်ခံချက်လက်မှတ်ရထားပြီးသည့် ပါလီမန်ရွေးကောက်ပွဲ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတစ်ယောက်သည် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးလုပ်ပိုင်ခွင့် အလွန်အကျွံရတာသူ အာဏာပိုင်တစ်ယောက်ရှေ့မှောက်တွင် နောက်ထပ်အစစ်ဆေးခံရပြီး ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရောက်ရန် အရည်အချင်းမပြည့်မီကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခံရခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မ ၁၁ သဘောတူညီချက်၏ အကြိုသဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၃ ကို ချိုးဖောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ တရားမျှတမှုနှင့် ဥပဒေရေးရာ သေချာတိကျမှုမရှိသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများတွင် ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျသော အာမခံချက်များမရှိပဲ ဆုံးဖြတ်ခံခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။

Labita v. Italy (6/4/00), (App. No. 26772/95)
<http://hudoc.echr.coe.int>

သဘောတူညီချက်တွင် ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးများသည် အကြွင်းမဲ့မှန်ကန်ခြင်းမရှိပဲ အဆိုပါအခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးရာတွင် ကန့်သတ်ချက်များ ရှိနေနိုင်သည်ဟု တရားရုံးက မှတ်ချက်ပေးထားသည်။ သို့သော် မာဖီးယားအဖွဲ့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ရှိသည်ဟု ပထမပိုင်းတွင် စွဲချက်တင်ခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် စွဲချက်များရုပ်သိမ်းပေးခံရသော သူတစ်ယောက်၏ မဲပေးခွင့်နှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများကို ရုပ်သိမ်းခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မ ၁၁ သဘောတူညီချက်၏ အကြိုသဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၃ ကို ချိုးဖောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Gaulieder v. The Slovak Republic (10/9/99), (App. No. 36909/97)
(Settled, stricken from list) <http://hudoc.echr.coe.int>

ဆလိုဗက် နိုင်ငံရေးသမားတစ်ယောက်သည် နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခု၏ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်းမှနေ၍ ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ပြီး ဆလိုဗက်သမ္မတနိုင်ငံ အမျိုးသားကောင်စီအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံခဲ့ရသည်။ သို့သော်နောက်ပိုင်းတွင် ပါတီမှနှုတ်ထွက်ခဲ့သောကြောင့် အမျိုးသားကောင်စီမှနေ၍လည်း ရာထူးသက်တမ်းမစေ့မီ ထွက်ပေးခဲ့ရသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ရာထူးသက်တမ်းအပြည့် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခွင့်ကို အာမခံပေးထားသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မ ၁၁ သဘောတူညီချက်၏ အကြိုသဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၃ ကို ချိုးဖောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Rekvenyi v. Hungary (20/5/99), (App. No. 25390/94)
<http://hudoc.echr.coe.int>

စစ်ဖက်အမှုထမ်းများ၊ ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၊ အခြားလုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များကို နိုင်ငံရေးပါတီများတွင် ဝင်ရောက်မလုပ်ရှားစေရန် တားမြစ်သည့် ဟန့်ငြိမ်းခြင်း အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်သည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မ ၁၁ သဘောတူညီချက်၏ နောက်ဆက်တွဲသဘောတူညီချက် အပိုဒ် ၁၀ ကို မချိုးဖောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ အဆိုပါပြင်ဆင်ချက်သည် နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးသဘောထားဆန္ဒ လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ခြင်းကို အလုံးစုံပိတ်ပင်တားမြစ်ထားသည် မဟုတ်သောကြောင့် အဆိုပါအခွင့်အရေးများကို တရားလက်လွတ် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူ၍မရပါ။

Matthews v. The United Kingdom (18/2/99), (App. No. 24833/94)
<http://hudoc.echr.coe.int>

ဥပဒေပုဒ်မ ပါလီမန်ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ဂျီလ်ဘရော်တာဒေသမှနေ၍ မဲပေးခွင့်ကို လျှောက်ထားခဲ့သော်လည်း မဲပေးခွင့်ငြင်းပယ်ခံရသည့် နိုင်ငံသားတစ်ယောက်၏အမှုသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မ ၁၁ သဘောတူညီချက်၏ နောက်ဆက်တွဲသဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၃ ကို ချိုးဖောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

နောက်ဆက်တွဲသဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၃ သည် ဥပဒေပ ပါလီမန်ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အကျိုးဝင်သလို ပြည်တွင်းလွှတ်တော်များ ရွေးကောက်ပွဲများအတွက်လည်း အကျိုးဝင်သည်။

Ahmed and Others v. The United Kingdom (2/9/98), (App. No. 22954/93) <http://hudoc.echr.coe.int>

ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ရန် လွတ်လွတ်လပ်လပ် နှုတ်ထွက်ခွင့်ရှိသည့် အချို့ရာထူးများအပေါ်ကိုသာ နိုင်ငံရေးအရ ကန့်သတ်ထားသည့် ပြဌာန်းဥပဒေများ ဖြစ်နေသောကြောင့် နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများတွင် အချို့သော အစိုးရအရာရှိများ မပါဝင်နိုင်အောင် တားမြစ်ထားသော အဆိုပါ ပြဌာန်းဥပဒေများသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပ သဘောတူညီချက်၏ နောက်ဆက်တွဲသဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၁၀ ကို မချိုးဖောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Bowman v. The United Kingdom (19/2/98), (App. No. 24839/94) <http://hudoc.echr.coe.int>

ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ယောက်ကိုယ်စား ငွေကြေးစိုက်ထုတ်သုံးစွဲပြီး လက်ကမ်းစာစောင်များဝေသော နိုင်ငံသားတစ်ယောက်သည် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေကို ချိုးဖောက်သည်ဆိုသော ပြည်တွင်းတရားရုံးတစ်ခု၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်သည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပသဘောတူညီချက်၏ အပိုဒ် ၁၀ တွင် ပြဆိုထားသော နိုင်ငံရေးသဘောထားကို လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ခွင့်ရှိခြင်း ဆိုသည့်အချက်ကို ချိုးဖောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ပြဌာန်းချက်များသည် "နိုင်ငံရေးကွင်းပြင်ကို တပြေးညီမဖြစ်အောင်" ရည်ရွယ်သည့် တရားနည်းလမ်းမကျသော ကြိုးစားမှုဖြစ်ပြီး ရည်မှန်းချက်နှင့် လုပ်ရပ်သည် အချိုးအစားမကျဟု ဥပဒေပတရားရုံးက စီရင်ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

Gitonas and Others v. Greece (1/7/97), (App. Nos. 18747/91, 19376/92, 19379/92, 28208/95, 27755/95) <http://hudoc.echr.coe.int>

ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ အရည်အချင်းပြည့်မီခြင်း ရှိမရှိဆိုသည့်ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်ပြီးဆုံးဖြတ်ရာတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရများသည် အချို့သော အခြေအနေများတွင် လွတ်လပ်စွာ ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အချို့သော အစိုးရအရာရှိများ(ဥပမာ။ တစ်နိုင်ငံလုံးအတွက် တာဝန်ယူထားရသော အရာရှိများ) ရွေးကောက်ပွဲမဝင်နိုင်အောင် တားမြစ်သော ဥပဒေများသည် ရှေ့နောက်လိုက်လျောညီထွေမှုရှိပြီး သမာသမတ်ကျသည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပသဘောတူညီချက်၏ နောက်ဆက်တွဲ သဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၃ ကို မချိုးဖောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခွင့်သည် အကြွင်းမဲ့အခွင့်အရေး မဟုတ်ပဲ နိုင်ငံသားအားလုံး တန်းတူညီမျှ အခွင့်အရေးရခြင်း ဆိုသည်နှင့်လည်း ချိန်ထိုးစဉ်းစားသင့်သည်ဟု တရားရုံးက ထပ်မံမှတ်ချက်ပေးထားသည်။

Mathieu-Mohin and Clerfayt v. Belgium (28/1/87), (App. No. 9267/81) <http://hudoc.echr.coe.int>

ဘယ်လ်ဂျမ်နိုင်ငံကို ဘာသာစကားအလိုက် ဒေသကြီးများ ခွဲခြားပစ်ပြီး လွှတ်တော်အမတ်များကို အဆိုပါဒေသကြီးများသို့ နောက်ဆက်တွဲ တာဝန်ပေးခန့်အပ်ခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပသဘောတူညီချက် ECHR ၏ နောက်ဆက်တွဲသဘောတူညီချက် အမှတ် ၁ အပိုဒ် ၃ ကို မချိုးဖောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ ဘယ်လ်ဂျမ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးအနေအထား၊ ဘာသာစကားအလိုက် လူနည်းစုများကိုပြောရေးဆိုခွင့်ပေးသည့် အားထုတ်ကြိုးပမ်းမှုများကြောင့် အဆိုပါ ဘာသာစကားအလိုက် ဒေသကြီးများ ခွဲခြားသော စနစ်သည် ကြောင်းကျိုးဆီလျော်သည်ဟု တရားရုံးမှ အတည်ပြုထားသည်။

အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများစနစ်

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ တရားရုံး

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ တရားရုံးကို လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန်သဘောတူညီချက်အရ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့သည်။ သဘောတူညီချက်တွင် အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး

လက်မှတ်ရေးထိုး နိုင်ငံများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက်ကော်မရှင်မှ ပေးပို့လာသော အမှုများကို လက်ခံကြားနာပြီး စီရင်ဆုံးဖြတ်ပေးသည်။ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းအနေနှင့်မူ တရားရုံးသို့ လျှောက်ထားတိုင်ကြားခြင်းများ မလုပ်နိုင်ပါ။ တရားရုံးနှင့် တရားရုံးလုပ်ငန်းအဆင့်အဆင့်အကြောင်း အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြထားချက်ကို အောက်ပါ အင်တာနက်ဝက်ဘ်ဆိုဒ်လိပ်စာများတွင် ကြည့်ရှုနိုင်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများတရားရုံး အကျဉ်းချုပ်

<http://www.corteidh.or.cr/index.cfm?CFID=387936&CFTOKEN=66752465>

တရားရုံးလုပ်ငန်းအဆင့်အဆင့်များ

<http://www.cidh.oas.org/basicos/basic18.htm>

ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများနှင့် သက်ဆိုင်သော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများတရားရုံး အမှုများ

Case Castaneda Gutman v. Mexico (6/8/08)

http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_184_esp.doc

ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ဥပဒေထုတ်ပြန်ပေးရန် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန် သဘောတူညီချက်၏ အပိုဒ် ၂၃တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော်လည်း၊ တသီးပုဂ္ဂလ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စေမည့် ဥပဒေကို မထုတ်ပြန်ပေးသည့်အတွက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ရာမရောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ ရွေးချယ်ရာတွင် ကြောင်းကျိုးမဆီလျော်သော ကန့်သတ်တားမြစ်ချက်များကို နိုင်ငံရေးပါတီများမှ မချမှတ်နေသရွေ့ လူတစ်ဦးချင်းတစ်ယောက်ချင်းသည် နိုင်ငံရေးပါတီများသို့ ဝင်ရောက်ကာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးနိုင်၍ဖြစ်သည်။

Marcel Claude Reyes, et al. v. Chile (09/19/06)

http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_151_ing.doc

သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေရယူခြင်းဆိုသော အခြေခံနိုင်ငံသားအခွင့်အရေးကို အပိုဒ် ၁၃ မှအကာအကွယ်ပေးကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ အစိုးရချုပ်ကိုင်ထားသော သတင်းအချက်အလက်များကို ထုတ်ပြန်ပေးခြင်းဖြင့် အများပြည်သူကို အကျိုးရှိစေမည်ဟု ထင်ရှားသောအခါ သတင်းအချက်အလက်များကို ထုတ်ပြန်ပေးဖို့ လက်မှတ်ရေးထိုး နိုင်ငံအစိုးရများတွင် တာဝန်ရှိပြီး တားမြစ်ကန့်သတ်ချက် တစ်ခုတည်းသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန်သဘောတူညီချက်ပါ ဆန္ဒသဘောထား ထုတ်ဖော်ခြင်း စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီကြောင်းသက်သေပြခြင်းတာဝန်သည် နိုင်ငံတော်အပေါ်တွင်သာရှိသည်ကိုလည်း တရားရုံးမှ နောက်ထပ်မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။

López Álvarez v. Honduras (1/2/06)

http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_141_ing.doc

လွတ်လပ်စွာ ဆန္ဒသဘောထား ထုတ်ဖော်ခြင်း၊ အတွေးအခေါ် စိတ်ကူးများကို ဖြန့်ဝေခြင်းများသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ခွဲခြား၍မရကောင်းသော အရာများဖြစ်သည်ကို ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ ထို့ကြောင့် သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများအနေဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များ ဖြန့်ဝေခြင်းကို ပိတ်ပင်တားဆီးခြင်းသည် ဆန္ဒသဘောထား လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းပင်ဖြစ်ပြီး အပိုဒ် ၁၃ ကိုချိုးဖောက်ရာရောက်သည်။

Yatama V. Nicaragua (23/06/2005)

http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_127_ing.doc

နိုင်ငံကာရာဂွာ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေတွင် ကြောင်းကျိုးမဆီလျော်သော ကန့်သတ်ချက်များပါရှိနေပြီး ထိုကန့်သတ်ချက်များကို သဖတ်သတ်ကျင့်သုံးခြင်းများရှိနေရာ တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေးပါတီ YATAMA မှ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို မှတ်ပုံတင်ခွင့်မပေးရန်ဆုံးဖြတ်သော နိုင်ငံတော် ရွေးကောက်ပွဲကောင်စီဆုံးဖြတ်ချက်များသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန်

သဘောတူညီချက်၏ အပိုဒ် ၂၃(ရွေးကောက်ပွဲအခွင့်အရေးများ)၊ အပိုဒ် ၂၄(ဥပဒေရေးရာမှောက်တွင် အားလုံးတန်းတူညီမျှရှိခွင့်နှင့် တန်းတူညီမျှ အကာအကွယ်ရပိုင်ခွင့်)များကို ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်ရာ ရောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ ထို့အပြင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ဖယ်ထုတ်ထားသော နိုင်ငံတော် ရွေးကောက်ပွဲကောင်စီဆုံးဖြတ်ချက်သည် အပိုဒ် ၈(ကျွမ်းကျင်မှုရှိ လွတ်လပ်ပြီး၊ ဘက်လိုက်ခြင်းကင်းသော ခုံရုံးများရှေ့မှောက်တွင် အမှုကိုကြားနာစစ်ဆေးခွင့်) ကို ချိုးဖောက်ကြောင်းလည်း တွေ့ရသည်။

Carpio-Nicolle et al. v. Guatemala (22/11/2004)
http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_117_ing.doc

နိုင်ငံရေးသမားလည်းဖြစ် ဂျာနယ်လစ်တစ်ယောက်လည်းဖြစ်သူကို တရားဥပဒေမဲ့ ကွပ်မျက်ခြင်းနောက်ကွယ်တွင် နိုင်ငံရေးရည်ရွယ်ချက်များ ပါနေပြီး၊ အမှုကို စစ်ဆေးရာတွင်လည်း အစိုးရအဖွဲ့အစည်းအရာရှိများမှ ပိတ်ပင်တားဆီးခြင်း၊ အမှုကိုစုံစမ်းစစ်ဆေးရာတွင် နိုင်ငံတော်ကိုယ်တိုင် အားကြီးမန်တက်မရှိခြင်းများဖြစ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် အပြစ်ရှိသူများအနေဖြင့် အပြစ်ပေးမခံရပဲ သာမန်လူများကဲ့သို့ ပေါ်ပေါ်တင်တင်နေနိုင်ခြင်းများကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန် သဘောတူညီချက် အပိုဒ် ၂၃(အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်) အပါအဝင် သဘောတူညီချက်တစ်ခုလုံးအရ နိုင်ငံတော်တွင် တာဝန်များရှိကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ ထို့ကြောင့် ကျန်ရစ်သူမိသားစုဝင်များကို နစ်နာကြေးပေးခြင်း၊ အမှုကိုစုံစမ်းစစ်ဆေးဖို့၊ နောက်ကွယ်မှစေခိုင်းသူများနှင့် ကျူးလွန်သူများကို အပြစ်ပေးဖို့၊ ဖြစ်ရပ်များကို အများပြည်သူသိအောင် ထုတ်ပြန်ပေးပြီး စွဲချက်တင်မှုများကို ထိထိရောက်ရောက်လုပ်ဆောင်နိုင်ဖို့ နိုင်ငံတော်တွင် တာဝန်ရှိလာပါသည်။

Ricardo Canese v. Paraguay (08/31/04)
http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_111_ing.doc

ရွေးကောက်ပွဲ မတိုင်ခင်ကျင်းပပေးသော စကားစစ်ထိုးပွဲများတွင် နိုင်ငံရေးဆန္ဒသဘောထားကို လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်နိုင်ဖို့ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန် သဘောတူညီချက်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံအစိုးရများအနေဖြင့် အထူးအလေးပေးဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိကြောင်းကို ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ မတူညီသော သဘောထားအမြင်များကို မဲဆွယ်စည်းရုံးကာလအတွင်း ဖော်ပြစေခြင်းသည် ပြည်သူလူထု၏ စုပေါင်းနိုင်ငံရေးသဘောထား ဖြစ်ပေါ်လာရေးကို အထောက်အကူပြုပါသည်။ ထို့နောက်မှတစ်ဆင့် အတွေးအခေါ်စိတ်ကူးစိတ်သန်းများကို လွတ်လွတ်လပ်လပ်ပေးပို့ခြင်းသည် ဒီမိုကရေစီလူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် လိုအပ်သည်ဟု တရားရုံးမှနောက်ထပ်လည်း မှတ်ချက်ပြုထားပါသည်။

Baruch Ivcher Bronstein v. Peru (02/06/01)
http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_84_ing.doc

ရုပ်မြင်သံကြားလိုင်းအမှတ် ၂ အပေါ် အိမ်ချာ၏ ထိန်းချုပ်ထားမှုများအားဖယ်ရှားပြီး အခြားဂျာနယ်လစ်များကိုလည်း သတင်းပေးပို့ခြင်းမလုပ်နိုင်အောင် ဖယ်ထုတ်ခြင်းကြောင့် အဆိုပါသတင်းထောက်များအနေဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များ၊ စိတ်ကူးများ၊ သဘောထားအမြင်များကို ဖြန့်ဝေခြင်း မလုပ်နိုင်အောင် ပီရူးအစိုးရအနေဖြင့် ပိတ်ပင်တားမြစ်ထားရုံမက သာမန်ပီရူးပြည်သူများ၏ သတင်းများ လက်ခံယူခွင့်အပေါ်ကိုလည်း အကျိုးသက်ရောက်စေပါသည်။ ထို့ကြောင့်နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် နိုင်ငံရေးအရရွေးချယ်စရာများကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် မပြုလုပ်နိုင်အောင်တားမြစ်လာသလို ဒီမိုကရေစီ လူ့အဖွဲ့အစည်းတည်ထောင်ရေးကိုလည်း ကန့်သတ်တားမြစ်ရာရောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများကော်မရှင်

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ ကော်မရှင်(အင်တာအမေရိကန်ကော်မရှင် Inter-American Commission)ကို လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန်သဘောတူညီချက်အရ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့သည်။ ကော်မရှင်သို့ ပေးအပ်ထားသောတာဝန်များထဲတွင် သဘောတူညီချက်ပါ အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်းများရှိသည်ဟု လူတစ်ဦးချင်းကသော်လည်ကောင်း လူတစ်စုတစ်ဖွဲ့ကသော် လည်ကောင်း၊ အမေရိကန်နိုင်ငံများအသင်း(OAS)ဝင်နိုင်ငံတစ်ခု သို့မဟုတ် တစ်ခုထက်ပိုသောနိုင်ငံများက တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားသည့် အစိုးရမဟုတ်သော အစုအဖွဲ့များကသော်လည်ကောင်း တိုင်ကြားလာသော အမှုများကို လက်ခံစဉ်စားသုံးသပ်ပေးဖို့လည်း ပါဝင်သည်။ ကော်မရှင်အကြောင်း အကျဉ်းချုပ်နှင့် ကော်မရှင်သို့

လက်မှတ်ရေးထိုးတိုင်ကြားရာတွင် လုပ်ဆောင်ရသည့် လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်များအကြောင်းကို အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်တို့ဆိုင်ရာများတွင် လေ့လာကြည့်ရှုနိုင်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများကော်မရှင်အကြောင်း အကျဉ်း

<http://www.cidh.org/what.htm>

လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ကြောင်း လက်မှတ်ရေးထိုးတိုင်တန်းမှုများကို တင်ပြခြင်း

https://www.cidh.oas.org/cidh_apps/instructions.asp?gc_language=E

ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများ နှင့်သက်ဆိုင်သော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများကော်မရှင်အမှုများ

Walter Humberto Vásquez Vejarano v. Peru (4/13/00), Case 11.166, Report No. 48/00.
<http://www.cidh.oas.org/annualrep/99span/de%20fondo/peru11166.Htm>

အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟုယူဆရသော "နိုင်ငံတော်အရေးပေါ် အခြေအနေ"ကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်အတွက် ရာဇဝတ်တရားသူကြီးများနှင့် အခြားတရားသူကြီးများကို ရာထူးမှဖယ်ရှားခြင်းသည် အပိုဒ် ၁ (နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာကာကွယ်ပေးခြင်း)၊ အပိုဒ် ၈ (သင့်တော်လျောက်ပတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ပေါ်လာရေး)၊ အပိုဒ် ၉(ဥပဒေများ နောက်ကြောင်းပြန်အကျိုးသက်ရောက်မှုမရှိစေရေး) အပိုဒ် ၂၃(နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများ) အပိုဒ် ၂၄(ဥပဒေရေးရာမှတ်တိုင် အားလုံးတန်းတူညီမျှဖြစ်ခွင့်) အပိုဒ် ၂၅(တရားဥပဒေအကာအကွယ်ကို ရယူနိုင်ခွင့်) ဆိုသည့် အပိုဒ်များကို ချိုးဖောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Andres Aylwin Azocar et al. v. Chile (12/27/99), Case 11.863, Report No. 137/99.
<http://www.cidh.oas.org/annualrep/99eng/Merits/Chile11.863.htm>

"ရာသက်ပန် အထက်လွှတ်တော်အမတ်" ခန့်အပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များသည် ပြည်သူလူထု၏ အချုပ်အခြာအာဏာ ဖော်ပြခြင်းကို တားမြစ်ပြီး ကိုယ်စားပြု ဒီမိုကရေစီ၏ အနှစ်သာရများကို ချိုးဖောက်သောကြောင့် မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခွင့်ကို တန်းတူညီမျှအခြေအနေတွင် လုပ်ဆောင်ပေးရမည်ဟု အာမခံပေးထားသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန် သဘောတူညီချက် အပိုဒ် ၂၃ နှင့် ၂၄ ကို ချိုးဖောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Clemente Ayala Torres et al. v. Mexico (4/13/99), Case 10.545, Report No. 48/99.
<http://www.cidh.org/annualrep/98eng/Merits/Mexico%2010545.htm>

ဝယ်ရဲရို ပြည်နယ်တွင်ကျင်းပသော ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခု၏ ပါတီဝင်များကို ပြန်ပေးဆွဲသတ်ဖြတ်ပြီး၊ နောက်ပိုင်းတွင်လည်း ထိုအမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ အစိုးရ၏တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန် သဘောတူညီချက် အပိုဒ် ၈(တရားစီရင်ရေး အာမခံချက်များ) နှင့် ၂၅ (တရားဥပဒေအကာအကွယ်ကို ရယူနိုင်ခွင့်) ကို ချိုးဖောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Efraín Rios Montt v. Guatemala (10/12/93), Case 10.804, Report No. 30/93
<http://www1.umn.edu/humanrts/cases/30%5E93gua.pdf>

အာဏာသိမ်းမှုခေါင်းဆောင်နှင့် အကြီးအကဲများ၊ လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေး ခေါင်းဆောင်များ၊ အခြေခံဥပဒေအနေအထားများကို ပြောင်းလဲစေသည့် လှုပ်ရှားမှုခေါင်းဆောင်များ၊ သို့မဟုတ် အဆိုပါနည်းလမ်းများဖြင့် အစိုးရအကြီးအကဲဖြစ်လာသူများအနေဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရန် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအဖြစ် လျှောက်ထားလာခြင်းကို ငြင်းဆန်ခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန် သဘောတူညီချက်တွင် အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများကို မချိုးဖောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Luis Felipe Bravo Mena v. Mexico (10/7/93), Case 10.956, Report No.

နိုင်ငံရေးနှင့်သက်ဆိုင်သည်ဖြစ်စေ၊ အခြားအရေးများနှင့်သက်ဆိုင်သည်ဖြစ်စေ လူတစ်ဦးချင်း တစ်ယောက်ချင်း၏ အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် ဖြစ်ပေါ်လာသော အမှုအခင်းများတွင် စီရင်ဆုံးဖြတ်ပေးဖို့ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများကော်မရှင်တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ကျွမ်းကျင်မှုအပြည့်အဝရှိကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ မက္ကဆီကိုအစိုးရမှ စွပ်စွဲတင်ပြထားသော ရွေးကောက်ပွဲမမှန်မှုများနှင့် ဆက်နွယ်နေသော ယခုအမှုသည် ပြည်တွင်းရှိ ကုစားရေးအဖွဲ့များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ဘောင်ထဲတွင် လုံးဝကျရောက်နေသည်။

National Action Party v. Mexico (2/22/91), Case 10.180, Resolution No. 8/91.
<http://www.cidh.org/annualrep/90.91eng/mexico10.180.htm>

ရွေးကောက်ပွဲစနစ်တစ်ခုလုံးကို အာဏာရပါတီလက်ထဲ ရောက်သွားစေသည့် မက္ကဆီကိုရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်သည် အပိုဒ် ၈ (လွတ်လပ်သောတရားရုံးများတွင် အမှုများကြားနာခွင့်) အပိုဒ် ၂၃ (နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်) အပိုဒ် အပိုဒ် ၂၅(ပြည့်စုံထိရောက်သော မှီငြမ်းကိုးကားမှုများကို အသုံးပြုခွင့်) ဆိုသည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန် သဘောတူညီချက် ACHR ကိုချိုးဖောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ ထို့အပြင် အဆိုပါအခွင့်အရေးများကို ထိထိရောက်ရောက် ကျင့်သုံးနိုင်စေရန်အတွက် ပြည်တွင်းဥပဒေများကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရန် မက္ကဆီကိုအစိုးရတွင် တာဝန်လည်းရှိသည်ကိုလည်း ထင်ရှားစေသည်။

Mexico Election Decision (5/17/90), Cases 9768, 9780 and 9828, Resolution No. 01/90.
<http://www.cidh.org/annualrep/89.90eng/mexico9768.htm>

ပြည်တွင်းဥပဒေများထဲတွင် ဖော်ပြထားသော တသီးပုဂ္ဂလအခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးနိုင်စေရန် ထိထိရောက်ရောက် အာမခံပေးဖို့ အတွက် ပြည်တွင်းဥပဒေများကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရန် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန်သဘောတူညီချက် ACHR အရ မက္ကဆီကိုအစိုးရတွင် တာဝန်ရှိသည်ဆိုသည့်အချက်နှင့် သဘောတူညီချက်ကို လက်မှတ်ထိုးထားသော နိုင်ငံများရှိရွေးကောက်ပွဲ ပြဿနာများကို ကြားနာစဉ်းစားပေးဖို့ ကော်မရှင်တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ကျွမ်းကျင်မှုအပြည့်အဝရှိကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

Challenge to Election Law (Argentina, 9/13/88) Case 10.109, Resolution No. 26/88.
<http://www.cidh.org/annualrep/87.88eng/argentina10109.htm>

တသီးပုဂ္ဂလ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို မဲပြားပေါ်ရှိ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်းတွင် ဖော်ပြခွင့်မပြုပဲ ငြင်းဆန်သည့်ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန် သဘောတူညီချက် ACHR အပိုဒ် ၁၆(လွတ်လပ်စွာအသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းခွင့်) အပိုဒ် ၂၃(နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများ) အပိုဒ် ၂၄(ဥပဒေရေးမှောက်တွင် အားလုံးတန်းတူညီမျှဖြစ်ခွင့်)များကို မချိုးဖောက်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပါတီကိုယ်စားလှယ်လောင်းအဖြစ် အမည်တင်သွင်းခံရစေရန် ပါတီဝင်ဖြစ်ထားရမည်ဟု ဥပဒေတွင် တိတိကျကျထင်ထင်ရှားရှား ပြောမထားသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်နိုင်ငံသားများအားလုံးသည် ပါတီကိုယ်စားလှယ်လောင်းအဖြစ် အမည်တင်သွင်းခံရစေရန် အလားအလာရှိပြီး အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို မတွေ့ကြုံရနိုင်ဟု တရားရုံးက အတည်ပြုဆုံးဖြတ်ထားသည်။

Nicolas Estiverne v. Haiti (3/24/88), Case 9855, Resolution No. 20/88.
<http://www.cidh.org/annualrep/87.88eng/haiti9855.htm>

ကန့်ကွက်တိုင်ကြားထားသူကို ရွေးကောက်ပွဲကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်မှ အရည်အချင်းပျက်ယွင်းကြောင်း ယခုအမှုတွင် လက်ရှိအစိုးရမှ ကြေငြာထားပြီး နောက်ဆက်တွဲအနေနှင့်လည်း ရွေးကောက်ပွဲမဝင်နိုင်အောင် ပိတ်ပင်တားမြစ်ခံထားရခြင်းသည် ACHR သဘောတူညီချက် အပိုဒ် ၁၃ (လွတ်လပ်စွာတွေးခေါ်ကြံစည်ခွင့်နှင့် ဆန္ဒဖော်ထုတ်ခွင့်) အပိုဒ် ၂၀(နိုင်ငံသားအဖြစ်အခွင့်အရေး) အပိုဒ် ၂၂(လွတ်လပ်စွာလှုပ်ရှားသွားလာခွင့်နှင့် နေထိုင်ခွင့်) အပိုဒ် ၂၃(အစိုးရလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်) အပိုဒ် ၂၅(တရားဥပဒေအကာအကွယ်ကို ရယူပိုင်ခွင့်) များကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း ဤအမှုမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

နောက်ဆက်တွဲ (၅)

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များခိုင်မာအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းအတွက် လက်ရွေးစင် မှီငြမ်းကိုးကားမှုများ

Baubock, Rainer. “ကျယ်ပြန့်သော နိုင်ငံသားကဏ္ဍ — နယ်မြေအနေအထားနှင့် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်မှုထက်ကျော်လွန်ပေးခြင်း” *နိုင်ငံရေးသိပ္ပံနှင့် နိုင်ငံရေးစာစောင်* 38.4 (2005). 683-687.

Bjornlund, Eric C. *လွတ်လပ်ပြီး တရားမျှတခြင်းထက် သာလွန်၍။ ရွေးကောက်ပွဲများစောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ခြင်း*။ ဝါရှင်တန်ဒီစီ၊ ဂူဒရီးဂီလ်ဆင်ပုံနှိပ်တိုက် 2004.

Blais, Andre, Louis Massicotte, and Antoine Yoshinaka. “မဲပေးခွင့်ရှိသူကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ခြင်း။ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသုံးသပ်ခြင်း” *ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာလေ့လာမှုများစာစောင်*. 20.3 (2001). 41-62.

Braden, E.M., and D. Cardwell, et. al. “ပညာရှင်အဖွဲ့(၂)။ ရွေးကောက်ပွဲအတွင်း အငြင်းပွားမှုများကို ပြေလည်အောင် ဖြေရှင်းရေးအတွက် ထွက်ပေါ်လာသော အခြေခံသဘောတရားများ” *အုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းစာစောင်* . 57.3. အမေရိကန်ရှေ့နေများအသင်း 2005.

Carothers, Thomas. “ လေ့လာစောင့်ကြည့်ခံရသော လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများ” *ဒီမိုကရေစီဂျာနယ်*. 8.3 (1997). 17-31.

Coliver, Sandra နှင့် Patrick Merloe. အသွင်ကူးပြောင်းနိုင်ငံများတွင် ရွေးကောက်ပွဲအကြောင်း လူထုကို အသိပေးပြောကြားနည်း လမ်းညွှန်ချက်များ □ လန်ဒန် □ အပိုဒ် □ 19, 1994.

အစိုးရကျင့်ဝတ်ဥပဒေများဆိုင်ရာကောင်စီ (COGEL). *မဲဆွယ်စည်းရုံးမှု ဘဏ္ဍာရေး၊ ကျင့်ဝတ်နှင့် လော်ဘီစည်းမျဉ်းများဆိုင်ရာ နမူနာဥပဒေ* Locust Grove, VA: COGEL, 1991.

Courtney, John C. “နိဒါန်း။ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း။ သဘောထားအမြင်များ နှိုင်းယှဉ်ခြင်း” Ed. John C. Courtney. *နိုင်ငံတကာရေးရာဌာန ကင်းဘရစ်ချ်၊ အမ်အေ၊ ဟားဘတ် UP*, 1991. 1.

Diamond, Larry, and Marc F. Plattner, eds. *ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များနှင့် ဒီမိုကရေစီ* Baltimore, MD: Johns Hopkins UP, 2006.

Elklit, Jorgen, and Andrew Reynolds. “ရွေးကောက်ပွဲအရည်အသွေးကို စနစ်တကျလေ့လာခြင်းအတွက် အသုံးပြုမှုဘောင် ” *ဒီမိုကရေစီဖော်ဆောင်ခြင်း*” စာအုပ် 12.2 (2005). 147-162.

Elklit, Jorgen, and Palle Svensson. “ရွေးကောက်ပွဲများ လွတ်လပ်တရားမျှတအောင် မည်သည့်အရာများက လုပ်ဆောင်ပေးသနည်း” *ဒီမိုကရေစီဂျာနယ်* 8.3 (1997). 32-46.

Estok, Melissa, Neil Nevitte, and Glenn Cowan. လျှပ်တပြက် အပြိုင်မဲရေတွက်ခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲကို လေ့လာခြင်း။ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများအတွက် NDIလမ်းညွှန်စာအုပ်။ Washington, D.C.: National Democratic Institute for International Affairs, 2002.

လွတ်တော်များအကြောင်း သုတေသနနှင့်မှတ်တမ်းပြုစုခြင်း ဥပဒေပဌာန။ *ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အတွက် ဥပဒေပြုခြင်း*။ နိုင်ငံအဆင့် အစီရင်ခံစာများ၊ အပိုဒ် ၁ နှင့် ၂. May 1993.

ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဒီမိုကရေစီအထောက်အပံ့အတွက် ဥရောပကော်မရှင်နှင့် ကွန်ယက် (NEEDS) ဥရောပကော်မရှင် (EC). ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာစံသတ်မှတ်ချက်များ ပေါင်းချုပ်။ ဒုတိယအကြိမ်တည်းဖြတ်ခြင်း။ ဗင်းနစ် London and Brussels: NEEDS and EC.

ဥပဒေမှတစ်ဆင့် ဒီမိုကရေစီ ဆိုင်ရာဥပဒေ (ဗင်းနစ် ကော်မရှင်). ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကိစ္စများတွင် လက်တွေ့ကျင့်ထုံးကောင်းများ။ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ရှင်းလင်းချက် အစီရင်ခံစာ။ ၅၁ ကြိမ်မြောက်နှင့် ၅၂ ကြိမ်မြောက် Venice: Venice Commission, 2002.

—-. ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေနှင့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ အတွင်းရေးမှူး ပြုစုသော အစီရင်ခံစာကြမ်း . Strasbourg: Council of Europe, 1999.

—-. နိုင်ငံရေးပါတီများကို ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ခြင်းဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် အစီရင်ခံစာ. Strasbourg: Council of Europe, 2001.

—-. အခြေခံဥပဒေအတွက် ဆန္ဒခံယူပွဲလုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ . Strasbourg: Council of Europe, 2001.

—-. နိုင်ငံရေးပါတီများကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်း၊ ဖျက်သိမ်းခြင်းနှင့် အခြားအလားတူကိစ္စရပ်များအတွက် လမ်းညွှန်ချက်များ . Strasbourg: Council of Europe, 2000.

Fischer, Jeffrey. “ထွန်းသစ်စ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင် မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း။ တိုးတက်မှုလေ့လာချက်နှစ်ခု။ ဟေတီ(၁၉၉၀)၊ ဂါယာနာ(၁၉၉၁).” မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း။ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာစရာ သဘောထားအမြင်များ. Ed. John C. Courtney. နိုင်ငံတကာရေးရာဌာန ကင်းဘရစ်ချ်၊ အမ်အေ၊ ဟားဘတ် UP, 1991. 55.

Fox, Gregory H. “နိုင်ငံတကာ ဥပဒေပါ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်.” *ယေးလ်တက္ကသိုလ်နိုင်ငံတကာဥပဒေဂျာနယ်*. 17:2 (1992). 539-607.

Fox, Gregory H., and Brad R. Roth. “ ဒီမိုကရေစီနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ .” *နိုင်ငံတကာရေးရာ ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းစာစောင်* . 27 (2001). 327-352.

Franck, T.M. “ဒီမိုကရေစီ အစိုးရကို တဖြည်းဖြည်းတောင်းဆိုရယူလာကြခြင်း .” *အမေရိကန် နိုင်ငံတကာဥပဒေဂျာနယ်* 86 (1992). 46-91.

Garber, Larry. “ကော်မရှင်များ။ တာဝန်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ” Washington, D.C: National Democratic Institute for International Affairs, 1992.

Gladdish, Ken. “ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်တစ်ခုကို ရွေးချယ်ခြင်း။ အသေးစိတ်အချက်များ အရေးကြီးခြင်း” *ဒီမိုကရေစီဂျာနယ်*. 4.1 (1993). 53-65.

Goodwin-Gill, Guy S. လွတ်လပ်တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲများ။ *အသစ်ဖြည့်စွက် တည်းဖြတ်မှု*. Geneva: Inter-Parliamentary Union, 2006.

—-. ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ကျင့်ထုံးများ. Geneva: Inter-Parliamentary Union, 1998.

Hedlund, Elizabeth, and Carol Mallory. မဲဆွယ်စည်းရုံးမှု ဘဏ္ဍာရေးဥပဒေများကို ချမှတ်ပေးခြင်း။ အဖွဲ့၏ နမူနာပုံစံတစ်ခု . Washington, DC: တုံ့ပြန်တာဝန်ခံသောနိုင်ငံရေးဌာန, 1993.

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲကူညီထောက်ပံ့ရေး နိုင်ငံတကာဌာန (IDEA). ရွေးကောက်ပွဲ စီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံ။ IDEA နိုင်ငံတကာလက်စွဲစာအုပ် Stockholm: International IDEA, 2006.

—-. ရွေးကောက်ပွဲအတွက် နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များ : ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းအတွက် လမ်းညွှန်ချက်များ။ Stockholm: International IDEA, 2002.
—-. ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပုံစံအတွက် IDEA နိုင်ငံတကာလက်စွဲစာအုပ်

Eds. Andrew Reynolds and Ben Reilly. Stockholm: International IDEA, 1997.
—-. နိုင်ငံရပ်ခြားတွင် မဲပေးခြင်း။ IDEA နိုင်ငံတကာလက်စွဲစာအုပ် Mexico City: IDEA, 2007.

International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA), ကုလသမဂ္ဂစီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးရာဌာနနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များအတွက် နိုင်ငံတကာဖောင်ဒေးရှင်း
□ “ရွေးကောက်ပွဲများကို စီမံကျင့်ပခြင်းနှင့် ကုန်ကျစရိတ် (ACE) Project.” 2000. အင်တာနက်စာမျက်နှာ.
<http://www.aceproject.org>.

Inter-Parliamentary Union. “ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ။ တက္ကသိုလ်ပညာရေးနှင့် သုတေသနအဖွဲ့အစည်းများအား နှိုင်းယှဉ်လေ့လာခြင်း။ Geneva: IPV, 1993.

Janda, Kenneth. “နိုင်ငံရေးပါတီ ဥပဒေကို ကျင့်သုံးခြင်း။ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ဒီမိုကရေစီကို သဘောတရားနှင့် လက်တွေ့ ရှုမြင်သုံးသပ်ပုံများ” Washington, D.C: National Democratic Institute for International Affairs, 2005.

Johnston, Michael. “နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ဒီမိုကရေစီကို သဘောတရားနှင့် လက်တွေ့ ရှုမြင်သုံးသပ်ပုံများ .” နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေးပေါ်လစီ၊ ပါတီများနှင့် ဒီမိုကရေစီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အခြားရွေးချယ်စရာ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်နည်းစနစ်များ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဆင်ခြင်တုံတရားဖြင့် အကဲဖြတ်ခြင်း
Washington, D.C: National Democratic Institute for International Affairs, 2005.

Kimberling, William C. “တခြားရွေးချယ်စရာ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်နည်းစနစ်များ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဆင်ခြင်တုံတရားဖြင့် အကဲဖြတ်ခြင်း” မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်း။ သဘောထားအမြင်များကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာခြင်း
. Ed. John C. Courtney. The Center for International Affairs. Cambridge, MA: Harvard UP, 1991. 3.

Klein, Richard, and Patrick Merloe. မဲပေးသူ မှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ယုံကြည်မှုရှိလာစေရေး။ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများအတွက် လုပ်ငန်းစဉ် စောင့်ကြည့်ခြင်း NDI လမ်းညွှန်စာအုပ်။
Washington, D.C: National Democratic Institute for International Affairs, 2001.

Lijphart, Arend. ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီစနစ်များ။ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံ ၂၇ ခုကို လေ့လာခြင်း Oxford: Oxford UP, 1994.

Lucas, Joycelyn. “လူတစ်ဦးချင်းကို အမြဲတမ်း/စဉ်ဆက်မပြတ် မှတ်ပုံတင်ပေးခြင်း၏ ကောင်းကျိုးများ။ ကာရစ်ဘီယံဒေသတွင်း နေ့သဟာယနိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိချုပ်များ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ”
Castries, St. Lucia. 8-11 July, 1996.

Lucky, Christian. “ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေ ၁၂ ခုကိုနှိုင်းယှဉ်ခြင်းပြဇယား” □ အရှေ့တောင်အာရှအဖွဲ့အစည်းအဖွဲ့အစည်းအဖွဲ့အစည်းအဖွဲ့အစည်းအဖွဲ့အစည်း
စာစောင် 3 (1994).

Meadowcroft, Michael. ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းအတွင်းမှ နိုင်ငံရေး □ လန်ဒန်၊
ရွေးကောက်ပွဲပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအသင်းကြီး , 1991.

Merloe, Patrick. “ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများ။လူ့အခွင့်အရေး၊ အများပြည်သူယုံကြည်မှုနှင့်၊ ပြင်ညီကစားကွင်း” Washington, D.C: National Democratic Institute for International Affairs, 1994.

Merloe, Patrick. “လူ့အခွင့်အရေး။ အားလုံးပါဝင်နိုင်ရေး၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရေး၊ တာဝန်ခံမှုရှိရေး၊ အများပြည်သူယုံကြည်မှုရှိရေးအတွက် အခြေခံ” နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများ၊ ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု။ Ed.

J.H. Young. Washington, DC: American Bar Association, 2008. National Democratic Institute for International Affairs. “ရွေးကောက်ပွဲစနစ်တစ်ခုကို ဖန်တီးခြင်း၊ စီစဉ်ခြင်း အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး စဉ်းစားမှုများ.” Washington, D.C.: NDI, 1994.

—-. “နိုင်ငံရေးလောကမှ ငွေကြေးများ၊နိုင်ငံပေါင်း ၂၂ ခုတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများကို ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ခြင်း လုပ်ဆောင်မှုများကို လေ့လာခြင်း” Eds. Shari Bryan and Denise Baer. Washington, DC: National Democratic Institute for International Affairs, 2005.

Nohlen, Dieter. ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ. New Delhi: Friedrich-Ebert-Stiftung; MacMillian India Ltd., 1996.

—-. ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး။ ကဏ္ဍအားလုံးကို မိတ်ဆက်ပေးခြင်း . Heidelberg: Universitat Heidelberg Institut Fur Politische Wissenschaft, 1995.

Norris, Robert, and Patrick Merloe. ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများ ဖြစ်ထွန်းအားကောင်းရေးအတွက် မီဒီယာများကို စောင့်ကြည့်ခြင်း။ နိုင်ငံသား အဖွဲ့အစည်းများအတွက် NDIလမ်းညွှန်စာအုပ်။ Washington, D.C: National Democratic Institute for International Affairs, 2002.

ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး။ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများ။ရွေးကောက်ပွဲများအပေါ် ဥပဒေကြောင်းအရ၊ နည်းပညာပိုင်းအရ၊ လူ့အခွင့်အရေးအရ ရှုမြင်ခြင်းလက်စွဲစာအုပ် : . Geneva: UN Professional Training Series No. 2, 1994.

ဒီမိုကရေစီအင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအတွက်ရုံး ။ OSCE အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများတွင်ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် စူးစူးစိုက်စိုက်လုပ်ဆောင်ခြင်း Warsaw: OSCE/ODIHR, 2003.

—-. ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များတွင် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများပါဝင်နိုင်အောင် ကူညီရေးအတွက် လမ်းညွှန်ချက်များ Warsaw: OSCE/ODIHR, 2001.

—-. ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များကို စိစစ်သုံးသပ်ရာတွင် လိုက်နာရမည့် လမ်းညွှန်ချက်များ. Warsaw: OSCE/ODIHR, 2001.

—-.OSCE ဒေသတွင် ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းခြင်း။ ရွေးကောက်ပွဲ အငြင်းပွားမှုများ စောင့်ကြည့်ခြင်းစနစ်အတွက် စံသတ်မှတ်ချက်တစ်ခုရရှိရေး Warsaw: OSCE/ODIHR, 2000.

—-. “ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်အတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများကို ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်ခြင်း။ လူသားကဏ္ဍ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း OSCE အစည်းအဝေး။ နောက်ခံအခြေအနေ ရှင်းပြအစီရင်ခံစာ အမှတ် ၇ (အောက်တိုဘာ ၁၉၉၈) Warsaw: OSCE/ODIHR, 1998.

Pastor, Robert A. “ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်များအကြောင်း သမိုင်းအကျဉ်း”။ ကိုယ့်ကိုယ်ကို ချုပ်တည်းထားသော နိုင်ငံ။ ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံသစ်များရှိ အာဏာနှင့် တာဝန်ခံမှု။

Eds. Andreas Schedler, Larry Diamond, and Marc F. Plattner.

Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 1999. 75-81.

Persson, Torsten, Guido Tabellini, and Francisco Trebbi. “ရွေးကောက်ပွဲ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှု” ဥရောပစီးပွားရေးအဖွဲ့ဂျာနယ်။ 1.4 (2003). 958-959.

Pinto-Duschinsky, Michael. “နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် မဲဆွယ်စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုများကို ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ခြင်းဆိုင်ရာ လက်စွဲစာအုပ်။ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက် ” Stockholm: ဒီမိုကရေစီနှင့်ရွေးကောက်ပွဲ အကူအညီပေးခြင်းအတွက် နိုင်ငံတကာဌာန (IDEA), 2002.

—-. “ နေ့သဟာယ နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံရေးအရ ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ခြင်း” London: Commonwealth Secretariat, 2001.

Rich, Roland. “နိုင်ငံတကာဥပဒေအတွင်းသို့ ဒီမိုကရေစီကို ဆောင်ယူလာခြင်း.” ဒီမိုကရေစီဂျာနယ်.. 12.3 (2001). 20-34.

Rule, Wilma, and Joseph F. Zimmerman, eds. ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသုံးသပ်ခြင်းများ။ အမျိုးသမီးများနှင့် လူနည်းစုများအပေါ် ရိုက်ခတ်မှု Westport, CT: Greenwood Publishing Group, 1994.

Satterthwaite, M. “လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲ အကူအညီပေးခြင်းများကို ကြိုတင်ကာကွယ်တားဆီးမှုအဖြစ် လုပ်ဆောင်ခြင်း” နယူးယောက်တက္ကသိုလ် နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့် နိုင်ငံရေးစာစောင်. 30 (1998). 709.

Shugart, Matthew Soberg, and Martin P. Wattenberg. ကိုယ်စားလှယ် အမျိုးအစားရေစပ် အချိုးကျကိုယ်စားပြု စနစ်များ။ ၂ ခုလုံးမှ အကောင်းဆုံးများကို ပေါင်းစုထားခြင်း Oxford: Oxford UP, 2001.

Snyder, Richard, and David Samuels. “လက်တင်အမေရိကတွင် မဲများကို တန်ဖိုးလျှော့ချခြင်း” ဒီမိုကရေစီဂျာနယ်. 12.1 (2001). 146-159.

တောင်အာဖရိကဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကွန်မြူနတီ (SADC) Parliamentary Forum. SADC ဒေသတွင်း ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် နှုန်းစံသတ်မှတ်ချက်များ Windhoek: SADC Parliamentary Forum, 2001.

Steiner, H.J. “နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး” ဟားဗတ်လူ့အခွင့်အရေးဂျာနယ်. 1 (1988). 77.

Taagepera, Rein. “ဒီမိုကရေစီဖော်ဆောင်ရေးအတွက် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ အရေးကြီးပုံ.” Democratization. 5.3 (1998). 68-91.

Valentino, Henry. “လွတ်လပ်ပြီးတရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ဘက်လိုက်မှုကင်းသော မီဒီယာကို တည်ထောင်ခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းခြင်း.” ယနေ့ရွေးကောက်ပွဲစာစောင်. 5.1 (1994). 10.

—-. “ဒေသန္တရနှင့် ရပ်ရွာအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များအတွက် တရားဝင်ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆွယ်စည်းရုံးမှု ကာလအတွင်း မီဒီယာ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများအတွက် လမ်းညွှန်ချက်များ” ယနေ့ရွေးကောက်ပွဲစာစောင် . 5.1 (1994). 12-13.

Webb, Paul, and David M. Ferrell, et al, eds. ကိုယ်စားပြုခြင်း 41.3 (2005).

Weinberg, Barry. ရွေးကောက်ပွဲ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းခြင်း။ ရွေးကောက်ပွဲ စိန်ခေါ်မှုများကို ထိန်းချုပ်သည့် ဥပဒေ အခြေခံသဘောတရားများ. Washington, DC: ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းများအတွက် နိုင်ငံတကာဖောင်ဒေးရှင်း , 2006.

Wolfinger, Raymond E. “မဲပေးသူမှတ်ပုံတင် စနစ်ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း၏ နိုင်ငံရေးသဘောသဘာဝ”

ရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်းဆိုင်ရာ NDIထုတ်လက်ရွေးစင် စာအုပ်စာတမ်းများ

ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အသုံးပြုသည့် အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာများကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်း။ Vladimir Pran နှင့် Patrick Merloe တို့ (၂၀၀၈ခုနှစ်)ရေးသားသည့် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများအတွက် NDIလမ်းညွှန်စာအုပ်။ အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာဖြင့် မဲပေးခြင်း၊ မဲရလဒ်များ စာရင်းသွင်းခြင်း၊ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် အခြားအသုံးချမှုများအပါအဝင် အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာများကို နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ ပို၍နားလည်သဘောပေါက်လာစေရန် လမ်းညွှန်စာအုပ်ကို ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ နည်းပညာများကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ထိပါးလာစေနိုင်သည့် အနေအထားများ၊ အီလက်ထရောနစ် နည်းပညာများကို စတင်အသုံးပြုမပြု ဆိုသည့် ကိစ္စရပ်များ၊ ရွေးကောက်ပွဲများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိပြီး ပြည်သူလူထု ယုံကြည်မှုရှိရေးဆိုသည့် ကိစ္စများကိုလည်း လမ်းညွှန်စာအုပ်က စူးစမ်းတင်ပြထားပါသည်။ ကိရိယာများတပ်ဆင်ထားခြင်း၊ စတင်အသုံးပြုခြင်း၊ စိစစ်အတည်ပြုခြင်း၊ စမ်းသပ်ခြင်း၊ လေ့ကျင့်ပေးခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ လုံခြုံရေးနှင့် အခြားကိစ္စရပ်များကို စောင့်ကြည့်ခြင်းအပါအဝင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင်ပါဝင်နိုင်ရန် တိုက်တွန်းစည်းရုံးရေးအတွက် လက်တွေ့ကျသောအဆင့်များ အရေးကြီးပုံကိုလည်း အလေးပေးတင်ပြထားပါသည်။ အီလက်ထရောနစ်ပစ္စည်းများ အသုံးချခြင်းကို စောင့်ကြည့်ရာတွင် လိုအပ်သောကျွမ်းကျင်မှု အမျိုးအစားများကိုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ မျက်မှောက်ခေတ်တွင် အချို့သော အဆင့်မြင့်ဆုံးနည်းပညာများကို စိစစ်အတည်ပြုရာ၌ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ မကိုင်တွယ်မဖြေရှင်းနိုင်သော မေးခွန်းများကိုလည်း စူးစမ်းလေ့လာထားပါသည်။

လျှပ်တပြက် အပြိုင်မဲရေတွက်ခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာခြင်း။ Melissa Estok, Neil Nevitte နှင့် Glenn Cowan တို့ (၂၀၀၂ခုနှစ်)ရေးသားသည့် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများအတွက် NDIလမ်းညွှန်စာအုပ်။ မှားယွင်းမှု ရာခိုင်နှုန်း အလွန်နည်းပါးသည့်အပြင် စာရင်းဇယားများခိုင်မာအားကောင်းသည့် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို ခန့်မှန်းဖော်ပြခြင်းအပါအဝင် မဲပေးခြင်း၊ မဲရေတွက်ခြင်း၊ ရလဒ်များစာရင်းသွင်းခြင်းကို အရည်အသွေးပြည့်မီအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းအပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် အရေးကြီးသော ဖြစ်စဉ်များအားလုံးကို စနစ်တကျလေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်း အရေးကြီးပုံကို စာအုပ်တွင် အလေးထားတင်ပြထားပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲ ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်ခြင်းတွင် ဖြစ်ပေါ်လာသောပြဿနာများ၊ ပန်ထမ်းများခန့်အပ်ခြင်းနှင့် လေ့ကျင့်ပေးခြင်း၊ ဆက်သွယ်ရေးစနစ်များ၊ အလွန်တရာတိကျသော လေ့လာသုံးသပ်မှုများကို လျင်လျင်မြန်မြန်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် မဲရုံများကို စာရင်းဇယားအခြေပြု ကျပန်းရွေးချယ်ခြင်း၊ စာရင်းဇယားများကို ပိုင်းခြားလေ့လာသည့် နည်းစနစ်များ၊ လျှပ်တပြက် အပြိုင်မဲရေတွက် ရလဒ်များကိုထုတ်ပြန်ရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အရာများကိုလည်း စာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အဓိကရည်ရွယ်ပြီး စာအုပ်ကိုပြုစုထားသည်ဆိုသော်လည်း နိုင်ငံရေးပါတီများလည်း အလွယ်တကူအသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ် ခန့်မှန်းချက်များကို ထုတ်ပြန်ဖို့ ရည်ရွယ်ချက်မရှိသော အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများအတွက်လည်း ရည်ရွယ်ပြီး စာအုပ်ကိုပြုစုတင်ပြထားပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲ စီစဉ်သူများအတွက် လမ်းညွှန်ဖြစ်သော ယခုစာအုပ်ထဲတွင် NDI အဖွဲ့ကြီး၏ ၁၉၉၅ ခုနှစ်ထုတ် "က မှ အ အဆုံး" လက်စွဲစာအုပ်ထဲပါ အကြောင်းအရာများကိုလည်း ပြန်လည်သုံးသပ်တင်ပြထားပါသည်။

ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများ ဖြစ်ထွန်းအားကောင်းရေးအတွက် မီဒီယာများကို စောင့်ကြည့်ခြင်း။ Robert Norris နှင့် Patrick Merloe တို့ (၂၀၀၂ခုနှစ်)ရေးသားသည့် နိုင်ငံသားအဖွဲ့အစည်းများအတွက် NDIလမ်းညွှန်စာအုပ်။ မီဒီယာများကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး စာအုပ်ထဲတွင် တဆင့်စီရင်းပြထားသည်။ မီဒီယာများကို မည်သူထိန်းချုပ်ထားသည် ဆိုသည်နှင့်ပတ်သက်ပြီး ဆုံးဖြတ်ခြင်း၏အရေးကြီးပုံ၊ နိုင်ငံတော်ထိန်းချုပ်မီဒီယာများနှင့် ပုဂ္ဂလိကမီဒီယာများကြား ကွာခြားချက်၊ ရုပ်သံလွှင့်မီဒီယာနှင့် ပုံနှိပ်

မီဒီယာကြားကာခြားချက်။ မည်သည့် မီဒီယာများနှင့် မည်သည့်အကြောင်းအရာများကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ရမည် ဆိုသည်နှင့် ပတ်သက်ပြီးဆုံးဖြတ်ရာတွင် ထည့်သွင်းရမည့် အကြောင်းအရာများ။ မီဒီယာစောင့်ကြည့်ခြင်းလုပ်ငန်းကို စီစဉ်ခြင်းနှင့်လုပ်ကိုင်ခြင်း၊ မီဒီယာ အမျိုးအစားများစွာကို စောင့်ကြည့်ခြင်းအတွက် တိကျသော လမ်းညွှန်ချက်များ အပါအဝင် စောင့်ကြည့်ခြင်း နည်းနာများ၊ တွေ့ရှိချက်များနှင့် အကြံပြုချက်များကို တင်ပြခြင်းစသည့် များပြားစုံလင်သည့် အကြောင်းအရာများကိုလည်း စာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

မဲပေးသူ မှတ်ပုံတင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ပေးခြင်း။ Richard L. Klein နှင့် Patrick Merloe တို့ (၂၀၀၁ခုနှစ်) ရေးသားသည့် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများအတွက် လုပ်ငန်းစဉ်စောင့်ကြည့်ခြင်း NDI လမ်းညွှန်စာအုပ်။ မဲပေးသူ မှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကိုလေ့လာစောင့်ကြည့်ရာတွင် အောက်ပါအကြောင်းအရာများကို ဖော်ပြထားပါသည်။ မဲပေးသူ မှတ်ပုံတင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်၏ အခန်းကဏ္ဍ၊ မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်စနစ်များအတွက် အခြေခံသဘောတရားများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများအတွက် မဲပေးသူမှတ်ပုံတင်ခြင်းကို စောင့်ကြည့်ရန်အရေးကြီးပုံ၊ နာမည်များစုဆောင်းခြင်း၊ မှတ်ပုံတင်စာရင်းကိုပြုစုခြင်း၊ မဲရုံတစ်ခုချင်းစီအတွက် မဲပေးသူစာရင်းကိုပြုစုခြင်း၊ စာရင်းဇယားအမှားများကို ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အဆိုပါစာရင်းများကို ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် အသုံးပြုခြင်း။

ပြည်တွင်းအဖွဲ့အစည်းများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်နည်း NDI လက်စွဲစာအုပ်။ "က မှ အ အဆုံး" လမ်းညွှန်စာအုပ်။ ပါတီဘက်မလိုက် ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်မှုတစ်ခုကို မည်သို့လုပ်ဆောင်သင့်သည့်အကြောင်း ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ခြုံငုံတင်ပြထားသည်။ စီစဉ်ခြင်းနှင့် အကွက်ချဖော်ဆောင်ခြင်း။ အစီရင်ခံတင်ပြခြင်းအတွက် ကွန်ရက်များဖွဲ့ရာတွင် ဝန်ထမ်းများခန့်ခြင်း၊ လေ့ကျင့်ပေးခြင်းနှင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေး ကိစ္စများ။ ရွေးကောက်ပွဲ အကြိုကာလ၊ ရွေးကောက်ပွဲနေ့နှင့် ရွေးကောက်ပွဲအလွန်ကာလများတွင် အမျိုးမျိုးသောအကြောင်းအရာများကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ရလာသောစုစည်းမှုနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုများကို ရွေးကောက်ပွဲနှင့် မသက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များတွင် မည်သို့အသုံးပြုနိုင်သနည်း ဆိုသော အကြောင်းအရာများကို စာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ရွေးကောက်ပွဲလေ့လာစောင့်ကြည့်ရာတွင် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အထောက်အကူဖြစ်အောင် ရည်ရွယ်ထားသော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲများ ဂုဏ်သိက္ခာရှိစေရေးနှင့် ရရှိထားသောမဲများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်နိုင်ရန် နိုင်ငံရေးပါတီများက လုပ်ဆောင်ရာတွင်လည်း အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

ယခုဖော်ပြပါစာအုပ်များအပြင် ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများ အားကောင်းလာစေရန် လုပ်ဆောင်ရမည့် နည်းလမ်းများ၊ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံအလိုက် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များစသည်တို့နှင့် ပတ်သက်ပြီး အစီရင်ခံစာ၊ စာတမ်းနှင့် ထုတ်ပြန်ကြေငြာချက်ပေါင်း ၃၀၀ ကျော်ကို NDI မှ ထုတ်ဝေထားပါသည်။ အဆိုပါ စာအုပ်စာတမ်းများနှင့် အခြားထုတ်ဝေမှုများအတွက် NDI ၏ ဝက်ဘ်ဆိုဒ် www.ndi.org တွင် *Global Programs/Elections and Political Processes* ဟု ရိုက်နှိပ်ပြီး ကြည့်ရှုရယူနိုင်ပါသည်။

စာရေးသူအကြောင်း

ပက်ထရစ်မာလိုးသည် နေရှင်နယ်ဒီမိုကရက်တစ် အင်စတီကျု(NDI)တွင် အကြီးတန်းသင်တန်းအဖွဲ့ဝင်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲ အစီအစဉ် ညွှန်ကြားရေးမှူး ဖြစ်သည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် အသင်ကြီးသို့ စတင်ဝင်ရောက်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံပေါင်း ၅၀ ကျော်ရှိ မစ်ရှင်ပေါင်း ၁၄၀ ကျော်ကို ဦးဆောင်၍လည်ကောင်း အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်လည်ကောင်း ပါဝင်လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ NDIတွင် ယူထားသော တာဝန်များမှာ နိုင်ငံရေးနှင့် အရပ်ဖက်အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေခံဥပဒေနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများရေးဆွဲခြင်း၊ ဘက်မလိုက်သည့် ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများနှင့် နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်းများကိုကူညီခြင်းဆိုင်ရာ အခြေခံဥပဒေနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများရေးဆွဲခြင်း ၊ ရွေးကောက်ပွဲများ ဂုဏ်သိက္ခာရှိစေရန် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အားထုတ်ကြိုးပမ်းမှုတွင် ကူညီထောက်ပံ့နိုင်ဖို့ အခြေခံဥပဒေနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများကို ရေးဆွဲခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ထိထိရောက်ရောက် လုပ်ကိုင်ထားပြီးသော နိုင်ငံများအပြင် ပဋိပက္ခဒဏ်ကို ခံစားရလွယ်ကူသော နိုင်ငံများ၊ အာဏာရှင်စနစ်ဆီ တွန်းပို့ခံနေရသော နိုင်ငံများဆိုသည့် များပြားစုံလင်သောနိုင်ငံများရှိ အစီအစဉ်များတွင် လုပ်ကိုင်ဖူးသည့် အတွေ့အကြုံများ ရှိထားပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲ ၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ဥပဒေစနစ်များနှိုင်းယှဉ်ခြင်း ဆိုသောအကြောင်းအရာများနှင့် ပတ်သက်ပြီး စာအုပ်စာတမ်းပေါင်း ၁ ဒါဇင်ကျော်ကိုလည်း ရေးသားထုတ်ဝေထားပါသည်။ နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ လေ့လာစောင့်ကြည့်ရေး အခြေခံသဘောတရားများကြေညာချက် (Declaration of Principles for International Election Observation) ဖြစ်မြောက်လာရေး ဆီဦးတည်သောလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဦးဆောင်ခဲ့သလို အဓိကစေ့စပ်ညှိနှိုင်းပေးသူလည်းဖြစ်ပါသည်။ ကြေငြာချက်ကို ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးက ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖြန့်ဝေခဲ့ပြီး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းပေါင်း ၃၂ ခုက ထောက်ခံပေးထားပါသည်။ မာလိုးသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ပေါင်းများစွာတွင် လုပ်ကိုင်ဖူးပြီး (ယခုအဖွဲ့ကို မဝင်ရောက်ခင်က) ဆန်ဖရန်စစ္စကိုရှေ့နေများအသင်း၏ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေကော်မတီတွင် ပူးတွဲဥက္ကဋ္ဌ ဖြစ်ခဲ့ဖူးပါသည်။ Heller Ehrman White & McAuliffe ဥပဒေအကျိုးဆောင်အဖွဲ့တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ဆန်ဖရန်စစ္စကို ဥပဒေကျောင်းတွင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေကို သင်ကြားပို့ချပေးခဲ့ပြီး ပင်ဆယ်ဗေးလ်နီးယား တက္ကသိုလ်တွင် နည်းပြအဖြစ်လုပ်ကိုင်ခဲ့ပါသည်။

မာလိုးသည် ပင်ဆယ်ဗေးလ်နီးယား တက္ကသိုလ်မှ ဥပဒေပါရဂူဘွဲ့ကိုရခဲ့ပြီး ဝါရှင်တန်ဒီစီရှိ မူဝါဒများလေ့လာရေးဌာနတွင် ပြည်သူ့မူဝါဒရေးရာများကို လက်တွေ့တွင်းဆင်း လေ့လာသုံးသပ်ခဲ့သည်။ တင်မ်ပဲလ် တက္ကသိုလ်မှ ပထမဘွဲ့ကို ရခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေး၊ နိုင်ငံသား အစွမ်းအစမြှင့်တင်ခြင်း၊ အများပြည်သူအရေး တိုက်တွန်းဆော်ကြားခြင်းများကို နှစ်ပေါင်း ၃၀ ကျော်လုပ်ကိုင်ဖူးသည့် အတွေ့အကြုံရှိပါသည်။

<p>နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ နိုင်ငံသားများ အနေဖြင့်ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များကို မည်သည့်အတွက်ကြောင့် လေ့လာသုံးသပ်သင့်ပြီး ဒီမိုကရေစီ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် မည်သည့်အတွက်ကြောင့် အရေးဆိုတိုက်တွန်းသင့်သနည်း။</p>	<p>ရွေးကောက်ပွဲအတွက် "စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ" ရေးဆွဲပေးခြင်းသည် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ နိုင်ငံသားများအတွက် အလွန်တရာအရေးကြီးသည့် ကိစ္စရပ်ဖြစ်သင့်သည်။ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် ထိုစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို မည်သို့အကောင်အထည် ဖော်သည်ဆိုသည့် အချက်သည် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို အကြီးအကျယ် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိစေနိုင်သည်။</p>
<p>ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များအတွင်း အားလုံးပါဝင်နိုင်မှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ တာဝန်ခံမှုများကို မည်သို့</p>	<p>ထိထိရောက်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ဖို့ဆိုလျှင် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် ပြိုင်ပွဲစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို နားလည်သဘောပေါက်ထားရမည်။ ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခံရပါက ကုစားမှုများ၊ သက်သာခွင့်များကို ရယူတောင်းခံနိုင်သည့် လမ်းကြောင်းများကိုလည်း သိထားရမည်ဖြစ်သည်။</p>

<p>ပေါင်းစပ် ထည့်သွင်းနိုင်မည်နည်း။</p>	
<p>ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များကို လေ့လာသုံးသပ်ရာတွင် ကိုင်စွဲရမည့် အဓိက တိုင်းတာ သတ်မှတ်ချက်များ</p>	<p>စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို သိထားရှိရန်နှင့်လည်း မလုံလောက်ပါ။ မျှတသော ပြိုင်ဆိုင်မှု အမှန်တကယ်ဖြစ်လာစေရန် ထိုစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက အာမခံချက်ပေးနိုင်မည်လားဆိုသည်ကို သိနိုင်ရေးအတွက် ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများမှ ဥပဒေမူဘောင်များကို သုံးသပ်ဖို့လည်း လိုအပ်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရရေး အခွင့်အလမ်းများကို တိုးတက်ကောင်းမွန်စေဖို့၊ မျှတသော ပြိုင်ဆိုင်မှုမဖြစ်အောင် တားဆီးမည့်အရာများကို ဖယ်ရှားပစ်ဖို့အတွက် ဥပဒေမူဘောင်များကို တိုးတက်လာစေအောင် တိုက်တွန်းဆော်ကြောရမည့်အပြင် မျှတသော ပြိုင်ပွဲဖြစ်လာစေမည်ဟု ယူဆရသည့် ဥပဒေမူဘောင်အစိတ်အပိုင်းများကို ကာကွယ်ပေးနိုင်အောင်လည်း နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများမှ အသင့်ပြင်ထားရမည်ဖြစ်သည်။</p>
<p>ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များကို ရေးဆွဲရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစား ရမည့်အချက်များ</p>	<p>ဥပဒေမူဘောင်များ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေမည့် အကြံဉာဏ်များကို ပေးအပ်ခြင်း၊ ၎င်းတို့နှင့် ပတ်သက်နေသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်းဖြင့်၊ နိုင်ငံသားအုပ်စုများ(ရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်ရေးအုပ်စုများ၊ လူ့အခွင့်အရေးအုပ်စုများ၊ ရှေ့နေအသင်းများ၊ ပညာရှင်အဖွဲ့များနှင့် အခြားအဖွဲ့များ) သည် ဥပဒေမူဘောင်များကို လေ့လာသုံးသပ်ရာတွင် အရေးကြီးသော ကဏ္ဍမှရှိနေပါသည်။</p>
<p>ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အဓိက နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များ၊ တရားရုံးမူခင်းများ</p>	<p>ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင်များအတွင်း သင့်တော်သော ပြဌာန်းချက်များပေါ်ပေါက်လာစေရန် ဘက်မလိုက်ခြင်း၊ ကြားနေခြင်း၊ ဥပဒေမူဘောင်များကို မှန်မှန်ကန်ကန် အကောင်အထည်ဖော်လာစေခြင်း များအတွက်လည်း နိုင်ငံသားအုပ်စုများမှ တိုက်တွန်းပြောဆိုနိုင်သည်။ အများပြည်သူအကျိုးအတွက် မျှမျှတတတိုက်တွန်းပြောဆိုရေး ထိုအခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးရန် ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ခိုင်မာမှုများ ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာစေရေးအတွက်လည်း နိုင်ငံသားအုပ်စုများတွင် တာဝန်ရှိသည်။</p>
	<p>ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများသည် ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ခိုင်မာသည့် အခြေခံအုတ်မြစ်များကို ချပေးနိုင်မည်လား၊ တိုးတက်ခြင်းမရှိသေးသည့် နေရာများကို ဖော်ထုတ်ပေးနိုင်မည်လား၊ ဒီမိုကရေစီ အပြောင်းအလဲများအတွက် တိုက်တွန်းဆော်ကြောပေးနိုင်မည်လား ဆိုသည်ကိုဆုံးဖြတ်ရာတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ နိုင်ငံသားအုပ်စုများအသုံးပြုမည့် နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများကို ယခုလမ်းညွှန်စာအုပ်မှ ပေးအပ်ကူညီသွားမည်။</p>
	<p>National Democratic Institute for International Affairs 2030 M Street, N.W., Fifth Floor Washington, DC 20036-3306, USA Tel + 1 202 728 5500 Fax + 1 202 72 5520 Email contactndi@ndi.org Website http://www.ndi.org</p>